

Proiectul “Comunități de bune
practici în educație”

Manualul facilitatorului

Corpul Păcii Moldova

Chișinău, 2022

Acest material a fost elaborat cu sprijinul USAID Moldova în cadrul Proiectului „Comunități de bune practici în educație” desfășurat de Corpul Păcii Moldova în perioada august 2021 – aprilie 2022 în parteneriat cu Ministerul Educației și Cercetării, Centrul Republican de Asistență Psihopedagogică, ONG Academia de Inovare și Schimbare prin Educație.

Coordonator ediție: Ana Țîbuleac, Manager al Programului de Predare a Limbii Engleze, Corpul Păcii Moldova

Autori:

Tatiana Lungu, magistru în psihologie, Psiholog, Director-adjunct Centrul Republican de Asistență Psihopedagogică

Daniela Munca-Aftenev, dr. filologie, Președinte ONG „Academia de Inovare și Schimbare prin Educație”

Ana Țîbuleac, Manager al Programului de Predare a Limbii Engleze, Corpul Păcii Moldova

Elvira Nistreanu, Manager al Programului Educație pentru Sănătate, Corpul Păcii Moldova

Diana Panfil, Specialist în cadrul Programului de Predare a Limbii Engleze, Corpul Păcii Moldova

Nina Ambroci, Specialist în cadrul Programului Educație pentru Sănătate, Corpul Păcii Moldova

Pentru întrebări, comentarii, sugestii și feedback, materiale adiționale listate, puteți expedia un mesaj la adresa md-info@peacecorps.gov.

CUPRINS

Introducere.....	
Structura programului.....	4
Modulul 1 Formarea adulților	6
Secțiunea 2.1 Bazele facilitării.....	6
Secțiunea 2.2 Tehnici de management al participanților problematici.....	30
Modulul 2 Mediul de învățare dezvoltativ	35
Secțiunea 2.1.A. Crearea mediului de învățare dezvoltati. Planul sesiunii	35
Secțiunea 2.1.B. Suportul de curs al facilitatorului local/raional.....	45
Secțiunea 2.2. A.Managementul Clasei De Elevi Din Perspectiva Incluziunii. Planul sesiunii.....	59
Subsecțiunea 2.2. B. Suportul de curs al facilitatorului local/raional.....	71
Modulul 3 Instrumente digitale pentru procesul educațional.....	91
Secțiunea 3.1 Planul sesiunii.....	91
Secțiunea 3.2 Suportul de curs al facilitatorului local/raional.....	109
Secțiunea 3.3. Instrumente digitale pentru a integra toți elevii.....	116
Modulul 4 Predarea- Învățarea- Evaluarea Hibridă.....	129
Secțiunea 4.1. A. Planul sesiunii	129
Secțiunea 4.1. B. Suportul de curs al facilitatorului local/raional.....	141
Secțiunea 4.2. A. Planul sesiunii	146
Secțiunea 4.2. B. Suportul de curs al facilitatorului local/raional.....	162
Modulul 5 Parteneriate educaționale internaționale.....	181
Secțiunea 5.1 Planul Sesiunii	181
Secțiunea 5.2 Crearea unei prezentări video.....	198

INTRODUCERE

Prezentul suport de curs include un set de resurse elaborate în cadrul unui program de formare de 8 luni pentru dezvoltarea competențelor profesionale de facilitare a adulților realizat cu un grup de 50 cadre didactice din mediul urban și rural din Moldova cu experiență relativ diversă de facilitare.

Programul de formare a vizat dobândirea cunoștințelor și abilităților de bază necesare unui formator local/raional al adulților în domeniul educației pe subiecte specifice educației în învățământul general.

Problemele și tematicile abordate în cadrul activităților de formare cuprind subiecte actuale din cadrul sistemului educațional în context pandemic condiționat de COVID-19, precum: accesul la educație pentru toți elevii, incluziunea, predarea-învățarea-evaluarea online vs. offline și hibridă, alfabetizarea digitală pentru instruire, facilitarea trainingului online/ offline, comunicarea didactică și interpersonală online/față în față.

Manualul cuprinde o serie de conținuturi/ sesiuni și materiale adiționale elaborate ca produse gata pentru replicare la nivel local de către facilitatorii adulților, de asemenea resurse adiționale pentru consultare și extindere.

În cadrul activității în domeniul educației la nivel local autorii au atestat o nevoie a cadrelor didactice de a învăța prin schimbul de experiență.

Nevoia de a stimula schimbul de experiență și împuternicirea cadrelor didactice de a facilita formarea locală și dezvoltarea comunităților de bune practici ar valorifica resursa locală și ar stimula spiritul de inițiativă al cadrelor didactice de a deveni resurse locale recunoscute și apreciate pentru capacitatea lor de a identifica, aplica soluții viabile în contexte mai puțin favorabile și cu resurse limitate pe care le pot valorifica astfel.

Manualul cuprinde patru secțiuni, fiecare acoperă o dimensiune cheie și un set complet de conținuturi pentru a desfășura un eveniment de formare la subiect. Fiecare din resursele incluse poate fi ajustată (formatul, durata, instrumentele utilizate ținând cont de particularitățile educației adulților).

Vă urăm mult succes în utilizarea acestor resurse!

Autorii

STRUCTURA PROGRAMULUI

Programul e construit pe module de formare.

Primul modul se referă la elementele necesare facilitării, principiile educației adulților și tehnicile de gestionare a grupurilor de formabili.

Acest modul cuprinde noțiunile de bază în formarea adulților și câteva strategii esențiale facilitării grupurilor.

Al doilea modul „Mediul de învățare dezvoltativ” este constituit din două secțiuni - Crearea mediului de învățare dezvoltativ/incluziv și Managementul clasei de elevi și fiecare dintre acestea cuprind două secțiuni: Secțiunea A - Planul sesiunii de formare pentru cadrele didactice și secțiunea B - Suportul de curs al facilitatorului local/raional. Totodată, pentru facilitarea programului, materialul este însoțit de prezentarea PPT, reflecțiile facilitatorului și resurse adiționale pentru extindere. Modulul de față punctează elementele cheie privind organizarea eficientă și de calitate a procesului educațional centrat pe elev în instituția de învățământ general; organizarea activității educaționale la clasă într-un cadru cooperant; sugestii privind crearea și menținerea unui mediu securizat, protectiv și dezvoltativ pentru elevi, care să asigure liniștea și ocrotirea, să dea securitate și confort, să permită și să încurajeze autocontrolul, autodisciplina și să satisfacă nevoile multiple de dezvoltare ale elevilor; abilitățile necesare unui cadru didactic pentru a obține eficiență în organizarea clasei de elevi; rolurile manageriale ale cadrelor didactice; pași în gestionarea comportamentelor- problemă la elevi; condiții pentru stabilirea regulilor la nivel de clasă etc.

Modulul trei intitulat Instrumente digitale pentru incluziune este structurat din trei secțiuni - Particularitățile elevilor cu cerințe educaționale speciale, în care sunt descrise caracteristicile elevilor cu cerințe educaționale speciale, conform registrului UNESCO, 1995, printre care menționăm elevi cu dificultăți de învățare, dizabilități fizice/neuromotorii, dizabilități de văz, deficiențe de auz, tulburări afective și de comportament, tulburări de limbaj și comunicare, dizabilități mintale/intelectuale/dificultăți severe de învățare. În secțiunea doi sunt expuse Instrumentele digitale pentru incluziunea tuturor elevilor, fiind oferite exemple de instrumente adaptate pentru elevii cu CES și/sau dizabilități. Iar în secțiunea trei sunt propuse exemple de strategii didactice de individualizare a procesului educațional pentru elevii cu CES și/sau dizabilități, în funcție de necesitățile de învățare ale elevului, în vederea proiectării unor trasee educaționale menite să asigure dreptul la educație de calitate. În modul patru intitulat Predarea-învățarea-evaluarea hibridă sunt descrise două secțiuni - Predarea hibridă pentru incluziunea tuturor elevilor, în care se evidențiază aspectele importante care reflectă conceptul de predare hibridă și modalitate de cuprindere a tuturor elevilor în procesul educațional, ținând cont de faptul că fiecare elev este participant activ al propriei dezvoltări, asumându-și responsabilități în procesul de achiziționare de competențe, experiențe, comportamente. Și în acest sens, menirea cadrului didactic presupune proiectarea și organizarea unui proces de predare-învățare-evaluare de calitate, accesibil și relevant pentru fiecare elev, asigurând participarea la procesul de construire a propriilor cunoștințe, semnificații și deprinderi, care mai apoi, îl vor ajuta să

devină membru responsabil al societății. Totodată, în secțiunea doi este abordat conceptul de Predare-învățare-evaluarea hibridă pentru incluziunea tuturor elevilor, ținând cont de faptul că diferențele umane presupun adaptarea învățării la necesitățile elevului, iar cadrele didactice urmează să exploreze resursele existente pentru a răspunde unei mari diversități de necesități educaționale ale elevilor.

FACILITAREA **CE? CUM? DE CE?**

Acest material e o compilație de instrumente și tehnici, care ne-au părut utile pentru întâlniri și ateliere. Am împărțit instrumentele pe categorii, dar pot fi folosite și în alt context.

Modulul I Bazele facilitării în formarea adulților

Facilitarea întrunirilor

Cu siguranță ai fost cel puțin o dată la o întrunire care, parcă, nu se termina niciodată, unde toată lumea vorbea în același timp și nici o decizie nu s-a luat. Sau, unde o singură persoană domina toată discuția, lua toate deciziile și te făcea să-ți pui întrebarea, ce cauți acolo?

Din păcate situațiile de genul ăsta nu sunt rare deloc și pot conduce cu ușurință la frustrări, ineficiență sau, chiar, pierderea anumitor membri ai grupului. Cu toate acestea, cu bunăvoința grupului, e destul de ușor să schimbi mersul lucrurilor și să faci din fiecare întrunire o experiență plăcută și inspirațională pentru toată lumea.

Acest text încearcă să definească conceptul de facilitare și să ofere soluții pentru organizarea unor ședințe pozitive și de succes. Chiar dacă, facilitarea poate ajuta orice fel de întrunire să fie mai eficientă, acest text e dedicat, în primul rând, grupurilor care folosesc consensul, ca metodă de luare a deciziilor- un proces care implică toți membrii grupului, în atingerea unei înțelegeri acceptate de toată lumea.

ROLUL ÎNTRUNIRILOR ȘI LUCRUL ÎN GRUP- A avut succes întrunirea?

SARCINILE – Ce s-a făcut? Ai primit rezultatele necesare? Au fost rezolvate problemele și îndeplinite obiectivele grupului?

MENTȚINEREA - Cum s-a făcut? Cum se simt membrii grupului și cum va afecta aceasta moralul și coeziunea grupului? A fost întrunirea folositoare? A fost plăcut să lucrezi?

Întâlnirile sunt o parte necesară în orice lucru în grup – ne oferă șansa să facem schimb de informații și experiențe, să luăm decizii și să ne facem, efectiv, treaba. Dar, întâlnirile mai au un rol important, de care, de cele mai multe ori, se uită, și anume – menținerea și mobilizarea grupului. O întrunire reușită nu numai că asigură că treaba e făcută, dar mai și susține, implică și îi mobilizează pe cei prezenți, creând un nivel înalt de energie și entuziasm. Ideea de comunitate și conexiune dintre membrii unui grup face, ca acel grup, să funcționeze cât mai bine și conduc, inevitabil, la schimbări sociale. O facilitare bună te va ajuta să ajungi la toate astea.

Ce e facilitarea?

Ce zice dicționarul? **FACILITA**, *facilitez*, vb. I. tranz.

A înlesni, a ușura îndeplinirea unei acțiuni, producerea unui fenomen etc. – Din fr. *faciliter*.

FACILITAREA ajută grupul să aibă o întrunire eficientă și incluzivă. Combină o serie de roluri și sarcini, care sunt, de multe ori, prezente într-o singură persoană – facilitatorul – dar, încurajăm grupurile să se gândească și la posibilitatea de facilitatori multipli, responsabilizând mai multe persoane pentru a derula o întrunire mai productivă și participativă. Facilitarea include:

- Ajutor în a decide structura și procesul după care vor derula întâlnirile;
- Concentrarea pe un singur subiect, până când se ajunge la o concluzie;
- Echilibrarea discuțiilor – scoaterea în evidență a persoanelor, care nu prea vorbesc sau care au informații relevante, și limitarea celor care tind să acapareze întreaga discuție;
- Clarificarea și sumarizarea punctelor discutate, verificarea consensului și formularea unei decizii;

- Asigură-te că există timp în care sunt reiterate toate punctele puse în discuție și deciziile luate la întrunire;
- Ajutor în cazul conflictelor din interiorul grupului.

ÎNVAȚĂ SĂ FACILITEZI

Facilitatorul reprezintă un rol vital, care ar trebui să existe în cadrul tuturor întâlnirilor. În cazul grupurilor mici, acest rol poate fi împărțit sau schimbat prin rotație.

În schimb, în cazul întâlnirilor mai dificile sau cu un număr mai mare de participanți (mai mult de 8-10 persoane) e recomandat să existe un facilitator desemnat concret și cu experiență. Cu toate acestea, fiecare membru al fiecărei întâlniri ar trebui să se simtă responsabil pentru progresul discuțiilor și să ajute facilitatorul, dacă e necesar.

FACILITARE SAU MODERARE?

Facilitatorul poate ajunge într-un rol similar cu cel al tradiționalului moderator. Există, totuși, câteva diferențe importante:

- un facilitator niciodată nu ”direcționează” un grup fără permisiunea acestuia;
- un facilitator niciodată nu va lua vreo decizie în locul grupului sau n-o să-și asume funcții, care ar fi responsabilitatea grupului întreg;
- un facilitator bun rămâne neutru și ajută grupul să fie atent, că tot ce se discută, în cadrul întâlnirilor, e treaba lui, al grupului.

Succesul unei întâlniri e în responsabilizarea reciprocă a întregului grup. Facilitatorul trebuie să fie atent la aceasta și să ceară mereu acordul întregului grup înainte de folosirea unei tehnici sau metode.

CINE AR TREBUI SĂ FACILITEZE?

Rolul facilitatorului poate fi învățat de oricine – folosește-te de experiențele proprii de la alte întâlniri și urmărește cu atenție alți facilitatori. Învăță din greșeli, din întâlnirile dezastruoase și din cele reușite. Dacă rolul facilitatorului se schimbă prin rotație, de la întrunire la întrunire, oamenii pot să-și dezvolte abilitățile necesare. Pe lângă întâlnirile obișnuite, merită să participi și la training-uri pentru a-ți exersa abilitățile. Acestea sunt utile nu doar pentru a facilita întâlniri, dar și la serviciu, acasă.

Fii atent, că felul în care se comportă oamenii în cadrul unui grup e influențat de nevoile lor personale și de experiențele, negative și pozitive, pe care le-au acumulat în alte grupuri.

CALITĂȚILE ȘI ABILITĂȚILE UNUI FACILITATOR

- Înțelegerea scopului întrunirii și a obiectivelor de lungă durată a grupului.
- Fii respectuos față de toți participanții și interesat de ce are fiecare individ de oferit.
- Energie și atenție!
- Abilități bune de a asculta, aceasta include și capacitatea de a pune întrebări strategice pentru a înțelege corect punctul de vedere al tuturor.
- Încredere că se vor găsi soluții potrivite și se va atinge consensul.
- Asertivitate – trebuie să știi când e nevoie de o intervenție și când să dai o direcție nouă
discuției.
- Gândire clară și un bun spirit de observație – fii atent atât la conținutul discuției cât și la procesul acesteia. Cum se simt oamenii? Ce s-a vorbit până acum?
- Neutralitate în legătură cu subiectul discutat. Un facilitator bun nu va manipula discuția în direcția în care îi dictează propriile nevoi. Dacă devine dificil, sau știi dinainte că îți va fi greu să rămâi neutru, încearcă:
  - a. ieși din rol și lasă pe altcineva să faciliteze;
  - b. exprimă cât mai clar propria părere și când intervii ca facilitator;
  - c. ai încredere că cineva își va exprima gândurile și sentimentele în legătură cu subiectul discutat.

ROLURI DE CO-FACILITATORI LA ÎNTÂLNIRI

În loc de un singur facilitator, pot să existe doi sau mai mulți *co-facilitatori*. Poți să împarți la participanți mai multe sarcini de facilitare, astfel o să ai o treabă mai ușoară și mai puțin intimidantă. E foarte important, ca înainte de întrunire să stabilești rolurile, pe care le au *co-facilitatorii* și să cădeți de acord, când și de ce s-ar putea să-și schimbe rolurile.

Co-facilitatorii pot "lucra" pe rând și se pot ajuta între ei. Asta e important, în cazul în care facilitatorul trebuie să iasă din rolul său, ca să participe la discuție, să ia o pauză sau când e nevoie de ajutor, în cazul tensiunilor, conflictelor sau confuziei. Patru urechi aud mai bine decât două, așa că co-facilitatorii sunt utili pentru a verifica ce s-a spus sau dacă s-a înțeles totul corect.

”Evidența” mâinilor ridicate: este unul dintre rolurile principale ale co-facilitatorilor să țină evidența mâinilor ridicate (cine urmează să vorbească) și să ofere limită de timp vorbitorilor.

”Vibe-watching”: cineva care nu facilitează activ, dar e atent la atmosfera emoțională din cameră și urmărește cu atenție dacă cineva pare afectat. În situații de conflict, acesta va interveni, de exemplu, jucând rolul unui intermediar, luând la o parte persoanele afectate, ascultându-le problemele. Poate propune pauze sau metode de a îmbunătăți atmosfera întrunirii. Un bun ”vibe-watcher” e capabil să observe sentimentele oamenilor ascultându-i cu atenție și analizându-le limbajul corpului.

Cel care urmărește timpul (”timekeeper”) – e atent să se respecte timpul stabilit pentru întrunire, negociind timp în plus pentru anumite subiecte particulare de pe ordinea de zi sau pentru întreaga întrunire, dacă e cazul.

Cel care face notițe – (notekeeper) joacă un rol foarte important la întâlniri: notează deciziile luate, ia notițe, strânge rapoartele, atrage atenția la deciziile nefinalizate – de exemplu, cine va contacta pe cine și când? Poate, de asemenea să facă sumarizările discuțiilor, dacă e nevoie.

Cel care stă la intrare (”doorkeeper”) – e util la întâlnirile publice sau când mai întârzie lumea. Acesta întâmpină noi veniții sau întârziții și îi pune la curent cu ce s-a discutat până în acel moment – scopuri, ce decizii s-au luat, ce s-a discutat deja, cum se iau deciziile, sau unde găsește ceaiul, cafeaua sau toaleta. Poate împiedica să se întrerupă întrunirea de fiecare dată când apare cineva nou.

În cazul întâlnirilor foarte mari, e bine să existe un coordonator care are grijă de echipament, rechizite de birou, de locație, consumabile. Tot el e cel care poate aduna lumea pentru a începe o discuție.

FACILITAREA ÎNTRUNIRII – DE LA CAP LA COADĂ

Această parte reprezintă o prezentare generală a sarcinilor de care ar putea avea nevoie un facilitator pentru a duce la capăt o întrunire. Fiecare întrunire e diferită. S-ar putea ca nu toate punctele menționate să fie necesare – folosește-ți propria judecată și inovație. Cu toate că, e important, ca toate aceste sarcini să fie luate în vedere, nu e neapărat datoria facilitatorului să le facă pe toate. Bazează-te pe voluntarii din grup, care te pot ajuta cu facilitarea. Asigură-te că scopurile grupului și așteptările membrilor față de facilitator sunt clare pentru toți.

1. PREGĂTIREA ÎNTRUNIRII

- Pregătește o agendă propriu-zisă;
- Asigură-te că toată lumea știe la ce oră, unde și despre ce va fi vorba la întrunire.

Dacă e nevoie, trimite, din timp, materiale despre întrunire. Nu te baza doar pe mailuri, doar dacă nu ești sigur că toată lumea are acces la internet și își verifică mailul regulat.

- Fii atent la nevoile oamenilor, gândește-te dacă ar putea avea nevoie de ceva special și cum ai putea rezolva problema. Aranjează scaunele într-un mod anumit – una dintre cele mai bune modalități e să le pui în cerc, astfel toată lumea îi vede pe toți.
- Adună materiale care ar putea fi utile pentru întrunire – ceas, hîrtie, pixuri, flipchart, prezentări scrise, propuneri.
- Găsește un co-facilitator, care poate lua locul facilitatorului, în cazul în care acesta obosește sau vrea să participe activ la discuție.

2. CUM SĂ INCEPI O ÎNTRUNIRE

Un început bun e să te prezinți și să explici rolul facilitatorului.

Poți începe cu o **activitate de a face cunoștință**. Ce alegi să faci, depinde în totalitate de grup.

Poate fi ceva formal sau câteva minute de discuție liberă. Orice alegi să faci, ai grijă să nu îndepărtezi pe nimeni, mai ales pe cei nou veniți la întrunire. Dacă oamenii nu se prea cunosc între ei sau sunt mulți membrii noi, poți să începi prin a-i pune pe toți să se prezinte – lucru foarte important pentru nou veniți. Încurajează-i să spună mai mult decît doar numele lor. Poți să-i rogi să spună în câteva cuvinte de ce se află la întrunire sau care sunt calitățile lor cele mai interesante (de ex., ”eu știu să scriu poezii în japoneză”). Sau întreabă-i care sunt culorile sau mîncarea lor preferată. Se poate face în mai multe grupuri mici, dacă sunt prea mulți oameni.

Stabilește limitele întrunirii: vorbește despre cât timp aveți la dispoziție, despre subiecte, scopurile întrunirii, procesul de luarea a deciziilor, responsabilitățile facilitatorului.

Stabiliți cu grupul ce comportament e acceptat sau nu, în timpul întrunirii (de ex., în același timp vorbește doar o singură persoană, limbaj non-sexist și non-rasist, fără comportament dominant).

Aceste reguli se pot stabili și pentru următoarele întâlniri sau pot fi specifice doar în cazul de față. Poate fi o idee bună să fie postat undeva vizibil acordul de grup, pentru a reaminti grupului ce s-a hotărât până atunci.

Explică agenda propusă, întreabă dacă există comentarii și fă schimbările necesare. Ai grijă să nu se discute jumătate din întrunire despre: un singur subiect, unde ar trebui să fie – dacă e necesar, fii ferm! Alocă destul timp pentru toate punctele și setează un timp realist pentru finalizarea întrunirii.

Asigură-te că rolurile celor care iau notițe, cronometrează timpul și au grijă de atmosfera întrunirii sunt repartizate.

3. ÎN TIMPUL ÎNTRUNIRII

Treci prin agendă punct după punct. Ține grupul focusat pe un singur subiect, până ce va fi luată o decizie, chiar dacă decizia e să se amâne luarea deciziei pe altă dată. Folosește-te de jocuri scurte, amuzante și de pauză – în așa fel vei putea păstra energia oamenilor pentru discuții mai lungi sau subiecte controversate.

Asigură-te, că toate deciziile luate includ răspunsurile la următoarele întrebări:

ce?, cum?, cine?, când? și unde?.

În cazul în care apar întrebări/subiecte noi în timpul discuției, asigură-te că ele vor fi trecute în "*zona de parcare*" și vor fi discutate mai târziu. Introdu termeni noi ca **ideastorming**, formarea **grupurilor mici** pentru discuții, formează grupuri de lucru și fă mai multe **tururi printre mese** ca să faci întâlnirea mai eficientă și participativă.

Echilibrează mersul discuției prin folosirea semnelor, numind persoanele care să vorbească în funcție de când au ridicat mâna. Câteodată vei fi nevoit să acorzi prioritate celor care n-au vorbit deloc sau foarte puțin, în defavoarea celor care acaparează discuția.

Verifică starea generală a grupului pe parcursul discuției: verifică nivelul de energie, interesul față de subiect, verifică dacă s-au atins scopurile, dacă structura e potrivită și timpul.

Fii pozitiv: folosește cuvinte de apreciere; comentează în legătură cu contribuțiile aduse discuției.

În situații tensionate încearcă jocurile, schimbul de locuri, tăcerea, pauza sau umorul.

Anumite grupuri vor considera jocurile o pierdere de timp, dar o pauză de cafea sau o afirmație amuzantă vor descreși frunțile.

4. SFARȘITUL ÎNTRUNIRII

Asigură-te că s-a stabilit **data și locul** următoarei întâlniri și că, toți cei care vor să primească informații în continuare sau notițele întrunirii, și-au lăsat datele de contact. Fă asta înainte ca oamenii să înceapă să plece.

Amintește-le oamenilor ce și-au propus să facă până la următoarea întrunire.

Verifică dacă cineva și-a asumat responsabilitatea să trimită notițele tuturor participanților în următoarele zile.

CÂTEVA IDEI GENERALE DESPRE CUM SĂ FOLOSEȘTI INSTRUMENTELE

- Fiecare grup e diferit: unele instrumente s-ar putea să fie potrivite în anumite situații sau grupuri, altele nu. Nu forța folosirea unor tehnici într-un grup sau la o persoană, dar lasă-i pe ei să decidă ce vor și ce nu.
- Fii flexibil: alege și adaptează instrumentele după nevoile grupului și nu după preferințele personale. Fii creativ și inventează instrumentul tău personal.

- Folosește obiecte care îți pot ușura munca, cum ar fi foile de flipchart. Poți să treci pe ele întrebările participanților, care vor fi discutate mai târziu, poți să aduni ideile și răspunsurile grupului ca să le vadă toată lumea și să nu se uite pe parcurs.
- Fii pregătit, ca unele persoane să nu fie dispuse să împărtășească detaliile discuțiilor din grupurile mici cu grupul mare.
- Explică rostul unui instrument înainte să pui tot grupul să-l folosească. Astfel vor înțelege mai bine acel instrument, se vor simți mai stăpâni pe situație și vor deveni mai participativi.

★ INSTRUMENTE ȘI TEHNICI UTILE DE FACILITARE

Următoarele câteva puncte formează cele mai eficiente și des întâlnite metode de facilitare:

1. Acordul în grup (group agreement) 5 min. – 1h.; număr nelimitat de persoane.

E important să începi întrunirea sau atelierul negociind acest acord, deoarece de el depinde cum va derula discuția în cadrul grupului. Rostul acestuia e să creeze un spațiu confortabil pentru toată lumea, astfel încât să se poată discuta și lucra cât mai eficient.

Acesta e format dintr-un set de înțelegeri/reguli, care definesc felul în care se vor comporta membrii grupului pe durata întrunirii. Poate include afirmații ca ”respectă opinia celorlalți”, ”telefoane mobile doar în pauză”, ”respectă confidențialitatea” sau ”lasă pe toată lumea, în mod egal, să-și exprime părerea”(sau mai specific ”fără întreruperi”)

Acordul de grup – după cum îi zice și numele – funcționează ca un instrument eficient de facilitare, doar dacă este acceptat de tot grupul. Pot fi propuse reguli unui grup, dar nu și impuse.

ACORDUL ACTIV e o formă prin care grupul nu doar ascultă și face cunoștință cu informații noi, ci participă activ la discuție, prin expunerea părerilor proprii în legătură cu orice subiect dat. Asta îți oferă posibilitatea, ca facilitator, să pui întrebări întregului grup, știind că vei primi un răspuns concret.

DE EXEMPLU: S-ar putea, ca la un moment dat, grupul să-și piardă din energie și elan și îi întrebi dacă au nevoie de o pauză sau vor să continue cu următorul punct de pe ordinea de zi. Ce faci în cazul în care oamenii doar stau și se holbează la picioarele lor? Folosindu-vă de acordul activ se pot evita astfel de situații. Pentru acest caz, în mod special, ridicarea mâinilor în semn de acord sau dezacord poate rezolva problema repede, fără să fie nevoie de discuții ulterioare.

2. Turul mesei 1-3 min./persoană; 3 – 30 de oameni

În acest caz, toată lumea are ocazia să vorbească pe un anumit subiect fără să fie întrerupt sau să primească vre-un răspuns direct. Turul mesei ajută la echilibrarea participării la discuție, oferind tuturor un timp concret pentru exprimarea opiniei.

De asemenea, există posibilitatea de a zice ”pas”, în situația în care cineva nu are nimic de adăugat sau nu se simte confortabil să vorbească în grup mare.

Ideea sau întrebarea principală se poate scrie pe o hârtie, vizibilă tuturor, astfel încât să nu se devieze de la subiect în timpul turului. După caz, se poate pune și limită de timp.

3. Ideastorms (sau ”vârtejul ideilor”) 10 – 30 min.; 5 -15 oameni;

E o metodă prin care se dezvoltă gândirea creativă și, în același timp, scoate la suprafață o grămadă de idei într-un timp foarte scurt.

Poți să începi prin a defini situația/problema care trebuie rezolvată. Următorul pas e să-i lași pe oameni, fără mult timp pentru gândire, să își expună ideile, una câte una. Ele pot fi, pe cât de ”nebune”, pe atât de folositoare și pot inspira și încuraja alți oameni.

De cele mai multe ori, e bine să existe una sau două persoane care notează toate ideile în așa fel încât să fie vizibile tuturor, să nu se uite pe parcurs.

Pentru a nu descuraja pe nimeni, fii atent, ca în timpul acestui ideastorm, să nu existe comentarii la adresa anumitor idei. Se pot structura și discuta toate, după ce nu mai are nimeni nimic de adăugat pe listă.

A ROVING IDEASTORM e o tehnică prin care se pun la bătaie mai multe teme de rezolvat. Grupul mare se împarte în grupuri mici, fiecare grupuleț pornind de la câte o ”stație” (o masă, o bucată de perete cu tema scrisă pe o foaie mare de hârtie) unde într-un timp cât mai scurt (câteva minute) trebuie să vină cu cât mai multe idei pe tema dată. Când facilitatorul dă semnul, grupulețul se mută la următoarea stație și tot așa până la ultimul. Astfel, pe de o parte, această tehnică oferă posibilitatea de a bombarda cu idei mai multe teme de discuții într-un timp foarte scurt și pe de altă parte, crește nivelul de participare al persoanelor mai timide.

DE EXEMPLU: la un atelier de facilitare vrei să dai câteva idei, cum se acționează în cazul întâlnirilor la care participă și persoane cu comportamente mai dificile. Astfel, una dintre stații se poate numi ”persoane dominante”, următoarea ”persoane timide și tăcute”, alta ”persoane care ajung greu la ideea principală” ș.a.m.d.. Atenție!

- a) Deoarece toate grupulețele sunt în mișcare, ele vor ajunge la ”stații” unde s-au trecut deja primele idei. Asigură-te, că ideile sunt scrise/sumarizate în așa fel încât toată lumea să le poată citi și înțelege.
- b) După prima tură, fiecare dintre grupulețe va ajunge la o ”stație” la care s-au trecut deja majoritatea ideilor. Asta înseamnă că, în funcție de cum înaintează grupulețele, vor avea tot mai puține de scris pe hârtie. Pentru a nu sta degeaba, se poate seta o limită de timp, care să se schimbe după fiecare tură. La prima ”stație”, de exemplu, pot avea 6 minute la dispoziție pentru ideastorm, la a doua, 5 minute, la a treia, 4 minute și tot așa.
- c) La final, facilitatorul poate trimite grupulețele înapoi la stația inițială, să citească toate ideile scrise pe hârtie.

4. Grupuri mici timp – depinde de ce e de făcut; 3 – 15 oameni;

Sunt destul de multe motive pentru care un facilitator ar vrea să împartă un grup mare în mai multe grupuri mici. Grupurile mari pot fi cu ușurință dominate de o idee sau de (mereu aceleași) persoane care vorbesc mult, sufocând contribuția și creativitatea altor persoane. Pe când, într-un grup mic toată lumea are timpul necesar să vorbească, să se simtă implicat și e și mai puțin intimidant. Totodată, în grupuri mici se pot discuta despre subiecte mai încărcate emoțional, ceea ce ar fi destul de dificil într-un grup mare.

Cel mai mare avantaj este, totuși, eficiența. Multe teme pot fi dezbătute mai eficient în grupurile mici. Și, se pot acoperi cu ușurință diferite subiecte în același timp, împărțind fiecărui grupuleț un subiect de discuție sau sarcini diferite.

Și acum, gândește-te, de ce fel de grup ai nevoie: unul la întâmplare (împărțit după culoarea părului sau număratoarele) sau grupuri de oameni cu experiențe și abilități specifice? Explică clar ce vrei să faci fiecare grup. Treci pe hârtie întrebări și teme specifice nevoilor fiecărui grup pentru eficientizarea discuțiilor.

Dacă e nevoie de feedback, după ce grupulețele au discutat despre tema dată, spune-le explicit ce te interesează și pune-i să aleagă o persoană care va face sumarizarea pentru întregul grup. Încurajează acea persoană să fie cât mai concisă, să respecte o limită de timp sau cere grupurilor să atingă doar punctele cheie la final. Câteodată e important să auzi toate detaliile discuției, însă de cele mai multe ori nu e nevoie.

5. Monolog în doi (paired listening) 5 – 15 min.; 2 persoane/grup;

Prin această metodă se crează ușor un spațiu unde toată lumea e ascultată fără să fie întreruptă, provocând participanții să-și descopere și să-și formuleze propriile gânduri și sentimente vis- a- vis de subiectul dat. Poate ajuta la descoperirea și rezolvarea conflictelor sau la aranjarea anumitor idei înainte de discuția cu grupul mare.

Se formează grupuri de câte doi. Unul dintre ei e cel care vorbește, celălalt, cel care ascultă. Rolurile se schimbă după câteva minute - stabilite de facilitator. Tot facilitatorul stabilește și subiectul discuției. Cel care vorbește trebuie să scoată din interiorul lui cât mai multe gânduri și sentimente față de acel subiect. Facilitatorul trebuie să îi încurajeze pe cei care vorbesc să se cenzureze cât mai puțin și să povestească cât mai mult despre tot ce le trece prin minte. În primă fază, poate să pară puțin dificil, dar nu e. E ca un monolog pe care ți-l spui ție, cu voce tare. Rolul celeilalte persoane e să asculte cu atenție acel monolog fără să-l întrerupă, să-i pună întrebări sau să comenteze. Poate, în schimb, să creeze o atmosferă confortabilă, încurajatoare prin contact vizual, prin poziția corpului sau doar zâmbind. Dacă persoana care vorbește s-a blocat, partenerul ei poate să-i pună întrebări neutre ca ”de ce crezi asta?” sau ”cum te face să te simți?”

Acest exercițiu poate fi terminat cu un tur al mesei, unde fiecare participant sumarizează gândurile partenerului de discuție.

6. Joc de rol și simulare 10 min. – 3h.; 5 – 100 oameni;

Ambele reprezintă o oportunitate de a dezvolta scenarii, de a exersa anumite abilități în acel scenariu și de a descoperi reacții emoționale față de rol și scenariu. Diferența dintre jocul de

rol și simulare e simplă. Dacă o persoană alege să joace un rol specific în cadrul scenariului, se numește joc de rol, iar dacă alege să descopere acel scenariu fiind ea însăși, e o simulare. În anumite situații unii participanți vor fi ei înșiși, în timp ce ceilalți vor interacționa cu ei, asumându-și anumite roluri specifice. Simulările sunt utile pentru a exersa abilități noi sau pentru a exersa abilități existente deja într-o situație nouă. Jocurile de rol ajută la înțelegerea oamenilor și poate oferi câteva idei despre gândurile și sentimentele "oponenților". Pentru oricare dintre ele trebuie doar să alegi o situație și să o pui în joc. Prima întrebare pe care ar trebui să ți-o pui e: ce vrei să verifici și de ce? Cu cât e mai simplă situația, cu atât e mai bine. Încearcă să explici situația cu grijă, include grupurile reprezentate (de ex., Jandarmii și protestatarii) și contextul fizic, din jur. Dacă e nevoie de oameni pentru roluri, cere-le să se ofere ca voluntari – nu forța niciodată pe nimeni să joace un rol dacă nu se simte confortabil cu el.

Dă-le câteva minute să se obișnuiască cu rolurile și roagă-i pe ceilalți, care nu participă, să fie observatori (activi). Facilitatorul va opri exercițiul când s-au atins destule subiecte (în funcție de ce și-a propus dinainte), când exercițiul se termină natural, de la sine sau când participanții decid să termine. De asemenea, exercițiul ar trebui oprit dacă un participant devine prea tensionat sau mult prea implicat în rol. În fiecare dintre cazuri, luați o scurtă pauză, descotorosiți-vă de roluri* și evaluați exercițiul.

* e important ca, după fiecare scenariu, participanții să aibe ocazia să "scape" de rolul lor (to de-role), să lase în urmă și rolul și emoțiile puternice. Facilitatorul va trebui să decidă nivelul la care au ajuns participanții, în funcție de cât de puternic emoțional a fost scenariul. Câteodată ajunge o simplă scuturare a corpului sau câteva respirații adânci, dar sunt situații când e nevoie de o pauză, mai multă mișcare sau o imagine plăcută, care poate să distragă atenția participanților de la rolul avut.

Evaluarea ajută atât participanții cât și observatorii să asimileze și să analizeze ce s-a întâmplat și cât de bine și-au folosit abilitățile. Poți să începi prin a întreba participanții cum sau simțit în rolurile lor și ce părere au avut observatorii? Ce au învățat participanții și cum vor putea folosi cele învățate în viața reală? Descurajează comentariile în care li se zice participanților ce ar fi trebuit să facă. În schimb, felicită-i pentru curajul de a lua parte la exercițiu, indiferent de cum s-a terminat. Acest tip de exercițiu există, tocmai, pentru a ne învăța lucruri noi de fiecare dată. Poți folosi un limbaj încurajator, ca de exemplu: "o altă variantă pe care poți s-o încerci e..." sau "s-ar putea ca aceasta să funcționeze în cazul în care..." sau "am învățat aceasta, asta și asta din metoda ta și aș vrea să încerc următoarele..." Dacă apar idei și soluții noi, în loc să discute despre ce n-a mers bine și cum trebuiau făcute anumite lucruri, participanții vor fi nerăbdători să le încerce într-o situație nouă.

LINIILE HASSLE sunt o formă de jocuri de rol rapide. Sunt perfecte pentru a-i face pe participanți să fie atenți la limbajul corpului, să descopere propriile reacții emoționale față de o situație dată sau pentru a pregăti participanții pentru o situație specifică, concretă (cum ar fi "poliție sau civili agresivi în timpul unui protest sau acțiune") Nu uita să menționezi că, oricine nu se simte confortabil cu acest exercițiu poate să fie oricând observator.

Participanții formează două rânduri, fiecare dintre ei având pe cineva în fața lui. Ambele rânduri își primesc rolurile, o scurtă descriere a situației, face fiecare câte un pas spre celălalt

și începe distracția. Cei din rândul unu, de exemplu, pot fi niște protestatari, iar ceilalți niște trecători enervați, care strigă lucruri provocatoare la adresa protestatarilor ("mai bine v-ați lua un job și voi, ca tot omul!") După scurt timp, 30 de secunde – 2 minute, facilitatorul oprește exercițiul și pune câteva întrebări participanților ("cum a mers?","cum s-au simțit?") Apoi, rolurile pot fi schimbate pentru un scenariu nou.

INSTRUMENTE PENTRU ÎNCEPUT ȘI FINAL DE PREZENTARE

Atât întâlnirile cât și atelierelor pot avea de suferit dacă participanții rămân cu impresia că n-au avut timp să se cunoască mai bine între ei sau dacă li s-a părut că s-a terminat totul prea brusc. Pentru a evita astfel de situații se pot folosi următoarele instrumente:

Prezentare individuală 30 sec. – 1 min./persoană; 3 – 20 oameni;

Fiecare persoană își spune numele, de unde e și încă un al treilea lucru. Acest lucru poate să fie ceva ce alege persoana respectivă să spună despre ea însăși sau ceva sugerat de facilitator (ca de ex.: ce mâncare îi place, de ce se află la întrunire, ultimul lucru ieșit din comun ce i s-a întâmplat)

Prezentare în pereche 10 – 20 min.; 10 – 30 oameni;

Roagă-i pe oameni să formeze grupuri de câte două persoane, preferabil cu cineva necunoscut sau pe care nu-l cunosc foarte bine. Unul dintre ei îl interviează pe celălalt, timp de trei minute după care rolurile se schimbă. Întrebările pot fi variate, de la care e culoarea preferată până la ce așteptări are de la acest atelier. După ce se adună din nou grupul mare perechile se prezintă reciproc, oferind celorlalți cât de multe detalii țin minte despre partenerul lor. Facilitatorul poate să sugereze anumite subiecte specifice, care să fie incluse în interviu.

Împărtășiți-vă entuziasmul 30 sec. – 2 min./persoană; 3 – 20 oameni;

Persoanele din grup trebuie să împărtășească o veste sau întâmplare din ultima perioadă, care i-a făcut să se simtă bine. De exemplu, "Un vechi prieten din Marea Britanie a venit să mă viziteze " sau " M-am angajat" sau "Am cules primele mere de anul ăsta". Astfel, se creează multă energie pozitivă și oamenii devin mai apropiați unii cu ceilalți. Metoda asta se poate folosi în cazul în care grupul se cunoaște deja cât de cât. Ai grija să fie scurt, descurajează comentariile sau întrebările și nu lăsa să se confunde entuziasmul făcând anunțuri.

Împărtășiți-vă sentimentele Până la un minut/persoană; 3 – 30 oameni;

Pune fiecare persoană din grup să fie atentă pentru câteva secunde la sentimentele sale. Apoi, faceți un tur de masă, unde fiecare să descrie, în câteva cuvinte, cum se simte (de ex., curios,

obosit, emoționat, încântat). Aceasta ajută facilitatorul și tot grupul să se seteze unii după alții. Dacă oamenii sunt obosiți deschide geamul și încearcă să le insuflă energie. Acest exercițiu îl poți folosi la începutul și la sfârșitul atelierului, să vezi dacă a avut vre-un efect asupra participanților.

Fii prezent Până la 5 min./persoană; 3 – 15 oameni;

Această metodă se potrivește grupurilor care lucrează mult împreună și unde există o încredere ridicată între membrii lui.

Așezați-vă în cerc, ca toată lumea să se vadă, apoi roagă-i ca, pe rând, să-și împărtășească dubiile, întâmplările importante sau emoțiile pe care le trăiesc în ultima vreme. De exemplu, ”mâine după masă am o prezentare importantă” sau ”nu știu cum o să-mi plătesc chiria” sau ”aseară am devenit mătușă”. Toată lumea ar trebui să acorde atenție maximă celui care vorbește. Ca facilitator, poți ajuta dacă cineva se blochează cu întrebări ca ”vrei să faci ceva în privința aceasta?” sau ”mai e ceva ce ai vrea să adaugi?”

Cadouri după training/atelier 10 – 15 min.; 5 – 20 oameni;

Ăsta e un joc drăguț, pe care pot să-l folosești la sfârșitul atelierelor. Toată lumea primește un bilețel cu un ”cadou” scris pe el, după care, fiecare dintre participanți, va explica ce va face cu cadoul primit. Cadourile pot fi: un măr care îndeplinește o dorință, oricine îl mănâncă, un tren gol care poate merge oriunde în lume sau o pelerină ce-l face invizibil pe cel care o poartă.

Scrie-ți o scrisoare! 5 – 20 min.; număr nelimitat de persoane;

Poate să pară o idee ciudată, dar de fapt, e o metodă eficientă pentru toată lumea să realizeze ce a învățat în urma unui atelier, ce schimbări ar putea să facă, încotro ar putea să se îndrepte în viețile lor personale sau la muncă. Dă-le hârtie, pix și câte un plic, apoi spune-le să scrie o scrisoare lor înșiși, despre cele mai importante lucruri învățate la atelier și schimbările pe care vor să le facă în urma atelierului. După ce au terminat, să pună scrisoarea în plic și să scrie adresa lor personală pe el. Pe urmă, strânge scrisorile. Trebuie să le explici, că ele nu vor fi deschise, dar le vor primi în câteva săptămâni sau luni. Cu toții știm, că avem momente în care chiar ne dorim să schimbăm ceva, dar nu ajungem niciodată până acolo. Însă, având aceste intenții, scrise chiar de noi, bătându-ne la uși după 5-6 săptămâni, e un reamintire excelentă.

Bingo cu întrebări 10 – 20 min.; 5 – 40 oameni;

Scrive o listă de întrebări, la care, pe urmă, participanții va trebui să găsească răspunsuri. Ele pot fi generale sau mai specifice. Dă-le tuturor o hârtie cu întrebările respective, ca atunci când află răspunsul să îl poată scrie sub întrebare. Fiecare ar trebui să pună o singură întrebare unei singure persoane, astfel va trebui să interacționeze cu mai multă lume, să pună și restul întrebărilor, legând mai multe relații. Când au răspunsuri la toate întrebările, strigă ”bingo”

și s-a terminat jocul. Întrebările ajută oamenii să se cunoască, oferind și multe informații utile despre ei.

★ INSTRUMENTE PENTRU DEZVOLTAREA ÎNCREDERII

Aceste instrumente ajută la ridicarea nivelului de încredere în cadrul unui grup, prin împărtășirea detaliilor personale și a sentimentelor.

CV-ul alternativ 15 – 25 min.; 5 – 40 oameni;

Împarte hârtie colorată și markere colorate; cere-le participanților să facă o listă cu ce le place la ei înșiși, ce abilități au și ce ar mai vrea să învețe. După ce își trece fiecare numele pe hârtia sa, se pot da la alți participanți sau agățate undeva, astfel încât toată lumea să le poată vedea. Acest exercițiu ajută oamenii să se aprecieze și să aprecieze pe alții pentru ceea ce sunt ei.

Exercițiul mâinii pricepute 15 – 25 min.; 4 – 100 oameni;

Împarte hârtie și pixuri; pune-i să-și deseneze forma mâinii pe hârtie după care să scrie în interiorul fiecărui deget un lucru la care se pricep foarte bine. Apoi, împarte-i în perechi, care vor discuta, pe rând despre lucrurile la care se pricep și cum au ajuns la acel nivel. Acest exercițiu nu numai că ajută oamenii să se cunoască mai bine, dar crește și încrederea oamenilor.

O excursie a descoperirilor 15 -30 min.; număr nelimitat de persoane (în funcție de cât spațiu este)

Mergeți undeva afară, într-o grădină, parc; formați perechi; una dintre persoane stă cu ochii închiși, în timp ce perechea sa o ia de mână și o conduce să descopere lucrurile din jur cu toate simțurile sale, înafară de văz. După câteva minute, se schimbă rolurile. Participanții ar trebui să aibă grijă cu încrederea pe care le-o acordă partenerii lor – e plăcut să atingi sau să miroși o floare, dar nu și o rămă! Poate să fie un exercițiu foarte distractiv, mai ales după sau în timpul unei sesiuni lungi de discuții. Și, pe lângă aceasta, e mod excelent de a crește încrederea unii în alții.

Cercul încrederii 10 – 15 min.; 10 – 30 oameni;

Formați un cerc restrâns, față-n față, cu o persoană în mijlocul lui, care își permite să se relaxeze și să se lase pe spate știind că va fi prins de cineva din cerc și va fi ”împins” ușor în jurul cercului. Cu cât e mai restrâns cercul, cu atât scade riscul accidentelor! Lasă pe oricine vrea să stea în mijloc, să aibă această experiență. Poate fi un exercițiu foarte relaxant și plăcut, care poate apropia mai mult un grup, dar vine și cu anumite riscuri și necesită atenția tuturor celor care participă.

În oglindă 5 – 15 min.; număr nelimitat de persoane (în funcție de cât spațiu este)

Împărțiți-vă în perechi, față-n față. Unul dintre ei începe să facă anumite mișcări, în timp ce perechea lui încearcă să le imite, în oglindă, cât de bine poate. Apoi, schimbați rolurile. După ce fiecare dintre ei a jucat ambele roluri, pot încerca să se coordoneze mișcarile, în așa fel încât ambii participanți devin, în același timp, actor și oglindă. Merge cel mai bine cu mișcări lente și necesită multă concentrare. Încercați să nu vorbiți între timp.

★ INSTRUMENTE PENTRU ÎNCURAJAREA DISCUȚIILOR ȘI A PARTICIPĂRII

Multe dintre aceste tehnici vor transforma discuțiile într-o zonă sigură și confortabilă pentru vocile mai timide. Ele pot fi, de asemenea, folosite în dezvoltarea dinamicii de grup.

Zona de parcare 1 – 2 min.; număr nelimitat de persoane;

Oricând apare ceva (o idee, informație, nelămurire) ce nu e relevant discuției în curs, poți să-l treci în această zonă de parcare (o foaie mare de hârtie). Adică, treci pe hârtie ideile și concentrează-te pe ele mai târziu. Astfel, te asiguri că toate ideile care apar pe parcurs sunt notate și nimeni nu se va simți ignorat, bineînțeles, că dacă chiar vrei să nu se simtă lumea ignorată, va trebui să revii la ideile de pe acea listă. Fii pregătit să ai un spațiu special rezervat pentru astfel de "parcări".

Scrie o listă a celor care doresc să vorbească număr nelimitat de persoane;

Pur și simplu, trebuie stabilit de la început, dacă oricine are ceva de adăgat, să ridice un deget, iar altcineva să-i noteze pe o hârtie. Astfel, toată lumea va vorbi pe rând, iar grupul se va autosesiza mai repede în cazul celor care ignoră această înțelegere și întrerup ordinea în care se vorbește.

"Bastonul vorbitor" număr nelimitat de persoane;

Poți folosi un baston sau orice alt obiect distinctiv, pe care îl așezi în mijlocul cercului de oameni; cel care vorbește va lua acel baston din mijloc, va spune ce are de spus, după care îl va pune la loc. Doar persoanei, care ține bastonul, îi este permis să vorbească (se poate pune o limită de timp). Această tehnică oferă timp suficient oamenilor să-și exprime părerea, având în vedere că nu e nimeni amenințat să fie întrerupt brusc de cineva. De asemenea, îi face pe ceilalți să realizeze când întrerup pe cineva, ajutându-i să se lase de acest obicei prost.

10 sfaturi pentru facilitarea discuției

Rolul Dvs. în timpul unei discuții în grup este de a facilita fluxul de comentarii venit de la participanți.

Iată un meniu de facilitare din zece puncte pe care îl puteți folosi în timp ce conduceți discuția în grup.

Parafrazează ce a spus participantul/a, ca el/ea să se simtă că sunt înțeleși și că alți participanți pot auzi o totalizare la ce a fost spus/discutat.

- ❖ *Deci, ceea ce spuneți este că trebuie să fim foarte atenți în timpul unui interviu la întrebarea “unde locuiești”, deoarece ar putea sugera un fel de interes de apartenență rasială sau etnică. De asemenea, ne-ați spus că este o.k. să cerem adresa interviuatului într-un formular de cerere a companiei. Verifică cum înțeleg enunțul unii participanți sau roagă-l pe participant să explice ce spune el sau ea.*
- ❖ *Ai spus că acest plan nu este realist? Nu sunt sigur că înțeleg exact ce ai vrut să spui. Ai putea, te rog, să explici din nou pentru noi toți?*

Apreciază comentariul interesant sau inteligent.

- ❖ *E o idee bună. Mă bucur că ne-ați adus acest lucru în atenția noastră.*

Completează contribuția unui participant la discuție cu exemple sau sugerează o nouă modalitate de a vedea problema.

- ❖ *Comentariile Dvs. oferă un punct de vedere interesant din perspectiva angajatului. De asemenea, ar putea fi util să analizăm modul în care un manager vede această situație.*

Învieorează o discuție accelerând ritmul, folosind umorul sau, dacă este necesar, stimulând grupul pentru a fi mai participativ.

- ❖ *Vai, avem mulți oameni rușinoși în acest grup! Iată o provocare pentru Dvs. În următoarele două minute, să vedem la câte modalități de intensificare a cooperării în cadrul departamentului dumneavoastră vă puteți gândi.*

Arată dezacordul (gentil) cu comentariile unui participant pentru a stimula discuții suplimentare.

- ❖ *Intuiesc ce vrei să spui, dar nu sunt sigur că ceea ce descrii se potrivește întotdeauna la orice situație. A mai avut cineva o experiență diferită de cea a lui Ion?*

Mediază diferențele de opinie între participanți și ameliorează orice tentativă care ar putea genera în conflict.

- ❖ *Cred că Sofia și Maria nu sunt cu adevărat în dezacord una cu cealaltă, ci doar scot în evidență două laturi diferite ale acestei probleme.*

Colectează ideile, arătând relația între ele.

- ❖ *După cum puteți vedea din comentariile lui Marin și Eugen, stabilirea obiectivelor personale face parte din gestionarea timpului. Trebuie să fiți capabili să vă stabiliți obiective zilnice pentru a vă gestiona mai eficient timpul.*

Schimbă procesul de lucru în grup prin alternarea metodei de obținere a participării active sau prin faptul că grupul evaluează ideile care au fost prezentate.

- ❖ *Să ne împărțim în grupuri mai mici și să vedem dacă puteți veni cu obiective specifice ale activității la produsele care au fost prezentate în sesiunea din această dimineață.*

Recapitulează punctele de vedere majore ale grupului.

- ❖ *Am remarcat patru motive majore care au reieșit din discuția noastră cu privire la motivele pentru care managerii nu deleghează/împuternicesc: 1) lipsa de încredere, 2) teama de eșec, 3) confortul de a face sarcina singur și 4) teama de a fi înlocuit.*

Arta intervenției

Măiestria facilitatorului este să ajute ca grupul să atingă scopul ușor și să împuternicească grupul să valorifice posibilitățile maxime de interacțiune. Facilitatorul valorifică puterea de a asculta și vorbi.

Ascultarea

Ascultarea este abilitatea principală de facilitare. Calitatea pe care tu o ai ca și ascultător va afecta profund grupul. Ascultarea este activă, ea te concentrează și te afirmă. Tu asculți pentru întregul grup, dar și pentru fiecare persoană în parte. Tu auzi ce a făcut grupul, unde se îndreaptă și cum vor face aceasta cel mai bine. Asculți care este scopul grupului, proiectele și angajamentele și măreția fiecărei persoane care fac parte din acest grup. Asculți conversația vorbită și nevorbită. Asculți ceea ce este prezent și ceea ce lipsește. Grupul este concentrat și energizat prin puterea ta de ascultare.

Facilitarea ta la fel antrenează ascultarea grupului prin schimbare și reamintire. După cum se știe, ascultarea este plină de evaluări și analize- aceasta este acultarea profundă. Ceea ce tu dezvolți ca și facilitator este ascultarea liberă aprofundată.

Limbajul

Limbajul puternic este limbajul întregului corp- corpul este în prim plan, respirația este profundă și relaxată, vocea vine din interior în piept. Vocea rezonază și proiectează. Se întâmplă într-un circuit. Ca și facilitator, tu folosești vocea ca pe un instrument muzical. O poți folosi ca să direcționezi, încurajezi, susții, calmezi, inspiri și să joci. Vocea ta este expresia autentică a intenției tale ca și facilitator. Aceasta face disponibilă întreaga ta expresie umană- de la copilul neajutorat și vulnerabil din tine la autoritatea profundă și liberă.

Limbajul facilitatorului este știut ca fiind numit *intervenție*. Intervenția facilitatorului poate fi descrisă ca marginea unei săbii- o sabie care implică într- un dans cu limbajul și ascultarea membrilor grupului, care duce la cooperare, creativitate, analiza blocajelor în grup dar și distrugerea barierelor care duc spre sinergie. Ca și facilitator, tu ghidezi procesul grupului și îi ferești de tendința de a se împiedica de bagajul pe care îl au deja.

Cum știe facilitatorul ce să spună?

Un facilitator nu știe din timp ce să spună. Tu ascuți care sunt necesitățile care trebuie să fie spuse ca să facilitezi un grup. Aceasta este ceea ce spui „ pe moment”. Tu devii un instructor al scopului grupului. Tu ești acolo pentru grup. Tu valorifici scopul primordial al grupului, fie că este în mod cu voce sau nespus. Tu vorbești pentru ca grupul să câștige și sinergia să se întâmple. Facilitarea este o artă a improvizării. Ca și arta de a mânui o sabie sau a interpreta jazz, tu poți practica lovituri sau acorduri, privi ori asculta alți profesioniști și să cauți să înțelegi filosofia și valorile. Facilitarea în sine se poate întâmpla doar în practică- doar fiind în acțiune.

Intervenția în training

Pentru a asista facilitatorii la training, autorii listează o varietate de intervenții în diverse domenii. Aceasta te va ajuta să înțelegi de ce facilitatorii lucrează cu un grup. Atrageți atenția cum intervenția de obicei ia forma de întrebări sau sugestii.

Folosiți aceste intervenții dacă doriți, dar este de preferat să le citați pentru culturalizarea Dvs. Luați în considerație ambele, atitudinea facilitatorului în a le folosi (de unde este el/ea, cine este el/ea) și posibilele răspunsuri de la grup când fiecare este folosit.

Climatul și cultura aranjamentului

- Cum ai dori sa aranjezi scaunele? Cum dorim să lucrăm în grup?
- Ce roluri ai dori să acoperim (facilitator, persoană care face notițe, persoană care duce evidența timpului)? Al cui rol ai dori să îl preiai (persoană care face notițe, persoană care duce evidența timpului)
- Care reguli de bază ai dori să fie respectate? Anumite sugestii?
- Care valori sunt importante?

- Care sunt caracteristicile grupului ideal în concepția ta? Ar trebui să facem un asalt de idei?
- Ce metodă de aderare și părăsire a grupului ați vrea?
- Ce nu ai dori să vezi că se întâmplă în acest grup?
- Dacă s-ar întâmpla să fii în acest grup în următorii cinci ani, ce ai dori să fie setat chiar acum- metode, reguli, ghidare?
- Să fie oare această discuție în grup confidențială pentru grup? Anumite excepții?
- Este încrederea importantă în grup? Sugerați tehnici pentru dezvoltarea ei.
- Care sunt temerile și speranțele Dvs în privința grupului? Haideți să avem o rundă de împărtășire a acestora.

Facilitarea include balansarea și armonizarea ritmurilor naturii

Gestionarea timpului

- Această sesiune se va termina la _____ (timpul). Toți sunt de acord cu aceasta? Poate că cineva nu?
- Pauzele vor fi la .... și ..... Există vreo problemă în legătură cu acestea?
- Haideți să punem timpul în afara subiectelor din agendă.
- Cât timp vom folosi pentru acest subiect?
- Timpul a expirat. Vom opri această discuție acum.
- Cât timp propuneți Dvs?
- Toți sunt de acord?
- Nu toți din grup vor să extindă discuția, deci ne vom opri la timpul pe care toți l-am setat de la bun început.
- Acuma este timpul să începem din nou.
- Maria, ai putea, te rog, să îi inviți pe toți înapoi, să revină din pauză? Trebuie să începem.
- Aș vrea să începem în două minute. Vă rog să fiți gata.

Obținerea participării

- Haideți să facem repriză și să vedem ce crede, simte fiecare. Ce ziceți să oferim cuvântul celor care încă nu au vorbit? Ce credeți, ce simțiți?
- Ce credeți Dvs, Maria?
- Ce simțiți cu referire la aceasta, Ion?

- Haideți să facem un asalt de idei. Exprimați-vă ideile. Nu le ascundeți. Ion, ai putea, te rog, să notezi ideile pe tablă?
- Cine ar dori să vorbească primul?
- Împărtășiți ideile cu vecinul Dvs (persoana de alături).
- Cine ar vrea să împărtășească cu întregul grup?
- Acuma haideți să mergem pe cerc, cu întregul grup. Vom începe aici.
- Țineți minte este ok să treci sau să refuzi.
- Cine poate rezuma (ideile principale/ diferențele de domeniu/ la ce concluzii am ajuns)?

Fiind prezent și atent

- Vrea cineva să spună de ce este aici?
- Este ceva care ar stopa participarea deplină la această discuție?
- Se întâmplă ceva cu tine, John? Ai devenit foarte liniștit/ pari îngrijorat/ pari supărat. Este ceva ce ai vrea să spui?
- Împărtășește cu partenerul tău orice îngrijorare pe care o ai cu referire la această problemă.
- Este ceva ce ai vrea să împărtășești cu grupul?
- Este vreo îngrijorare cu privire la grup sau metodă?
- Energia este joasă. Deseori aceasta indică că este ceva ce oamenii țin ascuns. Are cineva ceva ce ar vrea să spună, să împărtășească?
- Gasiți pe cineva cu care vă simțiți confortabil și împărtășiți de ce vă este frică să spuneți în prezența întregului grup.
- Haideți să ne ridicăm și să ne întindem (schimbați scaunul sau faceți un exercițiu) ca să obțineți energie.
- Haideți să facem o rundă a lucrurilor care va stopează.
- De ce ar fi nevoie pentru a-i trezi pe toți? Anumite sugestii?
- Iată o glumă care i-ar putea trezi pe fiecare.

Crearea unui viitor

- Care sunt așteptările și speranțele Dvs cu referire la aceasta?
- Cum vedeți dezvoltarea acesteia în viitor?
- La ce va duce aceasta în trei ani?
- Imaginați-vă pe Dvs. în viitor (să zicem peste 10 ani). Ce vedeți?

- Haideți să facem un exercițiu de vizualizare în grup și să vedem ce observați pentru viitor.
- Să presupunem că ați călătorit în spațiu și ați revenit înapoi, dar ați descoperit că trei ani au trecut. Ce vedeți?
- Ce construim noi?
- Cum vor percepe copiii Dvs aceasta?
- Ce ar putea copiii Dvs spune despre aceasta peste 10 ani?
- Cu ce ați dori să încheiem sau ce ați vrea să schimbăm?
- Cere sunt pașii care ne vor duce spre viitor?
- Dacă ne uităm mai aprofundat ce putem vedea?
- Care este cel mai bun mod ce poate dovedi aceasta?
- Care este cel mai rău lucru ce s-ar putea întâmpla?

Extragerea problemelor

- Care sunt problemele aici? Le voi scrie pe tablă.
- Sunt câteva probleme cu referire la această discuție. Haideți să le extragem și să le analizăm pe rând.
- Ar vrea cineva să joace rolul de „avocat al diavolului” (cel ce se opune și provoacă dezbateri, contra-argumente)?
- Se pare că este o problemă de bază care a fost omisă. Vrea cineva să o identifice?
- Cum aceste probleme se aliniază împreună? Poate cineva să scrie la tablă un model?
- Care este problema cheie aici?

Continuarea sarcinii

- Ne sustragem. Haideți să revenim la sarcina principală.
- Poate cineva să summarizeze unde noi am ajuns?
- Cum putem schimba această problemă?
- Care este sarcina de bază?
- Ce pași am putea întreprinde?
- Haideți să punem în agendă această problemă pentru mai târziu și să revenim la prima problemă.
- Cine va prelua responsabilitatea să ducă la bun sfârșit această sarcină?
- Când va fi finalizată?

- Sunt multe amuzamente ce se petrec- haideți să revenim la problema/ sarcina de bază.
- Ce ar trebui să fie luat în considerare sau asupra la ce trebuie să reflectăm ca să rezolvăm aceasta?

Schimbarea nivelelor

- Cum se simt oamenii acum, cu referire la această problemă/ sarcină?
- Cum este nivelul de energie al grupului?
- Cine înțelege ce se petrece în grup?
- Toți se simt bine, confortabil sau avem nevoie de o pauză?
- Ce credeți despre această problemă, sarcină? Haideți să continuăm pentru o claritate mai bună.
- Cine poate să vorbească despre scopul primar al grupului?
- Anne, poți fi Zeița Înțelepciunii și să vorbești grupului?
- Cum ați vrea să începeți această sesiune? Ar vrea cineva să ne sugereze un obicei, ritual, tradiție ca să putem acomoda grupul?
- Haideți să sporim energia grupului folosind această tehnică.
- Se pare că există ceva neplăcut ce se întâmplă în grup. Poate cineva să spună ce anume se întâmplă?
- Unele persoane au devenit foarte liniștite. Ați putea să ne spuneți ce vă sustrage?
- Pare a fi foarte rațional. Ce cred oamenii despre aceasta?
- Sună foarte emoționant. Care este părerea oamenilor, colegilor cu referire la aceasta?

Modelarea comportamentului

- Tu, Ion, ai spus ce ai dori să nu se întâmple. Ai putea să ne spui ce ai dori să se întâmple?
- Ai putea să ne oferi/ propui o alternativă, Daniel?
- Această conversație este în circuit închis. Haideți să găsim o propunere să lucrăm asupra ei.
- Ai venit cu numeroase critici, Anne. Ce te-a împiedicat? Ce a funcționat la tine?
- Care este îngrijorarea ta primordială?
- Ion, tu ai avut suficient timp să îți expui punctul de vedere. Haideți să ascultăm pe alcineva.
- Vă rog, să nu întrerupeți când Ion vorbește.

- Putem să vorbim pe rând?
- Haideți să facem un joc de rol ca să lucrăm asupra acestei sarcini, probleme.
- Haideți să schimbăm persoana pentru această sarcină, problemă.

Ce nu se spune

- Simt că este ceva aici ce nu se spune. Ce anume?
- Ceva nu iese la suprafață, nu se menționează. Ar vrea cineva să ne spună ce anume?
- Anne, văd că te reține ceva să spui direct. Ce ai vrea cu adevărat să zici?
- Cele nespuse sunt mult mai sonore decât cele vociferate/ spuse.
- Se pare că există multe pe care oamenii nu le spun direct.
- Există o barieră în grup. Este timpul pentru deschidere și sinceritate.
- Cine ne poate spune ce lipsește aici?
- Haideți să facem o rundă la ceea ce lipsește în discuția noastră.
- Cum vă dați seama de (nivelul energiei scăzute/ supărare/ participare insuficientă) din grup? Ce vă sugerează?
- Ce credeți că se întâmplă aici?

Identificarea acordului și dezacordului

- Poate cineva să rezumeze înțelegerea la care deja am ajuns? Haideți să verificăm aceasta cu întregul grup.
- Înțelegerea la care am ajuns cu toții este..... Toți sunt de acord? Domeniile de agreare/ înțelegere sunt: a)....., b).....,c).....
- Domeniile de dezacord sunt: a)....., b).....,c).....Așa vede și înțelege fiecare?
- Această sumarizare de pe tablă este acel acord, cea înțelegere pe care am avut-o cu toții?
- Noi nu am ajuns la o înțelegere. Haideți să scriem pe tablă diversele perspective.
- Puteți Dvs sau altcineva să sumarizeze perspectivele?
- Cine nu este mulțumit cu această soluție?
- Ce ați vrea să schimbăm?
- Ce cuvinte ați vrea să fie adăugate sau omise?
- Vă rog să spuneți “ Da” dacă sunteți de acord, și „nu” dacă nu sunteți de acord.
- Înțeleg că toți sunteți de acord? (Tăcerea înseamnă acceptare)

- Puteți să trăiți cu această decizie?
- Mulțumesc că ați permis ca această decizie să fie luată fără să folosim opunere/ veto. Ați dori ca contrariile să fie scrise și menționate mai jos?

Învățarea

- Ce ați observat?
- Este ceva care vă surprinde?
- Cum se leagă aceasta cu ceea ce deja înțelegeți?
- Cum veți folosi aceste idei?
- Dacă ați face aceasta încă odată, ce ați dori să fie diferit?
- Care sunt lecțiile majore pe care le-ați învățat de la acest (proiect/ workshop/ seminar)?
- Care este esența celor învățate- într-o singură propoziție?

Pacea este o forță activă, nu doar o înțelegere ca să prejudiciezi pe cineva și cineva să te prejudicieze pe tine.

Feedback-ul și recunoștința

- Haideți să facem o rundă de critică constructivă.
- Haideți să facem feedback la această idee.
- Este oarecare critică constructivă?
- Haideți acum să dăm un feedback pozitiv și mulțumire.
- Îți sunt recunoșcătoare, Ion, pentru.....
- Haideți să facem o rundă de recunoștință și mulțumire.
- Găsiți pe cineva în grup al cui activitate, lucru îl apreciați, mergeți și spuneți-i mulțumesc pentru aceasta.
- Scrieți numele a trei persoane din grup pe care îi admirați și ce anume apreciați la ei.
- Vom scrie feedback-ul pe tablă în două coloane: Critică constructivă/ Recunoștință. Haideți să facem două runde – prima bazată pe critică constructivă și cealaltă pe recunoștință.
- Vă rog să îmi oferiți feedback pentru facilitarea mea. Primul axat pe critică constructivă, vă rog!
- Vă mulțumesc, într-adevăr am învățat lecții cu adevărat utile de la această activitate. Acuma drept recunoștință, vă mulțumesc. Sunt încântat/ă.

Încheierea

- Ce ai nevoie să spui ca să închei aceasta?

- Ce ai nevoie să spui pentru a continua?
- Ce ai spune acum, dacă s-ar întâmpla să nu mai fii împreună cu acest grup?
- Dacă o bombă ar exploda în următoarele două minute, ce ai vrea să spui?
- Ce ar face ca aceasta să fie încheierea?
- Ce te oprește să fii mulțumit de rezultate?
- Este ceva ce ai vrea să mai adaugi?
- Este cineva care este nemulțumit de ceva?
- Este ceva ce ai vrea să spui înainte să pleci din acest grup? Te rog, spune-o acum.

Secțiunea 2.2

Tehnici de management al participanților problematici

Problemele neîmpărtășite mereu se vor înrăutăți

În timp ce unii participanți sunt destul de cooperanți și destul de ascultători, în anumite momente veți întâlni câțiva problematici. Unii dintre aceștia sunt: *Acel care ezită, Care Monopolizează, Care se dă că are experiență, Cel ce caută mereu ceartă și dezacord, Clovnul, Cel care se dă mare și tare, etc.*

Deși nu sunt răspunsuri ușoare ca să faci față și să te confrunți simplu cu aceste persoane dificile, aici găsiți niște sugestii care ar putea fi de ajutor la un moment dat.

Persoana care ezită

Acest tip de persoană- rușinoasă, reticientă, liniștită în mare parte- se regăsește practic în orice grup. Ezitantă Anne este ușor de observat deoarece se retrage în spate cu ușurință și cu siguranță nu deranjează pe nimeni. De fapt unii ar putea să spună: „De ce să ne facem griji? Anne va participa când va fi gata” totuși dacă ne uităm la programul seminarului ca și mașinăria ce ajută oamenii să progreseze, și dacă progresul depinde de oportunitatea să contribuie (analizeze idei, prezinte idei, să le nege, etc), atunci trebuie să găsim modalități să ajungem la ezitantă Anne și să o scoatem din această stare, să pătrundem în lumea ei.

Câteva sugestii: folosiți mai multe tehnici și șiretlicuri, pentru participarea în anumite grupușoare mici de tot. De asemenea, faceți liniște într-un mod politic din când în când („Nu cred că am auzit ca Anne să se exprime cu referire la această problemă/ sarcină “). Adresează întrebări ușoare persoanei rușinoase, în special acele cu referire la viața de zi cu zi, sau experiențe casnice. Unii traineri fac aceasta ca puncte de trecere ca să se socializeze cu persoanele timide, rușinoase, la pauză. Îi dă acestei persoane un fel de creștere a egoului propriu și deseori are un impact încurajator.

Alte tehnici sunt să zâmbești la această persoană și să îi oferi afirmații încurajatoare cum ar fi: “Se pare că ai vrut să zici, să adaugi ceva la cele spuse” sau „Tu ai lucrat mult cu ..... Ai putea să ai beneficii de la acea experiență?” (Anne probabil o să își spună: Mă temeam că nu mă vei întreba). La fel, puteți folosi tehnici cum ar fi “asocierea” sau “schimbarea”, adresează aceeași întrebare câtorva participanți succesiv, care automat o va include și pe această persoană.

Tehnica din urmă evită situația ca Anne să fie pusă în situație în timp ce alții sunt întrebați să participe. Și dacă ea este un pic reticentă să își exprime ideile, ea nu va fi întrebată prima. La fel puteți să numiți persoanele care să lucreze împreună în perechi. Specificați că raportarea lor la întregul grup este să fie în două părți, fiecare partener să dea o parte. Și, asigurați că îi oferi persoanei ezitante multă laudă și încurajare mai ales la contribuția sa. Lauda pozitivă va încuraja să adauge răspunsuri.

Persoana care monopolizează

Această persoană care participă este cel care este vorbărețul major și va lua tot timpul disponibil dacă i se permite. Într-o manieră politicoasă și delicată dar sigură, rugați persoana monopolizatoare: “Te superi dacă luăm în considerație altă opinie cu referire la aceasta? Unii nu au avut ocazia să răspundă încă.” Sau : “Am putea vorbi despre aceasta la pauză?” Mesajul către monopolizator este că “ Noi suntem cinstiți cu toți, deci haideți să împărțim timpul disponibil rațional”. Totuși, ca și cu oricare alt participant “dificil”, noi nu putem să îl demoralizăm pe acesta. De ce? Pentru că, el este ca și participant, grupul poate cu ușurință să se ralieze de partea sa. Ca și concluzie, noi vrem ca acesta să știe că noi îi apreciem ajutorul și contribuția, dar bazându-ne pe o selecție de păreri.

Înt-un moment anume, presiunea colegilor poate fi la bază, “Ce vrei să obții?” sau “Auzi, las-o mai moale. Dă și altor șansa să se exprime”.

Persoana cu experiență

Ca și persoana Monopolizatoare, acesta ce pretinde că are multă experiență, se pare că are o necesitate imensă să fie auzit. Probabil el nu are un serviciu care îl mulțumește la moment, de aici și nevoia de a aduce la discuție incidente și anecdote din zile foarte liniștite. Tratarea acestui tip de participant nu este ușoară, dar este absolut inutilă și anevoiasă. Cel mai bun sfat este să îl tratezi cu respect, politicos, dar găsește timp sa comunici aceasta: “ Aceasta cu adevărat este foarte interesant, dar trebuie să mergem mai departe.” Sau “Noi trebuie să ajungem la problema noastră, care este.....”

Persoana care se ceartă și este mereu în dezacord

Cu această persoană este foarte greu de lucrat. El mereu caută o posibilitate să fie în dezacord, să contradică alți participanți și pe trainer. În timp ce dezacordul sănătos este minunat să fie aplicat, certurile necontenite sunt deranjante și distrugătoare. O modalitate de a face față acetui tip de participant este să îl lași ca grupul să se confrunte singur cu el: “Ar vrea cineva să răspundă la cele exprimate?” la fel evită să fii tras la dezbateri cu el. Dacă după un schimb de păreri, acesta continuie cu ale sale, doar spune: “Eu înțeleg poziția ta. Tu crezi că..... Putem să fim de acord că nu ești de acord cu aceasta” sau “Noi vom atrage acestei probleme o atenție sporită. Noi într-adevăr trebuie să continuăm cu altceva. Ne reîntoarcem la aceasta la pauză și vom discuta mai mult.”

O altă tehnică este să cauți momentul să răspândești dezacordul acestei persoane, afirmând prompt : “Eu sunt de acord cu tine și cred că și grupul la fel. Aveți comentarii?”

Regula de bază pe care trebuie să o ții minte: nici un trainer niciodată nu câștigă nici o ceartă cu participanții. După, cum am spus mai devreme, participanții sunt gata să susțină problemele participanților, deoarece ei sunt un grup. Ei la fel se aștepta la calm și răbdare din partea trainerului.

Persoana care nu ascultă

Cel ce nu ascultă prezintă provocarea unică față de grup și lider însăși. Ea tinde să întrerupă, să îi stopeze pe alții și intervine în momentul când cineva nu a terminat să își exprime gândul. Nerăbdarea acesteia să intervină o oprește de la ascultare. Pe de o parte persoana care nu ascultă, poate doar are dorința să fie auzit, de cei mai buni membri care participă la discuție. Dar la fel poate fi și din cauza interesului sporit asupra subiectului și dorința puternică să își prezinte ideile. Dar indiferent de motivația sa, comportamentul ei hărțuitor, cu greu facilitează mulțumirile grupului și progresul. Câteva dintre tacticile ca să faci față acestui tip de persoană sunt:

- Insistă să împărtășească ideile la timpul potrivit: “Știu că ai o idee cu adevărat bună, dar noi nu i-am oferit cuvântul lui....să se exprime cu referire la ideile sale?”
- Cere o reformulare a celor expuse: “ John, doar ca sa fii sigur că noi toți am înțeles, ai putea să reformulezi ce Tom a spus? ” Dacă John nu l-a ascultat pe Tom bine, roagă-l pe Tom să repete afirmația sa, apoi să revină la cea a lui John: “ok, John. Tu l-ai auzit pe Tom. Ai putea să ne spui ce a menționat el înainte ca tu să ne expui punctul tău de vedere?”
- Cere o analiză comparativă: “Cum punctul tău de vedere/ ideile tale se aliniază la cele spuse de Anne?”

Aceste tactici vor ajuta această persoană să vadă că ea trebuie să încerce să introducă punctul de vedere a altora- care necesită ascultare- înainte ca ea să le expună pe ale sale.

Persoana care mereu nu este mulțumit de ceva

Acest tip de participant este specialist la blamare, la găsirea greșelilor și mereu împărtășește la nesfârșit nemulțumiri. Trucurile sale sunt ușor de punctat, deoarece el/ea este cel ce va începe cu observații urâte, cu afirmații de genul: ”Nu e așa că e groaznic..” ea tinde să își împărtășească nemulțumirile fără nici o compasiune folosind fraza cum ar fi „mereu” și „niciodată”. Nu este un participant care va rezolva probleme, dar care va face multe probleme. Ea este nemulțumită de șefi, de toate departamentele, de angajați, de supervizori, de echipă, de tot....

Ca să poți face față acestui tip de participanți, încercați aceste abordări:

- Întrebați aceasta persoană: “ Aveți vreo idee cum am putea să relaționăm cu Departamentul X?” sau “ Ați vrea ca grupul să sugereze careva modalități pentru relaționarea, confruntarea cu.....?” sau “V-ați pus în situația cu.... Și i-ați spus..... ce credeți cu referire la aceasta?” abordarea aceasta o sa îl pună pe acest participant să găsească soluție la problemă, ceea ce el de obicei nu face.
- Încurajați cautarea altei părți de situație: “ Bine, tu ne-ai spus cât de răi sunt acești din departamentul X. Dar tu ești o persoană sinceră. Poți să menționezi ceva bun la ei? Doar un singur lucru? ” Dacă acesta cu greutate menționează ceva, întrebați-l “Altceva?” Dacă poți să scoți 2-3 păreri, a ceva pozitiv, poți crede că l-ai ridicat pe acest participant la un nivel un pic mai bun, mai pozitiv. Metoda T- ca să se observe contrastul în păreri, ar trebuie să îl ajute la balansarea lucrurilor.
- Schimbă direcția lui de la bun început, afirmând: “Da, ar putea fi o problemă cu Departamentul X. Și motivul de ce noi suntem aici este să găsim niște răspunsuri sau modalități de cooperare. Deci, dacă tu și cu mine și toți ceilalți vom putea să ne gândim

la modalități de rezolvare a problemelor, noi cu adevărat vom avea o experiență bună. Cum am putea realiza aceasta?”

Participantul dușmănos și ostil

Participantul dușmănos și ostil este mult mai deranjant decât cel care se ceartă. El are nevoie să țintească direct fără să ofere posibilitate de apărare, mai ales pe trainer, care servește ca o potențială victimă. Prin urmare el vine cu întrebări dușmănoase, menite să pună persoana într-o situație rușinantă și denigratoare. Cea mai bună modalitate de a răspunde acestui tip, este să îți menții starea de spirit indiferentă și doar să parafrizezi întrebările în termeni blânzi, mai obiectivi. Sau poți să îi răspunzi în următorul mod: “observ că aveți anumite emoții puternice cu referire la această problemă. O să atrageți atenția la părerea mea sau a grupului?” la fel poate ajuta dacă răspunsul este dat grupului pe scară largă decât doar direct acestui tip de participant. Acest procedeu ar trebui să îl tempereze puțin, mai ales pentru o perioadă de timp.

Participantul supărat și furios

În timp ce dușmănosul și ostilul este antagonist, agresiv și neprietenos, supăratul și furiosul este o personalitate mult mai complexă. Comportamentul său poate varia de la tăcerea interminabilă la nemulțumirea constantă pe scară largă- scaun incomod, cafea groaznică, încăpere rece- și poziționarea chinuitoare, întrebări negative. Punctul său forte este să găsească lacune în ideile tale/ sau să prezinte imposibilul “ ce dacă” scenariul. Lucrul interesant despre aceștia este că el/ea nu este supărat pe tine, pe trainer. El de fapt, este supărat pe lume, inclusiv pe șeful său, care a avut tupeul, obraznicia să îl trimită la training anume pe el.

Este clar că, puțini sunt trainerii care au abilități terapeutice ca să facă față intimidării, într-un mod oarecare, un participant cam paranoic, care are probabil problem serioase acasă, la lucru sau chiar în ambele cazuri. Dr. Sandra Weintraub, trainer în management și psihoterapeut, sugerează, ca atunci când ne întâlnim cu astfel de situații, faceți față momentului, adresându-vă aceste întrebări:

- Privesc această situație ca pe o provocare profesională și acționez în conformitate?
- Am făcut tot posibilul, ca să elimin posibilele amenințări din training?
- Am creat climatul/ atmosfera unde toți participanții pot liber să împărtășească posibilele frustrări despre anumite aspecte ale training-ului?
- Am luat în considerare folosirea activităților (exerciții, jocuri de rol), ca să permit eliminarea frustrării într-o manieră pozitivă. Feedbackul oferit participantului supărăcios și furios care rezultă de la jocul de rol poate fi un șoc de ajutor pentru el.
- Am luat în considerație adresarea problemei deschis față de grup? Ar putea fi de ajutor acestui tip de participant ca să înțeleagă cum oamenii se simt cu referire la comportamentul său. El/ Ea s-ar putea nici să nu realizeze că comportamentul său îi afectează pe alții, făcându-i să se simtă incomod, până nu primește un feedback sincer de la cineva.

Participantul negativist

Negativistul poate fi enumerat acela care găsește în orișice lucru- doar sumbru, întuneric: nimic nu va merge, oamenii sunt imposibili, lumea e înrăită. Aceasta este cel ce va înțepa, va fi nemulțumit de trecut, va oferi plângeri ticăloase. Într-adevăr este foarte greu să lucrezi cu așa

tip de participanți. Cea mai bună abordare este să îi rogi să se gândească să găsească ceva pozitiv cu referire la situație (la fel adresează aceeași întrebare grupului) și sugerează că și el/ea poate avea o idee, dar noi toți suntem aici pentru a găsi răspunsuri constructive la aceste dificultăți. Câteodată ajută ca să răspunzi doar spunând: “Eu înțeleg” sau “Uh, da”

Participantul Clown

“Clownii” sunt în diverse forme și mărimi, dar caracteristica lor de bază este o abundență de nepotrivire, câteodată umor care te irită. Unii traineri ar putea zice: “Mai bine așa avea un pic de umor, decât să nu am participanți deloc.” Posibil. Dar misiunea liderului cu referire la discuția eficientă este ca să mențină lucrurile să funcționeze într-o modalitate productivă. Și dacă participantul Clown, împiedică progresul sau deranjează participanții, el cu certitudine trebuie să se confrunte cu așa ceva. Unele sugestii sunt: Solicită părerea acestuia/ acesteia la dialogurile “serioase. Arată-I că este auzit (desigur că obiectiv), dar într-o manieră mult mai sofisticată și la nivelul de adult. Complimentează-l (pozitiv) când el chiar merită, contribuie serios. Și invers, nu îi atrage atenția la încercările sale la umor. În unele cazuri poți să îl rogi să parafrazeze gluma sa: “Eu cred că mi-a scăpat ceva din gluma ta. Ai putea să îmi explici direct?”

Câteodată problema este compusă de clișeele sale care întăresc continuu comportamentul său, schimbând doar ironizarea și tachinarea. Nu este o problemă ușoară, desigur. Din nou, cea mai bună strategie este să încerci să îl/o valorifici și recompensezi partea lui/ ei serioasă.

Participantul care o face pe grozavul, care se scoate în evidență singur

Acestui tip de participant îi place să facă paradă din cunoștințele sale- în fața tuturor- cuvinte mărețe, fraze somptuase, multe statistici, scăpări de nume, descrieri de experiențe lungi și “unice”. Dacă acest tip ar construi frecvent la cel al Monopolizatorului, el/ ea ar putea fi tratat la fel. Dacă contribuțiile nu sunt atât de frecvente, dar practice pompoase, problema desigur este deranjantă, probabil grupul poate trăi cu ea. Ciudat este că unii din membrii grupului vor glumi cu acesta destul de clar cu referire la cuvintele somptuoase și alte momente ale sale. Ca efect, lăsați grupul să se confrunte cu acest tip de participant problematic.

Sumarizare

Participanții problematici sunt realitățile de lucru în training.

Desigur că în situații extreme ați putea practica alte opțiuni cum ar fi:

Critica de grup: faceți-vă timp pentru comportamentul grupului. Investiția ZERO- față de cel ce face probleme.

Confruntarea. La pauză poți vorbi sincer obstructionistului: “ Eu cred că noi avem un grup bun și care are potential pentru mult progres. Ar fi de ajutor grupului și mie însumi dacă tu ai încerca să îi implici pe alții în discuții și să își exprime părerile proprii. Pot să mă bazez pe ajutorul tău?”

Expulzarea. “Aș putea fi deschis cu tine? Ai întrerupt câteva sesiuni și nimeni nu știe ce și cum să acționeze. Nici chiar eu, dar nu intenționez să mă amestec în realizarea grupului. Dacă nu poți să eviți certurile, dezacordurile și monopolizarea în timpul apropiat, va trebui să te rog să pleci.”

*Materiale adaptate și traduse după “The Art of Facilitation” by Dale Hunter Anne Bailey, Bill Taylor Fisher Books, 1995 și „101 Ways to Make Training Active” by Mel Silberman, Jossey Bass/ Pfeiffer1995.

Modulul 2. MEDIUL DE ÎNVĂȚARE DEZVOLTATIV

Secțiunea 2.1.A.

PLANUL SESIUNII

2.1. CREAREA MEDIULUI DE ÎNVĂȚARE DEZVOLTATIV

Timp Total: 120 minute

Timp pentru Training:

1. Lucru individual pre & post training: 30+30/60 minute

2. Sesiune online: 60 minute

Competențe:

Urmare a parcurgerii acestei sesiuni, formabilii vor fi capabili:

- Să identifice principalele caracteristici ale unui climat psihologic favorabil la nivel de clasă.
- Să distingă etapele procesului de creare a unui climat relațional de încredere, solidaritate și respect, bazat pe principiile echității și toleranței.
- Să utilizeze strategii și reguli de motivare a copiilor, orientate spre asigurarea unui mediu de învățare incluziv.

Obiective de învățare:

- Să cunoască criteriile de apreciere a unui mediu de învățare dezvoltativ.
- Să descrie modalități de creare/adaptare a unui mediu de învățare dezvoltativ (organizarea spațiului, timpului, materialelor didactice, sarcinilor).
- Să formeze abilități de aplicare a regulilor „de aur” la nivel de clasă pentru crearea mediului educațional incluziv.

Cunoștințe, abilități, atitudini:

- Să formeze abilități de creare a unui mediu de învățare dezvoltativ.
- Să demonstreze atitudine pozitivă și comportament non-discriminatoriu, privind asigurarea dreptului la educație pentru toți elevii.
- Să promoveze principiile și valorile incluzive în mediul educațional.

Evaluare formativă

1. Sesiunea pre-achiziții, activitatea Proiect educațional „O clasă incluzivă - mediu de învățare dezvoltativ”, se va identifica nivelul de înțelegere și percepere a cadrelor didactice privind crearea mediului de învățare dezvoltativ.
2. Activitatea 2. „Caracteristicile climatului psihologic”, se va constata nivelul de cunoaștere a particularităților unui climat psihologic favorabil, care asigură bunăstarea copiilor și un mediu prietenos de învățare.

3. Activitatea 4. Autoevaluarea pentru estimarea mediului în clasa de elevi/Lista de control, care va permite identificarea constrângerilor/dificultăților în activitatea cadrului didactic pentru crearea și menținerea unui mediu de învățare dezvoltativ.

Pre-achiziții

Activitatea: Proiect educațional „O clasă incluzivă - mediu de învățare dezvoltativ”

Proiectul realizat se postează pe grupul de pe Facebook cu 1-2 zile înainte de training-ul propriu-zis.

Resurse/Materiale

Echipament, hardware, software, etc.

- Laptop, platforma ZOOM, ZOOM POOL.

Materiale digitale sau printate

Flipchart, creioane colorate, carioci.

Materialele Facilitatorului

Material 1: Prezentare Power-Point

Material 2: Suportul de curs

LUCRU INDIVIDUAL/ÎN ECHIPĂ

Activități online și resurse

 [30] min.

Activitatea: Proiect educațional „O clasă incluzivă - mediu de învățare dezvoltativ”

Sarcina:

1. Elaborați un proiect sub formă de poster cu genericul „O clasă incluzivă - mediu de învățare dezvoltativ”. Sarcina poate fi realizată individual/în perechi/în grupuri mici, la alegerea dvs.
2. Enumerați 2-3 modalități prin care creați la nivel de clasă un climat relațional de încredere, solidaritate și respect, bazat pe principiile echității și ale toleranței.
3. Indicați care sunt barierele cu care vă confrunțați în crearea mediului de învățare dezvoltativ.

Proiectul realizat se postează pe grupul de pe Facebook cu 1-2 zile înainte de training-ul propriu-zis.

Termenul limită de prezentare a sarcinii este 23 noiembrie 2021.

Materiale/Resurse: flipchart, creioane colorate, carioci, suportul de curs.

SESIUNEA ONLINE

Evocare/Motivare

 [7] min.

Facilitatorul se prezintă. Comunică participanților subiectul, scopul și obiectivele activității (prezentarea Power-Point, slide-ul nr.1,2).

Se relatează participanților că pentru buna organizare a unei activități se recomandă de stabilit/respectat câteva principii/reguli de lucru (prezentarea Power-Point, slide-ul nr.3):

- Pe parcursul activității se recomandă să avem camera conectată.
- Microfonul îl utilizăm când dorim să ne expunem opiniile în raport cu sarcinile oferite de facilitator.
- Întrebările le adresăm în chat/sau ridicăm mâna pentru a iniția discuția.
- Când un coleg vorbește, ascultăm discursul fără al întrerupe.
- La realizarea sarcinii, respectăm limita de timp anunțată.
- Atitudinea critică se manifestă doar în raport cu ideea, nu cu persoana care o emite.

Activitatea nr. 1. Reflecții - Școala așa cum este ea

Indicații: Facilitatorul prezintă imaginea - Școala așa cum este ea. Participanții sunt rugați să privească atent imaginea și să se expună (prezentarea POWER-POINT, slide-ul nr.5) .

Reflecții pentru discuții: (se vor accepta 1-2 răspunsuri. În funcție de grup se pot alege una sau toate întrebările pentru reflecții).

- Ce vă sugerează imaginea?
- Cum credeți de cine depinde crearea unui mediu de învățare incluziv pentru elevi?
- Care este rolul cadrului didactic în asigurarea unui mediu de învățare dezvoltativ și incluziv?

Comentariul facilitatorului:

Completați informația cu prezentarea POWER-POINT, slide-ul nr.6.

Facilitatorul face o sinteză a sarcinii realizate de participanți la etapa de pre-achiziții. Se pregătește din timp un colaj cu teme postate de participanți, care se prezintă timp de 1-2 min., POWER-POINT, slide-ul nr. 7,8, cu trecerea ușoară la următoarea sarcină.

Se completează informația cu slide-ul nr.9,10,11.

Realizarea sensului/ Informare

 [10] min.

Activitatea nr. 2. „Caracteristicile climatului psihologic”, anexa nr.2

Indicații: Facilitatorul partajează prezentarea POWER-POINT cu Caracteristicile climatului psihologic (slide-ul nr. 13, nr.14)

Se citește fiecare afirmație/caracteristică în grupul mare. Participanții la dorință indică care sunt caracteristicile climatului psihologic favorabil și nefavorabil.

Facilitatorul notează în prezentarea POWER-POINT în dreptul fiecărei afirmații criteriul: FAVORABIL/NEFAVORABIL.

Facilitatorul comentează și completează informația (prezentare Power-Point, slide-ul nr. 15,16), argumentând care sunt elementele cheie ale consolidării coeziunii interne a clasei, pentru asigurarea bunăstării fizice și emoționale a copiilor și a educației de calitate în medii comune de învățare.

Extindere/ Exersare

 [35] min.

Activitatea nr. 3. Reguli de „aur” în crearea mediului educațional incluziv, anexa nr.2

Indicații: Formați 9 grupuri. În funcție de numărul de participanți, pot fi create mai puține grupuri, la discreția facilitatorului. Repartizarea grupurilor se face aliator, număr egal de participanți. Sarcina este indicată în prezentarea Power-Point (slide-ul nr.20).

Repartizați per grup câte o regulă din cele nouă propuse în tabel.

Grupul nr. 1 Includerea tuturor	Grupul nr.2 Comunicarea	Grupul nr.3 Amenajarea sălilor de clasă
Grupul nr. 4 Proiectarea orelor	Grupul nr. 5 Curriculum individualizat	Grupul nr. 6 Ajutorul individual
Grupul nr. 7 Materiale ajutătoare	Grupul nr. 8 Controlul comportamentului	Grupul nr. 9 Lucrând împreună

Sarcina: Analizați timp de 10 min., în grup regula propusă și indicați 3-5 acțiuni/soluții concrete de implementare a acestei reguli la nivel de clasă pentru crearea unui mediu prietenos și dezvoltativ. Grupul delegă un reprezentant care va face notițe și le va prezenta ulterior în grupul mare. Timpul pentru prezentarea sarcinii este 1 min.

Facilitatorul completează informația cu conținutul din prezentarea Power-Point (slide-ul nr. 22-35).

Evaluare/Aplicare

 [8] min.

Activitatea nr. 4 „Autoevaluare pentru estimarea mediului în clasa de elevi/Lista de control” (anexa n3.)

Indicații: Facilitatorul elaborează un ZOOM POOL și introduce întrebările din chestionar, conform anexei 3. Se pot include doar zece întrebări selectate de facilitator, în funcție de grup și timpul disponibil.

Reflecțați individual asupra fiecărei afirmații din prisma clasei la care predați. Indicatorii propuși reprezintă o autoevaluare a dvs. în calitate de cadru didactic care vă ajută să reflecțați în ce măsură asigurați mediul de învățare dezvoltativ la nivel de clasă.

Sarcina: Analizați indicatorii la care ați oferit varianta de răspuns NU și propuneți 1-2 soluții de îmbunătățire, pe care le puteți realiza la modul concret în timpul apropiat.

Facilitatorul completează informația valorificând prezentarea Power-Point (concluzii finale/reflecții, slide-ul nr. 36, 37, 39).

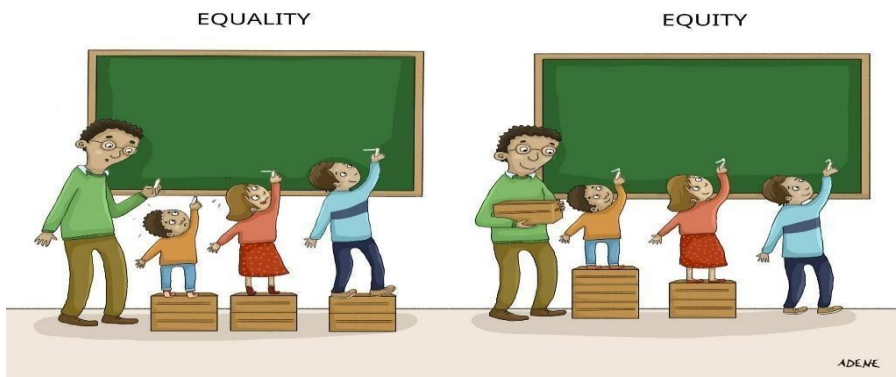
Sarcină post-sesiune

🕒 [30] min.

Subiecte pentru reflecții (prezentarea POWER-POINT, slide-ul nr. 38):

Facilitatorul comunică participanților tema pentru acasă și responsabilitatea fiecăruia pentru realizarea acesteia. Totodată, se anunță termenul de prezentare a sarcinii, 10 decembrie 2021.

Sarcina: 1. Reflectați asupra imaginii de mai jos și indicați ce semnifică principiul șanselor egale în viziunea Dvs.?

2. Enumerați care ar fi schimbările pe care trebuie să le proiectați la clasă pentru a deveni o instituție care acceptă și realizează un proces educațional în care învață și se dezvoltă toți elevii? P.S. Sarcina poate fi organizată într-o prezentare POWER-POINT pe 1-2 slide-uri și plasată pe grupul de Facebook. Succese în realizarea sarcinii!

Resurse adiționale (opțional)

1. Codul Educației al Republicii Moldova, Chișinău, 2014, nr. 152 din 17.07.2014.
2. Standardele de calitate pentru instituțiile de învățământ primar și secundar general din perspectiva școlii prietenoase copilului, ordinul Ministerului Educației nr.970 din 11.10.2013.
3. Standarde de competență profesională ale cadrelor didactice din învățământul general, Aprobate la ședința Consiliului Național pentru Curriculum, proces-verbal nr. 18 din 03 iulie 2018, ordinul MECC nr. 1124 din 20 iulie 2018.
4. BALAN V., BORTĂ L., BOTNARI V., BULAT G., EFTODI, A., etc. Educația incluzivă. Unitate de curs. Ediție revăzută și completată. Chișinău: Bons Offices, 2017.
5. BUDAN M., VASIAN T., CUCER A., CARA A. Orientarea părinților în educația copiilor cu cerințe educaționale speciale. Ghid metodologic, ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării nr.470 din 25.05.2020.
6. BULAT G., GÎNU D., RUSU N. Evaluarea dezvoltării copilului. Ghid metodologic. Chișinău: BonsOffices, 2015. Ordinul Ministerului Educației nr.158 din 23.03.2015.
7. BULAT G., RUSU N. Suportul educațional. Asistența copiilor cu cerințe educaționale speciale. Ghid metodologic. Chișinău: BonsOffices, 2015. Ordinul Ministerului Educației nr.158 din 23.03.2015.
8. CURILOV S., GUZUN O., INGER Ch., LUNGU T., PARA A., VLĂDICESCU A. Incluziunea educațională a copiilor cu autism. Ghid metodologic. Chișinău, 2017. Ordinul Ministerului Educației, nr. 671 din 01.08.2017.

9. EFTODI A., CAZAC A., FILIP G., GALBEN S. Individualizarea procesului educațional prin adaptări curriculare. Ghid metodologic. Chișinău: Tipografia Centrală, 2017.
10. EFTODI., GALBEN S. BUDAN M., BÎLICI M. Planul educațional individualizat. Structura-model și ghidul de implementare. Ediție revizuită și adaptată, Chișinău, 2017, Ordinul Ministerului Educației nr. 671 din 01 august 2017.
11. NICOLUSSI-SpiB B., BRÎNZA A., BULICANU M., FRUNZE O. Incluziunea educațională a copiilor cu deficiențe de vedere. Ghid metodologic. Chișinău, 2018. Ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării nr. 792 din 25.05.2018.
12. SCHONAUER S., BULICANU M. Incluziunea educațională a copiilor cu deficiențe de auz. Ghid metodologic. Chișinău, 2018. Ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării nr. 792 din 25.05.2018.

Caracteristicile climatului psihologic

Descriere	Favorabil/ Nefavorabil
În colectiv predomină o atmosferă veselă, binevoitoare în relația dintre elevi, dispoziție optimistă; relațiile sunt construite pe principii de cooperare, ajutor reciproc, prietenie. Membrii colectivului participă la îndeplinirea sarcinilor comune, petrec timpul liber împreună; în relații predomină acordul și sprijinul, criticile sunt exprimate cu bunăvoință.	Favorabil
În colectiv lipsesc norme ale unui comportament echitabil și respectuos. Clasa este divizată în „privilegiați” și „neprivilegiați”. Persistă o atitudine disprețuitoare față de cei slabi, sunt luați în derâdere. Elevii nou-veniții se simt de prisos, străini, adesea sunt întâlniți cu ostilitate.	Nefavorabil
În colectiv există norme ale unui comportament echitabil și respectuos față de toți membrii săi. Întotdeauna sunt sprijiniți cei slabi, li se ia apărarea. Cei noi veniți sunt ajutați și susținuți.	Favorabil
În colectiv predomină o dispoziție depresivă, pesimism, există situații conflictuale, agresivitate, antipatie unul față de celălalt, există o rivalitate; elevii prezintă o atitudine negativă față de relațiile apropiate între ei; criticile sunt caracterizate prin atacuri cu caracter deschis sau ascuns, elevii își permit să umilească persoana celuilalt, fiecare consideră părerea sa principială și este intolerant față de opinia altora.	Nefavorabil
În relațiile dintre colegi există un acord reciproc, înțelegere, cooperare.	Favorabil
Membrii colectivului sunt inerti, pasivi, unii din ei au tendința de a se izola de restul, colectivul nu poate fi motivat pentru o cauză comună.	Nefavorabil
Elevii din clasă sunt invidioși, conflictuali, persistă concurență și egoism, elevii cu CES/dizabilități sunt discriminați și marginalizați, sunt luați în derâdere.	Nefavorabil
Succesul sau eșecul unui membru îi lasă indiferenți pe ceilalți, iar uneori trezesc o invidie nesănătoasă sau ostilitate.	Nefavorabil
În colectiv izbucnesc conflicte. În cazuri dificile, colectivul nu este în stare să se unească, apar confuzii, certuri, acuzații reciproce, colectivul este închis și nu tinde să coopereze cu alte clase.	Nefavorabil
Membrii colectivului sunt activi, plini de energie, ei răspund repede, dacă este nevoie de a face ceva util pentru toți, și ating o performanță înaltă în activitățile de învățare și muncă.	Favorabil
Succesul sau eșecul membrilor colectivului trezesc empatie și implicare sinceră din partea tuturor elevilor.	Favorabil
În colectiv sunt apreciate trăsăturile de personalitate, precum; colegialitatea, empatia, prietenia, onestitatea și hărnicia.	Favorabil

Reguli de „aur” în crearea mediului educațional incluziv

Grupul nr.1	Includerea tuturor (diversitatea trebuie recunoscută și respectată; crearea situațiilor educaționale prin intermediul cărora copiii se descoperă singuri cum colaborează cu colegii lor; încurajarea participării)
Grupul nr.2	Comunicarea (CD să vorbească clar și să ridice ușor vocea, cuvinte simple și fraze scurte; folosirea gesturilor și expresii ale feții pentru a-și face înțeles mesajul, verificarea dacă copiii au înțeles, comunicarea prin imagini).
Grupul nr.3	Amenajarea sălilor de clasă (mișcarea liberă, iluminare, mesele și băncile pot fi aranjate în grupuri; afișarea schemelor și posterelor la nivelul ochilor copiilor decât sus).
Grupul nr.4	Proiectarea orelor (alegerea cuvintelor cheie care pot fi folosite la ore; pregătirea fișelor de lucru, diferite tipuri de activități: cu toată clasa, lucru în grup, în perechi, sarcini individuale).
Grupul nr.5	Curriculum individualizat (în baza obiectivelor PEI; evaluarea nivelului de pregătire, interese și nevoile speciale, ce pot face face singuri copii, cu puțin sau fără nici un ajutor din partea CD, CDS; revizuirea curriculum-ului semestrial).
Grupul nr.6	Ajutorul individual (când clasa lucrează la o sarcină, CD lucrează individual cu copilul cu autism; lucrul în perechi, promovând voluntariatul)
Grupul nr.7	Materiale ajutătoare (suporturi didactice – fișe pentru lecțiile de citire, postere, imagini; jucării – din resturi de materiale pot fi confecționate o gamă de jucării – păpuși, jocuri de puzzle și instrumente muzicale; mijloace de comunicare etc.).
Grupul nr.8	Controlul comportamentului (abordare comună între cadre didactice; observarea comportamentelor copilului; pauze de odihnă, discuții cu părinții; utilizarea recompensei când copilul se comportă adecvat sau a finalizat cu succes o sarcină).
Grupul nr.9	Lucrând împreună (cadrele didactice nu trebuie să activeze izolat; conlucrare între cadre didactice; identificarea soluțiilor pe cazuri concrete).

Lista de control/Autoevaluare pentru estimarea mediului în clasa de elevi

Lista de control/autoevaluare	Da/Nu
Îmi tratez elevii cu respect? (sunt apreciate meritele elevilor, sunt lăudați, încurajați și apreciați la justa valoare pentru efortul depus)	
Manifest încredere în toți elevii? (se ține cont de părerea elevilor, abilitățile și necesitățile acestora, se manifestă interes față de mesajul transmis, disponibilitate pentru ascultare)	
Toți elevii au responsabilități în clasă? (rolurile și funcțiile sunt distribuite echitabil în clasă, ținând cont de potențialul și punctele forte ale elevilor)	
Încurajez fiecare elev pentru a-și dezvolta potențialul? (focalizarea pe aspectele pozitive și atenția acordată progreselor înregistrate de elev, cadrul didactic cunoaște punctele forte, interesele, preferințele/ne-preferințele, abilitățile și necesitățile elevului și se valorifică potențialul acestuia la ore)	
Îmi manifest autoritatea constructiv? (relația dintre elevi și cadru didactic sunt bazate pe respect, reciprocitate și responsabilitate. Deciziile cadrului didactic sunt aduse la cunoștința elevilor, sunt discutate și analizate problemele elevilor, identificându-se soluții optime)	
Am elaborat împreună cu elevii reguli de conduită la lecții? (regulile sunt clare, flexibile, sunt elaborate pentru toată clasă, respectate de toți, inclusiv de cadrul didactic, sunt discutate măsurile care se aplică dacă o regulă nu este respectată)	
Îmi pasă de fiecare elev și îl consider o personalitate? (sunt acceptate diferențele individuale, așteptările sunt realiste față de elev, adaptate nevoilor și potențialului de dezvoltare, se respectă ritmul propriu al copilului, se evită comparațiile și competiția dintre elevi)	
Cunosc și respect diferențele dintre elevi? (elevii nu sunt discriminați, marginalizați, comparați, etichetați, se acceptă diferențele și unicitatea fiecăruia)	
Încurajez cooperarea, atmosfera de bună înțelegere sau mă interesează numai rezultatele academice? (în clasă domină o atmosferă pozitivă, elevii sunt încurajați să-și expună opinia, se ține cont de nevoile și starea de sănătate a elevului)	
Sunt un cadru didactic flexibil și sociabil? (comunicare asertivă, deschidere și atitudine pozitivă față de elevi, părinți, responsabilitate și conștiinciozitate, empatie și corectitudine în raport cu aprecierea elevului și situația acestuia)	
Încurajez și apreciez întotdeauna toți elevii pentru efortul depus? (sunt recunoscute eforturile și capacitățile tuturor elevilor, aprecierea este obiectivă și corectă, ținând cont de particularitățile individuale și potențialul fiecărui elev)	
Mă comport sincer și previzibil față de elevii mei? (deschidere, bunăvoință, acceptare necondiționată, atitudine pozitivă, empatie și grijă față de elevi)	
Sunt calmă în situații critice și procedez într-o manieră orientată spre soluție? (cumpătare, toleranță față de cei din jur, capacitatea de a analiza și a identifica soluții optime fără a-l responsabiliza pe elev pentru frustrările personale, interes sincer față de problemele elevului)	
Încerc să-mi percep elevii în unicitatea lor cu mediile și nevoile lor de viață și să-i înțeleg? (respectarea unicității și individualității, respect pentru persoană și nu pentru comportamentele sale, acceptare necondiționată)	
Îmi ascult elevii, opiniile lor sunt importante pentru mine și includ contribuțiile lor în procesul meu didactic în mod constructiv? (se ține cont de opiniile, nevoile, emoțiile, sentimentele și convingerile elevilor, fără a critica pentru părerea pe care o împărtășește)	
Organizez spațiul de învățare pentru elevi ținând cont de particularitățile și necesitățile individuale de învățare și dezvoltare ale copiilor? (mediul este prietenos, dezvoltativ și securizat, interesant și atractiv, adaptat la nevoile elevilor)	
Sunt conștient/ă de impactul modelului meu și modelez abilități personale și sociale? (cadrul didactic este un exemplu pozitiv pentru elevi, are principii și valori incluzive, comportament decent, respectuos și atitudine pozitivă față de toți elevii)	

Reflecții din partea formatorului

1. Se recomandă extinderea timpului din cadrul sesiunii propriu-zise de la 60 min. la 90 min., pentru a oferi posibilitate facilitatorului să treacă minuțios prin fiecare sarcină propusă.
2. Stabilirea în comun cu participanții a zilei și orei de desfășurare a sesiunii, recomandabil o sesiune per zi, eventual în zile de vacanță, pentru a spori implicarea participanților și productivitatea sesiunilor realizate.
3. Realizarea unui feed-back mai detaliat pe marginea sarcinii efectuate la etapa pre-achiziții/pre-sesiune. Este indicat atunci când facilitatorul prezintă colajul posterelor plasate de participanți, să se ofere oportunitatea să se expună (1-2 participanți, la dorință). Se recomandă de elucidat aspectele care au fost expuse de participanți. Spre ex.: 2-3 modalități prin care creează mediul de învățare dezvoltativ; barierele cu care se confruntă cadrele didactice și eventual 2-3 soluții.
4. Pentru sarcina de grup se recomandă extinderea timpului de lucru până la 15 min. și asigurarea cu faptul că participanții au înțeles sarcina. Totodată, grupul delegă un reprezentant pentru expunerea ideilor. După prezentarea realizată de grup, facilitatorul oferă feed-back și completează informația. Eventual, putem întreba și alți participanți dacă doresc să completeze cele relatate.
5. Planificarea și coordonarea sesiunii (lecturarea suportului de curs, Planul sesiunii, prezentarea Power-Point, accesarea materialelor plasate în Google Drive, link: https://drive.google.com/drive/folders/1QU6oali67Jb8qa1C1e4yk3w_CNXE_Mxw; la necesitate și alte resurse informaționale; verificarea funcționării echipamentului; solicitarea conectării camerelor participanților pe parcursul sesiunii).
6. Încheierea discuțiilor va urmări întrebările de reflecții și solicitarea feedback-ului de la participanți privind sesiunea. Se apreciază activitatea și implicarea participanților.

Suportul de curs al facilitatorului local/raional

CREAREA MEDIULUI EDUCAȚIONAL INCLUZIV/DEZVOLTATIV

Crearea unui mediu psihologic favorabil în sala de clasă, tratarea în mod egal al tuturor elevilor va contribui la o bună desfășurare a orelor. Cadrul didactic poate favoriza crearea unui astfel de mediu prin stabilirea unor relații de bună înțelegere între sine și elevi și între elevi.

C. Rogers menționa, în acest context, că relațiile bune pot fi înțelese ca manifestare de respect, înțelegere și sinceritate.

- **Respect** presupune să conștientizezi că cealaltă persoană este importantă, valoroasă și unică.
- **Înțelegere** înseamnă să fii capabil să te plasezi în locul celuilalt și să realizezi că acțiunile și credințele lui au sens, chiar dacă ție îți par ciudate.
- **Sinceritate** reprezintă capacitatea de a fi o persoană de încredere, care se ține de cuvânt și este deschisă față de ceilalți.

Cu cât este mai înalt gradul de înțelegere, sinceritate și respect pe care cadrul didactic îl manifestă față de elevi, cu atât aceștia vor învăța mai bine”.

În procesul de exercitare a funcțiilor sale manageriale în clasa cu practici incluzive (planificare, organizare, control și evaluare, consiliere, decizie educațională) cadrul didactic se va baza pe următoarele principii:

- recunoașterea unicității și a individualității fiecărui elev;
- respectarea fiecărui elev;
- încurajarea diversității;
- dezințerea de a generaliza comportamentele prin etichete personale și caracterizări globale ale persoanei;
- evaluarea doar a comportamentului specific;
- exprimarea deschisă a încrederii în capacitatea de schimbare pozitivă;
- încurajarea comportamentului pozitiv al elevului;
- evidențierea rolului respectului de sine ca premisă în dezvoltarea personală;
- recunoașterea rolului esențial al sentimentului de valoare personală în sănătatea mentală și emoțională (A. Baban, 2001).

Pentru a estima ce mediu este în clasa de elevi, cadrul didactic ar putea:

1) să facă observări asupra următoarelor aspecte:

- cum elevii comunică unii cu alții, inclusiv cu copiii cu cerințe educaționale speciale (se ascultă reciproc, fiecare poate să-și exprime liber gândurile, divergențele în comunicare se rezolvă constructiv etc.);
- ce fel de relații sunt stabilite între elevi (de prietenie, cooperare, competiție, dominare, subordonare);
- ce fel de atitudini manifestă elevii unii față de alții (de prietenie, respect, colegialitate, indiferență, izolare etc.).

2) să reflecteze asupra următoarelor întrebări (V. Guțu, 2008):

- Îi tratez pe toți elevii cu respect?
- Manifest încredere în toți elevii?
- Am elaborat împreună cu elevii un cod al conduitei la lecții?
- Au toți elevii responsabilități în clasă?

- Încurajez fiecare elev pentru a-și dezvolta potențialul?
- Îmi manifest autoritatea constructiv?
- Elevii respectă regulile din convingere sau din conformism?
- Îmi pasă de fiecare elev și îl consider o personalitate?
- Cunosc și respect diferențele dintre elevi?
- Încurajez cooperarea, atmosfera de bună înțelegere sau mă interesează numai rezultatele academice?
- Sunt un cadru didactic flexibil și sociabil?
- Încurajez și apreciez întotdeauna toți elevii pentru efortul depus?
- Manifestă elevii încredere în mine? Dacă da, care sunt dovezile?
- Integrez în propria conduită valorile general-umane și cele naționale promovate în cadrul procesului educațional?

3) să cunoască caracteristicile climatului psihologic favorabil și nefavorabil în clasa de elevi.

Caracteristicile climatului psihologic favorabil și nefavorabil

Caracteristicile unui climat psihologic favorabil	Caracteristicile unui climat psihologic nefavorabil
În colectiv predomină o atmosferă veselă, binevoitoare în relația dintre elevi, dispoziție optimistă; relațiile sunt construite pe principii de cooperare, ajutor reciproc, prietenie. Membrii colectivului participă la îndeplinirea sarcinilor comune, petrec timpul liber împreună; în relații predomină acordul și sprijinul, criticile sunt exprimate cu bunăvoință.	În colectiv predomină o dispoziție depresivă, pesimism, există situații conflictuale, agresiune, antipatie unul față de celălalt, există o rivalitate; elevii prezintă o atitudine negativă față de relațiile apropiate între ei; criticile sunt caracterizate prin atacuri cu caracter deschis sau ascuns, elevii își permit să umilească persoana celuilalt, fiecare consideră părerea sa principială și este intolerant față de opinia altora.
În colectiv există norme ale unui comportament echitabil și respectuos față de toți membrii săi. Aici întotdeauna sunt sprijiniți cei slabi, li se ia apărarea. Cei noi veniți sunt ajutați și susținuți.	În colectiv lipsesc norme ale unui comportament echitabil și respectuos. Clasa este divizată în „privilegiați” și „neprivilegiați” Atitudine disprețuitoare față de cei slabi, sunt luați în derâdere. Nou-veniții se simt de prisos, străini, adesea ei sunt întâlniți cu ostilitate.
În colectiv sunt apreciate trăsăturile de personalitate, cum ar fi colegialitatea, onestitatea și hărnicia.	Așa trăsături de personalitate ca colegialitatea, onestitatea, hărnicia, altruismul, nu se regăsesc în așa clasă.
Membrii colectivului sunt activi, plini de energie, ei răspund repede, dacă este nevoie de a face ceva util pentru toți, și	Membrii colectivului sunt inerti, pasivi, unii din ei au tendința de a se izola de restul, colectivul nu poate fi motivat pentru o cauză comună.

ating o performanță înaltă în activitățile de învățare și muncă.	
Succesul sau eșecul membrilor colectivului trezesc empatie și implicare sinceră din partea tuturor elevilor.	Succesul sau eșecul unui membru îi lasă indiferenți pe ceilalți, iar uneori trezesc o invidie nesănătoasă sau ostilitate.
În relațiile dintre facțiunile din cadrul colectivului există un acord reciproc, înțelegere, cooperare.	În colectiv izbucnesc conflicte. În cazuri dificile, colectivul nu este în stare să se unească, apar confuzii, certuri, acuzații reciproce, colectivul este închis și nu tinde să coopereze cu alte clase.

Recomandări pentru crearea unui climat psihologic favorabil în școală

Momente importante:

- Găsiți timp să discutați cu elevii toate momentele care le trezesc interes sau îi deranjează (discutați despre propria lor experiență, sau a unei alte persoane, despre diferențe, că putem primi și accepta orice diferență).
- Găsiți timp să discutați cu copiii la moment starea de frustrare sau incomoditate a cuiva dintre copii, e binevenit să vă utilizați autoritatea dumneavoastră, să urmăriți o politică comună a școlii (dacă aceasta este primită în școală).
- Acordați-le elevilor posibilitatea de autonomie în clasă, asigurați-le accesul, împărțiți elevii în perechi, grupuri mici, acordați-le sarcini individuale. Variați componentele grupurilor, ținând cont de interesele acestora, grupurile fiind destul de variate din punct de vedere al genului, etniei, mediului social, potențial de învățare.
- Cadrul didactic trebuie să demonstreze o atitudine egală față de fiecare elev, față de posibilitățile individuale ale fiecăruia. Acest lucru trebuie să fie prezent în toate sferile de activitate: academică, creativă, fizică, socială.
- Creați situații și ajutați copiii cu cerințe educaționale speciale să-și facă unul sau doi prieteni chiar din primele săptămâni de aflare în școală (chiar unii dintre copiii care prezintă deja în școală probleme de învățare și comportament pot deveni buni prieteni, ceea ce le va favoriza și situația lor).

Utilizați:

- convorbiri despre cerințe educaționale speciale, clarificați deosebirile și asemănările, discutați despre bariere și factori facilitatori;
- povestioare reale, cântece, muzica, spectacolul, jocurile de rol, desenul pentru a discuta despre diferențe;
- utilizați doar numele tuturor elevilor în relaționare și comunicare și eliminați etichetarea (de exemplu, faceți împreună cu clasa o listă de cuvinte-etichete, pe care le-au auzit vre-o dată elevii sau le utilizează, scrieți aceste cuvinte la tablă cu o anumită culoare, ștergeți-le sau scrieți-le pe fișe de hârtie și înscenați „îngroparea” lor).

Faceți împreună:

- Parcurgeți împreună cu clasa sau câțiva colegi diverse trasee din școală și din afara ei, discutați asupra barierelor pe care le întâlnesc elevii cu cerințe educaționale speciale, cum am putea împreună să-i ajutăm.
- Vizionați și discutați împreună unele filme, spectacole, în care persoanele cu cerințe educaționale speciale sunt prezentate pozitiv, discutați despre stereotipii.
- Nu vă fie rușine să utilizați în grupurile de elevi în prima perioadă termenul de „cerințe educaționale speciale”/„dizabilitate” însă, demonstrând atitudinea pozitivă, dar nu evidențiind neajunsurile.
- Nu interziceți elevilor să adreseze întrebări vis-a-vis de această temă, însă nu discutați despre aceasta ca despre o nenorocire, ci invers, ca despre un alt mod de a fi, de a putea.

Recomandări pentru realizarea unui climat favorabil învățării incluzive, legate de aspecte ale managementului clasei

Aspecte referitoare la ergonomia clasei. Pentru o mai bună relaționare între elevi, precum și în vederea incluziunii elevilor cu cerințe educaționale speciale este bine ca așezarea elevilor în bănci să fie modificată periodic. Băncile pot fi așezate în semicerc, în forma literei V, în forma literei X, în cerc, etc. Astfel elevii își schimbă periodic colegul de bancă, aceasta ducând la o mai bună socializare între elevi, iar dacă există elevi cu cerințe educaționale speciale aceștia nu se vor simți marginalizați.

Responsabilizarea elevilor cu cerințe educaționale speciale. După o atentă observare a tuturor elevilor și după stabilirea „afinităților” fiecăruia, cadrul didactic va putea să împartă diverse responsabilități elevilor, având în vedere și responsabilizarea elevilor cu cerințe educaționale speciale în funcție de potențialul și abilitățile fiecăruia. De exemplu, unui elev îi plac foarte mult florile, atunci i se va oferi ca sarcină îngrijirea florilor din clasă, sau împărțirea fișelor de lucru etc.

Stabilirea unor reguli proprii colectivului de elevi. Când într-un colectiv există elevi cu cerințe educaționale speciale, cadrul didactic trebuie să dea dovadă de abilitate și imaginație pentru a se reuși socializarea acestora.

Recomandări pentru amenajarea unei săli de clasă prietenoase

- Organizați și amenajați cu grijă spațiul clasei pentru a-l face funcțional.
- Utilizați eficient mobilierul existent (pupitre, scaune, dulapuri, rafturi) și resursele de învățare.
- Utilizați eficient pereții sau alte spații de expunere.
- Luați în considerare vârsta elevilor.
- Luați în considerare tipurile de activități care se vor desfășura în clasă.
- Luați în considerare stilul personal de predare.
- Pupitrele și scaunele elevilor trebuie să fie de mărimea adecvată și potrivite pentru activități individuale sau de grup; în mod ideal, ar trebui să puteți să mutați mobilierul pentru a realiza diferite tipuri de activități.
- Catedra și scaunul dvs., ca și echipamentele pe care le folosiți în procesul de predare, trebuie plasate astfel încât să fie cât mai puțin deranjante. Dacă dvs. vă plasați pupitrul și scaunul în centru, în fața clasei, atunci veți rămâne în continuare centrul atenției, împiedicând astfel centrarea reală pe elevi.

- Spațiul de depozitare și rafturile trebuie să fie accesibile elevilor, deci asigurați-vă că aceștia pot ajunge la ele fără ajutorul dvs.
- Tabla să fie plasată la înălțimea potrivită în funcție de vârsta elevilor și de înălțimea încăperii (astfel încât toți elevii să o vadă la fel de bine).
- Zonele de expunere trebuie utilizate în mod creativ și eficient pentru a sprijini învățarea.
- Mediul fizic să fie corespunzător (lumină bună, aer proaspăt, temperatură potrivită).

Reguli de aur în crearea mediului educațional incluziv

1. Includerea tuturor

Educația incluzivă este procesul educațional care răspunde diversității elevilor și cerințelor individuale de dezvoltare și oferă oportunități și șanse egale de a beneficia de drepturile fundamentale ale omului la dezvoltare și educație de calitate în medii comune de învățare (conform Codului Educației). Totodată, presupune schimbarea și adaptarea continuă a sistemului educațional pentru a răspunde diversității elevilor și nevoilor ce decurg din aceasta; schimbarea la nivel de conținuturile educaționale, stilul de predare și modul de cooperare între cadre didactice; instruire, autoinstruire, formare continuă și asumarea riscurilor.

UNICEF promovează modelul școlii prietenoase copilului – un concept holistic (cu contribuție-cheie în asigurarea calității educației), care se referă la un mediu sigur, sănătos și protector de învățare. Școala prietenoasă copiilor este o școală incluzivă, efectivă, sănătoasă și protectoare, încurajând participarea copiilor, familiilor și comunităților, accentuând ideea că în fiecare societate există persoane diferite, grupuri diferite, motivații, rațiuni și puncte de vedere diferite.

- Elementele de bază ale profilului școlii incluzive sunt: management instituțional calitativ; instituție deschisă reformelor, promovării educației incluzive, cu experiență în asistența elevilor, gata să împărtășească experiența și bunele practici; elevi care necesită suport educațional și elevi voluntari gata să să îl ofere; cadre didactice bine pregătite și bine intenționate, care își percep munca ca o misiune nobilă în promovarea educației de calitate pentru toți elevii; părinți implicați și responsabili, care participă la viața școlară și își sprijină copiii; buget asigurat; infrastructură accesibilă; parteneri siguri.
- În abordarea incluzivă diferențele dintre elevi sunt studiate și acceptate ca punct de pornire în demersul instructiv-educativ; elevii sunt ghidați în sensul cunoașterii propriilor interese și a alegerilor ghidate de acestea; se folosesc forme de organizare a activității diferite: pe grupe, în echipe, frontal, individual; timpul este flexibil, în funcție de nevoile elevilor; toți elevii sunt considerați la fel de importanți; se caută perspective multiple asupra evenimentelor și ideilor, cu accent pe dezvoltarea gândirii critice; cei mai buni profesori sunt cei care îi ajută pe toți elevii să înregistreze progrese; instituțiile sunt evaluate/apreciate după progresul înregistrat de toți elevii; educația este problema tuturor; elevii împreună cu profesorii, acționează în vederea stabilirii obiectivelor, criteriilor de evaluare; părinții sunt implicați direct în procesul de educație.
- Cadrele didactice ar putea să explice celorlalți elevi motivele pentru care unii nu pot vorbi, se comportă diferit, sau se deplasează cu dificultate etc. Diversitatea ar trebui recunoscută și respectată. Este indicat să se creeze situații educaționale prin intermediul cărora elevii să descopere singuri cum colaborează cu colegii lor.
- Atitudinile negative reprezintă, de obicei, cel mai mare obstacol în calea incluziunii. Elevii din clasă/școală s-ar putea să nu fie obișnuiți cu elevi cu cerințe educaționale speciale. Părinții pot fi îngrijorați de „coborârea standardelor”, dacă elevii cu cerințe

educaționale speciale sunt incluși în clasele ordinare. Cadrele didactice constituie un factor esențial în cultivarea unor atitudini pozitive printre elevi, părinți și bineînțeles, printre colegi.

- Se pune accent pe abilitățile de bază ale elevilor, punctele forte, preferințe, interese și se monitorizează sistematic performanțele acestora. Nu li se cere niciodată elevilor să facă lucruri pe care sunt întru totul incapabili să le facă.
- Distribuți sarcini pentru a fi efectuate în grup, astfel ca toți elevii să poată contribui la îndeplinirea lor, recunoscându-li-se în același timp aportul personal.
- Gândiți-vă cum pot elevii cu cerințe educaționale speciale să participe la jocuri și activități sportive. De exemplu, un elev slab văzător poate fi partenerul unui elev cu vederea bună la probele de alergare. Sau inițiați un joc în care toți elevii se mișcă cu ochii legați.
- Susțineți talentele tuturor elevilor, încurajând participarea lor la activități școlare precum: muzica, dansul și teatrul.

2. Comunicarea

Comunicarea este o artă și dacă înțelegem care sunt avantajele aduse de aceasta, dacă învățăm care sunt bazele comunicării și dacă nu uităm să fim sensibili la nevoile celorlalți, ci să fim atenți și la ale noastre, atunci putem spune că am adus arta mai aproape de sufletul nostru. Este un proces complex, cu multe posibilități de eroare și neînțelegere. Felul în care vorbesc cadrele didactice îi arată copilului părerea lor despre el. Afirmările lor influențează încrederea și prețuirea pe care acesta o acordă propriei persoane. De cele mai multe ori divergențele ne împiedică să înțelegem versiunea celuilalt și ne inhibă capacitatea de a afla cum vede lucrurile cealaltă persoană. Comunicarea este esențială în educație, iată de ce cadrele didactice ar trebui să comunice deschis cu elevii, cu celelalte cadre didactice, cu părinții, identificând soluții optime pentru diverse situații. Abilitatea de a comunica eficient, atât ca expeditor cât și ca destinatar, îmbunătățește eficiența activității desfășurate.

Când predau, cadrele didactice trebuie să comunice într-un mod foarte clar. Elevii sunt diferiți și posedă diverse stiluri de învățare: unii învață mai bine prin intermediul văzului, alții cu ajutorul auzului sau exersând. Un bun profesor întotdeauna folosește canale sau căi de comunicare variate și repetă conținuturile esențiale folosind activități de învățare în clasă și în alte împrejurări.

Cadrul didactic ar trebui:

- Să transmită ideea că toți elevii sunt bineveniți și se bucură de apreciere.
- Să utilizeze termenii corecți privind dizabilitatea sau cerințele educaționale speciale ale elevului (spre ex.: copil cu autism, copil cu sindromul Down, copil cu cerințe educaționale speciale). Cuvintele influențează percepția și când folosim expresii de genul „dificil, sălbatic, invalid”, acestea fiind considerate etichetări negative, pot răni copiii, chiar dacă ele nu sunt exprimate în mod direct niciodată.
- Să folosească în comunicare cu elevii aprecieri, laude, comentarii, expresii de genul: „Ai muncit din greu, dar a meritat!; Ce bine te-ai descurcat!; Te pricepi!; Mult mai bine!; Minunat!; Ai reușit întru totul!; Așa-mi place!; Super!; Te descurci bine!; Sunt impresionat (ă)!; Extraordinar!; Ai făcut mult efort! Încă un pic și-ai reușit! Uau!; Bună treabă!; Ai stabilit un nou record!; Felicitări!; Ai reușit singur (ă)!; Așa treabă mai zic și eu! Asta-i un început bun!”
- Să fie disponibil pentru ascultare, să încerce să pătrundă în esența a ceea ce i se comunică și să urmărească ceea ce i se transmite.

- Să fie văzut bine de către toți elevii, mai curând să stea în picioare decât așezat la catedră.
- Să vorbească clar și să ridice (ușor) vocea, dar să nu strige. Să folosească cuvinte simple și fraze scurte.
- Să atragă atenția elevilor asupra mesajelor importante: „Ascultați cu atenție”; Să stabilească contacte vizuale cu aceștia; Să repete mesajele importante.
- Să folosească gesturi și expresii ale feței în timpul vorbirii pentru a-și face înțeles mesajul. Acestea sunt foarte folositoare la organizarea sau conducerea clasei.
- Să verifice dacă elevii au înțeles sarcina sau mesajul transmis.
- Să încurajeze elevii să recunoască atunci când nu înțeleg materia, ridicând mâna și punând întrebări. De asemenea, ar trebui să facă același lucru dacă n-au înțeles ce au spus alți elevi.
- Să încurajeze elevii să mimeze ori să gesticuleze pentru a transmite mai clar mesajul.
- Deseori colegii de clasă sau frații și surorile unui elev cu cerințe educaționale speciale pot să vă ajute să-l înțelegeți. Apelați la ajutorul lor!
- Clasa poate învăța câteva semne sau limbajul prin semne, astfel încât să poată comunica și ei cu colegii lor.
- Să îmbogățească comunicarea orală cu imagini, desene și mesaje scrise.

3. Amenajarea sălilor de clasă

Aspectul sălilor de clasă poate ajuta sau, din contra, îngreuna procesul de învățare al elevilor.

- Sala de clasă are dimensiuni rezonabile, are un aer plăcut, pozitiv, prietenos, ordonat și oferă senzația de siguranță.
- Elevii cu cerințe educaționale speciale trebuie să stea aproape de cadru didactic și de tablă.
- Se recomandă ca elevii să fie așezați pe grupuri, și nu pe rânduri, pentru a se încuraja învățarea în grup și socializarea, astfel ca ei să poată lucra cu ușurință împreună și să se poată ajuta reciproc. Se pot organiza centre de învățare pentru proiecte de grup.
- Încercați să aranjați sala astfel încât elevii să se poată mișca liber, în special dacă au probleme de mișcare sau de vedere. Luați în calcul și faptul că unii elevi ar putea avea nevoie de mai multă lumină, în timp ce alții ar putea avea ochii mai sensibili.
- Dacă spațiul o permite, încercați să delimitați o zonă în sala de clasă unde să lucrați cu anumiți elevi individual sau în grupuri mici în intervale de timp scurte. Această zonă ar putea fi izolată, folosind un paravan mobil, pentru a reduce posibilitatea de a distra atenția copilului.
- Să aveți la îndemână o varietate de activități pe care elevii să le poată folosi, dacă și-au terminat sarcinile înaintea celorlalți. Aceasta ar putea include o mini bibliotecă, fișe de lucru și jocuri.
- Afișați schemele și posterele mai curând la nivelul ochilor elevilor decât sus, pe perete, folosind caractere, imagini și simboluri mari, astfel ca acestea să fie ușor văzute și înțelese de către toți elevii. De asemenea, puteți adăuga diferite obiecte reale pentru a fi atinse, ajutând astfel elevii cu dificultăți de vedere.
- Unele lecții ar fi mai bine să se țină în afara sălii de clasă (de ex.: la științe, biologie).

4. Proiectarea orelor

Proiectarea lecției face predarea mai eficientă.

- Când proiectați o oră, gândiți-vă la rezultatele dorite pentru clasă, luată ca un tot întreg, iar apoi la cele individuale. Astfel veți fi capabili să adaptați lecția și sarcinile date elevilor în funcție de capacitățile, interesele și motivațiile lor. De ex.: în timp ce clasa face exerciții de adunare, unui elev i se pot da cinci operații în loc de zece, iar altul ar putea lucra la un nivel și mai simplu, să numere elementele unor mulțimi. Așadar, la aceeași lecție, cadrul didactic lucrează la diferite niveluri, în funcție de nevoile elevilor.
- Proiectarea individualizată, se va porni, mai întâi, de la cunoașterea elevului prin analiza evaluărilor elevului, a altor produse ale acestuia (lucrări, portofoliu etc.), observarea sistematică, examinarea PEI-ului, convorbiri cu părinții și elevul; se va ține seama de abilitățile elevului, punctele forte, necesitățile educaționale, de posibilitățile instituției de a asigura suportul necesar.
- Alegeți cuvintele-cheie pe care le veți folosi la lecție. Menționați-le la începutul lecției și asigurați-vă că elevii le-au înțeles.
- Pregătiți fișe de lucru pentru a le folosi în timpul lecției. Acestea pot fi alcătuite ținând cont de necesitățile particulare ale elevilor, cum ar fi: caractere mari pentru cei cu deficiențe de vedere sau fișe simple pentru cei cu capacități intelectuale limitate. Puteți să le păstrați pentru a le folosi în viitor sau pentru un eventual schimb cu colegii. Totuși, țineți minte că elevii sunt diferiți și ar putea fi nevoie să personalizați sarcinile.
- Lucrul în grup facilitează participarea tuturor elevilor și reprezintă un mod excelent de a răspunde necesităților individuale. Uneori e nevoie să predați celor cu necesități speciale o lecție adecvată cerințelor lor și apoi să-i lăsați să lucreze singuri cât timp predați lecția pentru restul clasei. Totuși, fiecare lecție ar trebui să fie alcătuită din diferite tipuri de activități: activități cu toată clasa, lucru în grup, lucru în perechi, sarcini individuale. Recurgeti la diferite grupări ale elevilor (mixte/după capacități/ după interese) și schimbați frecvent componența grupurilor pentru a evita etichetarea și clasificarea.
- Adaptați ritmul de predare și volumul materialului la timpul de care dispuneți. Este mai bine să fiți selectiv decât să încercați să abordați prea multe aspecte la o oră.
- Elaborati proiecte pentru fiecare lecție, dar și un plan general pentru ziua de muncă. În acesta veți nota activitățile alternative pentru elevii cu cerințe educaționale speciale.

5. Curriculum individualizat

În planificarea și organizarea procesului educațional individualizat pentru elevii cu cerințe educaționale speciale, Planul educațional individualizat (PEI) va prezenta reperul activității, care vizează atât suportul educațional individualizat, precum și suportul non-educațional, adecvat situației elevului.

- Individualizarea procesului educațional prin adaptări curriculare are la bază următoarele:
  1. Fiecare copil învață și realizează progrese în dezvoltare în modul și ritmul propriu.
  2. Fiecare copil este participant activ al propriei dezvoltări, asumându-și responsabilități în procesul de achiziționare de competențe, experiențe, comportamente.
  3. Intervenția timpurie garantează progresul în dezvoltare, de aceea asistența individualizată trebuie inițiată cât mai devreme posibil.

4. Adaptările curriculare (adaptări sau modificări) se realizează printr-un parteneriat socio-educational constructiv (cadre didactice și nedidactice, părinți, comunitate și, în mod inevitabil, elevul).
- Individualizarea procesului educațional prin adaptări curriculare poate avea loc pe două căi: prin **adaptări curriculare** (adaptarea strategiilor de predare-învățare-evaluare) și prin **modificări curriculare** (modificarea finalităților, conținuturilor și/sau strategiilor).
  - Individualizarea procesului educațional prin **adaptări curriculare** presupune identificarea și utilizarea acelor strategii de predare-învățare-evaluare care asigură progrese în dezvoltarea elevului cu cerințe educaționale speciale, corelarea/adaptarea acestora la potențialul elevului, pentru asigurarea realizării finalităților educaționale conform Curriculumului general.
  - Individualizarea procesului educațional prin **modificări curriculare** presupune modificarea finalităților educaționale și a conținuturilor din curriculum general și adaptarea tehnologiilor de predare-învățare-evaluare, în funcție de potențialul de învățare și particularitățile de dezvoltare ale elevului.
  - Modificările curriculare pot fi realizate prin **simplificare, comasare** sau **excludere**.
  - Modificările curriculare prin **simplificare** vizează reducerea parțială a gradului de complexitate a finalităților și/sau conținuturilor.
  - Modificările curriculare prin **excludere** pot fi realizate la nivel de plan-cadru sau disciplină școlară. La nivel de plan-cadru, elevul nu va studia una sau unele discipline școlare, exigențele studierii cărora nu sunt compatibile cu potențialul acestuia. La nivel de disciplină școlară, modificările curriculare prin excludere presupun omiterea unor finalități, conținuturi, pe care elevul cu cerințe educaționale speciale nu le poate accesa/achiziționa.
  - Modificările curriculare prin comasare pot fi realizate la nivel de plan-cadru sau de disciplină școlară. La nivel de plan-cadru, modificările curriculare prin comasare se realizează prin integrarea a două sau mai multe discipline școlare. Pentru elevii cu cerințe educaționale speciale, care atestă dizabilități severe (conform clasificării UNESCO, 1995), se admite predarea integrată a două sau mai multe discipline școlare, în scopul dezvoltării unor arii multidisciplinare/integrate, care asigură pregătirea acestora pentru viață.
  - Elaborarea curriculumului modificat ține de competența cadrului didactic la disciplina respectivă, în colaborare cu alți specialiști care asistă elevul. În procesul de elaborare a curriculumului modificat se va ține de cont de: punctele forte, necesitățile, potențialul și nivelul de dezvoltare a elevului.
  - Curriculumul modificat se anexează, în mod obligatoriu la PEI, fiind parte componentă a acestuia.
  - Modificarea curriculară vizează finalitățile educaționale, conținuturile și/sau strategiile/tehnologiile didactice. În cazul disciplinelor de studiu care necesită modificări curriculare, finalitățile educaționale se precizează în enunțuri care vor descrie ce competențe urmează să achiziționeze elevul la finele cursului respectiv. Toate finalitățile educaționale se descriu în rezultate măsurabile la finele unei anumite etape de învățare.

**Tabelul 1. Secvență de curriculum modificat
la disciplina Limba și literatura română, clasa a IV-a**

(sursa: *Individualizarea procesului educațional prin adaptări curriculare. Ghid metodologic, Chișinău 2017*)

Competență specifică: 1. Receptarea mesajului oral în diferite situații de comunicare

Finalități (curriculum general) (subcompetențe)	Finalități (curriculum modificat) (subcompetențe)
1.1. Compararea viziunii despre modalitățile de exprimare orală (dialogată, monologată și descriptivă) în scopul de a evidenția esența vorbirii.	1.1. Identificarea și numirea modalității de exprimare orală (dialogată, monologată și descriptivă) în scopul evidențierii persoanelor implicate în comunicare.
1.2. Conștientizarea rolurilor de emițător sau destinatar al mesajului în scopul racordării limbajului la situația de comunicare.	1.2. Delimitarea rolului de emițător sau destinatar al mesajului în scopul racordării limbajului la situația de comunicare.
1.3. Receptarea corectă a unui mesaj în funcție de mijloacele suplimentare de transpunere a informației.	1.3. Receptarea corectă a unui mesaj în funcție de mijloacele suplimentare de transpunere a informației.
1.4. Verbalizarea conținuturilor unor imagini în diverse forme: dialogată, monologată, descriptivă, îmbinând și comunicarea nonverbală.	1.4. Verbalizarea conținuturilor unor imagini în diverse forme: dialogată, monologată, descriptivă, îmbinând și comunicarea nonverbală, în cel puțin 3 enunțuri.
1.5. Interpretarea relațiilor, faptelor relatate (evenimente, întâmplări, informații), ținând cont de succesiunea desfășurării subiectului.	1.5. Interpretarea relațiilor, faptelor relatate (evenimente, întâmplări, informații), ținând cont de succesiunea desfășurării subiectului, utilizând imagini-secvențe din text/întâmplare.
1.6. Identificarea dialogului și a elementelor de descriere în textele narative și argumentarea semnificației lor.	1.6. Identificarea dialogului și a elementelor de descriere în textele narative.
1.7. Construirea unui text oral pe baza planului de idei propriu sau elaborat în grup.	1.7. Construirea unui text oral, din cel puțin 7 propoziții, în baza planului de idei sau a unui șir de imagini.
1.8. Reproducerea orală a unui fragment dintr-un text narativ, a unei informații libere sau tematice, alese independent, la dorință, din diferite alte surse, în fața publicului din clasă.	1.8. Reproducerea orală a unui fragment dintr-un text narativ, a unei informații libere sau tematice, alese independent, la dorință, din diferite alte surse, în pereche/grup/în fața publicului din clasă (la alegerea elevului).

1.9. Conștientizarea rolului utilizării de către autor a dialogului și descrierii în textul narativ.	1.9. Conștientizarea rolului utilizării dialogului în situații cotidiene prin simularea unor dialoguri tematice („La cumpărături”, „La bancă”, „La spectacol”, „La medic”, „La muzeu” etc.)
1.10. Reproducerea integrală și succesivă, selectivă prin cuvinte proprii a conținutului unui text citit sau audiat.	1.10. Reproducerea succesivă, selectivă prin cuvinte proprii a conținutului unui text citit sau audiat.

6. Ajutorul individual

Prin definiție, elevii cu cerințe educaționale speciale au nevoie de ajutor. De aceea ei vor câștiga mai mult dacă predarea va fi orientată spre nevoile lor particulare. Dar cum pot obține elevii ajutor individual?

- Când clasa e ocupată cu realizarea unei sarcini, cadrul didactic ar putea lucra cu unul sau doi elevi, trecând cu ei peste punctele principale ale lecției sau ajutându-i să înceapă lucrul individual legat de tema dată.
- Copiii pot fi grupați pe niveluri de capacitate. Cadrul didactic se poate deplasa de la unul la altul, oferindu-i fiecăruia sprijinul necesar. Totuși, gruparea după capacități ar trebui folosită moderat, căci poate genera „etichetarea”, iar elevii se identifică imediat ca aparținând „câștigătorilor” sau „învinșilor”. În grupurile cu capacități diferite, sarcinile ar trebui date în așa fel încât fiecare elev să contribuie la realizarea lor.
- Elevii cu cerințe educaționale speciale pot forma perechi cu alți elevi, care-i pot susține și ajuta să-și organizeze lucrul după ce au realizat sarcinile lor. Astfel de „meditații colegiale” pot fi utile și unora, și altora.
- Periodic două cadre didactice pot uni clasele. Unul lucrează cu majoritatea elevilor, iar celălalt individual sau cu grupuri mici.
- Pot fi recrutați voluntari care să vină la lecție și să-i ajute pe elevi. Membrii familiilor, mame sau bunici, ar putea fi capabili și doritori să facă acest lucru. Ajutorul lor poate fi necesar pe o perioadă de timp limitată pentru a-i ajuta pe elevi să se acomodeze în clase sau să însușească bazele anumitor discipline. Ei pot ajuta și alți elevi în timp ce cadrul didactic se ocupă de un elev cu cerințe educaționale speciale.
- Voluntarii sau personalul programelor de reabilitare comunitară constituie o altă sursă pentru sprijinul individual. Ei pot fi de ajutor când elevul începe școala, întrucât cunosc elevul și familia respectivă.
- Dacă instituția are cadru didactic de sprijin, psiholog sau alți specialiști, aceștia pot fi invitați să-i ajute pe cadre didactice la proiectarea orelor și selectarea metodelor didactice adecvate potențialului elevului. Ei ar putea oferi uneori sprijin individual în sala de clasă.

7. Materiale ajutătoare

Dificultățile elevilor pot fi uneori depășite, folosind materiale ajutătoare și dispozitive speciale pentru a compensa deficiențele lor particulare. Câteva exemple evidente: ochelarii pentru a vedea mai bine, cârjele și scaunele cu roțile pentru a-i ajuta să se miște mai ușor prin școală, aparatele auditive. Cadrele didactice ar trebui să se asigure că elevii poartă ochelari și aparatele auditive la școală și că au grijă să nu le strice.

Tipuri de materiale ajutătoare:

- *Suporturi didactice:* cadrele didactice folosesc frecvent astfel de tip de materiale: fișe pentru lecțiile de citire, postere, imagini. Merită să se investească timp pentru confecționarea lor, deoarece sunt de mare ajutor în procesul de învățare a elevilor. Nu ezitați să apelați și la ajutorul elevilor. Pentru elevii cu dificultăți de învățare, ar putea fi nevoie să folosiți caractere mai mari sau să dispuneți de indicii tactile, care să-i ajute.
- *Jucării:* Din resturi de materiale pot fi confecționate o gamă de jucării pentru elevii mai mici: păpuși, marionete, jocuri de puzzle și instrumente muzicale. Unele jocuri precum dominoul pot fi făcute mai mari și cu puncte în relief pentru a-i încuraja pe elevii cu deficiențe de vedere sau cu dizabilități intelectuale.
- *Echipamente de sală:* Cadrele didactice pot confecționa dispozitive pentru a sprijini învățarea elevilor. De ex., aplicarea spumei de cauciuc în jurul creioanelor, pentru a fi mai ușor prinse, confecționarea unor rigle cu numere mai mari sau în relief, pentru a fi folosite de către elevii cu deficiențe de vedere.
- *Mobilier de sală:* Elevii cu dizabilități fizice pot avea dificultăți de ședere. Ei pot beneficia de scaune speciale sau suporturi pentru susținere în poziție verticală.
- *Mijloace de deplasare:* Acestea includ cărucioare, cadre de deplasare și cârje pentru elevii cu dizabilități motorii și bastoane pentru elevii cu deficiențe de vedere.
- *Mijloace de comunicare:* Elevilor li se poate da o planșetă pe care se pot plasa imagini, simboluri sau cuvinte. Profesorii și elevii pot astfel comunica unii cu alții folosind planșeta.

8. Controlul comportamentului

Unii elevi pot fi nedisciplinați la lecții. Însă trebuie să învețe să se comporte într-un mod acceptabil din punct de vedere social. Atunci când una din nevoile copilului nu este satisfăcută, el se află în dezechilibru psihoemoțional și comportamental. Sarcina adultului e să identifice nevoile ce generează comportamentul nedorit al elevului și să caute modalități mai adecvate prin care să realizeze aceste nevoi și să elimine comportamentele nedorite/ inadecvate. Comportamentele neadecvate nu trebuie să schimbe percepția adultului față de elev, dragostea și respectul față de acesta.

Retineți:

1. Nu ne naștem cu un fel de a fi negativ: devenim astfel pentru că suntem neîmpliniți într-o nevoie fundamentală.
2. Nu ne naștem invidioși; devenim astfel pentru că suferim deoarece nu ne-am simțit acceptați și fiindcă am preluat ștafeta de la părinții noștri și nu ne-am acceptat mai mult decât ne-am simțit acceptați de ei.

Recomandări:

- Toate cadrele didactice și specialiștii care asistă elevul ar trebui să convină asupra unei abordări comune, care să vizeze reacția la comportamentul elevului, mai ales în ceea ce privește folosirea recompenselor și pedepselor.
- Puteți identifica cauzele comportamentului elevilor. Încearcă oare să evite îndeplinirea sarcinilor pe care le consideră prea dificile? Le place să atragă atenția celorlalți elevi sau a profesorilor? Sunt agitați din cauza foamei? Observând și înregistrând momentul în care un elev se comportă într-un fel sau altul, puteți obține indicii legate de cauzele comportamentului respectiv pentru a stabili măsurile cele mai potrivite pe care ați putea să le luați.

- Deseori elevii vor da semne care avertizează despre începutul comportamentului deviant. Dacă le puteți identifica, încercați să distrageți atenția elevului: dați-vă mai aproape și puneți-i mâna pe umăr în timp ce continuați lecția sau rugați elevul să realizeze o activitate pe care știți că o poate face și îi place.
- Elevul cu dizabilități ar putea beneficia de o zi de școală mai scurtă sau de pauze de odihnă în plus. Este mai bine ca acesta să se comporte adecvat tot timpul cât se află în clasă decât să stea la lecție comportându-se necorespunzător. Programul zilnic poate fi mărit gradual. Această strategie ar putea fi utilă când prezentați elevii cu cerințe educaționale speciale claselor noi.
- Ați putea schimba locul elevului în clasă. Elevii care sunt predispuși să alerge prin clasă ar putea fi așezați la perete sau între alți doi elevi, ca să nu poată ieși din bancă prea ușor. O strategie mai bună este să le dați elevilor activi să îndeplinească sarcini importante, cum ar fi împărțirea fișelor de lucru sau aranjarea sălii de clasă, astfel tendința de a alerga prin clasă poate fi canalizată înspre un comportament adecvat.
- Cadrele didactice ar trebui să recompenseze elevul atunci când se comportă adecvat sau a terminat cu succes setul de sarcini. Faceți acest lucru, laudându-l și obținând recunoașterea meritelor sale de către colegi. Orice plan de control al comportamentelor inadecvate TREBUIE să includă încurajarea comportamentelor pozitive. Altfel elevii învață ce nu trebuie să facă, și nu ajung să învețe ceea ce trebuie să facă.
- Deseori recompensele au cel mai bun efect când toată clasa obține ceva pentru bună purtare. Aceasta creează o „presiune colegială” asupra elevilor indisciplinati, făcându-i să se comporte adecvat.
- Folosiți tonalitatea vocii, expresia feței și enunțurile simple și scurte pentru a vă exprima dezaprobarea în legătură cu comportamentul elevului. Rămâneți calm și păstrați-vă controlul.
- Pedepsele sunt eficiente doar dacă elevii pot înțelege legătura dintre acestea și comportamentul lor și dacă constituie ceva ce nu le place. De asemenea, nu folosiți sarcinile școlare suplimentare ca pedeapsă.
- Nu amenințați elevul decât dacă puteți să vă îndepliniți amenințarea și sunteți pregătit să o faceți. Explicați-i elevului consecințele comportamentului său. De exemplu, dacă lovește alt elev, va rămâne în clasă în pauza de prânz și nu se va juca afară.
- Aveți grijă la transferarea autorității dvs. altor persoane. De exemplu, prin trimiterea unui elev indisciplinat la director faceți să se înțeleagă că nu sunteți la fel de important ca acesta. Dvs. ar trebui să discutați cu elevul împreună cu directorul.
- Discutați cu elevii impactul pe care-l pot avea comportamentele asupra celorlalți. Activitățile dramatice, cu interpretarea diferitelor roluri, îi pot face pe elevi să-și trăiască și să-și exteriorizeze emoțiile.
- Aflați din familie dacă elevul are același comportament și acasă. În caz afirmativ, planificați cu părinții/specialiștii o abordare comună vizavi de reacția la aceste manifestări.
- Țineți minte: o metodă eficientă în cazul comportamentului unui elev ar putea să nu fie potrivită în cazul altui elev. Reacțiile planificate și consecvente reprezintă cheia succesului.

9. Lucrând împreună

Cadrele didactice nu trebuie să activeze izolat.

- Cereți sfaturi celorlalți profesori din școală. Acesta nu este un semn de nereușită! Puteți învăța foarte multe unii de la alții. Un grup de profesori se poate reuni o dată pe săptămână pentru 30 de minute. În fiecare săptămână unui profesor îi vine rândul să prezinte succint o problemă specifică: aceasta ar putea viza găsirea unei metode potrivite pentru o sarcină didactică, controlul comportamentului, ceilalți profesori trec în revistă modalitățile posibile de abordare a situației. După care profesorul ar trebui să le selecteze pe cele mai promițătoare. Directorii joacă un rol important în stimularea unor astfel de inițiative.
- Rezervați-vă timp pentru a observa cum își organizează lecțiile alți pedagogi și invitați-vă colegii să asiste la lecțiile dvs. Puteți discuta împreună aspectele pozitive și cele care pot fi îmbunătățite.
- Școala ar putea trimite cadrele didactice la cursurile de perfecționare disponibile, după care aceștia ar putea face o prezentare pentru colegi și și-ar împărtăși cunoștințele obținute.
- Discutați cu specialiștii din cadrul Serviciului raional/municipal de asistență psihopedagogică. Întâlniți-vă cu ei și cereți-le sfatul în legătură cu comportamentul copilului, solicitați-le tehnici/metode de lucru cu elevul. Se recomandă ca specialiștii SAP să vizitează în instituție, să asiste la ore și să observe comportamentele problemă ale elevul în cadrul lecției.

PLANUL SESIUNII

2.2. MANAGEMENTUL CLASEI DE ELEVI DIN PERSPECTIVA INCLUZIUNII

Timp Total: 120 minute

Timp pentru Training:

1. Lucru individual pre training: 30+90/120 minute

2. Sesiune offline: 90 minute

Competențe

Urmare a parcurgerii acestei sesiuni, formabilii vor fi capabili:

- Să definească managementul clasei și componentele sale.
- Să cunoască modalități de creare a unui mediu de învățare eficient și de dezvoltare a unei relații de încredere între cadru didactic și elevi, care să prevină apariția situațiilor problematice.
- Să cunoască strategii de gestionare eficientă a situațiilor dificile și de asigurare a disciplinei în clasă, adaptându-le la contextul specific clasei de elevi.

Obiective de învățare

- Să se familiarizeze cu conceptul de managementul clasei de elevi și componentele sale.
- Să înțeleagă cum se explică apariția și menținerea comportamentelor indezirabile/problematice ale elevilor.
- Să cunoască modalități de adaptare a strategiilor de intervenție în situațiile de disciplinare întâlnite la clasă, astfel încât să promoveze succesul școlar și dezvoltarea abilităților socio-emoționale ale elevilor.
- Să identifice soluții de rezolvare a unor probleme de disciplinare întâlnite la nivel de clasă.

Cunoștințe, abilități, atitudini

- Să formeze abilități de gestionare a situațiilor educaționale concrete cu elementele sale componente: politica generală a școlii și cultura organizațională; sistemul de reguli și norme care reglementează viața școlară; proiectele de influență educațională realizate de către profesor care „reglează o anumită secvență educațională”; amenajarea spațiului, procurarea și accesul la resurse; organizarea colectivului de elevi; comportamentul profesorului și a elevului; metodologia educațională utilizată, rolurile asumate; disciplina; respectul de sine și al celorlalți.
- Să dobândească strategii/metode practice pe care să le utilizeze și adapteze în situații concrete de management al comportamentelor elevilor.

Evaluare formativă

1. Sesiunea pre-achiziții, Chestionar privind comportamentul problematic (schema observării unui elev), se va identifica nivelul de înțelegere și percepere a cadrelor didactice privind comportamentele problematice ale elevilor.
2. Activitatea 3. „Descriere, apreciere, interpretare”, se va constata nivelul de conștientizare și delimitare a situațiilor problemă care sunt catalogate de cadre didactice ca descriere, apreciere sau interpretare.
3. Activitatea 5. Strategii de gestionare a situațiilor problemă la nivel de clasă, se vor aprecia soluțiile propuse de cadre didactice pentru rezolvarea cazurilor de comportament indezirabil la elevi.
4. Activitatea 6. Lista de verificare a competențelor dobândite, se vor aprecia convingerile cadrelor didactice privind comportamentele elevilor.

Pre-achiziții

Activitatea: Chestionar privind comportamentul problematic (schema observării unui elev)

Cadrul didactic completează individual chestionarul (schema observării unui elev) pentru un elev X din clasa la care predă, care prezintă probleme de comportament.

Resurse/Materiale

Echipament, hardware, software, etc.

Laptop, PADLET

Materiale digitale sau printate

Fișa de lucru: Chestionar privind comportamentul problematic (schema observării unui elev), stilou.

Materialele Facilitatorului

Material 1: Prezentare Power-Point

Material 2: Suportul de curs

LUCRU INDIVIDUAL/ÎN ECHIPĂ

Activități online și resurse

 [30] min.

Activitatea: Chestionar privind comportamentul problematic (schema observării unui elev), anexa nr.1

Sarcina: Cadrul didactic completează individual chestionarul (schema observării unui elev) pentru un elev X din clasa la care predă, care prezintă probleme de comportament.

Indicații: Observați un elev care prezintă comportamente indezirabile/problemă la lecțiile dvs. și completați acest chestionar. Citiți atent fiecare întrebare și alegeți varianta de răspuns care se potrivește situației elevului. Bifați varianta aleasă prin semnul „X” în dreptul fiecărei afirmații. În vederea completării chestionarului se va ține cont de frecvența și intensitatea

comportamentului elevului pentru a indica în procente manifestarea comportamentului (10% rar; 25 % uneori; 50 % frecvent; 75% foarte frecvent; 90 % aproape întotdeauna).

Chestionarul completat se plasează pe pagina de Padlet, link: <https://padlet.com/crappsihologlungu/81qson2jhgm561oa>.

Termenul limită de prezentare a sarcinii este 25 februarie 2022.

Materiale/Resurse: chestionar, stilou, pagină de PADLET.

SESIUNEA OFFLINE

Evocare/Motivare

Facilitatorul se prezintă. Anunță participanții care este subiectul, scopul și obiectivele activității (prezentarea Power-Point).

Se comunică formabililor că pentru buna organizare a unei activități se recomandă de stabilit și respectat câteva reguli de lucru.

- Pe parcursul activității se recomandă să fie camera conectată (pentru participanții conectați online).
- Microfonul va fi utilizat când doresc să-și expună opiniile în raport cu sarcinile oferite de facilitator.
- Întrebările se adresează în chat/sau pot ridica mâna pentru a iniția discuția.
- Când un coleg vorbește, toți îl ascultă fără a-i întrerupe discursul.
- La realizarea sarcinii se respectă limita de timp anunțată.
- Atitudinea critică se manifestă doar în raport cu ideea, nu cu persoana care o emite
- Confidențialitate și punctualitate.

Activitatea de intercunoaștere „Omulețul” (Anexa nr.2)

Descrierea activității: Propuneți participanților o fișă de lucru cu imaginea unui „Omuleț” în care sunt listate un șir de trăsături de personalitate.

Sarcina:

1. Selectați individual cinci caracteristici care vă definesc ca personalitate și vă ajută în activitatea profesională cu elevii, părinții, cadrele didactice. Se pot indica și alte trăsături în cazul în care nu se regăsesc cele specifice profilului dvs.
2. Formați perechi și împărtășiți-vă unii altora cu caracteristicile propuse de dvs.
3. Identificați trăsăturile comune care vă caracterizează.
4. La dorință, în grupul mare cadrele didactice se expun pe marginea trăsăturilor atribuite. Participanții conectați online se vor expune la dorință (1-2 cadre didactice).
5. Facilitatorul notează pe poster caracteristicile comune ale participanților.

Reflectii pentru a facilita discuțiile:

- Cum v-ați simțit?
- A fost ușor sau dificil să identificați caracteristicile care vă definesc?
- Ce ați aflat despre colegii voștri?

- Ați identificat trăsături comune?
- Ce ați învățat din acest exercițiu?
- În ce context credeți că poate fi utilizat și cu ce grup țintă?

Comentariul facilitatorului:

Cunoașterea copilului este punctul de plecare în orice demers: evaluare, asistență, intervenție etc. Suntem foarte diferiți. Întotdeauna există ceva general, similar pentru toți, ceva specific și tipic doar pentru unii, dar și ceva care este individual, unic pentru fiecare persoană. Chiar dacă venim din contexte diferite, întotdeauna există ceva comun pentru toți. Dacă suntem atenți unul față de altul, atunci vom descoperi multe asemănări cu cei din jur. Totodată, chiar și atunci când suntem în același context, există ceva care ne diferențiază de ceilalți. Dar asemănări între noi sunt mult mai multe decât pare la prima vedere. *Nici o persoană nu este identică unul cu altul. Copiii sunt diferiți după particularitățile de vârstă și după particularități individuale. Diferențele dintre oameni sunt prilej de învățare și dezvoltare.*

Realizarea sensului/ Informare

[15] min.

Activitatea nr. 2. Reflecții asupra unei imagini

Sarcina: Priviți atent imaginea din anexa nr.3 și concretizați ce vedeți: Un polițist care urmărește un infractor? sau Un polițist care hărțuiește un nevinovat? sau altceva (de specificat). Oferim posibilitate participanților să se expună (recomandabil 5-6 opinii, dintre care 1-2 opinii din participanții conectați online).

Comentariul facilitatorului:

Prejudecată înseamnă, că noi ne facem o părere înainte de a verifica faptele. Toți facem asta. Dvs. tocmai ați făcut acest lucru. Și dacă credeți că nu este corect, că nu v-am arătat întregul tablou, pentru a vedea oamenii de care fug polițiștii - gândiți-vă că în realitate, de cele mai multe ori, nu aveți decât o clipă pentru a arunca o privire scurtă asupra unui incident. De aceea este atât de important să rămâneți deschiși. În special în situații sensibile. Din păcate aceasta ne arată, că nu întotdeauna corespundem propriilor noastre idealuri.

Activitatea nr. 3: Descriere, apreciere, interpretare

Sarcina: Completați individual fișa de lucru: Descriere, apreciere, interpretare. În cazul afirmațiilor din anexa nr.4, decideți dacă este vorba despre o descriere, o apreciere sau o interpretare și bifați răspunsul corespunzător.

Rezultatele sunt prezentate în grupul mare. Se citește fiecare afirmație și se argumentează răspunsul oferit. Discutați de ce în cazul unor enunțuri ar putea exista mai multe răspunsuri.

Comentariul facilitatorului:

Modul în care percepem oamenii, lucrurile sau situațiile este strâns legat de socializarea noastră și de experiențele noastre anterioare. Noi tindem în primul rând să apreciem sau să interpretăm,

astfel dăm anumite semnificații situațiilor, care, la rândul lor, iar influențează sentimentele noastre. Sentimentele și convingerile sunt adesea legate indisolubil. Dacă, de ex., convingerile duc la sentimente negative, atunci se poate reflecta asupra acestor convingeri și, eventual, poate fi extinsă sau schimbată viziunea asupra propriilor convingeri. De ex., dacă noi suntem convinși că elevii trebuie să fie atenți la lecție, dar ei acționează contrar acestei convingeri și continuă să vorbească între ei și acest lucru ne înfurie, putem schimba abordarea: să percepem elevii ca o parte importantă a procesului didactic și să-i atragem să participe, astfel încât ei să poată contribui productiv și nu doar să asculte. Este important să abordați elevii fără prejudecăți sau apreciere preventivă, să-i percepeți, să-i înțelegeți și să-i simțiți. Deseori este dificil să observi și să descrii elevii și comportamentul lor fără a-i aprecia sau a le interpreta comportamentul. O observație sau o descriere reflectă ceva de parcă ar fi fost înregistrat de o cameră video. În cazul unei aprecieri, intervin suplimentar valorile subiective și convingerile. În cazul unei interpretări, are loc o explicare subiectiv plauzibilă a acțiunilor, a situațiilor etc.

Extindere/ Exersare

[60] min.

Activitatea nr.4 - Managementul clasei de elevi din perspectiva incluziunii (5 min.)

Sarcina: Participanții propun asociații libere la conceptul de managementul clasei de elevi. Totodată, în grupul mare se identifică caracteristici ale managementului clasei de elevi din perspectiva incluziunii.

Activitatea nr. 5 - Strategii de gestionare a situațiilor problemă la nivel de clasă (55 min.)

Descrierea activității: Repartizați participanții în 6 grupuri de învățare a câte 7-8 persoane în grup, aleatoriu. Studiile de caz se distribuie per grupuri, conform anexei nr.5. Grupul 1 și 3 vor lucra la studiul de caz nr.1; grupul 2 și 4 vor lucra la studiul de caz nr.2 și grupul 5 și 6 vor lucra la studiul de caz nr.3.

Timpul de realizare a sarcinii în grup este 15 min.

Sarcina 1 (pentru participanții offline):

1. Analizați în grup studiul de caz și identificați cu ce probleme se confruntă elevul.
2. Elaborați un concept pentru procesul de soluționare a problemei pentru acest elev. Cum ați putea afla de ce are nevoie acest elev și ce fel de suport ați putea acorda dvs.?
3. Propuneți 1-2 soluții posibile pentru gestionarea situației și asigurarea unui management eficient la nivel de clasă.
4. Delegați un reprezentant din grup și prezentați rezultatele dvs. în grupul mare.
5. Oferiți-vă feedback reciproc cu privire la soluțiile pe care le-ați propus.

Sarcina 2 (pentru participanții online):

1. Participanții vor primi întrebări din chestionarul privind comportamentul problematic pe care cadrele didactice l-au completat individual pentru un elev care prezintă probleme de comportament.
2. Întrebările vor fi repartizate în funcție de numărul de participanți online, echitabil și vor reflecta situațiile care reprezintă procentajul cel mai mare, peste 50%.

3. Participanții vor analiza afirmațiile și vor propune 2-3 soluții pentru diminuarea comportamentului problemă.
4. Facilitatorul oferă feedback la soluțiile propuse.

Reflecții pentru a facilita discuțiile:

1. Ce dificultăți ați întâmpinat la realizarea sarcinii?
2. Care este rolul cadrului didactic în asigurarea unui management eficient al clasei de elevi?
3. Cum colaborează cadrul didactic cu alte cadre didactice, specialiști, părinți, elevul etc.?

Facilitatorul oferă recomandări pentru fiecare caz în parte abordat de grup. Se propun strategii concrete de intervenție (prezentare Power-Point).

Evaluare/Aplicare

 [5]min.

Activitatea nr.6 – Lista de verificare a competențelor dobândite

Facilitatorul propune participanților un șir de afirmații, expuse în prezentarea Power-Point.

Sarcina: Analizați următoarele afirmații și argumentați dacă le considerați adevărate în raport cu dvs.

Convingeri pedagogice	Convingeri pedagogice
Elevii posedă potențial, resurse și soluții, care trebuie descoperite	Copiii și adolescenții sunt adulți nematurizați, care trebuie îndrumați spre perfecțiune.
Elevii sunt buni de la natură, ei au forțele pozitive înnăscute.	Elevii sunt nemotivați, leneși, lenți, inculți, refuză să facă performanță și sunt egoiști.
În timpul lecției dacă un elev este obraznic și perturbă procesul educațional, cadrul didactic trebuie să-l scoată de la ore.	Indiferent de situația creată, cadrul didactic își rezolvă singur problemele pe care le are cu elevii în clasă
În cazul unei probleme de comportament a unui elev, cadrul didactic în primul rând trebuie să-i comunice părintelui despre problemele elevului.	Colaborarea între toți actorii educaționali și familie este cheia succesului în rezolvarea problemelor de disciplină școlară.

Resurse adiționale (opțional)

1. Adăscăliță, V., Josanu, R., Moldovanu, I., Epoian, T. Prevenirea violenței în instituția de învățământ. Ghid metodologic. Chișinău: Tipografia centrală, 2017. 116 p., ISBN 978-9975-53-892-3.
2. Bursuc, B., Popescu, A. Managementul clasei. Ghid pentru profesori și învățători. Buzău: Alpha MDN, 2007. Disponibil: [Microsoft Word - ghid managementul clasei pt pdf.doc \(scldr.ro\)](#).

3. Codul Educației al Republicii Moldova Nr.152 din 17 iulie 2014. [Accesat:12.12.2021]. Disponibil: <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=355156>.
4. Instrucțiunea privind prevenirea și combaterea abandonului școlar și absenteismului, aprobată prin ordinul ME nr.559 din 12.07.2015. [Accesat:17.12.2021]. Disponibil: https://mecc.gov.md/sites/default/files/ordin559_din_12.06.2015_prevenirea_abandon_scolar.pdf.
5. Instrucțiunea cu privire la mecanismul de cooperare intersectorială pentru prevenirea primară a riscurilor privind bunăstarea copilului, aprobată prin HG nr. 143/2018. [Accesat:11.12.2021]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=102076&lang=ro.
6. Metodologia de aplicarea Procedurii de organizare instituțională și de intervenție a lucrătorilor instituțiilor de învățământ preuniversitar în cazurile de abuz, neglijare, exploatare, trafic al copilului, Ordinul ME nr. 1049 din 10.10.2014.
7. Standardele de calitate pentru instituțiile de învățământ primar și secundar general din perspectiva școlii prietenoase copilului, ordinul Ministerului Educației nr.970 din 11.10.2013.
8. Standarde de competență profesională ale cadrelor didactice din învățământul general, Aprobat: la ședința Consiliul Național pentru Curriculum, proces-verbal nr. 18 din 03 iulie 2018, ordinul MECC nr. 1124 din 20 iulie 2018.
9. Savca, L., Perciun, N., Popov, T. Sănătatea copiilor în școală. Ghid de lucru cu copiii din grupul de risc. Chișinău: Univers Pedagogic, 2008. 188 p., ISBN 978-9975-48-058-1.
10. Procedura de organizare instituțională și de intervenție a lucrătorilor instituțiilor de învățământ în cazurile de abuz, neglijare, exploatare, trafic al copilului, Ordinul ME nr. 858 din 23.08.2013.
11. Protecția copilului față de violență în instituția de învățământ. Culegere de acte normative. Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova. CIDDC, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, „Salvați copii”. Chișinău, 2017. 116 p.

Chestionar privind comportamentul problematic (schema observării unui elev)

(cadrul didactic completează individual fișa pentru elevul care prezintă probleme de comportament)

Numele, prenumele elevului: (se indică doar inițialele. Spre exemplu: G.T.)

Clasa:

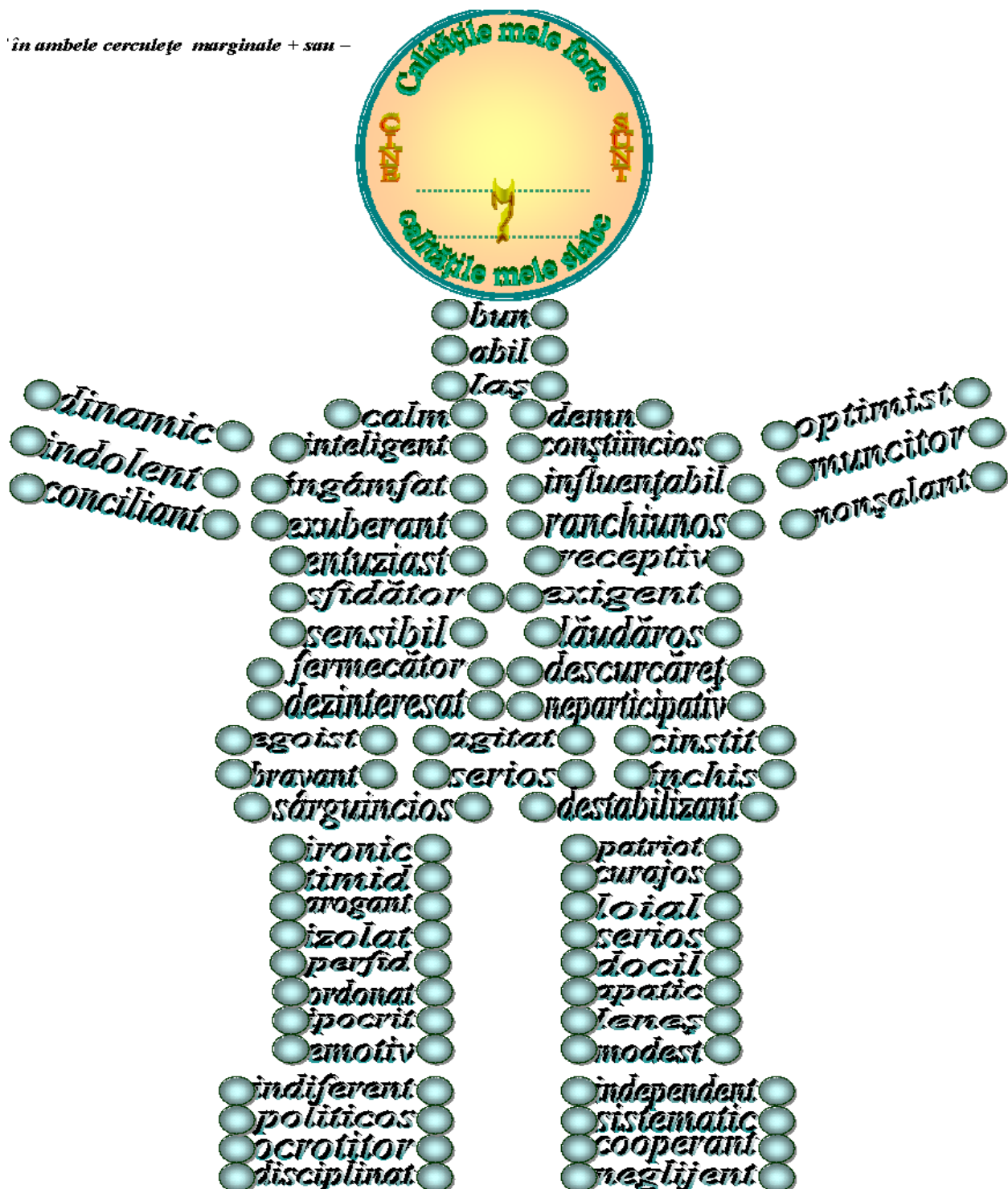
Vârsta:

Instrucțiunea: Observați un elev care manifestă comportamente indezirabile/problemă la lecțiile dvs. și completați acest chestionar. Citiți atent fiecare întrebare și alegeți varianta de răspuns care se potrivește situației elevului. Bifați varianta aleasă prin semnul „X” în dreptul fiecărei afirmații. Totodată, ținând cont de frecvența și intensitatea comportamentului elevului indicați în procente cum se manifestă.

10% rar; 25 % uneori; 50 % frecvent; 75% foarte frecvent; 90 % aproape întotdeauna

Nr · crt ·	Criteriul	Niciodată	10%	25%	50%	75%	90%	Întotdeauna
1.	Comportamentul problematic apare și se menține când solicitați elevul să realizeze o sarcină?							
2.	Când comportamentul problematic apare, îl redirecționați pe elev către sarcină și respectarea regulilor?							
3.	În contextul unui conflict cu colegii, dacă elevul manifestă comportamentul problematic, ceilalți colegi îl lasă în pace?							
4.	Atunci când apare comportamentul problematic, colegii râd sau reacționează verbal?							
5.	Comportamentul problematic apare cu precădere după un conflict în afara clasei?							
6.	Comportamentul problematic apare pentru a vă atrage atenția atunci când lucrați cu alți elevi?							
7.	Comportamentul problematic apare în prezența anumitor colegi?							
8.	Este probabil ca un comportament problematic să continue de-a lungul zilei după un episod precedent							
9.	Comportamentul problematic apare în timpul unor activități specifice de învățare?							
10.	Comportamentul problematic dispare atunci când colegii nu mai interacționează cu elevul în cauză?							
11.	Comportamentul problematic dispare atunci când colegii interacționează cu alți elevi?							
12.	Dacă elevul manifestă comportamentul problematic, îi acordați atenție personală pentru a-l recentra pe rezolvarea sarcinii?							
13.	Elevul încetează să manifeste comportamentul problematic dacă nu i se mai solicită nimic sau dacă i se permite să renunțe la activitatea de învățare?							
14.	Atunci când elevul manifestă comportamentul problematic, colegii încetează să interacționeze cu el?							
15.	Este probabil ca un comportament problematic să apară după activități neplanificate la clasă sau devieri de la rutina clasei?							

În ambele cercurile marginale + sau -

Fișa de lucru: Descriere, apreciere sau interpretare

Sarcina: Citiți atent fiecare afirmație și indicați ce afirmații provin dintr-o descriere, care dintr-o apreciere sau o interpretare.

Afirmații despre alte persoane	Descriere	Apreciere	Interpretare
Profesorul X este plictisitor			
Când eu prezentam tema, Nichita părea dezinteresat			
Săptămâna aceasta Ion a fost mereu primul la școală			
Stela este o elevă bună			
Laura respira încet și profund			
Colega mea nu mă consideră simpatică			
Emilia plângea de bucurie			
Nichita a vorbit cu Ion timp de zece minute			
Victor este slab la matematică			
Nicoleta i-a zâmbit			
Când am intrat în clasă, Vasile era supărat pe mine, fără nici un motiv			
Ion este urât			
Victoria nu poate accepta critica			
Vasile o privea și nu spunea nimic			
În curtea școlii el m-a ignorat			
Violeta a reacționat exagerat			

STUDII DE CAZ**Studiul de caz nr. 1**

Eleva de opt ani, Maria, diagnosticată cu TSA. Frecventează școala primară. Îi este foarte greu să rămână concentrată asupra sarcinii ei. La solicitări verbale și solicitări scrise jighește copiii și adulții și scrâșnește din dinți mototolind fișa de lucru.

Din cauza dificultăților de concentrare, Maria nu poate menține tempoul de lucru al clasei. Ea face gălăgie și strigă periodic. Cadrul didactic consideră că comportamentul Mariei este provocator și dovedește lipsă de respect. Elevii clasei sunt sustrași de sunetele pe care Maria le scoate și nu se pot gândi la sarcina de lucru. Ei se plâng că Maria nu respectă regulile clasei.

Maria nu știe cum să implementeze în acțiuni instrucțiunile pe care le primește verbal. Ea nu este în stare să pună întrebări și să ceară ajutor. Colegii nu doresc ca Maria să se comporte inadecvat cu ei și consideră că ei i se acordă atenție preferențială, deoarece nu este obligată să respecte regulile. O resping pe Maria și în alte situații. Nimeni nu dorește să lucreze cu ea în echipă.

Studiul de caz nr. 2

Victor are 14 ani și învață în clasa a 7-a. La lecția de matematică profesoara a repartizat elevilor rezultatele de la evaluarea realizată. Victor a luat nota șase. Elevul începe să plângă, vocea este tot mai ascutită și el își înjură colegii de clasă, începe să arunce pixuri și creioane, vorbește urât cu cadrul didactic. Strigă că îi urâște și îi scuipă. Cadrul didactic îl scoate din clasă și îl duce la director. Este invitată mama copilului la director. În prezența copilului i se reproșează părintelui despre atitudinea neglijentă a familiei și lacunele în educația copilului.

Lui Victor îi este frică să obțină un statut negativ în clasă și crede că a pierdut atenția și aprecierea profesorului și a colegilor. Profesoara crede că încrederea lui Victor față de ea scade atunci când aceasta reacționează inadecvat. Cadrul didactic are dubii cu privire la competențele elevului și se simte depășită de situație. Se simte rău, deoarece, împreună cu diriginta, a trebuit să îl ducă pe Victor la director. Colegii reacționează absent, nefavorabil, și se simt nesiguri prin comportamentul lui Victor. Ei nu pot înțelege reacția (nota 6 la matematică) și nu știu cum să se comporte cu el la următorul contact.

Studiul de caz nr. 3

Marcel are 10 ani, învață în clasa a IV-a. El rupe orice bucată de plastic în bucăți și o aruncă la gunoi. În același timp, întrerupe sarcinile și ia obiectele de plastic ale colegilor fără permisiunea acestora. Când a distrus obiecte care trebuiau folosite, i s-a făcut observație. Imediat după aceasta, Marcel bate din picioare și strigă. Calmarea lui a durat ceva timp.

Elevul întrerupe și deranjează parcursul lecției cu activitățile sale. Învățătoarea este deranjată în timp ce predă și îi face observație lui Marcel. Apără proprietatea celorlalți copii. Colegii se simt atacați de Marcel. Lui Marcel îi place sentimentul și sunetul stricării plasticului. Nu înțelege diferența dintre deșeuri (gunoi) și obiecte de uz. Învățătoarea nu recunoaște comportamentul lui Marcel, are ca scop apărarea proprietății copiilor din clasă. Îl consideră pe Marcel scandalagiu și va evita materialele de plastic pe viitor. Colegii îl evită pe Marcel ca prieten de joacă, deoarece le ia lucrurile.

Suportul de curs al facilitatorului local/raional**MANAGEMENTUL CLASEI DE ELEVI DIN PERSPECTIVA INCLUZIUNII**

Menirea cadrului didactic presupune proiectarea și organizarea unui proces de predare-învățare-evaluare de calitate, accesibil și relevant pentru fiecare elev, asigurând participarea la procesul de construire a propriilor cunoștințe, semnificații și deprinderi care, mai apoi, îl vor ajuta să devină membru responsabil al societății.

Pentru organizarea eficientă și de calitate a procesului educațional în instituția de învățământ general se recomandă respectarea progresivă a următoarelor etape:

- 1) cunoașterea și respectarea actelor normative școlare de tip reglator, specifice domeniului educației, inclusiv educației incluzive, elaborate și aprobate de MEC;
- 2) promovarea educației incluzive drept prioritate educațională în vederea evitării excluderii și/sau marginalizării elevilor;
- 3) cunoașterea și autocunoașterea personalității elevilor, în vederea autodeterminării școlare sau/și profesionale, a corelării optime între posibilități, aspirații și cerințe socioprofesionale;
- 4) stabilirea unor reguli la nivel de clasă, părinți/reprezentanți legali și informarea comunității școlare privind caracteristicile de dezvoltare a copiilor cu CES/dizabilități, prin organizarea activităților de informare, formare și sensibilizare;
- 5) crearea unui mediu centrat pe elev, stimulativ, sigur și sănătos, în măsură să răspundă așteptărilor și cerințelor speciale ale tuturor elevilor (mediul trebuie să fie atractiv; dezvoltativ și interesant; să asigure liniștea și ocrotirea; să dea securitate și confort; să permită și să încurajeze autocontrolul, autodisciplina; să satisfacă nevoile multiple de dezvoltare ale elevilor; materialele și mijloacele de lucru trebuie să fie adecvate vârstei și potențialului elevului);
- 6) referirea elevilor care prezintă anumite dificultăți și probleme de învățare la Serviciul raional/municipal de asistență psihopedagogică pentru determinarea necesităților specifice ale elevilor și a măsurilor de intervenție/serviciilor de sprijin care pot fi acordate în instituție;
- 7) individualizarea procesului educațional și dezvoltarea maximală a potențialului fiecărui elev prin valorificarea tuturor diferențelor, ținând cont de forma de incluziune educațională recomandată, stilul de învățare al elevului, tipul de inteligență predominant, ritmul propriu de creștere și dezvoltare, antecedentele unice familiale;
- 8) evaluarea progresului elevilor se realizează în raport cu propriile rezultate anterioare și aplicarea unui curriculum relevant potențialului și necesităților elevilor, care promovează bunăstarea, dezvoltarea și învățarea;
- 9) centrarea procesului educațional pe elev și nu pe conținuturi; adaptarea strategiilor de predare-învățare-evaluare la comunitatea de instruire și la fiecare elev cu necesități speciale, în parte; alternarea eficientă a formelor de organizare a procesului educațional (frontal, în grup, în perechi, individual);
- 10) implicarea părinților/reprezentanților legali în procesul educațional în vederea furnizării informațiilor relevante referitor la situația elevului (de ex., pregătirea temelor, stilul și modul de învățare acasă, talentul și abilitățile pe care le manifestă copilul acasă și în

- comunitate, despre preocupările, preferințele/non-preferințele copilului, despre interesele acestuia și modul de reacționare în diverse situații);
- 11) dezvoltarea parteneriatelor socio-educative în domeniul asigurării dreptului tuturor copiilor/elevilor la educație de calitate (domeniul educație, sănătate, protecție);
  - 12) monitorizarea progreselor în dezvoltarea elevului, per domenii de dezvoltare (fizic/neuromotor, cognitiv, limbaj și comunicare, socio-emoțional, comportament adaptativ).
- Pentru edificarea unei școli incluzive sunt evidențiate următoarele elemente-cheie:
- Includerea tuturor elevilor în medii comune de învățare.
  - Instruirea autentică, pe diferite niveluri, pentru elevi cu diferite abilități.
  - Edificarea comunității școlare și satisfacerea necesităților elevilor cu comportament provocator.
  - Acordarea de suport personalului.
  - Colaborarea cu părinții.
  - Procesul de luare a deciziilor: leadership, democrație, împuternicire.
- Trecerea de la teorie la practică trebuie să se facă, în primul rând, prin reconsiderarea abordărilor și identificarea/stabilirea/instaurarea parametrilor care definesc instituția incluzivă. Cea mai simplă tălmăcire a acestei schimbări este necesitatea trecerii de la probleme la soluții:

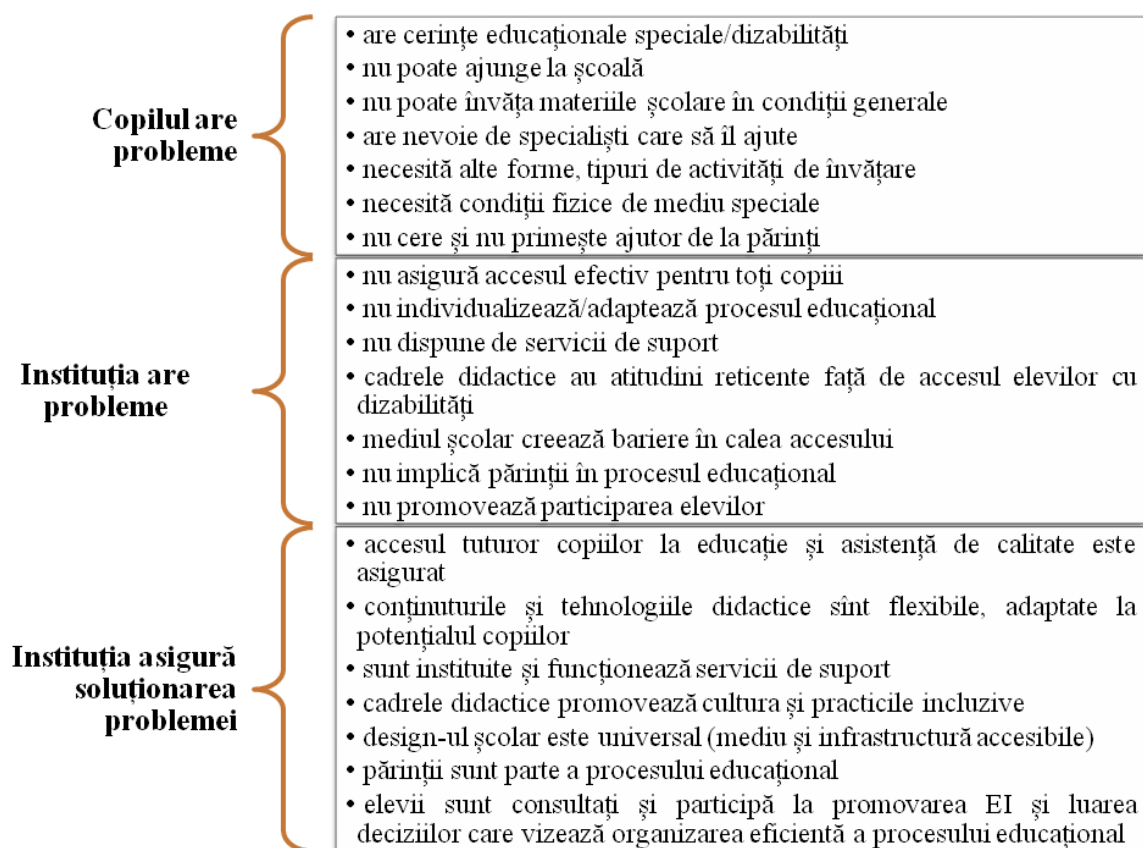

Figura 1. Reconsiderarea abordărilor în procesul edificării școlii incluzive

Managementul clasei din perspectivă incluzivă presupune, înainte de toate, crearea condițiilor pentru asigurarea accesului la curriculum. Aceasta înseamnă crearea oportunităților prin

activități, spațiu și materiale, astfel încât toți elevii să poată învăța. Cel puțin următoarele câteva elemente de bază ar contribui la asigurarea unui mediu cât mai incluziv la clasă:

Așezarea „incluzivă” a meselor

Nu există o piesă de mobilier mai importantă într-o sală de clasă decât o masă suficient de mare pentru grupuri mici de elevi. Mobilierul trebuie să fie așezat în clasă în așa fel încât să permită organizarea activităților în grup. Elevii pot lucra împreună pe proiecte comune, pot comunica. Masa este, de obicei, plasată într-o zonă proeminentă a sălii de clasă și facilitează numeroase oportunități pentru ca toți elevii să se simtă membri ai grupului.

Tehnologiile

Tehnologiile sunt vitale pentru sala de clasă a sec. XXI. Tehnologiile nu doar permit elevilor să țină pasul cu lumea în schimbare, ci oferă acces la curriculum pentru elevii cu cerințe speciale. Fie că este vorba de un computer, de i-Pad, de echipamente audio/vizuale sau de dispozitive de asistență, tehnologia poate juca diverse roluri în sala de clasă. Tehnologiile pot oferi softuri educaționale pentru accesibilizarea curriculum-ului, în special pentru elevii cu CES, și diferențierea sarcinilor, modalităților de învățare. Tehnologia se adresează majorității grupurilor de elevi și încurajează incluziunea în numeroase moduri.

Materialele manipulative

Pentru unii elevi, manipularea cu obiecte/lucruri este cea mai eficientă metodă de învățare. Materialele manipulative pot sprijini procesul de învățare, permițând elevilor să-și demonstreze cunoștințele, să dezvolte noi niveluri de înțelegere și să exploreze concepte mai profunde. Manipulativele pot fi ușor grupate, plasate în recipiente de plastic și puse pe rafturi. Utile pentru toate vârstele, materialele manipulative sunt o modalitate ușoară de a face o clasă mai incluzivă.

Dispozitivele vizuale

Dispozitivele vizuale sunt, fără îndoială, niște elemente foarte importante în clasa incluzivă. Acestea atrag atenția elevilor, explică o idee sau ajută elevul să înțeleagă o lecție. Dispozitivele vizuale sunt în mai multe forme și ar trebui să existe o varietate disponibilă într-o sală de clasă pentru a facilita incluziunea. Câteva exemple: orare, postere, linii de numere, diagrame, grafice, organizatori grafici, smart-board, televizor sau i-Pad. Clasele incluzive au întotdeauna numeroase tipuri de dispozitive vizuale la îndemână pentru a ajuta la livrarea, adaptarea sau modificarea unei lecții.

Sistemul de management al comportamentului pozitiv

Un sistem de management al comportamentului pozitiv poate susține și menține un mediu de învățare sigur și optim. Totodată, permite cadrului didactic să evidențieze și să consolideze punctele forte ale elevilor, să le ofere îndrumări de comportament adecvat. Sprijinirea comportamentului elevilor, menținerea unui mediu de învățare calm și furnizarea de rutine previzibile ajută la oferirea/crearea condițiilor de învățare optime.

Cărți cu nivel ridicat de interes

Clasele incluzive recunosc că elevii învață în moduri și la niveluri diferite. Cadrele didactice nu numai că doresc să ofere lecții care abordează abilitățile variate ale elevilor, ci și le oferă materiale didactice pe care toți elevii le pot folosi. Pe lângă manuale, o clasă incluzivă ar trebui

să ofere și cărți care pot fi citite pentru bucuria elevilor. Oferirea de cărți adecvate vârstei (editate sau audio), interesante și care pot fi citite de cititori la diferite niveluri, reprezintă o modalitate importantă de a face o clasă mai incluzivă.

Graficul de lucru

Graficul de lucru servește mai multor scopuri într-o sală de clasă. În primul rând, ajută la menținerea bunei desfășurări a activităților la clasă. În al doilea rând, el ajută elevilor să se orienteze mai ușor în programul școlar. În cele din urmă, și cel mai important, permite tuturor elevilor să contribuie la organizarea cu succes a activităților în sala de clasă.

Stocul de informații despre elevi

Deoarece o clasă incluzivă este binevoitoare cu elevii cu diferite abilități, este extrem de important ca cadrele didactice să urmărească punctele forte și nevoile fiecărui elev. Datele relevante, precum: evaluările, observațiile, PEI-urile și alte informații pot fi păstrate împreună, într-un singur loc. Cadrele didactice pot folosi aceste informații pentru a se asigura că toți elevii sunt incluși și participă la programul clasei. Un cadru didactic poate combina cu ușurință informațiile utile în a sprijini elevii în procesul de învățare și accesul la curriculumul incluziv.

Jocurile

Jocurile sunt adesea folosite de cadre didactice pentru a consolida un nou concept. Ele au, de asemenea, un rol important în predarea competențelor sociale și a muncii în echipă. Deoarece alegerile jocului sunt nesfârșite, ele oferă multe moduri diferite în care un elev poate participa. Cel mai important lucru este că jocurile permit elevilor să se relaxeze în mediul de învățare, să se bucure de compania semenilor și să formeze relații.

Dintr-o altă perspectivă, managementul clasei presupune crearea unui mediu de învățare bine gestionat, cu structuri și rutine clare pentru toți. Cele mai cunoscute strategii în acest sens sunt următoarele:

1. Crearea în clasă a unui mediu încurajator/suportiv.
2. Aplicarea metodei ignorării selective.
3. Concentrarea pe structură și rutină.
4. De-escaladarea crizelor de comportament.
5. Creșterea locusului de control al copiilor.
6. Limitarea utilizării pedepsei.

Managementul clasei de elevi, din perspectivă sociorelațională, presupune două aspecte fundamentale: prevenirea comportamentelor negative și intervenția și tratarea acestora.

În literatura de specialitate, perspectiva modificărilor comportamentale în managementul clasei, presupune din partea cadrului didactic un set de comportamente prin care:

- să promoveze și să stimuleze comportamentele adecvate ale elevilor;
- să reducă frecvența și probabilitatea apariției unor comportamente dezadaptative;
- să faciliteze relații interpersonale și un climat socioemoțional pozitiv în sala de clasă.

Pentru a preveni comportamentele disruptive în clasa de elevi, cadrul didactic trebuie să fie conștient de rolul său în determinarea climatului clasei și a relațiilor interpersonale. Carl Rogers (1975) a identificat mai multe atitudini ale cadrului didactic pe care le consideră esențiale în facilitarea învățării în școală: congruență, acceptare, înțelegere empatică.

- Congruență – a fi tu însuți, onest, conștient de propriile sentimente, a le accepta și a acționa conform lor;
- Acceptare – cadrul didactic manifestă o atitudine de încredere și respect față de fiecare elev;
- Înțelegerea empatică – respectiv înțelegerea punctului de vedere al elevului, a modului în care percepe, simte și gândește acesta realitate.

MANAGEMENTUL CLASEI DE ELEVI

Sănătatea emoțională (modul în care ne simțim, capacitatea de a fi atenți la nevoile noastre și ale celorlalți și de a răspunde la ele) este un instrument foarte important în activitatea didactică. Ca urmare, reducerea stresului la locul de muncă și protejarea sănătății emoționale a profesorilor și învățătorilor reprezintă o prioritate pentru buna desfășurare a procesului de predare-învățare și educare a copiilor pentru viață.

A face managementul clasei înseamnă a utiliza un set de instrumente de gestionare a relațiilor dintre cadru didactic și elevi pe de o parte, și dintre elevi pe de altă parte. Acest set de instrumente este oferit cadrelor didactice pentru a le facilita munca și pentru a-i ajuta să construiască un mediu de muncă sănătos.

Utilizarea acestor instrumente la clasă urmărește două scopuri egale ca importanță: pe deoparte de a asigura reducerea stresului pe care îl presupune munca în școală, prin gestionarea eficientă a problemelor de disciplină și a relației cu elevii. Pe de altă parte, presupune de a proteja sănătatea emoțională a elevilor și a le asigura dezvoltarea armonioasă. Acest aspect este deosebit de important, deoarece problemele emoționale determină problemele de comportament. Cele mai multe dintre comportamentele violente și situațiile de indisciplină cu care ne confruntăm în mediul școlar se datorează acestor probleme emoționale.

Totodată, pentru o intervenție corectă, cadrele didactice trebuie să cunoască ce înseamnă a disciplina, prin ce se caracterizează o clasă disciplinată, cum pot fi gestionate comportamentele și situațiile problematice care apar în clasă, pentru a construi un mediu sănătos de muncă.

Tot mai frecvent, cadrele didactice se confruntă cu probleme de disciplinare a elevilor, care afectează mediul de învățare; cresc nivelul stresului la locul de muncă și afectează sănătatea emoțională și funcționarea în viața de zi cu zi a cadrelor didactice. Pentru gestionarea acestor comportamente se consumă foarte mult timp din cadrul unei ore de clasă. Metodele de gestionare care sunt cel mai frecvent aplicate au efecte secundare negative, care, nerezolvate într-o modalitate benefică, pot afecta sănătatea emoțională a copiilor. Lipsa unor metode de disciplinare conduce către apariția și menținerea unor probleme de comportament la elevi și a unui mediu de muncă deosebit de stresant.

Principii de bază ale psihologiei copiilor:

- Copiii sunt diferiți, de aceea e important să tratăm fiecare elev, fată sau băiat, în mod diferit.
- Comportamentele copiilor se învață, aceasta înseamnă că îi putem învăța pe copii noi comportamente sau putem diminua frecvența comportamentelor negative.
- Comportamentele se pot explica (au o cauză) și pe baza cauzei comportamentelor putem găsi metodele cele mai eficiente de a interveni.
- Un comportament problematic al copilului este un semnal pe care trebuie să-l analizăm și să intervenim asupra lui.

O metodă poate fi considerată eficientă dacă:

- Îl învață pe elev ce să facă, ce se așteaptă de la el.
- Încurajează sau menține comportamentele dezirabile ale elevilor.
- Dezvoltă o relație bazată pe încredere și nu pe frică între cadru didactic și elev.
- ceilalți elevi din clasă primesc de asemenea un mesaj de învățare.
- Crește stima de sine a elevului și simțul răspunderii.

Abilitățile necesare unui cadru didactic pentru a obține eficiență:

- **Abilitatea de a transmite un feedback constructiv** este crucială și probabil cea mai importantă în interacțiunea cu ceilalți. Unele puncte generale legate de feedback pot fi folositoare, dar trebuie să aveți în vedere faptul că, pe măsură ce practicați și deveniți mai abili în transmiterea de feed-back, o să începeți să aveți o abordare mult mai sofisticată și mai rafinată decât cea oferită de aceste puncte generale.
- **Rezolvarea problemei** este o altă abilitate importantă și necesară implementării acestui model. Aceasta este abilitatea de a aduna informații, de a le sorta, de a vă gândi la opțiunile disponibile și la consecințele legate de aceste opțiuni și apoi de a acționa.
- **Abilitatea de a asculta.** Adesea putem interpreta greșit ceea ce spun oamenii, permitem să fim întrerupți în timp ce dialogăm și facem presupuneri legate de ceea ce ni s-a spus, fără a reflecta și fără a verifica dacă am înțeles corect.
- **Negocierea.** Este foarte importantă posibilitatea de a aduna și centraliza informațiile, de a le transmite altora, de a vedea rezultatele și de a găsi situațiile în care aveți numai de câștigat în urma unor compromisuri.

Rolurile manageriale ale cadrului didactic

Gestionarea clasei reprezintă un proces multidimensional, în care cadrului didactic îi revin roluri manageriale:

1. **Planificare:** La această etapă, cadrul didactic precizează obiectivele educaționale, atât cele generale pentru majoritatea elevilor, cât și obiective pentru elevii cu CES. De asemenea, concretizează acțiunile de realizare a obiectivelor, structurează conținuturile educaționale.
2. **Organizare:** Cadrul didactic identifică modalitățile de realizare a activităților planificate, fixează programul educațional, structurile și formele de organizare. Organizarea include și sarcina de asigurare a climatului și mediului favorabil pentru învățare.
3. **Comunicare:** Acest rol se manifestă ca un fenomen multiaspectual, care poate fi simultan informație, acțiune, interacțiune, retroacțiune, relație, tranzacție. Procesul educațional la clasă implică un dialog continuu cu elevii. Calitatea dialogului este marcată de abilitatea cadrului didactic de a formula întrebări, dar și de a acorda libertate elevilor în structurarea răspunsurilor. Dialogul elev-profesor, elev-elev este eficient și rezultativ atunci când se desfășoară într-o atmosferă pozitivă motivantă, educațional stabilă, deschisă și constructivă.
4. **Conducere:** Rolul de conducere în clasă se realizează prin direcționarea procesului de percepere a mesajului educațional, de formare a competențelor, atitudinilor, convingerilor.
5. **Coordonare:** Procesul educațional la clasă, fiind unul global, necesită realizarea unei sincronizări între obiectivele individuale ale elevilor cu cele comune ale clasei. Prin coordonare se urmărește și coeziunea solidarității grupului. Coordonarea intervențiilor educaționale ale tuturor cadrelor didactice la clasă este obligatorie în organizarea procesului educațional la clasă în general și, în mod aparte, pentru elevul cu CES.
6. **Îndrumare:** Cadrul didactic îndrumă elevii pe drumul cunoașterii și achiziționării de competențe prin intervenții adaptate situațiilor concrete, conform necesităților fiecărui copil, prin sfaturi și recomandări care vin să susțină comportamentele și reacțiile elevilor.
7. **Motivare:** Motivarea activității elevilor la clasă reprezintă un aspect important al activității manageriale a cadrului didactic. Motivarea este un factor eficient de încurajare a implicării elevului în activități la clasă, de realizare a sarcinilor. În acest scop, cadrul didactic stimulează activitatea elevilor prin încurajări; utilizează aprecieri, în sprijinul consolidării comportamentelor pozitive; orientează valoric, prin intervenții variate, anumite tendințe în conduitele elevilor; încurajează colaborarea între elevi.
8. **Consiliere:** În contextul unei clase eterogene, cadrul didactic sprijină activitatea elevilor prin oferire de recomandări privind realizarea sarcinilor, sugerare de idei, prin sfaturi privind selectarea și utilizarea unor metode și tehnici de lucru. O atenție aparte va acorda elevilor care se confruntă cu dificultăți de învățare. Asistența individualizată a elevilor cu CES se va realiza

de către cadrul didactic la clasă, dar, după caz, și de către cadrul didactic de sprijin, care asistă copilul (la lecție și în afara lecției).

9. **Control:** Cadrul didactic controlează activitatea elevilor la lecție, în scopul identificării/precizării stadiului de realizare a obiectivelor, de stabilire a necesității de intervenție/consiliere a elevului în proces, de estimare a eficacității și eficienței strategiilor utilizate. Controlul nu are decât un rol reglator și de ajustare a activității și atitudinii elevilor.
10. **Evaluare:** poate fi definită ca procesul prin care se obțin informații asupra calității, eficienței și dinamicii activităților manageriale, inclusiv asupra progresului în achiziționarea de competențe de către elev (progresul școlar al acestuia), racordate la obiectivele planificare. Altfel zis, evaluarea ca rol managerial la clasă reprezintă estimarea măsurii în care scopurile și obiectivele dintr-o etapă au fost atinse prin instrumente de evaluare sumativă, prin prelucrări statistice ale datelor obținute în rezultatul realizării probelor de evaluare de către elevi și prin elaborarea sintezei aprecierilor finale. Evaluarea, ca funcție managerială la clasă, implică, inevitabil, estimarea eficienței, eficacității și relevanței strategiilor educaționale din perspectiva individualizării (stabilirea finalităților educaționale pentru elevul cu CES, conținuturile educaționale proiectate, tehnologiile utilizate, mediul, parteneriatul intrașcolar și comunitar etc.).

Ce este „Disciplinarea”?

Disciplinarea se referă la un proces continuu de învățare, prin care elevul este pregătit pentru gestionarea propriilor resurse (comportamente, cunoștințe, abilități).

Un sistem de disciplinare eficient cuprinde trei elemente-cheie:

- un mediu de învățare caracterizat prin relații pozitive, de încredere, între cadru didactic și elevi, și între elevi;
- metode de dezvoltare și încurajare sistematică a comportamentelor dezirabile (abordare proactivă a disciplinării);
- metode de diminuare sau eliminare a comportamentelor indezirabile sau ineficiente (abordare reactivă a disciplinării).

A disciplina = înseamnă a sprijini elevii să învețe comportamente noi, dezirabile, a-i ajuta să-și dezvolte competențe și simțul responsabilității propriilor acțiuni.

IMPORTANT!!!

Elevii învață cum să se comporte (în clasă dar nu numai) prin felul în care cadrul didactic gestionează modul de a se comporta zi de zi al elevilor și situațiile problematice.

Ceea ce face sau nu face cadrul didactic transmite elevilor un mesaj de învățare (un comportament problematic care trece neobservat îi poate învăța că există posibilitatea de a încălca regulile fără a-și asuma vreo consecință, dacă cadrul didactic ridică tonul pentru a fi ascultat, elevii învață că aceasta este modalitatea prin care cineva se poate face remarcant sau poate rezolva o problemă; observați clasele în care învățătorul folosește un ton ridicat – elevii folosesc același ton ridicat între ei și în clasă este un nivel mai ridicat de zgomot).

Mesajele implicite (nonverbale sau paraverbale) pe care le transmite adultul au de multe ori un impact mai mare decât cele declarate: copilul învață mai mult din ceea ce face profesorul decât din ceea ce spune acesta.

Ce înseamnă o clasă disciplinată?

Cum ne putem asigura că dezvoltăm și menținem o clasă disciplinată?

1. **O clasă disciplinată** se caracterizează prin:

- Mediu pozitiv de învățare, bazat pe reguli clare, înțelese și acceptate de elevi și profesori, despre ce trebuie să fie făcut și să nu fie făcut.
  - Un mediu pozitiv de învățare, bazat pe relația de încredere dintre profesor și elevi, oferă contextul favorabil pentru ca metodele de management al comportamentelor elevilor să funcționeze.
  - Este important ca elevii să se simtă în siguranță și respectați pentru ca metodele profesorului să aibă impact.
2. Consecvență în aplicarea regulilor din partea profesorilor și elevilor.
- Un mediu pozitiv și securizant de învățare este asigurat prin consistență și consecvență în activitățile de zi cu zi și în mesajele transmise.
3. Tratarea oricărui comportament problematic ca o oportunitate de învățare
- Când avem ca obiectiv să dezvoltăm simțul răspunderii și abilități de viață independentă la copii, folosim metodele de disciplinare ca instrumente de învățare și nu ca instrumente de depistare și sancționare a greșelilor.

O clasă disciplinată nu înseamnă o clasă în care nu apar comportamente problematice. Dacă ne-am propune un astfel de obiectiv acesta ar fi nerealist și nesănătos, în sensul în care pentru atingerea lui s-ar realiza acțiuni care să aibă impact negativ asupra sănătății emoționale și sociale a copiilor.

Beneficiile pentru cadrul didactic și pentru elev din faptul că lucrează/învață într-o clasă disciplinată:

- elevii și cadrul didactic se simt confortabil să lucreze împreună și folosesc la maximum relația didactică;
- performanța academică a elevilor este favorizată de un mediu pozitiv de învățare;
- elevii și cadrul didactic învață sau își exersează abilități diverse de viață independentă;
- se dezvoltă o relație de încredere și respect între învăță cadrul didactic și elev.

Pentru a dezvolta și a menține o clasă disciplinată este important ca prin activități să avem în atenție și să ne asigurăm că:

- Se dezvoltă/încurajează rutini eficiente ale clasei, pentru aspectele administrative.
- Acestea asigură un mediu clar și nu lasă prea mult loc situațiilor ambigue sau problematice.

Elevii: își verifică lucrurile din ghiozdan la ieșirea din clasă; se asigură că banca a rămas curată; salută; ies din clasă în rând etc.

Astfel de rutini sunt monitorizate și încurajate de cadru didactic.

- Există reguli privind comportamentul în clasă.
- Metodele de disciplinare sunt ferme și corecte, și transmit un mesaj pozitiv copiilor.
- Programul de disciplinare îi învață pe elevi autodisciplina, astfel încât să nu fim nevoiți să corectăm același comportament problematic la nesfârșit, ci să ne bazăm pe capacitatea elevului de a-și gestiona propriile comportamente. Acest obiectiv ne orientează spre metode care îi învață pe elevi ce să facă, și nu doar îi sancționează pentru ceea ce nu fac bine.
- Suntem „înarmați” cu timp, efort și răbdare; un program de gestionare a comportamentelor este un proiect pe termen lung.

Semne care vorbesc că elevul poate avea probleme de comportament

- **Comportamente heteroagresive** (îndreptate asupra altora): mușcat, zgâriat, lovit, ciupit, smuls părul din cap, aruncat obiecte, abuz verbal, țipat, scuipat etc.
- **Comportamente autoagresive** (îndreptate asupra sa): lovit cu capul, zgâriat, smuls părul din cap, scobit în nas, scrâșnit dinții, consumul obiectelor necomestibile etc.
- **Comportamente stereotipe:** mișcări repetitive, legănat, vorbirea repetitivă, folosirea repetitivă a obiectelor etc.
- **Alte comportamente:** distrugerea obiectelor, expunere la pericole, părăsirea clasei fără permisiune, ostilitate și neacceptarea colaborării cu cei din jur, repulsie față de activitate, reacții afective instabile (frică, mânie, furie, râs și plâns nestăpânit), agitație motorie și mișcări dezorganizate, negativism și apatie, furt, vagabondaj, cruzime etc.

IMPORTANT !!!

- Dacă un comportament nepotrivit a fost observat o singură dată, aceasta nu se califică ca problemă de comportament (spre ex.: copilul a îmbrâncit un alt coleg, fiindcă acesta l-a umilit).
- Considerăm un comportament a fi problematic atunci când el este frecvent (adică are loc de în mod repetat), are o anumită intensitate, durată, are loc în mai multe contexte.
- În intenția de a ne adapta la anumite condiții, noi toți încercăm diverse comportamente.
- Când acestea nu sunt adecvate, riscă să devină problematice.
- Uneori, însă ele pot fi tranzitorii și, deci, depășite, cum este în cazul adolescenților. Aceștia manifestă adesea comportamente de opunere, neascultare, de multe ori rebele, dar care, de cele mai dese ori, nu rămân pe întreaga viață.

De reflectat!!!

Orice comportament are o anumită **semnificație**. Nimic nu se produce pentru că așa trebuie să se întâmple. Pentru a găsi această semnificație, este nevoie de analizat foarte atent comportamentul elevului. Uneori cauza comportamentului poate fi chiar una foarte banală, spre ex.: foamea simțită de elev și care-l face mai agresiv, dar care este ușor depășit odată cu luarea mesei.

La fel este important să **analizăm spațiul în care se află elevul, grupul de elevi** cu care are de realizat o sarcină – sunt aspecte ce pot influența comportamentul elevului și-l pot amplifica sau minimaliza. Așa, studiile arată că **aglomerarea spațiului**, existența multor stimuli care distrag, dezordinea pot duce la apariția problemelor de comportament, spre exemplu în cazul unui elev cu dizabilități. Astfel, elevul devine mai irascibil, se concentrează cu greu, refuză de a realiza sarcina. De aceea, organizarea adecvată a spațiului de lucru, de fapt, ar fi un prim pas în gestionarea comportamentului elevului.

Se știe că mulți elevi, mai ales cei ce prezintă tulburări din spectrul autist, au nevoie de un spațiu personalizat, o masă de lucru, la care să poată reveni ori de câte ori are nevoie, pentru că aceasta l-ar face să se simtă în siguranță. De asemenea, ei suportă mai greu orice schimbare în program, în rândul persoanelor cu care s-au obișnuit să interacționeze. Astfel de schimbări

ce intervin în rutina lui zilnică i-ar putea perturba echilibrul și ar putea genera apariția unor comportamente nedorite: țipete, izolare, refuzul de a comunica. Pentru a evita astfel de situații este bine de pregătit din timp orice schimbare ce urmează să survină, ca elevul să reușească să se obișnuiască.

Unii elevi, mai ales cei cu afecțiuni neurologice, pot avea o sensibilitate sporită la diverse zgomote, lumină, spațiu închis. Este și exemplul elevului care la școală, înainte de fiecare sunet la lecție, devine irascibil, pentru că are deja format un reflex de a se comporta în acest fel la sunetul strident. Dacă analizăm aceste condiții în care se manifestă comportamentul, putem determina stimulii care provoacă modificarea comportamentului și-i putem minimaliza sau chiar exclude, iar în așa mod schimba în bine comportamentul elevului. Important e să tratăm cu răbdare orice situație-problemă, pentru că rezultate imediate nu vom avea, cu regret, iar schimbarea comportamentului e un proces de durată. Important la această etapă să răspundem la întrebarea: De ce se comportă elevul în acest mod?

Cum modificăm comportamentul neadecvat al elevului

Modificarea comportamentului presupune schimbarea comportamentului prin folosirea sistematică a unor principii de învățare, pentru a crește frecvența comportamentelor dezirabile (dorite) și/sau a reduce frecvența comportamentelor problematice. Cu alte cuvinte, pentru a modifica un comportament la elev este nevoie să creștem comportamentul pozitiv, dorit, adecvat și să reducem frecvența celui nedorit, problematic, neadecvat.

Spre ex.: un elev în timpul comunicării cu elevii pe terenul de joacă nu-i numește pe nume, ci strigă, îi poate și lovi atunci când aceștia nu se împart cu jucăriile/obiectele. Comportamentele nedorite sunt strigătele, acțiunile de lovire. Acestea trebuie înlocuite cu comportamente agreeate din punct de vedere social, precum: adresarea pe nume, cererea jucăriei/obiectului atunci când dorești să te joci, comunicarea cu copiii de pe teren.

Un prim pas în modificarea comportamentului ar fi să stabilim niște reguli, care, pentru a fi respectate de elev, trebuie să fie înțelese de el.

Condiții privind stabilirea și respectarea regulilor clasei

Sunt negociate și agreeate cu elevul, chiar el poate fi implicat în elaborarea lor, dacă este posibil. Aceasta pentru că este mai probabil ca el să o respecte, să sesizeze când nu funcționează și să înțeleagă la ce folosește o regulă la stabilirea căreia a contribuit. Putem implica elevii de orice vârstă în stabilirea regulilor, nu doar pe cei mari. Câteva reguli pot fi sugerate de către profesor. Se repetă ori de câte ori este nevoie, până când sunt învățate (interiorizate).	Sunt formulate în limbaj pozitiv. Regula arată comportamentul pozitiv pe care-l așteptăm de la elev, și nu ceea ce nu ar trebui să facă. Astfel, dacă un elev se adresează cu cuvinte urâte unui alt elev, vom formula regula pe care o vor respecta toți din clasă: De ex: Mă adresez celui alt pe nume sau Folosim cuvinte frumoase când vorbim cu alți elevi, în loc de: Nu vorbi urât cu colegii. Sau „Ne așezăm în bancă când clopoțelul sună pentru începerea orei”, în loc de „Nu întârziem la ore”. La formularea regulilor pornim de la ce nu ne place în comportamentul elevului și dorim să modificăm. Prin orice regulă îi spunem elevului ce trebuie să facă și nu invers, cum nu trebuie să se comporte.
Sunt puține la număr, simple și clare. Specialiștii au stabilit că pentru elevii mai mari, inclusiv și adulți, numărul optim este de 5-6 reguli, pentru a reuși să fie îndeplinite. Neapărat orice regulă trebuie explicată elevului, aduse câteva exemple de clarificare.	Să fie formulate simplu, la obiect și să fie ușor de reținut – acest aspect poate fi verificat întrebând elevii ce înțeleg că trebuie să facă/să nu facă pentru ca regula să fie respectată.
Nu se creează reguli speciale pentru un anumit elev. Regulile dintr-o familie, școală sunt pentru toți membrii, colegii. Altfel elevul simte această atitudine discriminatorie și se opune respectării ei.	Să fie vizibile – să fie prezentate verbal și vizual (scrise pe o planșă, copiate de elevi pe un caiet). Elevii mici pot să le deseneze și de asemenea se pot organiza jocuri de rol pentru a explica fiecare regulă.
Fiecare regulă să fie stabilită pornind de la un obiectiv/rezultat la care se ajunge prin respectarea regulii.	Să fie explicate elevilor astfel încât aceștia să înțeleagă necesitatea și utilitatea și să-și dea acordul în privința lor.
Sunt aplicate în mod consistent. Folosirea sistematică și consistența în abordare reprezintă cheia succesului în modificarea comportamentului. Ne ținem de fiecare dată de principiul stabilit, altfel elevul devine confuz și riscă să repete comportamentele nedorite. Aceasta se referă și la toate persoanele care interacționează cu elevul: toate cadrele didactice înaintează aceleași cerințe și respectă aceleași reguli.	Regulile stabilite corect ajută toți elevii, membrii colectivului să se simtă bine. Elevul învață foarte bine prin imitare, mai cu seamă prin imitarea celei mai mari autorități în viața lor, părinții, cadrele didactice. Iată de ce nu o să avem rezultatul scontat dacă o să-i vorbim elevului despre necesitatea respectării regulilor discutate în comun, în timp ce noi înșine le vom încălca. Astfel, vom încerca să fim un exemplu pozitiv în acest sens.
Să fie reamintite periodic (nu doar când sunt încălcate) – stabilim în prealabil momente ale săptămânii pentru reamintirea regulilor. Să fie comunicate părinților – pentru a se obține suportul în promovarea lor.	Să fie revizuite împreună cu elevii – este necesară revizuirea periodică a regulilor împreună cu elevii pentru a putea adapta regulile la situațiile noi cu care ne confruntăm sau la schimbările care apar în școală, clasă
Să fie respectate de către cadru didactic – regulile stabilite de comun acord, reprezintă o regulă pentru toată lumea care participă la stabilirea lor (deci și pentru cadru didactic, nu doar pentru elevi).	Să fie respectate consecvent - mesajul pe care îl transmite o situație în care regula a fost trecută cu vederea este mai puternic decât cerința de a respecta regula.
Să fie susținute/încurajate la elevi în modalități diferite - deși regulile sunt aceleași pentru toți elevii, aceștia pot fi motivați diferit pentru a le respecta. Stabilirea regulii nu garantează respectarea. Ca urmare, este necesar ca respectarea regulii să fie încurajată, remarcată și apreciată la elevi.	

IMPORTANT!!!

Regulile în sine nu asigură disciplina în clasă, ci modul cum sunt aplicate aceste reguli și mesajul pe care îl transmitem aplicându-le.

La acestea se adaugă rutinele clasei, monitorizarea frecventă a comportamentelor elevilor și răspunsul consistent la respectarea/nerespectarea regulilor

Evoluția necesităților la elevi de diferite vârste

Necesitatea – o dependență eligibilă a organismelor vii de factorii mediului exterior, esențiali pentru autoconservare și autodezvoltare.

Necesitățile determină interesele, dorințele, aspirațiile, pasiunile omului, direcția de gândire, scopurile pe care omul și le propune spre realizare.

Copilul este un vas gol care trebuie umplut pe parcursul întregii sale dezvoltări. Pentru a crește și a se dezvolta, este necesar să-i fie satisfăcute nevoile specifice.

Multitudinea de nevoi ale copiilor pot fi grupate în 3 mari categorii: Fizice, Psihologice și Sociale.

Elevii de 7-11 ani	Preadolescenți și adolescenți între 12 și 18 ani
● valori, credințe ● recunoaștere, prieteni, conștiință de sine ● jocuri ● răspunsuri la întrebări ● complimente și reacții pozitive de la prieteni ● responsabilități determinate ● directive determinate cu explicații ● reguli culturale și morale ● încredere, responsabilitate ● competențe sociale ● simț al apartenenței ● cooperare	● de afirmare de sine prin critică și rebeliune ● punere în discuție a sensului vieții ● de modele și idei noi ● de dezvoltare a simțului moral ● separare de familie ● libertate, spațiu, ndependență, și responsabilități ● ascultare, înțelegere ● identitate ● conștiință și expresie potrivită a sexualității ● capacitate de a lua decizii și de a soluționa probleme ● simțul apartenenței ● recunoaștere ● interacțiune pozitivă cu persoanele din afara familiei ● dragoste și sprijin continuu al familiei ● construire de relații

Relația dintre necesitate și comportament

Atunci când una din nevoile copilului nu este satisfăcută, el se află în dezechilibru psihoemoțional și comportamental.

Sarcina adultului e să identifice nevoile ce generează comportamentul nedorit al copilului și să caute modalități mai adecvate prin care să realizeze aceste nevoi și să elimine comportamentele nedorite/inadecvate.

Comportamentele neadecvate nu trebuie să schimbe percepția părintelui/cadrului didactic față de copil, dragostea și respectul față de el.

Comportamentele nedorite sunt cele considerate că apar prea des, în număr prea mare sau la un moment nepotrivit.

Situații în care ar putea să ne îngrijoreze comportamentul elevului

- Comportamentele ce continuă după o anumită vârstă, când ne așteptăm de la elev să răspundă într-un alt mod;
- Comportamente ce se repetă prea des și interferează cu abilitatea elevului de a învăța sau limitează posibilitatea elevului de a se dezvolta corespunzător;
- Comportamentele ce în alt context sunt adecvate, dar care într-o anumită situație pot reprezenta un risc pentru el sau pentru alții sau pot duce la violarea drepturilor altora.

Când stabilim dacă un comportament e adecvat sau nu, trebuie să ținem cont de mai mulți factori, eliminând situațiile următoare:

- E vorba despre un comportament specific vârstei respective.
- A apărut într-un anumit mediu ce facilitează manifestarea comportamentului.
- Apare datorită caracteristicilor individuale ale elevului. Fiecare elev este unic în ce privește: nivelul de activism, sensibilitatea, exprimarea emoțională, curiozitatea, toleranța la frustrare și amânarea recompensei, concentrare etc.
- Standarde comportamentale ale familiei. E un comportament acceptabil în alte familii, dar nu corespunde cu standardele comportamentale ale familiei din care face parte copilul. (ex: toată lumea își lasă papucii la intrare, ora de culcare este 21.00 etc.).

Mesaje-cheie:

- 1) Dacă la adulți există o piramidă a nevoilor, astfel încât nevoile fiziologice sunt la bază, urmate apoi de cele de securitate și cele de apartenență la un grup, fie el familie, serviciu, grup de prieteni, apoi urmate spre vârful piramidei de respectul de sine și realizarea de sine, la copil această piramidă se transformă într-un tot unitar, pentru că acesta are nevoie să i se satisfacă toate necesitățile concomitent și nu ierarhic.
- 2) Dacă i-am permite elevului să-și păstreze originalitatea, unicitatea, dacă nu l-am obliga să gândească la fel cu cei din jurul său – părinți sau cadre didactice, frați, surori – odată crescut mare, ar avea mai multă încredere în sine, ar îndrăzni să-și trăiască viața în felul propriu și ar gândi singur, fără a simți nevoia de a se raporta la un șef, un model, o opinie, să-și folosească pe deplin potențialul și capacitățile proprii.

Pași în gestionarea comportamentelor problematice

Definirea comportamentelor

- Fiecare cadru didactic poate identifica cu ușurință probleme de disciplină, precum agresivitate, refuz, sfidare, ignorare etc.
- Aceste probleme împiedică desfășurarea optimă a orelor de clasă și eficiența învățării.
- De multe ori, soluționarea acestor probleme este dificilă deoarece sub denumirea acestor probleme se „ascund” mai multe aspecte care trebuie gestionate.
- Spre ex.: spunem că ne confruntăm cu probleme de agresivitate, atunci când avem în clasă elevi care scuipează colegii, care îi îmbrâncesc pe ceilalți în pauze, care înjură sau care îi amenință pe colegi sau pe profesori.
- Ca urmare, reducerea frecvenței problemelor de agresivitate este un proces dificil atât timp cât dorim să construim o strategie de reducere a agresivității, dar nu abordăm pe rând comportamentele pe care le observăm la elevi și pe care le reunim sub denumirea de agresivitate.
- Prima etapă în rezolvarea acestor probleme de disciplinare este definirea lor specifică, adică identificarea comportamentelor problemă, care se doresc a fi remise sau eliminate.

Această etapă se numește operaționalizarea problemei și presupune identificarea comportamentelor pe care un elev le face și care sunt ținta modificării.

- Ca urmare, pentru fiecare situație problematică trebuie identificate comportamentele care apar și care ne fac să punem diferite etichete (obraznic, neatent etc.) atunci când le observăm.

Dezavantaje în folosirea etichetelor (probleme definite vag) în procesul de management al clasei

Etichetele nu ghidează intervenția pentru soluționarea problemei, deoarece sunt ambigue: ele pot însemna lucruri diferite pentru diferite persoane. De ex: agresiv pentru o persoană poate însemna că înjură pe ceilalți, pentru altă persoană înseamnă că trânteste obiecte. Ca urmare dacă spunem că un elev este agresiv nu vom ști ce anume trebuie făcut: gestionată relația lui cu colegii sau modul în care el interacționează cu obiectele.

Etichetele sunt folosite în mod eronat ca explicații pentru comportamentele problematice și descurajează intervenția pentru rezolvarea problemei. Exemplu: spunem că un elev trânteste caietul pentru că este agresiv și este agresiv pentru că trânteste caietul (definiție circulară). În această situație suntem tentați să considerăm că nu există nici o soluție pentru modificarea acestui comportament agresiv (trânteste caietul), deoarece el se datorează faptului că elevul este agresiv. Etichetele pot fi folosite pentru a denumi o clasă de comportamente, dar aceste comportamente trebuie identificate și descrise specific atunci când se dorește modificarea lor.

Etichetele aplicate elevului în urma observării mai multor comportamente devin o etichetă pentru persoană. De ex: elevul obraznic (etichetă ce desemnează elevul la care au fost observate următoarele comportamente: răspunde neîntrebat, vorbește cu colegii în timpul orei, încalcă regulile clasei), elevul dezordonat (etichetă ce desemnează elevul la care au fost observate următoarele comportamente: folosește un singur caiet pentru mai multe discipline, are caietele pătate). Aplicarea unei etichete negative unui elev determină generalizarea opiniei negative asupra aceluși elev.

Spre ex: Dacă spunem că un elev este obraznic, vom fi tentați să observăm mai degrabă și alte comportamente negative ale elevului, să considerăm negative comportamente neutre (merge să ude buretele sau cere o lămurire colegului de bancă) sau să facem judecăți sau predicții negative legate de acel elev (x nu va reuși, nu îi cer lui x, nu am încredere în el, pentru că e obraznic). În acest fel, etichetele aplicate persoanei scad probabilitatea modificării comportamentelor sale nedorite și cresc probabilitatea deteriorării relației dintre profesor și elev.

Beneficii aduse de definirea concretă a comportamentelor în procesul de management al clasei

Comportamentele sunt obiective și măsurabile. Mai multe persoane care observă aceeași situație, pot înregistra și fi de acord în legătură cu apariția comportamentului problematic și caracteristicile lui: frecvență, durată, intensitate, latență. Acest aspect reduce ambiguitatea situației, divergențele de opinie dintre profesori sau dintre profesori și părinți.
Identificarea și descrierea specifică a unui comportament permite identificarea cauzelor comportamentului și construirea unei strategii de intervenție pentru modificarea lui și ameliorarea problemei de disciplină.
Identificarea specifică a comportamentelor problematice permite menținerea relației pozitive dintre elev și cadru didactic, deoarece permite distincția între comportament și persoană; ceea ce reprezintă o problemă este comportamentul și nu persoana care l-a produs. Dacă persoana ar fi problema asta înseamnă că indiferent de comportamentele pe care le face aceasta ar reprezenta o problemă în continuare, iar acest lucru nu se întâmplă în situațiile în care comportamentul se schimbă. De ex: Un elev „problemă”, nu mai reprezintă o problemă pentru cadru didactic atunci când își face temele, răspunde corect la întrebări, răspunde doar când este numit, adică atunci când nu mai face comportamentele nedorite.

Pentru definirea corectă a unui comportament care se dorește a fi modificat este necesar:

- **Identificarea exactă a ceea ce persoana respectivă spune sau face.**

Comportamente care se doresc a fi modificate pot fi:

verbale (ex. înjură, răspunde neîntrebat)	nonverbale (se ridică din bancă, lovește colegul din față cu caietul)
reprezintă un exces (remarci ironice la adresa colegilor)	reprezintă un deficit (realizarea temelor de casă)

- **Distincția între comportamente și stări interne** (emoții: trist, furios). „Este supărat” nu este un comportament – acest comportament nu poate fi înregistrat obiectiv de mai mulți observatori, deoarece aceasta este o stare emoțională și fiecare observator va înregistra dacă elevul este supărat folosind propria definiție, subiectivă, asupra modului în care se comportă o persoană atunci când este supărată. Starea emoțională nu poate fi înregistrată, în schimb, exprimarea în comportamente a acestei stări emoționale poate fi înregistrată obiectiv. De ex., observatorii pot înregistra dacă elevul vorbește cu colegii sau nu, dacă pleacă din clasă sau nu, dacă plânge sau nu; acestea sunt comportamente.
- **Distincția între comportamente și alte stări** (a învăța, a fi atent). „A fi atent” nu este un comportament - acest comportament nu poate fi înregistrat obiectiv de mai mulți observatori; comportamente care descriu starea de a fi atent sunt: pune întrebări pe marginea textului, subliniază textul, notează în caiet, continuă prompt citirea textului când este numit.
- **Distincția între comportamente și atitudini** (responsabil, înțelegător). „Responsabil” nu este un comportament - acest comportament nu poate fi înregistrat obiectiv de mai mulți observatori; comportamente care descriu atitudinea de a fi responsabil sunt: verifică dacă a luat toate obiectele care îi aparțin la plecarea din clasă, dă telefon să anunțe părinții că întârzie.

- **Distincția între comportamente și rezultate** (teme, curățenie). „Teme” nu este un comportament - acest comportament nu poate fi înregistrat obiectiv de mai mulți observatori; comportamente sunt: se așează la birou, deschide cărți, caiete, citește sarcina temă, scrie.
- **Distincția între comportamente și valori** (onestitate, adevăr). Onestitate nu este un comportament - acest comportament nu poate fi înregistrat obiectiv de mai mulți observatori; comportamente care descriu valoarea de onestitate sunt: oferă informații la cerere, face ce spune etc.

Ce înseamnă comportament problematic în clasă

Comportamente problematice sunt:

- Comportamentele care pun elevul sau pe alții în pericol (periclitează sănătatea fizică sau emoțională).
- Comportamentele necompliante față de așteptările și cerințele rezonabile ale adultului, adică comportamente care fac dificilă desfășurarea procesului de predare-învățare în clasă.
- Comportamentele care interferează cu menținerea relațiilor sociale pozitive.

De multe ori, gestionăm situațiile problematice prin reacția noastră spontană la comportamentul elevului. Această reacție nu ia în considerare modul în care va fi afectat comportamentul copilului/al celorlalți elevi.

În orice situație de disciplinare există 3 variabile:

- cadrul didactic;
- elevul care face comportamentul problematic;
- ceilalți elevi din clasă.

Singura variabilă pe care cadrul didactic o poate utiliza/controla este propriul său comportament. Comportamentul cadrului didactic decide dacă situația este sau nu controlată. De aceea este important ca cadrul didactic să știe ce comportament să aleagă ca răspuns la o situație problematică, astfel încât celelalte două variabile implicate: elevul care a făcut comportamentul problematic și ceilalți elevi din clasă să fie influențate în mod pozitiv, eficient.

- Când apare un comportament problematic, cadrul didactic răspunde în funcție de modul cum își explică/interpretează respectivul comportament.
- Ceea ce gândim despre comportamentul problematic influențează ceea ce facem în consecință.

Spre ex: Dacă consider că elevul răspunde neîntrebat pentru că nu mă respectă, mă voi enerva și îl voi amenința că îl dau afară dacă nu învață să ridice mâna. Dacă consider că răspunde neîntrebat pentru că dorește să arate că s-a pregătit pentru oră, îi voi zâmbi îngăduitor și îi voi cere să îi lase și pe ceilalți să se gândească la răspuns.

Cu alte cuvinte, la același comportament problematic al unui elev putem reacționa diferit în funcție de explicația pe care o atribuim aceluia comportament.

Ce gândim de obicei și cum reacționăm la comportamentele problematice ale copiilor

„Elevul e rău”	
Când gândește astfel, cadrul didactic are tendința: ● să eticheteze ca și „rău” copilul, în fața clasei sau a părinților; ● să pună pe seama elevului orice rezultat negativ; ● să folosească metode autoritare de disciplinare; ● să evite să încerce noi metode de disciplinare; ● să nu aprecieze progresele mici ale elevului, să ignore comportamentele adecvate ale acestuia; ● să generalizeze această etichetă și asupra performanței academice a elevului (elevul devine „rău” și la învățătură).	Consecințe pentru elev: ● crede el însuși că este rău și acest lucru nu se poate schimba; ● pune pe seama acestui lucru orice comportament pe care îl face; ● stima de sine poate fi afectată; ● performanța academică poate scădea; ● interesul elevului față de tot ce se întâmplă în clasă este scăzut.
„Elevul nu mă respectă”	
Când gândește astfel, cadrul didactic are tendința: ● să considere orice comportament problematic al elevului ca o confirmare a acestei convingeri; , ● are o reacție emoțională mai puternică atunci când elevul face un comportament problematic - se enervează, se înfurie, se întristează etc.; ● să pedepsească elevul pentru ca nu a fost respectuos (scăderea notei, scăderea notei la purtare, scos afară din clasă).	Consecințe pentru elev: ● se simte neînțeles; ● se simte marginalizat; ● scade performanța academică la obiectul respectiv; ● învață că relaționarea cu adulții este dificilă.
„Elevul nu a înțeles ce am spus”	
Când gândește astfel, cadrul didactic are tendința: ● de a merge la elev și de a-i repeta; ● de a verifica dacă a înțeles sarcina; ● de a-l întreba dacă o poate face; ● de a-l întreba cu ce va începe pentru realizarea ei; ● de a-i preciza elevului momentul când trebuie să se apuce de sarcină și momentul în care trebuie să o finalizeze.	Consecințe pentru elev: ● se simte important și respectat că profesorul îi acordă atenție individual; ● se simte motivat să se apuce de sarcină; ● are o atitudine pozitivă față de relația cu profesorul; ● își dezvoltă o preferință specială pentru obiectul de studiu respectiv

Orice comportament este făcut numai dacă este urmat de consecințe pozitive (stări, emoții, beneficii materiale, aprecieri etc. care urmează comportamentului): obținerea unor efecte pozitive sau evitarea unor consecințe negative.

Comportamentele apar și se mențin datorită consecințelor pozitive și imediate care le urmează. Aceste consecințe pozitive și imediate se numesc întăriri și putem spune că comportamentele sunt întărite de consecințele lor pozitive imediate.

De ce ne ajută să înțelegem cauzele comportamentelor problematice?

- Evităm să blamăm elevul pentru situația dificilă în care ne aflăm.
- Evităm să ne blamăm pe noi înșine pentru situația dificilă.
- Alegem metodele cele mai eficiente de intervenție.
- Găsim o modalitate de intervenție pe termen lung, nu doar o reacție de moment.
- Evităm să reacționăm „personal”.

Când reacționează „personal” la un comportament problematic, comportamentul profesorului mai degrabă constituie o pedeapsă pentru elev.

Exemple de astfel de reacții:

- ridicarea tonului, țipat;
- ironii și glume la adresa elevului, sarcasm;
- cadrul didactic se supără pe elev;
- scoaterea elevului în fața clasei;
- „mâinile sus”... „în picioare”...;
- pedepse corporale;
- dezaprobarea excesivă;
- scăderea notei (la purtare sau la obiectul predat);
- atitudine superioară de tipul „eu hotărăsc aici”, „am ultimul cuvânt de spus”;
- implicarea altor persoane – „chem directorul”, „mergem la director”, „chemăm părinții la școală”;
- amintirea greșelilor anterioare și pedepsirea lor din nou;
- acuzații la adresa elevului;
- imitarea elevului;
- compararea elevului cu alți elevi sau cu frații lui.

Cele mai frecvente nevoi pentru a căror satisfacere apar comportamente problematice la elevi sunt:

- atenția adultului;
- recunoaștere din partea colegilor;
- confort emoțional;
- siguranță (securizare).

Beneficii aduse de cunoașterea funcției comportamentelor pentru managementul clasei

- Orice comportament se va menține atât timp cât are o funcție, indiferent de sancțiunile sau consecințele negative care îi sunt aplicate.
- Pentru a reduce sau elimina acest comportament este necesar să apară un alt comportament, care are aceeași funcție.
- În lipsa satisfacerii funcției prin alte comportamente, comportamentul nedorit se va menține.
- Sancțiunile sau pedepsele nu pot reduce sau elimina comportamentele în absența dezvoltării unor modalități alternative de satisfacere a funcțiilor pe care ele le au – comportamente alternative dezirabile.
- Întărirea comportamentelor alternative dezirabile este principala metodă de disciplinare eficientă.

Întrebări care facilitează identificarea consecințelor imediate ale comportamentului:

- Ce se întâmplă după apariția comportamentului țintă?
- Ce faci când apare comportamentul țintă?
- Ce fac ceilalți când apare comportamentul țintă?
- Ce se schimbă după apariția comportamentului țintă?
- Ce obține copilul după sau în timp ce face comportamentul țintă?
- Ce evită sau din ce scapă copilul ca urmare a realizării comportamentului țintă?

Beneficii aduse de cunoașterea funcției comportamentelor pentru managementul clasei

- Antecedentele indică circumstanțele în care apariția comportamentului a fost întărită, adică urmată de consecințe imediate pozitive.
- Un comportament continuă să apară în situațiile în care a fost întărit în trecut, și nu mai apare în situațiile în care nu a fost întărit în trecut.
- Modificarea antecedentelor (metoda de control a stimulilor) scade probabilitatea apariției comportamentului nedezirabil

Antecedentele reprezintă stimuli, evenimente, circumstanțe care preced comportamentul imediat înainte de apariția lui.

Ca urmare, o metodă de reducere sau eliminare a unui comportament, precum și de prevenire a apariției lui este modificarea antecedentelor.

Această metodă de management comportamental se numește metoda de control a stimulilor. Regulile clasei reprezintă o metodă de control a stimulilor. Se stabilește în prealabil care este contextul (care sunt condițiile) pentru a obține anumite consecințe plăcute și a evita altele neplăcute.

Întrebări care pot fi adresate adulților

- În ce contexte observați apariția comportamentului?
- Există contexte sau situații în care comportamentul nu apare?
- Cine este prezent atunci când apare comportamentul?
- Ce interacțiuni sau activități au loc chiar înainte să apară comportamentul?
- Ce se întâmplă imediat după ce apare comportamentul?
- Ce efecte are comportamentul?
- Puteți numi un comportament adecvat care îl poate înlocui pe cel problematic în acest context specific?

Întrebări care pot fi adresate elevului

- Ce s-a întâmplat (interacțiuni sau activități) chiar înainte să apară comportamentul țintă?
- La ce anume te gândeai chiar înainte să faci comportamentul țintă?
- Cum te simți în timp ce faci comportamentul țintă?
- Cum te simți imediat după ce faci comportamentul țintă?
- Ce observi că se întâmplă imediat după ce faci comportamentul țintă?
- În ce fel te ajută să faci acest comportament ?

Se recomandă ca procesul de colectare a datelor pentru analiza funcțională să se realizeze în mai multe contexte pentru o mai mare validitate a datelor.

- Comportamentul țintă să fie analizat în diferite contexte: în clasă, în curtea școlii, pe coridoare etc.;
- Comportamentul țintă să fie analizat în timpul unor activități diferite: individuale, de grup, frontale;
- Părinții și alți profesori sau adulți implicați în creșterea și educarea copilului să fie intervievați în legătură cu comportamentul țintă.

Primul pas este să definim, operaționalizăm ce înseamnă că o metodă de disciplinare este eficientă.

Ca o metodă de disciplinare să fie eficientă este necesar să:

- Reducă comportamentul nedezirabil.
- Să conducă la apariția comportamentului dezirabil.
- Să asigure menținerea comportamentului dezirabil în locul celui nedezirabil.
- Să dezvolte stima de sine a copilului și sentimentul de responsabilitate asupra propriilor acțiuni.
- Să stimuleze performanța academică.

Recomandări pentru cadre didactice

De ce au nevoie elevii cu probleme de comportament?

1. În primul rând, de adulți care **înțeleg mecanismul impulsivității** și nu îl judecă pe elev pentru că nu este capabil încă să își controleze comportamentul. Așadar, este esențial ca cadrul didactic să dea dovadă de autocontrol și răbdare în relația cu elevul și să îi arăte elevului sprijin și suport în depășirea situației.
2. **Să învețe să numească și să recunoască emoțiile.** Elevii care nu își înțeleg emoțiile sunt predispuși să fie impulsivi. Un elev care nu poate să spună „sunt furios” sau „sunt trist”, va lovi sau va arunca cu obiecte sau va plânge necontrolat pentru a arăta celor din jur ce simte. Învățați elevul să recunoască emoțiile pe care le trăiește și ce anume simte. Învățați-l să numească frica, tristețea, spaima sau bucuria și arătați-i diferența dintre aceste emoții, atât la nivel de comportament, cât și la nivel cognitiv (ce gândește) și emoțional (ce simte). Orice copil are nevoie să știe că toate emoțiile sale sunt acceptabile, însă nu și toate comportamentele.
3. **Să înțeleagă ceea ce i se cere.** Uneori elevii impulsivi nu ascultă și nu înțeleg cu adevărat ceea ce li se spune. Înainte de a-i cere elevului ceva, asigurați-vă că aveți atenția lui și un bun contact vizual. Ulterior, cere-i elevului să repete ceea ce i-ați spus pentru a verifica dacă a înțeles cu adevărat ceea ce i-ați spus.

4. **Să învețe să-și controleze furia.** Toleranța redusă la frustrare poate cauza multe comportamente impulsive. Învăța-l pe elev abilitați de management al furiei pentru a-l ajuta să își înfrunte emoțiile într-o modalitate sănătoasă. Învăța-l exerciții de respirație care îl ajută să se liniștească în momentele tensionate, cum să se plimbe pentru a se relaxa sau ce exerciții fizice să facă pentru a se elibera de energie. Recomandă-i să ia o pauză de fiecare dată când observați că devine prea nervos sau agitat.
5. **Să aibă exemple din viața sa,** de persoane cu un bun autocontrol. Învățați să aveți răbdare, să așteptați și să fiți toleranți în tot ceea ce spuneți și faceți, mai ales ce are legătură cu comportamentele indezirabile ale elevilor. Arătați-le elevilor ce tehnici de autocontrol folosiți și gândiți cu voce tare în situațiile în care dați dovada de autocontrol pentru a-i arăta elevului cum să își formeze un dialog cu sine însuși. Dialogul interior îl poate ajuta să își controleze impulsivitatea dacă este unul constructiv.
6. **Acordați-i elevului întreaga atenție,** observați-i limbajul corpului, tonul vocii. A valida trăirea emoțională a elevului nu înseamnă că sunteți de acord cu comportamentul sau că-l întăriți. Mai degrabă transmiteți mesajul „Sunt de partea ta, sunt aici pentru tine, putem să învățăm să rezolvăm această problemă!”
7. **Conectează și redirecționează.** Atunci când elevul este supărat, conectați-vă mai întâi emoțional. Apoi, odată ce este mai receptiv, introduceți lecțiile/explicațiile și disciplina.

Modulul 3. Instrumente digitale pentru incluziune

Secțiune 3. 1

PLANUL SESIUNII

INSTRUMENTE DIGITALE PENTRU INCLUZIUNE

Timp Total: 120 minute

Timp pentru Training:

1. Lucru individual pre & post training: 30+30/60 minute

2. Sesiune online: 60 minute

Competențe

Urmare a parcurgerii acestei sesiuni, formabilii vor fi capabili:

- Să identifice principalele constrângeri/bariere cu care se confruntă cadrele didactice în organizarea instruirii online pentru elevii cu cerințe educaționale speciale.
- Să cunoască instrumente digitale care pot fi utilizate în procesul de predare-învățare-evaluare pentru elevii cu cerințe educaționale speciale.
- Să exerseze diferite tehnologii informaționale și comunicaționale (TIC) în organizarea demersului educațional individualizat.

Obiective de învățare

- Să cunoască instrumente digitale utile în procesul de predare-evaluare, ținând cont de caracteristicile elevilor cu dificultăți de învățare, întârziere/dizabilitate intelectuală/dificultăți severe de învățare, tulburări afective și de comportament.
- Să exerseze un instrument digital util în procesul de predare-evaluare pentru elevii cu dificultăți de învățare, întârziere/dizabilitate intelectuală/dificultăți severe de învățare, tulburări afective și de comportament.
- Să cunoască strategii de lucru în procesul de predare-evaluare cu elevii cu dificultăți de învățare, întârziere/dizabilitate intelectuală/dificultăți severe de învățare, tulburări afective și de comportament.

Cunoștințe, abilități, atitudini

- Cunoașterea diferitor strategii didactice în lucrul online cu elevii cu dificultăți de învățare, întârziere/dizabilitate intelectuală/ dificultăți severe de învățare, tulburări afective și de comportament.
- Dezvoltarea abilităților de utilizare a instrumentelor digitale în organizarea instruirii online.
- Dezvoltarea atitudinilor și percepțiilor adecvate privind incluziunea elevilor cu cerințe educaționale speciale în instituțiile de învățământ general.

Evaluare formativă

1. Activitatea pre-achiziții (sarcina nr.1), activitățile din sesiunea propriu-zisă nr. 1, 2, 3,4,5.

Pre-achiziții

Activitatea nr.1: Instrumente digitale în procesul de predare-evaluare – asigurarea unui demers individualizat

Fișa de lucru nr.1 (Particularitățile elevilor cu CES), anexa nr.1; Fișa de lucru nr. 2 (Glosarul platformelor online recomandate în lucrul cu elevii cu cerințe educaționale speciale), anexa nr.2; Fișa de lucru nr.3 (Tipuri de platforme organizate conform funcției de predare-învățare-evaluare), anexa nr.3.

Resurse/Materiale

Echipament, hardware, software, etc.

Laptop, platforma PADLET.

Materiale digitale sau printate

Fișa de lucru nr.1 (Particularitățile elevilor cu CES), anexa nr.1; Fișa de lucru nr. 2 (Glosarul platformelor online recomandate în lucrul cu elevii cu cerințe educaționale speciale), anexa nr.2; Fișa de lucru nr.3 (Tipuri de platforme organizate conform funcției de predare-învățare-evaluare), anexa nr.3.

Materialele Facilitatorului

Material 1: Prezentare Power-Point

Material 2: Suportul de curs

LUCRU INDIVIDUAL/ÎN ECHIPĂ

Activități online și resurse	[30] min.

Activitatea nr.1: Instrumente digitale în procesul de predare-evaluare – asigurarea unui demers individualizat

Indicații: Deschideți Fișa de lucru nr.1 „Particularitățile elevilor cu CES”, anexa nr.1.

Sarcina:

1. Analizați individual informația referitoare la particularitățile elevilor cu cerințe educaționale speciale, conform abordării UNESCO, 1995 (dificultăți de învățare, întârziere/dizabilitate intelectuală/dificultăți severe de învățare, tulburări afective și de comportament).
2. Gândiți-vă la un elev cu CES pe care îl aveți în clasă din această categorie și indicați din practicile dvs. un instrument digital pe care l-ați aplicat în procesul de predare-evaluare și ați avut rezultate pe care doriți să le împărtășiți colegilor. Indicați răspunsul la rubrica **APLIC.**
3. Studiați glosarul de instrumente web și funcțiile didactice ale acestora, anexa nr.2, nr. 3. Indicați o platformă nouă, cu care nu ați mai lucrat până acum, și demonstrați cum aceasta ar putea fi utilizată la nivel de predare-evaluare pentru una din cele 3 categorii de elevi cu

CES (dificultăți de învățare, întârziere/dizabilitate intelectuală/dificultăți severe de învățare, tulburări afective și de comportament). Indicați răspunsul la rubrica **NOU APLICAT**.

Predare		Evaluare	
Aplic	Nou aplicat	Aplic	Nou aplicat

Sarcina realizată se va include pe PADLET, link: <https://padlet.com/crappsihologlungu/sxnzmz4vlu17w0lm> Termenul de realizare a sarcinii este 22 noiembrie 2021

Resurse/Materiale

Echipament, hardware, software, etc.

Laptop, platforma ZOOM, PADLET.

Materiale digitale sau printate

Fișa de lucru nr.1 (Particularitățile elevilor cu CES), anexa nr.1; Fișa de lucru nr. 2 (Glosarul platformelor online recomandate în lucrul cu elevii cu necesități speciale), anexa nr.2; Fișa de lucru nr.3 (Tipuri de platforme organizate conform funcției de predare-învățare-evaluare), anexa nr.3.

SESIUNEA ONLINE

Evocare/Motivare

Facilitatorul se prezintă. Comunică participanților subiectul, scopul și obiectivele activității (prezentarea Power-Point, slide-ul nr.1, 2).

Se relatează participanților că pentru buna organizare a unei activități se vor respecta câteva principii/reguli de lucru (PowerPoint, slide-ul nr.3):

- Pe parcursul activității se recomandă să avem camera conectată.
- Microfonul îl utilizăm când dorim să ne expunem opiniile în raport cu sarcinile oferite de facilitator.
- Întrebările le adresăm în chat/sau ridicăm mâna pentru a iniția discuția.
- Când un coleg vorbește, ascultăm discursul fără al întrerupe.
- La realizarea sarcinii, respectăm limita de timp anunțată.
- Atitudinea critică se manifestă doar în raport cu ideea, nu cu persoana care o emite.

Activitatea nr.1. Parabola „Școala animalelor”, anexa nr. 4

Indicații: Facilitatorul citește parabola „Școala animalelor”, la care face referință Andre de Peretti în lucrarea „Educația în schimbare”, care motivează cadrele didactice spre o meditație profundă asupra oportunităților pe care le admite eterogenitatea în formarea claselor de elevi (Power-Point, slide-ul nr.4,5) .

Reflecții pentru discuții: (se vor accepta 1-2 răspunsuri, slide-ul nr.6).

- Ce sugerează mesajul acestei parabole?
- Cum credeți de ce depinde succesul incluziunii?
- Prin ce modalități putem asigura includerea tuturor elevilor în procesul educațional?

Comentariul facilitatorului: Introduceți formabilii în temă.

Fiecare elev este unic în felul său, la fel cum fiecare cadru didactic are propriul stil de predare și o personalitate proprie. Orice copil are un anumit nivel de dezvoltare, cunoștințe, abilități și competențe care îl deosebesc de alții. Ansamblul diferențelor, având natură și origini diferite, reprezintă sursa de eterogenitate a oricărei clase de elevi. Cunoașterea și valorificarea diferențelor constituie condiția inerentă pentru asigurarea progresului în dezvoltarea copilului. Cadrul didactic trebuie să fie promotor al schimbării, care poate face față noilor provocări/cerințe/exigențe, utilizând metode de predare adaptate diferitor contexte de învățare.

Realizarea sensului/ Informare

 [10] min.

Activitatea nr. 2. Instrumente digitale pentru incluziune

Indicații: Facilitatorul realizează o incursiune succintă în particularitățile elevilor cu cerințe educaționale speciale, prezentarea Power-Point, slide-ul nr. 8-10.

Partajează pagina de PADLET și face o succintă sinteză a sarcinilor realizate de participanți la etapa de pre achiziții (instrumente digitale prezentate de cadrele didactice pentru elevii cu dificultăți de învățare, întârziere/dizabilitate intelectuală/dificultăți severe de învățare, tulburări afective și de comportament).

Facilitatorul oferă oportunitatea participanților (1-2 formabili) să se expună cu privire la instrumentele digitale utilizate în lucrul cu elevii cu cerințe educaționale speciale.

Facilitatorul completează informația, prezentare Power-Point, slide-ul nr.12-19.

Extindere/Exersare

 [35] min.

Activitatea nr. 3. Instrumente digitale pentru incluziune

Indicații: Repartizați participanții per 6 grupuri de învățare a câte 7-8 persoane în grup, aleatoriu. Studiile de caz se distribuie per grupuri, conform anexei nr.5.

Grupul nr.1 și 3 lucrează la studiul de caz: copiii cu dificultăți de învățare; grupul nr.2 și 4 lucrează la studiul de caz: copiii cu întârziere/dizabilitate intelectuală/dificultăți severe de învățare; grupul nr. 5 și 6 lucrează la studiul de caz: copiii cu tulburări afective și de comportament.

Sarcina se plasează în chat, anexa nr. 5 și se prezintă participanților prin partajarea prezentării Power-Point, slide-ul nr. 21

Sarcina:

1. Elaborați o sarcină de predare utilizând instrumentul digital propus de dvs. la etapa de pre-sesiune/la tema pentru acasă, pentru un elev cu CES din clasa a VIII-a (studiul de caz, anexa nr.5), la o disciplină decisă de comun acord cu grupul.
2. Timpul de realizare a sarcinii este 10 min.
3. Delegați un reprezentant din grup pentru a prezenta sarcina în grupul mare.

Reflecții pentru discuții:

- Ce dificultăți ați întâmpinat la realizarea sarcinii?
- De ce are nevoie cadrul didactic pentru a elabora o sarcină pentru elevii cu CES?

Facilitatorul completează informația cu soluții digitale per cazuri (studiul de caz nr.1, slide-ul nr.23, 24; studiul de caz nr.2, slide-ul nr.25, 26; studiul de caz nr.3, slide-ul nr.27, 28).

Facilitatorul propune participanților recomandări în procesul de predare-evaluare pentru elevii cu dificultăți de învățare; întârziere/dizabilitate intelectuală/dificultăți severe de învățare; copii cu tulburări afective și de comportament (prezentarea Power-Point, slide-ul nr.30-32).

Evaluare/Aplicare

[8] min.

Activitatea nr.4: Autoevaluare „Învățarea online vs învățarea clasică”

Indicații: Facilitatorul plasează în chat link-ul de la Google Forms (https://docs.google.com/forms/d/1TKSngltdb9vLbiCrGILCo62TFh7Wx5uU2IGVXrUjymI/edit?usp=drive_open). Participanții introduc răspunsurile la chestionarul de autoevaluare, conform anexei nr.6.

Sarcina: Accesați link-ul și analizați individual afirmațiile, bifând varianta de răspuns - Adevărat sau Fals.

Concluzii finale: Facilitatorul adresează întrebarea: ați putea identifica cel puțin 1 beneficiu pe care educația online îl poate oferi elevilor cu cerințe educaționale speciale, adițional celor identificate mai sus? Sunt acceptate 1-2 răspunsuri din partea participanților. Se expune doar cine dorește.

Facilitatorul completează informația (concluzii finale/reflecții).

Sarcină post-sesiune

[30] min.

Activitatea: Exersarea și consolidarea abilităților de utilizare a instrumentelor digitale în procesul de predare-învățare-evaluare

Fiecare participant va alege o sarcină de realizat la alegere:

1. **Sarcină de dificultate mică:** Elaborați un poster digital pe care îl puteți utiliza în procesul de predare-învățare-evaluare cu una din categoriile de elevi cu CES cu care lucrați dvs. (dificultăți de învățare, întârziere/dizabilitate intelectuală/dificultăți severe de învățare, tulburări afective și de comportament). Puteți utiliza la alegere (Piktochart, Canva, Crello, Glogster, Think Link).

2. **Sarcină de dificultate medie:** Elaborați o carte digitală interactivă (StoryJumper, Bookemon, Flipsnack, Book Creator) la tema „Platforme educaționale online pentru o predare incluzivă”, pentru a reflecta propria viziune asupra modului de selectare și utilizare a diverselor instrumente TIC online, care ar putea asista cadrul didactic în efortul de a livra o predare cât mai complexă și exhaustivă, pentru una din categoria elevilor cu CES (dificultăți de învățare, întârziere/dizabilitate intelectuală/dificultăți severe de învățare, tulburări afective și de comportament).
3. **Sarcină de dificultate sporită:** Elaborați un portofoliu digital (Genially, Sutori, Wakelet) pe care îl puteți utiliza în procesul de predare-învățare-evaluare cu una din categoriile de elevi cu CES cu care lucrați dvs. (dificultăți de învățare, întârziere/dizabilitate intelectuală/dificultăți severe de învățare, tulburări afective și de comportament).

Sarcina realizată se va include în ED CoP FB grup. Termenul de realizare a sarcinii este 10 decembrie 2021.

Resurse/Materiale: Laptop.

Resurse adiționale (opțional)

1. Codul Educației al Republicii Moldova, Chișinău, 2014, nr. 152 din 17.07.2014.
2. Standardele de calitate pentru instituțiile de învățământ primar și secundar general din perspectiva școlii prietenoase copilului, ordinul Ministerului Educației nr.970 din 11.10.2013.
3. Standarde de competență profesională ale cadrelor didactice din învățământul general, Aprobate la ședința Consiliului Național pentru Curriculum, proces-verbal nr. 18 din 03 iulie 2018, ordinul MECC nr. 1124 din 20 iulie 2018.
4. BALAN V., BORTĂ L., BOTNARI V., BULAT G., EFTODI, A., etc. Educația incluzivă. Unitate de curs. Ediție revăzută și completată. Chișinău: Bons Offices, 2017.
5. BUDAN M., VASIAN T., CUCER A., CARA A. Orientarea părinților în educația copiilor cu cerințe educaționale speciale. Ghid metodologic, ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării nr.470 din 25.05.2020.
6. BULAT G., GÎNU D., RUSU N. Evaluarea dezvoltării copilului. Ghid metodologic. Chișinău: BonsOffices, 2015. Ordinul Ministerului Educației nr.158 din 23.03.2015.
7. BULAT G., RUSU N. Suportul educațional. Asistența copiilor cu cerințe educaționale speciale. Ghid metodologic. Chișinău: BonsOffices, 2015. Ordinul Ministerului Educației nr.158 din 23.03.2015.
8. CURILOV S., GUZUN O., INGER Ch., LUNGU T., PARA A., VLĂDICESCU A. Incluziunea educațională a copiilor cu autism. Ghid metodologic. Chișinău, 2017. Ordinul Ministerului Educației, nr. 671 din 01.08.2017.
9. EFTODI A., CAZAC A., FILIP G., GALBEN S. Individualizarea procesului educațional prin adaptări curriculare. Ghid metodologic. Chișinău: Tipografia Centrală, 2017.
10. EFTODI, GALBEN S. BUDAN M., BÎLICI M. Planul educațional individualizat. Structura-model și ghidul de implementare. Ediție revizuită și adaptată, Chișinău, 2017, Ordinul Ministerului Educației nr. 671 din 01 august 2017.

11. NICOLUSSI-SpiB B., BRÎNZA A., BULICANU M., FRUNZE O. Incluziunea educațională a copiilor cu deficiențe de vedere. Ghid metodologic. Chișinău, 2018. Ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării nr. 792 din 25.05.2018.
12. SCHONAUER S., BULICANU M. Incluziunea educațională a copiilor cu deficiențe de auz. Ghid metodologic. Chișinău, 2018. Ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării nr. 792 din 25.05.2018.

Reflecții din partea formatorului

1. Extinderea **duratei sesiunii** propriu-zise de la 60 min. la 90 min.
2. Realizarea unui **feed-back pe marginea sarcinii** efectuate la etapa pre-achiziției/ pre-sesiune. Se recomandă ca facilitatorul să comenteze informația oferită de participanți imediat cum aceștia se expun cu privire la instrumentele digitale utilizate la etapa de predare/evaluare cu elevii cu cerințe educaționale speciale.
3. Este indicat de concretizat ce instrumente utilizează concret pentru un elev cu dificultăți de învățare; cum poate fi adaptat/ajustat acest instrument pentru elevul cu dizabilități intelectuale; ce instrumente aplică cu elevii cu tulburări de comportament. Totodată, la rubrica instrumentele digitale pe care participanții doresc să le aplice, se recomandă pe lângă faptul că formabilii le vor lectura independent, să fie completată informația de facilitator, explicându-le cum pot fi realizate în procesul de predare-evaluare.
4. De asemenea, se recomandă **să se cunoască din timp grupul de elevi** cu care lucrează cadrele didactice, categoria de cerințe educaționale speciale. Poate fi aplicat un chestionar pentru participanți.
5. Pentru sarcina de grup se recomandă extinderea timpului de lucru **până la 15 minute, plasarea studiilor de caz în chat** și asigurarea cu faptul că participanții au înțeles sarcina. După prezentarea realizată de grup, facilitatorul oferă feed-back, cu accent pe instrumentele digitale care pot fi utilizate cu elevul.
6. Planificarea și coordonarea sesiunii (lecturarea suportului de curs, Planul sesiunii, prezentarea Power-Point, accesarea materialelor plasate în Google Drive, link: <https://drive.google.com/drive/folders/1LNEZs-4yFAERIIzynuiDuP-o5hk9LGVz>, la necesitate și alte resurse informaționale; **verificarea funcționării echipamentului; solicitarea conectării camerelor participanților pe parcursul sesiunii.**
7. Încheierea discuțiilor va urmări **întrebările de reflecții și solicitarea feedback-ului de la participanți privind sesiunea.** Se apreciază activitatea și implicarea participanților.

FIȘA DE LUCRU nr.1**PARTICULARITĂȚILE COPILOR CU DIFICULTĂȚI DE ÎNVĂȚARE**

- Copilul prezintă întârzieri față de nivelul obișnuit al achizițiilor școlare, în raport cu programa școlară. Dificultățile apar în activitatea de rezolvarea a sarcinilor de învățare și desemnează un comportament inadecvat, inefficient, inoperant, cu randament scăzut.
- Dificultățile de învățare se manifestă cu predilecție, în zona capacităților instrumentale: vorbit, scris, citit, calcul.
- Elevul are probleme de organizare și planificare, de ordonare a lucrurilor, sărirea unor etape.
- Orientarea spațio-temporală deficitară.
- Lentoarea proceselor intelectuale; deficite de motivație. Pierderea interesului pentru învățare, elevul fie că face temele în grabă, fie nu le face deloc, se plânge frecvent că este obosit, că nu poate, nu știe cum să facă, roagă profesorul să-i permită să nu mai facă sarcina.
- Elevul are nemulțumiri de ordin general în legătură cu școala, de genul: profesorul este nedrept, ceilalți elevi îl provoacă și sunt plini de sine, pe terenul de sport e prea mare aglomerație.
- Elevul se plânge în mod constant că este prea greu ceea ce i se cere să facă, repede se plictisește, deoarece nu înțelege ceea ce i se predă sau ceea ce trebuie să realizeze.
- Hiperactivitatea, dificultăți de concentrare a atenției. Poate fi atent doar o perioadă scurtă de timp. Se distrage foarte ușor, își pierde interesul în ceea ce privește noile proiecte, poate trece de la o activitate la alta și lasă în mod frecvent treaba neterminată; are probleme în a fi atent mai mult de câteva minute.
- Incapacitatea de a urmări indicațiile orale. Întâmpină dificultăți în a urmări instrucțiunile care i se dau, la reamintirea instrucțiunilor, mesajelor, numerelor, evenimentelor sau perceperea greșită a acestora. Elevul poate solicita să se repete anumite lucruri, chiar dacă este vorba despre sarcini simple. Se comit greșeli din cauza că instrucțiunile nu sunt înțelese așa cum este.
- Elevul poate prezenta dificultăți legate de citit: nu poate citi bine cu voce tare, poate inversa litere când citește sau când le scrie. Face constant greșeli de ortografie. Poate comite greșeli la copiere, ștersături frecvente, scris de mână dezordonat sau laborios.
- Elevul poate avea dificultăți legate de procesarea numerelor: realizarea calculelor simple aritmetice, folosirea simbolurilor matematice, în a gândi spațial o problemă, în a grupa numere sau în a rezolva operațiile matematice în ordinea corectă.
- Are probleme atunci când trebuie să dialogheze, întâmpină dificultăți în a-și găsi cuvintele.
- Dă dovadă de neîndemânare, se întâmplă frecvent să răstoarne lucruri, să scape obiecte din mână. Nu-și poate controla impulsurile. Pune mâna pe orice îi captează atenția, face observații fără a se gândi înainte să le rostescă, întrerupe sau schimbă subiectul într-un mod inadecvat, nu are răbdare să-i vină rândul să vorbească.
- Dacă i se încredințează mai multe sarcini (sau o sarcină complexă, ce implică mai multe etape), copilul întâmpină dificultăți de unde să înceapă sau în ce mod să fragmenteze sarcina în etape pe care le poate duce la bun sfârșit.

PARTICULARITĂȚILE COPILOR CU ÎNTÂRZIERE/DIZABILITATE INTELECTUALĂ/DIFICULTĂȚI SEVERE DE ÎNVĂȚARE

- Procesele psihice se caracterizează prin rigiditate, infantilism, viteză redusă. Elevul cu dizabilități intelectuale întâmpină dificultăți sub toate aspectele: el va învăța mai greu să meargă, să alege, își va forma mai greu abilitățile de autoservire. Mai târziu, apar dificultățile ce țin de abilitățile școlare (învățare, înțelegere), care devin din ce în ce mai evidente. Astfel, el se va caracteriza printr-o capacitate mai lentă de învățare, prezentând dificultăți la majoritatea disciplinelor școlare.
- Copilul cu dizabilități intelectuale nu învață spontan. El nu este capabil să-și adapteze procesele mentale la sarcinile de învățare. Chiar dacă demonstrează un anumit nivel de cunoștințe, el nu poate generaliza învățarea la situațiile noi cu care se confruntă.
- Nu face raționamente abstracte fără sprijin senzorio-perceptiv, nu înțelege dacă i se explică doar verbal, fără suport didactic.
- Întâmpină dificultăți în ceea ce privește focalizarea atenției, care este diminuată, ușor de distras, fixată rigid asupra unor elemente neesențiale.
- Prezintă dificultăți atât în a recepta informația cât și a o exprima (dificultăți de conceptualizare, integrare): limbajul copilului este specific, fiind exprimat prin puține cuvinte, fraze stereotipe, fără comparații, generalizări. Întâlnește dificultăți în a înțelege vorbirea celor din jur.
- Afectivitatea se caracterizează prin imaturitate: instabilitate a sentimentelor, control emotiv redus.
- În activitatea voluntară prevalează necesitățile primare, interesele de moment. Dacă activitatea presupune mai multe etape, ea riscă să nu fie finalizată.
- Aptitudinile se dezvoltă până la nivelul deprinderilor, dar nu se transformă în capacități. Dacă activitatea pe care o îndeplinește copilul are un caracter stabil, uniform, de rutină, ea este realizată corect și cu conștiinciozitate.
- Deficitul intelectual al copilului afectează considerabil înțelegerea și interpretarea informațiilor sociale și emoționale pe care copilul le percepe. Acest aspect presupune un număr limitat de interacțiuni cu cei din jur, copii sau adulți. El interacționează de multe ori într-un mod nepotrivit, "ciudat", nu poate recunoaște situațiile în care comportamentul lui nu este dezirabil.
- Manifestă un comportament imatur, pare a fi naiv și din aceste considerente este foarte sugestibil.

PARTICULARITĂȚILE COPIILOR CU TULBURĂRI DE COMPORTAMENT

- Problemele comportamentale care se manifestă în clasă sau schimbarea de dispoziție acasă poate constitui primul semn al existenței unei probleme legate de învățare.
- Elevii pot manifesta un comportament provocator sau inadecvat, cu accese de furie, din cauza că nevoile lor de învățare nu sunt satisfăcute sau întâmpină dificultăți de ordin social, emoțional acasă, la școală.
- În general, persistența unui comportament inadecvat indică faptul că nevoile copilului nu se sincronizează cu mediul său în ceea ce privește unele aspecte importante, de ex: mediul școlar, familie etc.
- Cea mai pronunțată nevoie vizează dificultatea de a-și regla comportamentul. Comportamentul agresiv poate persista din nevoia copilului de a fi în centrul atenției. Agresivitatea la copil se manifestă în urma refuzului de a-i îndeplini unele dorințe și acesta este modul lui de a-și comunica propriile exigente față de ceea ce-l înconjoară, și mai ales de a atrage atenția asupra sa prin lovit, aruncat, furie etc.
- Pot simți nevoia de a se afirma și nu știu cum să o facă decât prin sfidarea sau înfruntarea părinților, prin provocarea autorității profesorului.
- Unii ar putea avea nevoia de mișcare permanentă, din care cauză pot manifesta comportamente impulsive din cauza incapacității de a anticipa consecințele propriilor acțiuni.
- Elevii cu tulburări de comportament pot avea dificultăți de concentrare pe parcursul realizării unei sarcini, manifestă furie excesivă și ostilitate. Aceste trăiri pot fi exprimate verbal (sarcasm, injurături, porecle) sau fizic (distrugerea diverselor bunuri, brutalitate, implicarea în încăierări, crize și izbucniri).
- Elevii pot trăi o anxietate (neliniște) excesivă. Teama poate să apară nu doar în raport cu școala. Este important să înțelegem contextul ce a declanșat această frică și cum intervenim, pe cine implicăm.
- Persistă tendința de căutare a senzațiilor tari, elevilor cu tulburări de comportament le place să se afle în situații periculoase și să trăiască pe „muchie de cuțit”. Ei refuză conștient de a se supune regulilor sau autorității. Aceasta determină conflicte repetate cu adulții și indolența.
- De multe ori întâmpină dificultăți de organizare și, în consecință, nevoia de ajutor pentru a-și organiza timpul.

FIȘA DE LUCRU nr.2

Glosarul platformelor online recomandate în lucrul cu elevii cu necesități speciale

Necesitățile speciale ale elevilor	Platformele recomandate	Denumirea platformelor
Copii dotați Tulburări emoționale și de comportament	● Platforme care permit un grad înalt de creativitate ● Platforme care oferă oportunități de crearea de conținut digital text, audio și video ● Platformele care dezvoltă gândirea critică	Glogster Book Creator Flipsnack ReadWriteThink Wakelet Sutori Wix / Weebly / Google Sites PowToon Blabberize iDROO Socrative Padlet
Dificultăți de învățare Dizabilități fizice Întârziere/dizabilitate mintală Sindromul Down	● Platforme care permit procesarea informației într-o formă simplificată și accesibilă ● Platforme care combină conținut digital text, audio și video	Book Creator Biteable Voki Voicethread Flipgrid Miro Kahoot
Tulburări de limbaj Dizabilitate de văz	● Platforme care permit înregistrarea audio și video	Screencastify Loom Vocaroo / Voice Spice
Deficiențe de auz	● Platforme care permit procesarea textului într-o formă vizibilă și accesibilă, cu elemente grafice și de organizare în pagină care să respecte balanța dintre imagini și text	Piktochart Canva Biteable Animaker LearningApps WordWall Jamboard

FIȘA DE LUCRU nr. 3

Tipuri de platforme organizate

conform funcției de predare-învățare-evaluare

Biblioteca de tutorial în limba română: www.alem.aice.md/resources/

TABLE INTERACTIVE	● Miro ● ZOOM Whiteboard ● iDroo ● JAMBOARD ● OPENBOARD ● MIRO ● GYNSY
PLATFOME CARE PERMIT CREAREA DE CĂRȚI DIGITALE	● BOOK CREATOR ● FLIPSNACK ● BOOKEMON ● STORY JUMPER ● ISSUU ● CALAMEO ● WRITEREADER
PLATFOME PENTRU CREAREA CONȚINUTURILOR GRAFICE CARE INTEGREAZĂ TEXT, FOTOGRAFII ȘI IMAGINI	● PIKTOCHART ● CANVA ● CRELLO ● FOTOJET ● BEAM
PLATFOME PENTRU CREAREA SITE-URILOR SIMPLE	● GOOGLE SITES ● WEEBLY ● WIX
PLATFOME PENTRU CREAREA PORTOFOLIILOR ȘI POSTERELOR DIGITALE INTERACTIVE	● GENIALLY ● WAKELET ● SUTORI ● THINGLINK ● GLOGSTER ● COGGLE
PLATFOME PENTRU CREAREA DE ANIMAȚII ȘI BENZI DESENATE	● ANIMAKER ● BITEABLE ● POWTOON ● BLABBERIZE ● GENIALLY ● ANIMOTO ● MAILCHAMP ● KIZOA ● MAKECOMIXBELIEFS ● RENDERFOREST
PLATFOME DE EVALUARE	● SOCRATIVE ● KAHOOT ● PROPROFS ● GOOGLE FORMS ● PLICKERS ● QUIZALIZE ● QUIZZIZ ● TRIVENTY ● FORMATIVE

MANUALUL FACILITATORULUI

	● LIVEWORKSHEETS ● TESTMOZ ● ASQ.RO
PLATFOME PENTRU CREAREA ACTIVITĂȚILOR INTERACTIVE ȘI JOCURILOR	● LEARNING APPS ● KAHOOT ● QUIZ WHIZZER ● WORDWALL ● PURPOSE GAMES ● JEOPARDY LABS ● CLASSTIME ● EDPUZZLE ● WOOC LAP ● GYNSY
AVIZIERE ȘI PANOURI INFORMATIVE DIGITALE	● PADLET ● LINO ● PINSIDE ● TRELLO
PLATFOME PENTRU DEZVOLTAREA VORBIRII	● VOCAROO ● VOICE SPICE ● BLABBERIZE
PLATFOME PENTRU FEEDBACK INSTANTANEU	● MENTIMETER ● POLLS EVERYWHERE ● WOOC LAP ● KAHOOT ● ANSWER GARDEN ● TRICIDER ● IDEABOARDZ

PARABOLA „ȘCOALA ANIMALELOR”

Într-o zi, animalele s-au hotărât să facă ceva pentru a rezolva problemele lumii moderne. Au organizat alegeri și un urs, un bursuc și un castor au fost desemnați membri ai Comisiei de învățământ. Un arici a fost angajat ca profesor.

Programul constă în alergare, cățărare și zbor și, pentru a înlesni procesul de învățământ, s-a hotărât ca toate aceste discipline vor fi obligatorii.

Rața îi întrecea pe toți la înot, chiar și pe profesor, dar era mediocră la zbor și extrem de slabă la alergare. Era atât de slabă încât s-a hotărât să i se facă un program aparte: trebuia să alerge pe când ceilalți mergeau să înoate. Dar acest antrenament i-a stâlcit într-atât labele palmate încât ea abia a obținut nota de trecere la examenul de natație. Veverița, care se cățara mai bine decât oricine, avea întotdeauna nota cea mai bună la escaladare. Zborul, dimpotrivă, îi displăcea profund, căci cadrul didactic îi cerea să sară din vârful dealului, pe când ea prefera să-și dea drumul din vârful copacilor. S-a obosit atât de mult încât, după o vreme, n-a mai obținut decât 8 la cățărare și 6 la alergare. Vulturul era un încăpățânat adesea pedepsit. Îi eclipsa pe toți ceilalți când era vorba să se cațere în copaci, dar nu dorea să folosească decât propria sa metodă. S-a hotărât, prin urmare, să fie mutat într-o clasă de observație. Iepurele era în primul rând campion la alergare, dar orele suplimentare pe care a fost obligat să le facă la piscine sfârșiră prin a-i provoca o depresie nervoasă. La sfârșitul anului, un țipar medaliat cu aur la natație și care știa să se cațere, să alerge și chiar să zboare obținut media cea mai mare la toate disciplinele. El a fost desemnat să rostească discursul de sfârșit de an la distribuirea premiilor. Cârțița a refuzat să-și înscrie copiii la școală, deoarece consiliul de administrație al școlii nu a vrut să recunoască săpatul în pământ ca disciplină de studiu. Așadar, ea și-a dus odraslele să facă ucenicie la un viezure.

Mai târziu, câinii de preerie s-au asociat cu câteva cârțițe și cu porcii mistreți și au înființat o instituție privată, cu numele de Institutul de Arte Pătrunzătoare în Profunzime pentru Săpătorii deosebit de Talentați.

FIȘA DE LUCRU nr. 4

STUDII DE CAZ

Studiu de caz nr.1 (grupul nr.1 și 3) - **COPIL CU DIFICULTĂȚI DE ÎNVĂȚARE**

Nichita este elev în clasa a IX-a. Are performanțe scăzute la învățatură, persistă lipsa motivației și dezinteres față de toate disciplinele școlare, lipsa de concentrare, este pasiv în timpul lecțiilor. Memoria este de scurtă durată, uită repede, întâmpină dificultăți în realizarea sarcinilor. Slabă capacitate de concentrare; incapacitate de a urmări indicațiile orale; face constant greșeli ortografice. Copilul are nevoie de suport și ghidare din partea adultului pentru a-i explica sarcina într-un limbaj accesibil.

Soluții digitale:

- În procesul de predare, cadrele didactice ar putea utiliza instrumente web care prezintă informația într-o formă simplificată, cu foarte puțin text și accent pe imagini și cuvinte cheie. Prezentările PPT ar putea fi înlocuite cu prezentări create cu Biteable, Canva sau Animaker. Se va acorda o atenție deosebită materialelor de predare în format video, cum ar fi animațiile simple, care vor înlocui materialele lungi de tip text.
- În procesul de învățare, elevul va fi încurajat să utilizeze instrumente web de autocorectare, cum ar fi Grammarly sau Dex online. Tema pentru acasă va fi îndeplinită cu ajutorul unor platforme simple, care utilizează doar audio sau doar imagini cu foarte puțin text, cum ar fi Story Jumper și Book Creator.

Studiu de caz nr. 2 (grupul nr.2 și 4) - **COPIL CU ÎNTÂRZIERE/DIZABILITATE INTELECTUALĂ/DIFICULTĂȚI SEVERE DE ÎNVĂȚARE**

Daniela are 12 ani și învață în clasa a VI-a. Deține grad de dizabilitate, determinat de Consiliul Național pentru Determinarea Dizabilității și Capacității de Muncă, grad sever, diagnosticul medical: dizabilitate intelectuală. Fetița obosește repede, are dificultăți de citit, scris și calculat. Refuză să se implice în activitățile de învățare. Prezintă dificultăți de concentrare și stabilitate a atenției voluntare. Memoria este de scurtă durată. Vocabularul este sărac, exprimare greoaie, cu dificultate poate exprima un mesaj coerent oral, cât și scris. Are lacune mari în cunoștințe, fără inițiativă, necesită suport și ghidare din partea adultului. Are dificultăți continue de comunicare și interacțiune care o împiedică în dezvoltarea unor relații sociale echilibrate și formează obstacole în procesul învățării. Mod defectuos de a ține creionul/pixul în mână; caligrafie mediocră, inversează literele sau cuvintele, orientare confuză în spațiu și timp.

Soluții digitale:

- În procesul de predare, cadrele didactice ar putea utiliza instrumente web care prezintă informația într-o formă foarte simplă și atractivă. Prezentările PPT ar putea fi înlocuite cu prezentări dinamice, scurte, cu accent pe imagini și foarte puțin text, create cu PowToon sau Animaker. Se va acorda o atenție deosebită materialelor de predare în format video, cum ar fi animațiile simple, care vor înlocui materialele lungi de tip text.
- Deosebit de utile ar putea fi cărțile digitale simple, cu un număr limitat de pagini, create cu Book Creator sau Bookemon.
- În procesul de învățare, elevul va fi încurajat să utilizeze instrumente web care utilizează doar audio sau doar imagini cu foarte puțin text, cum ar fi avatarele Voki și Blabberize, sau site-urile de înregistrare a vocii: Vocaroo și Voice Spice.

Studiu de caz nr. 3 (grupul nr.5 și 6) COPIL CU TULBURĂRI AFECTIVE ȘI DE COMPORTAMENT

Ion este elev în clasa a VIII-a. Este gălăgios, face pe șmecherul/bufonul la ore. Copilul are probleme de comportament la școală (nu-și face temele, nu este atent la ore, se poartă urât cu profesorii și colegii, provoacă conflicte la nivel de clasă). Încalcă regulile școlare, refuză să se implice în realizarea sarcinilor. Este pasiv în procesul de învățare, nu acordă întrebări de clarificare dacă nu cunoaște, prezintă un interes scăzut pentru învățare. În activitățile online refuză să conecteze camera, la observații reacționează agresiv. Vorbește neîntrebat, este încăpățânat și lipsit de sensibilitate, este leneș și necooperant.

Soluții digitale:

- În procesul de predare, cadrele didactice ar putea utiliza instrumente web care prezintă informația într-o formă foarte atractivă și jucăușă, pentru a-i atrage atenția și a-i prezenta informația într-o formă degajată și captivantă. Prezentările PPT ar putea fi înlocuite cu jocuri interactive create cu ajutorul Quizalize sau LearningApps. Elevul poate fi antrenat în cât mai multe activități care au la bază jocul de rol și dezvoltă creativitatea, cum ar fi Quiz Whizzer sau Kahoot.
- În procesul de învățare, elevul va fi încurajat să utilizeze instrumente web care îi vor dezvolta creativitatea și îl vor ține antrenat în procesul de creare – animații cu Biteable și PowToon, benzi desenate Make Comics Beliefs, jocuri interactive Word Wall sau Quizziz.

FIȘA DE LUCRU nr. 5
AUTOEVALUARE: ÎNVĂȚAREA ONLINE VS ÎNVĂȚAREA CLASICĂ

Afirmații	Adevărat	Fals
Învățarea online nu poate asigura instruirea diferențiată (la nivel individual sau la nivel de echipă), dat fiind faptul că profesorul nu este capabil să personalizeze instrucțiunile și sarcinile de învățare online care ar satisface cel mai bine nevoile unice de învățare ale elevilor.		
În timpul învățării online, elevii cu cerințe educaționale speciale pot fi mai mult sustrași de către colegi sau de către zgomotul din sălile de clasă. Astfel sustragerile din cadrul lecțiilor pot fi mai greu controlate și manipulate online decât în clasă.		
În învățarea online (sincronă sau asincronă) elevii cu cerințe educaționale speciale pot lucra în propriul ritm și la un moment al zilei care li se potrivește lor.		
Învățarea online nu poate asigura elevilor un contact social mai bun: unii elevi (inclusiv elevii cu autism) nu pot beneficia de interacțiunile sociale online, care sunt adesea percepute ca fiind mai mult amenințătoare decât cele realizate prin contact direct.		
Combinarea mesajelor audio, video, text și alte mijloace de transmitere a sensului oferă elevilor cu cerințe educaționale speciale un acces mai mare la oportunități de învățare și la modalități suplimentare de a demonstra cunoștințele sale.		
Elevii cu dizabilități sunt motivați și percep că pot învăța online.		
Instruirea online creează impedimente în organizarea procesului educațional pentru elevii cu dizabilități, deoarece ei repede oboresc, au nevoie de suport și ghidare din partea adulților, dar și supraveghere pentru securitatea personală.		

Suportul de curs al facilitatorului local/raional**PARTICULARITĂȚILE ELEVILOR CU CERINȚE EDUCAȚIONALE SPECIALE**

Codul Educației al Republicii Moldova, nr.152/2014, stabilește că educația are ca misiune satisfacerea cerințelor educaționale ale individului și societății, iar cetățenii Republicii Moldova au drepturi egale de acces la educație. Totodată, învățământul pentru elevii cu cerințe educaționale speciale (CES) este parte integrantă a sistemului de învățământ și are drept scop educarea, reabilitarea și/sau recuperarea și incluziunea educațională, socială și profesională a persoanelor cu dificultăți de învățare, de comunicare și interacțiune, cu deficiențe senzoriale și fizice, emoționale și comportamentale, sociale.

Cerințele educaționale speciale (CES) sunt necesități educaționale ale copilului/elevului/studentului, care implică o școlarizare adaptată particularităților individuale sau caracteristice unei dizabilități ori tulburări de învățare, precum și o intervenție specifică prin acțiuni de reabilitare sau recuperare corespunzătoare.

Abordările UNESCO (1995) vizează următoarele stări de dezvoltare a elevului cu cerințe educaționale speciale:

- tulburări emoționale (afective) și de comportament;
- tulburări de limbaj;
- dificultăți de învățare;
- întârziere/dizabilitate mintală/intelectuală/dificultăți severe de învățare;
- dizabilități fizice/neuromotorii;
- dizabilități de văz;
- deficiențe de auz.

Această listă se completează cu alte eventuale situații de risc pentru copil:

- copii care cresc în medii defavorizate;
- copii ce aparțin unor grupări etnice minoritare;
- copii în situație de stradă;
- copii bolnavi de SIDA;
- copii cu maladii somatice cronice;
- copii orfani, abandonați, lipsiți de îngrijire părintească
- copii cu comportament deviant etc.

În acest sens, calitatea incluziunii poate fi asigurată prin promovarea unor demersuri educaționale, realizate prin abordări diferențiate ale învățării, precum flexibilizarea timpului alocat, implicarea elevilor ca și parteneri ai învățării, adaptarea mediului de învățare conform necesităților celui care învață, folosire optimă a resurselor și parteneriate cu ceilalți membri ai comunităților în care funcționează. Totodată, menirea cadrului didactic presupune proiectarea și organizarea unui proces de predare-învățare-evaluare de calitate, accesibil și relevant pentru fiecare elev, asigurând participarea la procesul de construire a propriilor cunoștințe, semnificații și deprinderi care, mai apoi, îl vor ajuta să devină membru responsabil al societății.

PARTICULARITĂȚILE COPIILOR CU DIFICULTĂȚI DE ÎNVĂȚARE

- Copilul prezintă întârzieri față de nivelul obișnuit al achizițiilor școlare, în raport cu programa școlară. Dificultățile apar în activitatea de rezolvarea a sarcinilor de învățare și desemnează un comportament inadecvat, inefficient, inoperant, cu randament scăzut.
- Dificultățile de învățare se manifestă cu predilecție, în zona capacităților instrumentale: vorbit, scris, citit, calcul.
- Elevul are probleme de organizare și planificare, de ordonare a lucrurilor, sărirea unor etape.
- Orientarea spațio-temporală deficitară.
- Lentoarea proceselor intelectuale; deficite de motivație. Pierderea interesului pentru învățare, elevul fie că face temele în grabă, fie nu le face deloc, se plânge frecvent că este obosit, că nu poate, nu știe cum să facă, roagă profesorul să-i permită să nu mai facă sarcina.
- Elevul are nemulțumiri de ordin general în legătură cu școala, de genul: profesorul este nedrept, ceilalți elevi îl provoacă și sunt plini de sine, pe terenul de sport e prea mare aglomerație etc.
- Elevul se plânge în mod constant că este prea greu ceea ce i se cere să facă, repede se plictisește, deoarece nu înțelege ceea ce i se predă sau ceea ce trebuie să realizeze.
- Hiperactivitatea, dificultăți de concentrare a atenției. Poate fi atent doar o perioadă scurtă de timp. Se distrage foarte ușor, își pierde interesul în ceea ce privește noile proiecte, poate trece de la o activitate la alta și lasă în mod frecvent treaba neterminată; are probleme în a fi atent mai mult de câteva minute.
- Incapacitatea de a urmări indicațiile orale. Întâmpină dificultăți în a urmări instrucțiunile care i se dau, la reamintirea instrucțiunilor, mesajelor, numerelor, evenimentelor sau perceperea greșită a acestora. Elevul poate solicita să se repete anumite lucruri, chiar dacă este vorba despre sarcini simple. Se comit greșeli din cauza că instrucțiunile nu sunt înțelese așa cum este.
- Elevul poate prezenta dificultăți legate de citit: nu poate citi bine cu voce tare, poate inversa litere când citește sau când le scrie. Face constant greșeli de ortografie. Poate comite greșeli la copiere, ștersături frecvente, scris de mână dezordonat sau laborios.
- Elevul poate avea dificultăți legate de procesarea numerelor: realizarea calculelor simple aritmetice, folosirea simbolurilor matematice, în a gândi spațial o problemă, în a grupa numere sau în a rezolva operațiile matematice în ordinea corectă.
- Are probleme atunci când trebuie să dialogheze, întâmpină dificultăți în a-și găsi cuvintele.
- Dă dovadă de neîndemânare, se întâmplă frecvent să răstoarne lucruri, să scape obiecte din mână. Nu-și poate controla impulsurile. Pune mâna pe orice îi captează atenția, face observații fără a se gândi înainte să le rostască, întrerupe sau schimbă subiectul într-un mod inadecvat, nu are răbdare să-i vină rândul să vorbească.
- Dacă i se încredințează mai multe sarcini (sau o sarcină complexă, ce implică mai multe etape), copilul întâmpină dificultăți de unde să înceapă sau în ce mod să fragmenteze sarcina în etape pe care le poate duce la bun sfârșit.

PARTICULARITĂȚILE COPILOR CU DIZABILITĂȚI INTELECTUALE

- Procesele psihice se caracterizează prin rigiditate, infantilism, viteză redusă. Elevul cu dizabilități intelectuale întâmpină dificultăți sub toate aspectele: el va învăța mai greu să meargă, să alerge, își va forma mai greu abilitățile de autoservire. Mai târziu, apar dificultățile ce țin de abilitățile școlare (învățare, înțelegere), care devin din ce în ce mai evidente. Astfel, el se va caracteriza printr-o capacitate mai lentă de învățare, prezentând dificultăți la majoritatea disciplinelor școlare.

- Copilul cu dizabilități intelectuale nu învață spontan. El nu este capabil să-și adapteze procesele mentale la sarcinile de învățare. Chiar dacă demonstrează un anumit nivel de cunoștințe, el nu poate generaliza învățarea la situațiile noi cu care se confruntă.
- Nu face raționamente abstracte fără sprijin senzorio-perceptiv, nu înțelege dacă i se explică doar verbal, fără suport didactic.
- Întâmpină dificultăți în ceea ce privește focalizarea atenției, care este diminuată, ușor de distras, fixată rigid asupra unor elemente neesențiale.
- Prezintă dificultăți atât în a recepta informația cât și a o exprima (dificultăți de conceptualizare, integrare): limbajul copilului este specific, fiind exprimat prin puține cuvinte, fraze stereotipe, fără comparații, generalizări. Întâlnește dificultăți în a înțelege vorbirea celor din jur.
- Afectivitatea se caracterizează prin imaturitate: instabilitate a sentimentelor, control emotiv redus.
- În activitatea voluntară prevalează necesitățile primare, interesele de moment. Dacă activitatea presupune mai multe etape, ea riscă să nu fie finalizată.
- Aptitudinile se dezvoltă până la nivelul deprinderilor, dar nu se transformă în capacități. Dacă activitatea pe care o îndeplinește copilul are un caracter stabil, uniform, de rutină, ea este realizată corect și cu conștiințiozitate.
- Deficitul intelectual al copilului afectează considerabil înțelegerea și interpretarea informațiilor sociale și emoționale pe care copilul le percepe. Acest aspect presupune un număr limitat de interacțiuni cu cei din jur, copii sau adulți. El interacționează de multe ori într-un mod nepotrivit, ”ciudat”, nu poate recunoaște situațiile în care comportamentul lui nu este dezirabil.
- Manifestă un comportament imatur, pare a fi naiv și din aceste considerente este foarte sugestibil.

PARTICULARITĂȚILE COPIILOR CU TULBURĂRI DE COMPORTAMENT

- Problemele comportamentale care se manifestă în clasă sau schimbarea de dispoziție acasă poate constitui primul semn al existenței unei probleme legate de învățare.
- Elevii pot manifesta un comportament provocator sau inadecvat, cu accese de furie, din cauza că nevoile lor de învățare nu sunt satisfăcute sau întâmpină dificultăți de ordin social, emoțional acasă, la școală.
- În general, persistența unui comportament inadecvat indică faptul că nevoile copilului nu se sincronizează cu mediul său în ceea ce privește unele aspecte importante, de ex: mediul școlar, familie etc.
- Cea mai pronunțată nevoie vizează dificultatea de a-și regla comportamentul. Comportamentul agresiv poate persista din nevoia copilului de a fi în centrul atenției. Agresivitatea la copil se manifestă în urma refuzului de a-i îndeplini unele dorințe și acesta este modul lui de a-și comunica propriile exigente față de ceea ce-l înconjoară, și mai ales de a atrage atenția asupra sa prin lovit, aruncat, furie etc.
- Pot simți nevoia de a se afirma și nu știu cum să o facă decât prin sfidarea sau înfruntarea părinților, prin provocarea autorității profesorului.
- Unii ar putea avea nevoia de mișcare permanentă, din care cauză pot manifesta comportamente impulsive din cauza incapacității de a anticipa consecințele propriilor acțiuni.

- Elevii cu tulburări de comportament pot avea dificultăți de concentrare pe parcursul realizării unei sarcini, manifestă furie excesivă și ostilitate. Aceste trăiri pot fi exprimate verbal (sarcasm, înjurări, porecle) sau fizic (distrugerea diverselor bunuri, brutalitate, implicarea în încăierări, crize și izbucniri).
- Elevii pot trăi o anxietate (neliniște) excesivă. Teama poate să apară nu doar în raport cu școala. Este important să înțelegem contextul ce a declanșat această frică și cum intervenim, pe cine implicăm.
- Persistă tendința de căutare a senzațiilor tari, elevilor cu tulburări de comportament le place să se afle în situații periculoase și să trăiască pe „muchie de cuțit”. Ei refuză conștient de a se supune regulilor sau autorității. Aceasta determină conflicte repetate cu adulții și indolența.
- De multe ori întâmpină dificultăți de organizare și, în consecință, nevoia de ajutor pentru a-și organiza timpul.

PARTICULARITĂȚILE COPILOR CU DIZABILITATE FIZICĂ

- În cazul infirmității motorii cerebrale (IMC), spre exemplu, sunt afectate, preponderent, părțile creierului responsabile de mișcare și vorbire. Acest copil va prezenta dificultăți de deplasare, neîndemânare, spasme, mișcări involuntare specifice, dificultăți de coordonare oculo-motorie.
- Atunci când este afectată o porțiune mai mare a creierului, apar și dificultăți de ordin intelectual, însă această situație se întâlnește mai rar. În unele cazuri, copiii cu IMC au și deficiențe asociate, de cele mai dese ori senzoriale.
- Frecvent sunt afectați și mușchii ce participă la procesul masticației și vorbirii, fapt ce favorizează dificultăți în învățarea vorbirii, articularea cuvintelor, din care cauză copilul poate manifesta dificultăți în a se exprima și a fi înțeles.
- Copiii cu dizabilități fizice sunt foarte diferiți și pot prezenta diverse nevoi legate de funcționarea intelectuală. Unii pot să nu se deosebească de copiii de aceeași vârstă în aspect de dezvoltare intelectuală. În alte cazuri disfuncțiile motorii și de limbaj pot influența și dezvoltarea psihică generală a copilului, astfel încât unele funcții psihice se pot dezvolta conform normei de vârstă, altele pot stagna semnificativ (concentrarea atenției, orientarea spațio-temporală). Există și cazuri în dizabilitatea severă când copilul poate avea asociată dizabilității fizice și cea intelectuală.
- Este afectată și dezvoltarea emoțional-volitivă, dificultățile manifestându-se prin excitație sporită, sensibilitate înaltă la stimuli externi, neliniște, timiditate. Unii sunt mai neliniștiți, agitați, alții, dimpotrivă, mai pasivi, indolenți, lipsiți de inițiativă.
- Scrisul este dificil, în mod special, pentru copiii care au dificultăți de control al mâinilor și brațelor. Ei ar putea avea nevoie de timp suplimentar pentru a finaliza activitățile scrise. Ca și modalitate, s-ar putea oferi copilului o copie scrisă a informației date sau ar putea fi ajutat de un coleg care ar scrie în locul lui. La fel, se poate utiliza computerul.
- Din cauza dificultăților la nivel de limbaj expresiv copilul cu dizabilități neuromotorii nu reușește să se exprime corect și complet, frecvent folosește gesturi în loc de cuvinte. Iată de ce timpul acordat pentru un răspuns trebuie să fie suficient de mare. Copilul trebuie stimulat să găsească cuvântul potrivit și să elaboreze o frază completă.

PARTICULARITĂȚILE COPIILOR CU TULBURĂRI DIN SPECTRUL AUTIST

- Copiii cu TSA preferă să realizeze activități de unul singur, nu este interesat de comunicarea cu alți copii; recurge rar sau nu privește în ochi interlocutorul; poate să nu reacționeze când este chemat pe nume; nu înțelege ironia, glumele; are dificultăți de a-și exprima emoțiile și în a înțelege emoțiile altor copii sau adulți; vorbește în mod nefiresc sau nu vorbește deloc; prezintă dificultăți în susținerea unei conversații chiar dacă are vocabular dezvoltat; poate fi obsedat de un singur obiect, care-l poartă cu el pretutindeni; poate să strige atunci când nu poate comunica ce vrea; prezintă mișcări repetitive, stereotipe (*poate flutura mâinile, legăna corpul, merge în cerc, pe vârful degetelor*); poate reacționa negativ la orice schimbare din rutina zilei (*momente de regim, orarul activităților*); dacă este atins sau îi sunt atinse obiectele personale, la sunete tari, gălăgie (*poate deveni neliniștit, agitat, poate evada în alt spațiu*).
- De multe ori ne concentrăm asupra „lipsurilor”, a „deficiențelor” și neglijăm aspecte care reprezintă puncte forte, distinctive la copil cum ar fi: abilitatea de a înțelege noțiuni concrete, reguli și succesiuni; o foarte bună memorie de lungă durată; abilități matematice; abilități în folosirea computerului; muzicale; artistice; abilitatea de a gândi într-un mod vizual; de a decoda limbajul scris de la o vârstă fragedă (această abilitate se numește hiperlexie, unii copii cu autism pot decoda limbajul scris mai înainte să-l poată înțelege); onestitatea, câteodată în exces; abilitatea de a fi extrem de concentrat; dacă face o activitate care îi place; un excelent simț al orientării.
- Autismul poate apărea singur sau în combinație cu alte dificultăți, probleme, diagnostice secundare: *probleme senzoriale; întârziere mintală, tulburare de deficit de atenție și hiperactivitate ADHD; tulburări de învățare; depresie; anxietate; tulburare obsesiv compulsivă; epilepsie, altele (surditate, orbire etc.)*. Diagnosticul secundar influențează caracteristicile și comportamentul copilului, precum și alegerea intervenției potrivite.

PARTICULARITĂȚILE COPIILOR CU DEFICIENȚE DE AUZ

- Copiii cu deficiență de auz prezintă dificultăți ale limbajului expresiv și receptiv: întâmpină dificultăți în perceperea mesajului vorbit, înțelegerea lui, exprimarea prin intermediul limbii vorbite și învățarea în continuare a limbajului. Din această cauză au un vocabular limitat, pronunță greu cuvinte cu mai multe silabe, înțeleg mai mult decât pot exprima, pot da răspunsuri verbale inadecvate.
- Înțelegerea și acțiunea de a fi înțeles sunt puternic afectate. Din cauza dizabilității de auz acești copii înțeleg și sunt înțeleși cu greu.
- Copiii cu deficiență de auz întâmpină dificultăți în procesul de învățare: de cunoaștere a mediului înconjurător și de formare a unor reprezentări adecvate despre acesta; de înțelegere a unei sarcini și, respectiv, de realizare a acesteia.
- Ei trebuie să perceapă și să recunoască limba vorbită din impresiile auditive pe care și le-au format: cu cât mai dezvoltat este bagajul de cuvinte, cu atât mai bine înțeleg. Cuvintele necunoscute nu le pot înțelege. Atunci când pierde firul discuției, le este greu să se includă din nou în activitate.
- Copiii cu dizabilitate de auz au nevoie de concentrare enormă pentru a auzi vorbitorii și a filtra zgomotele adiacente. Ei utilizează toate simțurile pentru a compensa auzul.

- Operațiile logice se desfășoară, de obicei, la un nivel intelectual scăzut și în prezența suportului intuitiv, ceea ce nu conduce la o îmbogățire vastă a cunoștințelor.
- Prezintă dificultăți în inițierea contactelor sociale, interacțiunea cu mediul. Pot fi relativ izolați, pot părea mai puțin sociabili, cu puțină încredere în sine.
- Au dificultăți în realizarea sarcinilor de grup, în special, atunci când negociază, iau decizii, rezolvă probleme.

PARTICULARITĂȚILE COPILOR CU DIZABILITĂȚI DE VĂZ

- Copii cu dizabilitate de văz poate să nu aibă capacitatea de a comunica cu mediul înconjurător adecvat din cauza percepției distorsionate a mediului.
- Copiii cu dizabilitate de văz, întâmpină dificultăți în procesul de învățare: de cunoaștere a mediului înconjurător și de formare a unor reprezentări adecvate despre acesta, care sunt adesea eronate, incomplete, sărace în detalii, ceea ce influențează activitatea cognitivă. Analizatorul vizual este principalul furnizor de informație, prin care ne parvin 90% din datele mediului înconjurător. Iată de ce afectarea totală sau parțială a văzului influențează atât viața psihică cât și cea socială a persoanei.
- Dificultățile percepției vizuale influențează și învățarea citit-scrisului. Ritmul lecturii este mai lent, scade corectitudinea citirii, scrierii. În schimb, se descurcă de minune când i se adresează instrucțiuni verbale.
- Copilul cu dizabilitate de văz întâmpină dificultăți de orientare în spațiu, care sunt parțial depășite prin mecanismul de compensare a deficitului de vedere, când percepția vizuală este înlocuită de celelalte simțuri, care se dezvoltă sporit, îndeosebi cel auditiv și tactil.
- Gândirea este caracterizată de dificultăți de selectare a elementelor esențiale din informația percepută, care marchează, la rândul său, decurgerea operațiilor gândirii, în special, generalizarea și comparația.
- Din punct de vedere afectiv, unii copii pot manifesta o atitudine pasivă, neîncredere, timiditate accentuată în relații.
- Manifestă un grad redus de independență, fiind nevoiți să interacționeze într-un spațiu restrâns.
- Poate prezenta o serie de tulburări de ordin somatic: o dezvoltare fizică întârziată și mai puțin armonioasă, uneori cu deformări ale coloanei vertebrale, mișcări imprecise, mers slab coordonat.
- Indicatori de natură fizică: ochi roșii sau pete pe ochi, cruste pe pleoape între gene, urcioare repetate, pleoape umflate, ochi umezi sau care curg, strabism, ochi de dimensiuni diferite, pleoape mari, lăsate, ochi cu aspect obosit.
- Dificultate în a examina imagini, a citi și/sau a manipula cu obiecte: aduce cartea sau obiectele foarte aproape de ochi, dar se descurcă foarte bine dacă i se dau instrucțiuni verbale. Își apleacă capul cât mai aproape de suprafața mesei.
- Sensibilitate la sau dificultate în funcție de lumină: evită lumina puternică – copilul clipește foarte des sau tinde să închidă ochii.
- Dificultate de scriere: când scrie nu poate respecta rândul sau scrie între spații.
- Nu se poate orienta în spațiu fără ajutor, greu găsește camera în casă sau obiectele în clasă.
- Manifestă manierisme (privește fix sursa de lumină, se leagănă, își dă cu degetul în ochi).

TULBURAREA DE DEFICIT DE ATENȚIE SI HIPERACTIVITATE (ADHD)

- Profilul copilului cu ADHD: *este mereu în mișcare, parcă este condus de un motor; răstoarnă lucruri; îi întrerupe mereu pe ceilalți; este certăreț, gălăgios, solicitant; prezintă crize de furie, izbucniri temperamentale, fără a avea un motiv important; este agresiv (îi lovește pe ceilalți); prezintă o curiozitate exagerată; „fără teamă”: se poate răni, pe sine sau pe alții, se expune pericolelor; nu respectă regulile, instrucțiunile.*
- Manifestările deficitului de atenție la copilul cu ADHD sunt: *nu dă prea mare atenție detaliilor, greșește din neglijență; are dificultăți în menținerea atenției la sarcinile date; nu pare să asculte când i se vorbește direct; nu urmează instrucțiunile (nu pentru că nu le înțelege) și eșuează în a-și termina temele la școală, sarcinile casnice; are dificultăți în organizarea sarcinilor și activităților; evită, nu îi place sau este refractar la angajarea în sarcini care necesită efort mental susținut (temele de la școală sau de acasă); este ușor distras de stimuli externi; este uituc în activitățile zilnice; pierde lucruri necesare diverselor activități (obiecte, creioane, cărți).*
- Manifestările hiperactivității la copilul cu ADHD: *agită mâinile sau picioarele sau se răsucesce pe scaun; părăsește locul în clasă sau în alte situații în care ar trebui să stea așezat; umblă dintr-un loc într-altul sau se cațără excesiv în situații în care se așteaptă să stea liniștit; are dificultăți la joacă sau la angajarea în activități libere în liniște; deseori este pe picior de plecare sau acționează ca și cum ar fi împins de un motor; vorbește excesiv.*
- Manifestările impulsivității la copilul cu ADHD: *deseori răspunde grăbit, înainte de a se încheia întrebarea; are dificultăți în a-și aștepta rândul (de exemplu, în activități); în mod frecvent îi întrerupe sau îi deranjează pe ceilalți, intervine în conversația adulților.*
- Majoritatea descrierilor ADHD se axează pe aspectele negative și omit unele atribute pozitive care include: creativitatea, energia intensă, intuitivitatea, inventivitatea, tenacitatea, căldura sufletească, atitudinea încrezătoare, atitudinea iertătoare, flexibilitatea, sensibilitatea, abilitatea de a risca, loialitatea, bunul simț al umorului.

INSTRUMENTE DIGITALE PENTRU A INTEGRA TOȚI ELEVII ÎN PROCESUL EDUCAȚIONAL

Aplicarea TIC în procesul de predare-învățare-evaluare permite optimizarea mediului de învățare și asigură, ceea ce e foarte important pentru toți elevii un format accesibil al resurselor și mijloacelor educaționale. Utilizarea TIC în procesul educațional permite cadrelor didactice să transforme învățarea într-o activitate interesantă și atractivă, imprimând procesului educațional mai multă eficiență. Spre exemplu, în cazul imposibilității deplasării elevilor în clasele de studii, TIC pot servi drept instrument pentru organizarea învățământului la distanță, conform procedurii aprobate de MEC.

Din perspectiva TIC, unele activități didactice pot fi proiectate și organizate în diverse forme: *text pe un site Internet, obiect multimedia, cum ar fi audio digitale, video digitale, imagini animate, jocuri didactice pentru dezvoltarea competențelor de citit-scris și calcul, jocuri distractive pentru dezvoltarea unor procese psihice și dezvoltarea unor abilități concrete* etc. Acestea pot fi create într-o multitudine de moduri, folosind o varietate de instrumente TIC.

TIC se introduc în procesul de predare-învățare, cu scopul de a îmbunătăți calitatea predării și învățării. În acest fel, devine posibilă satisfacerea necesităților specifice de învățare ale diferitelor grupuri de elevi, inclusiv a celor cu cerințe educaționale speciale.

TIC pot fi grupate în următoarele categorii principale:

- TIC pentru soluționarea problemelor (sarcinilor) compensatorii;
- TIC pentru soluționarea problemelor (sarcinilor) didactice;
- TIC pentru soluționarea problemelor (sarcinilor) de comunicare.

Tabelul 1. TIC grupate pe categorii principale

Aplicarea TIC pentru soluționarea problemelor (sarcinilor) compensatorii	Vizează utilizarea noilor tehnologii ca o asistență tehnică care permite elevilor cu CES să participe activ în procesul de interacțiune și comunicare. Spre exemplu, în cazul unui copil cu probleme locomotorii, mijloacele TIC îl pot ajuta să scrie, iar în cazul unui elev cu probleme de vâz, TIC îl poate ajuta să citească (mărirea dimensiunii literelor/cifrelor). Totodată, TIC pot recupera (compensa) sau substitui lipsa funcțiilor naturale ale organismului.
Aplicarea TIC pentru soluționarea problemelor didactice	Aplicarea TIC aduce o varietate de noi strategii de predare-învățare-evaluare, deoarece creează numeroase oportunități de individualizare a procesului educațional. TIC permit valorificarea curriculum-ului general într-o formă care să satisfacă necesitățile unice și diferențele, dar și să dezvolte abilitățile individuale prin abordarea unui ritm propriu de dezvoltare. În acest sens, TIC devine o resursă valoroasă pentru învățare și incluziune.
Aplicarea TIC pentru soluționarea problemelor de comunicare	Au un rol intermediar în procesul de comunicare. Computerul este un dispozitiv unic în facilitarea procesului de comunicare, iar, în unele cazuri, ca fiind unicul mijloc de comunicare cu lumea din jur. Tehnologiile moderne de comunicare permit persoanelor care întâmpină bariere în comunicare să-și realizeze capacitățile prin diferite forme convenabile lor, iar pentru persoanele la care aceste bariere sunt și mai complicate din cauza problemelor locomotorii, aceste tehnologii sunt unicul mijloc de comunicare cu lumea din jur și de exprimare a opiniilor și necesităților lor. În cazul imposibilității deplasării elevilor în clasele de studii, TIC pot servi drept instrument pentru organizarea învățământului la distanță. Utilizarea TIC în sprijinul elevilor cu CES facilitează comunicarea și participarea atât în cadrul orelor de curs, cât și în afara lor.

Tabelul 2. Tipologia softurilor educaționale

Tipul soft-ului	Caracteristici
de prezentare de noi cunoștințe	Se creează un dialog (asemănător dialogului cadru didactic-elev) între elev și programul respectiv. Interacțiunea poate fi controlată de computer (dialog tutorial) sau de elev (dialog de investigare).
interactive de învățare	Programe cu un înalt grad de individualizare a procesului educațional, în funcție de potențialul intelectual al elevului, ce se bazează pe strategii care permit feedback-ul și controlul permanent.
de exersare	Intervin ca un supliment al lecției din clasă, realizând exersarea individuală necesară însușirii de noi date, proceduri, tehnici sau formării unor deprinderi specifice; ele ajută cadrul didactic să realizeze activitatea de exersare, permițând fiecărui elev să lucreze în ritm propriu și să aibă mereu aprecierea corectitudinii răspunsului dat.
de simulare	Reprezentarea controlată a unor fenomene sau sisteme reale prin intermediul unui model de comportament similar.
de investigare	Explorarea de către elevi a unui mediu din care aceștia pot sustrage informații necesare rezolvării sarcinilor de învățare
tematice	Abordarea unor subiecte/teme din diferite arii curriculare/domenii care conduc la extinderea cunoștințelor în diverse domenii.
educative	Programe interactive, sub formă de jocuri didactice, prin care elevii sunt implicați în diverse situații, urmărindu-se atingerea unui scop. Prin aplicarea inteligentă a unui set de cerințe/reguli, îl implică pe elev într-un proces de rezolvare de probleme.
de testare-evaluare	Programe de verificare a cunoștințelor care reprezintă poate gama cea mai variată, întrucât specificitatea lor depinde de mai mulți factori: momentul testării, scopul testării, tipologia interacțiunii (feedback imediat sau nu).

Tabelul 3. Glosarul platformelor online recomandate în lucrul cu elevii cu cerințe educaționale speciale

Necesitățile speciale ale elevilor	Platformele recomandate	Denumirea platformelor
Copii dotați Tulburări emoționale și de comportament	● Platforme care permit un grad înalt de creativitate; ● Platforme care oferă oportunități de crearea de conținut digital text, audio și video; ● Platformele care dezvoltă gândirea critică;	Glogster Book Creator Flipsnack ReadWriteThink Wakelet Sutori Wix / Weebly / Google Sites PowToon Blabberize iDROO Socrative Padlet
Dificultăți de învățare Dizabilități fizice Întârziere/dizabilitate mintală Sindromul Down	Platforme care permit procesarea informației într-o formă simplificată și accesibilă; Platforme care combină conținut digital text, audio și video;	Book Creator Biteable Voki Voicethread Flipgrid Miro Kahoot
Tulburări de limbaj Dizabilitate de văz	Platforme care permit înregistrarea audio și video	Screencastify Loom Vocaroo/Voice Spice
Deficiențe de auz	Platforme care permit procesarea textului într-o formă vizibilă și accesibilă, cu elemente grafice și de organizare în pagină care să respecte balanța dintre imagini și text;	Piktochart Canva Biteable Animaker LearningApps WordWall Jamboard

Tabelul 4. Tipuri de platforme organizate conform funcției de predare-învățare-evaluare

Biblioteca de tutorial în limba română: www.alem.aice.md/resources/

TABLE INTERACTIVE	● AWWAPP ● ZOOM WHITEBOARD ● IDROO ● JAMBOARD ● OPENBOARD ● MIRO ● GYNSY
PLATFOME CARE PERMIT CREAREA DE CĂRȚI DIGITALE	● BOOK CREATOR ● FLIPSNACK ● BOOKEMON ● STORY JUMPER ● ISSUU ● CALAMEO ● WRITEREADER
PLATFOME PENTRU CREAREA CONȚINUTURILOR GRAFICE CARE INTEGREAZĂ TEXT, FOTOGRAFII ȘI IMAGINI	● PIKTOCHART ● CANVA ● CRELLO ● FOTOJET ● BEAM
PLATFOME PENTRU CREAREA SITE-URILOR SIMPLE	● GOOGLE SITES ● WEEBLY ● WIX
PLATFOME PENTRU CREAREA PORTOFOLIILOR ȘI POSTERELOR DIGITALE INTERACTIVE	● GENIALLY ● WAKELET ● SUTORI ● THINKGLINK ● GLOGSTER ● COGGLE
PLATFOME PENTRU CREAREA DE ANIMAȚII ȘI BENZI DESENATE	● ANIMAKER ● BITEABLE ● POWTOON ● BLABBERIZE ● GENIALLY ● ANIMOTO ● MAILCHAMP ● KIZOA ● MAKE COMIX BELIEFS ● RENDERFOREST

MANUALUL FACILITATORULUI

PLATFORME DE EVALUARE	● SOCRATIVE ● KAHOOT ● PROPROFS ● GOOGLE FORMS ● PLICKERS ● QUIZALIZE ● QUIZZIZ ● TRIVENTY ● FORMATIVE ● LIVEWORKSHEETS ● TESTMOZ ● ASQ.RO
PLATFORME PENTRU CREAREA ACTIVITĂȚILOR INTERACTIVE ȘI JOCURILOR	● LEARNING APPS ● KAHOOT ● QUIZ WHIZZER ● WORDWALL ● PURPOSE GAMES ● JEOPARDY LABS ● CLASSTIME ● EDPUZZLE ● WOOC LAP ● GYNSY
AVIZIERE ȘI PANOURI INFORMATIVE DIGITALE	● PADLET ● LINO ● PINSIDE ● TRELLO
PLATFORME PENTRU DEZVOLTAREA VORBIRII	● VOCAROO ● VOICE SPICE ● BLABBERIZE
PLATFORME PENTRU FEEDBACK INSTANTANEU	● MENTIMETER ● POLLS EVERYWHERE ● WOOC LAP ● KAHOOT ● ANSWER GARDEN ● TRICIDER ● IDEABOARDZ

Totodată, ca suport pentru activități asincron de dirijare a învățării și de învățare independentă, este recomandabil de a propune elevilor algoritmi de realizare a sarcinilor/metode tehnici de învățare prezentate clar, succint, pertinent în corespundere cu particularitățile de vârstă ale elevilor. În cazul organizării procesului educațional online, activitatea cu elevii cu cerințe educaționale speciale se desfășoară preponderent prin mijloacele tehnice disponibile și accesibile tuturor beneficiarilor (telefon, aplicații de video call, platforme on-line, messenger, Viber, e-mail).

În organizarea procesului educațional online pentru elevii cu cerințe educaționale speciale se ține cont de:

- nivelul de dotare TIC, abilitățile digitale și posibilitățile de conectare a elevului;
- stabilirea orarului lecțiilor și coordonarea cu familia elevului;
- stabilirea mijloacelor de comunicare cu elevii (Viber, Skype, aplicația ZOOM, Classroom, Grupe de Facebook, Messenger, e-mail);

- informarea părinților/reprezentanților legali și a elevilor despre orarul lecțiilor online, mijloacele de comunicare și responsabilitățile părinților și elevilor;
- identificarea strategiilor de lucru orientate spre realizarea la distanță a finalităților de studiu prevăzute în curriculum individualizat al elevului;
- stabilirea timpului de lucru pentru o activitate/lecție sincron sau asincron de 45 minute; durata intervențiilor sincron (Viber video, conferințe Skype, Aplicația ZOOM etc.) de la 5 până la 15 minute în învățământul primar și secundar, ciclul I și ciclul II, pornind de la specificul dizabilității și nivelul de dezvoltare a elevului cu cerințe educaționale speciale;
- identificarea soluțiilor în vederea diminuării dificultăților în asigurarea organizării și desfășurării procesului educațional de calitate și prevenirea excluderii elevilor cu cerințe educaționale speciale/dizabilități;
- monitorizarea eficienței și calității procesului privind planificarea, organizarea și realizarea învățământului la distanță pentru copiii/elevii cu cerințe educaționale speciale/dizabilități.

Avantajele utilizării TIC în procesul educațional

- sprijină și facilitează procesul de predare-învățare-evalare;
- este o strategie eficientă adaptarea curriculară;
- elevii devin mai autonomi în planificare, organizare, luarea de decizii;
- permit elevilor cu probleme în comunicare să depășească barierele și să descopere potențialul ascuns;
- încurajează construcția activă a cunoștințelor;
- asigură contexte semnificative pentru învățare;
- permit elevilor să-și demonstreze realizările în noi moduri, utilizând TIC;
- stimulează creativitatea și competitivitatea, dar și lucrul în echipă;
- includerea TIC în procesul interacțiunii cu semenii sporește eficiența învățării și încrederea în forțele proprii;
- promovează reflecția;
- elevii cu CES, asistați de TIC, pot realiza aceleași sarcini de lucru în ritmul lor propriu;
- stimulează activitatea intelectuală și dezvoltarea de competențe;
- TIC sporește motivarea elevilor pentru învățare, comunicare și participare;
- informația este receptată și asimilată mult mai eficient;
- facilitează procesul de elaborare și adaptare a sarcinilor în conformitate cu necesitățile și posibilitățile individuale.

3.3. STRATEGII DIDACTICE DE INDIVIDUALIZARE A PROCESULUI EDUCAȚIONAL

Strategiile didactice pentru elevii cu CES constituie modalitatea de individualizare a instruirii prin diversificarea conținuturilor, a metodelor și mijloacelor didactice, oferindu-i

posibilitatea fiecărui elev de a studia în ritmul său, conform particularităților individuale, a potențialului și a nivelului de achiziții, fiind flexibile și accesibile tuturor elevilor. Astfel capacitatea cadrului didactic de a cunoaște și evalua particularitățile psiho-individuale ale elevilor cu care lucrează, caracteristicile fizice și psihice ale vârstei, capacitatea de învățare a fiecărui elev, constituie o premisă majoră pentru proiectarea eficientă a activității. În acest context, cadrul didactic devine un bun facilitator și bun organizator al unui mediu de învățare incluziv adaptat nevoilor și particularităților individuale de dezvoltare ale elevului.

Selectarea strategiilor de predare-învățare-evaluare este stabilită de: tipul de inteligență, stilul de învățare ale elevilor, conținuturile și finalitățile de învățare. Cunoașterea dominantei stilului de învățare al elevului oferă posibilitate cadrului didactic de a individualiza procesul didactic prin adaptarea stilului de predare, alegerea strategiilor didactice, a sarcinilor de învățare, a materialelor didactice cu scopul de a stimula învățarea elevilor. Totodată, aplicând strategii didactice compatibile cu stilul de învățare, cadrele didactice îi ajută pe elevi să-și cunoască și să-și dezvolte propriile înclinații, talente, să manifeste tot ce au mai bun în domeniul lor de excelență.

Procesul de individualizare a strategiilor didactice și a activităților instructiv-educative pun accentul pe învățarea prin joc, prin descoperire, prin receptare, prin cooperare, imitație sau repetiție în funcție de nevoile individuale ale fiecărui copil. Elevii pot fi incluși în activități variate de învățare, atât individual cât și în perechi sau grupuri mici.

În organizarea și desfășurare procesului educațional, individualizat selectarea și/sau combinarea strategiilor de predare-învățare se va realiza în baza principiilor curriculare, a conținuturilor de învățare și finalităților stabilite, inclusiv modificate. Cadrul didactic poate intervine cu diverse strategii care susține și facilitează învățarea elevului cu CES, pentru a diminua sau depăși dificultățile cu care se confruntă, prin intermediul: *individualizării procesului educațional; selectarea și combinarea adecvată a strategiilor didactice; ajustarea obiectivelor, conținuturilor; elaborarea planului educațional individualizat, adaptând ritmul de predare și volumul materiei, adaptând metodele de lucru la stilul de învățare și potențialul copilului, în vederea satisfacerii necesităților individuale de învățare ale fiecărui copilului.*

STRATEGII DIDACTICE PENTRU ELEVII CU DIFICULTĂȚI DE ÎNVĂȚARE

- Formularea instrucțiunilor clar, scurt și folosite în mod frecvent. Solicitarea elevului să repete indicațiile oferite în vederea asigurării că sarcina a fost înțeleasă.
- Oferirea suportului necesar (scheme, algoritm, grafice, cuvinte-cheie, plan de idei), care ar susține concentrarea și ar conduce la finisarea sarcinii/activității.
- Implicarea elevului în sarcini mai scurte și oferirea recompenselor după ce sarcina este finalizată cu succes. Divizarea sarcinilor mai mari în sarcini mai mici. Oferirea indicațiilor/ pașilor consecutiv.
- Oferirea feedback-ului constructiv, recompensând și evidențiind succesul cât de mic al elevului.
- Simplificarea/reducerea materialelor scrise; adaptarea textului în limbajul ușor de citit, ușor de scris, accesibil pentru elev.
- Organizarea clasei pe centre de învățare, în cadrul cărora cadrele didactice vor pune la dispoziție un sortiment bogat de materiale care permit alternarea stilurilor de învățare și a aptitudinilor de dezvoltare. Centrele de activitate le permit elevilor să-și exprime opțiunea, răspund nevoilor și intereselor elevilor, conținutul disciplinelor, dezvoltarea

- conceptuală și a deprinderilor se întrepătrund cu interacțiunea directă a elevilor cu materialele și mijloacele didactice, colegii și persoanele adulte.
- Diferențierea sarcinilor în baza performanțelor, prin formarea grupurilor omogene, eterogene din perspectiva performanțelor; diferențierea după necesitatea de intervenție; după interese și talent; prin prisma comportamentului social etc.
  - Diferențierea didactică din perspectiva obiectivelor, conținuturilor și metodelor procesului didactic, ținând cont de potențialul, particularitățile de dezvoltare, necesitățile elevului.
  - Diversificarea formelor de învățare. Cadrul didactic planifică activități prin care le oferă elevilor ocazia să lucreze în grupuri, în perechi sau individual și asigură un feedback prompt și consecvent. De ex: lucrul individual, când elevul cu CES însușește de sine stătător conținutul sau rezolvă singur (ă) o anumită sarcină; lucrul în perechi, când doi elevi însușesc conținuturi sau rezolvă o anumită sarcină; lucrul în grupul mic, câțiva elevi însușesc în timp scurt o parte a conținuturilor sau rezolvă o sarcină mai mică; lucrul în grup, câțiva elevi însușesc un volum mai mare de conținuturi și rezolvă sarcini mai complicate; jocul de roluri, situațiile sunt stimulate prin dialog și discuții în care elevii joacă și exersează anumite roluri.
  - Promovarea interacțiunilor sociale, cadrele didactice trebuie să se implice în promovarea interacțiunilor dintre elevii clasei și să ofere variate ocazii în care aceștia să comunice între ei, să relaționeze și să coopereze la rezolvarea unor diverse situații de învățare.
  - Facilitarea dezvoltării sociale și emoționale. Elevii învață cel mai bine atunci când se simt în siguranță și obțin succese în activitățile școlare. Rolul cadrului didactic este să creeze o ambianță emoțională care să stimuleze sentimentul de siguranță și să valorizeze reușitele elevilor ca mecanism de întărire a motivației acestora pentru participarea lor la activitățile didactice.

STRATEGII DIDACTICE PENTRU ELEVII CU DIZABILITĂȚI MINTALE/INTELECTUALE/DIFICULTĂȚI SEVERE DE ÎNVĂȚARE

În cazul elevilor cu dizabilități mintale/intelectuale/dificultăți severe de învățare cadrele didactice pot utiliza următoarele strategii didactice:

- Pregătirea spațiului în care lucrează elevul și reducerea numărului de obiecte din anturaj care ar putea sustrage atenția în procesul de învățare. Obiectele pot fi păstrate într-o lădiță, un sertar, un dulap sau oricare alt spațiu potrivit.
- Stabilirea contactului vizual cu elevul în procesul de predare-învățare-evaluare, pentru a ne asigura că copilul a recepționat și a înțeles sarcina oferită.
- Structurarea sarcinii și activității de învățare în pași mici, de la simplu la compus, cu explicații verbale de exemplificare, și/sau prezentarea modelelor cu folosirea imaginilor, obiectelor. Utilizarea limbajului simplu și ușor de înțeles, formularea instrucțiunilor clar, scurt și folosite în mod consecvent, crescând treptat complexitatea acestora.
- Folosirea orarului vizual, pictogramele, demonstrațiile, prin care se arată elevului cum trebuie să facă (prin imitare-repetare). Îndrumarea directă a elevului (mână peste mână) și însoțirea mișcărilor cu propoziții simple, reducerea treptată a gradului de ghidare din partea adultului.

- Elaborarea și implementarea orarului de lucru sau „Harta zilei” „Calendarul zilnic”, pentru a planifica, structura durata și succesiunea activităților. Dozarea echilibrată a sarcinilor și oferirea timpului suplimentar pentru realizarea acestora.
- Folosirea suporturilor concrete (obiecte, imagini) și auxiliare care susține concentrarea și ar conduce la finalizarea sarcinii/activității.
- Oferirea imediată a feedback-ului cu privire la activitatea realizată și comportamentul pozitiv.
- Poziționarea elevului în clasă în proximitatea cadrului didactic, pentru a-i oferi ajutor, susținere și monitorizare în timpul activităților.

STRATEGII DIDACTICE PENTRU ELEVII CU TULBURĂRI ȘI COMPORTAMENT

În organizarea și desfășurarea procesului educațional al elevilor cu tulburări de comportament, cadrele didactice vor pune accentul pe prevenirea comportamentelor provocatoare, înțelegerea motivelor acestora, observarea și monitorizarea comportamentului în contexte diferite și valorificarea potențialului, abilităților și calităților elevului. Se recomandă următoarele strategii:

- Observând și înregistrând momentul în care un elev se comportă într-un fel sau altul, se pot obține indicii legate de cauzele comportamentului respectiv pentru a stabili măsurile cele mai potrivite. Întotdeauna există explicații pentru un anumit tip de comportament. Încearcă oare să evite îndeplinirea sarcinilor pe care le consideră prea dificile? Le place să atragă atenția celorlalți copii sau a cadrelor didactice etc.?
- Se vor analiza cauzele comportamentului, inclusiv dacă copilul are o deficiență/problemă de sănătate, experiența de viață a copilului în familia din care provine, gradul de implicare a familiei în dezvoltarea și evoluția copilului, susținerea afectivă și materială, educația oferită și atitudinea membrilor familiei față de problemele copilului; traseul educațional al copilului, rezultatele școlare obținute, problemele privind modul și potențialul de învățare al copilului etc.
- Deseori elevii vor da semne care avertizează despre începutul comportamentului inadecvat. Dacă pot fi identificate, se poate încerca distragerea atenției copilului: prin apropierea de el și punerea mâinii pe umăr, în timp ce lecția/activitatea continuă; copilul poate fi rugat să facă o activitate care știm că-i reușește și-i place.
- Comunicarea nonverbală, ascultarea activă, politețea și respectul față de elevi, corectitudinea, promptitudinea, fermitatea în rezolvarea problemelor, autocontrolul asupra stărilor impulsive, apropierea fizică față de elevi, implicarea lor în luarea deciziilor, consemnarea și aprecierea eforturilor și realizărilor elevilor, evitarea confruntărilor și a atitudinilor de autoritate exagerată sunt doar câteva dintre elementele care asigură succesul în activitățile cu elevii care prezintă tulburări de conduită.
- Strategia și modalitățile de organizare a activităților de predare-învățare la clasă – stilul și maniera de lucru al fiecărui cadru didactic în parte, capacitatea fiecărui profesor de a accesibiliza conținutul învățării la nivelul de înțelegere al fiecărui elev din clasă, disponibilitatea fiecărui profesor de a lucra diferențiat și individualizat acolo unde condițiile și limitele de timp permit acest lucru etc.

- Se recomandă discuția cu membrii familie pentru a înțelege dacă copilul are același comportament și acasă. În caz afirmativ, se planifică împreună cu părinții o abordare comună vis-a-vis de reacția la manifestările copilului.
- E bine de convenit împreună cu toți profesorii și personalul din școală implicat în lucrul cu copiii, dar și familia, asupra unei abordări comune, care să vizeze reacția la comportamentul copilului, mai ales în ceea ce privește folosirea recompenselor și pedepselor.
- Identificarea și valorificarea permanentă a punctelor tari și a elementelor pozitive pe care le au elevii.
- Organizarea unui mediu de învățare liniștit prin reducerea amplificatorilor vizuali și auditivi. Menținerea unui echilibru între activitățile de muncă și cele de odihnă cu aplicarea tehnicilor de relaxare.
- Elaborarea unui program de management al comportamentului care să întărească comportamentele pozitive și să influențeze elevul pentru a-și schimba comportamentele dezadaptative.
- Stabilirea unui set de reguli ale clasei (de ex: așteptăm rândul, vorbim frumos cu colegii etc.) care trebuie reamintite frecvent, eventual repetate cu voce tare. Se recomandă aplicarea aceluiași set de cerințe unice de către toate cadrele didactice care predau la clasă.
- Regulile impuse copilului se vor reduce la minimum, nu mai mult de 5, care, însă, vor fi respectate cu strictețe. Copilul poate fi implicat în stabilirea regulilor de urmat.
- Copilul trebuie recompensat atunci când se comportă adecvat sau a realizat cu succes sarcina, prin încurajare, laudă, recunoașterea meritelor, inclusiv și de către colegi. Copilul este încurajat și recompensat atunci când emite comportamentul potrivit/adecvat. Orice program de control al comportamentelor inadecvate TREBUIE să includă încurajarea comportamentelor pozitive. Altfel copiii învață ce nu trebuie să facă, și nu ajung să învețe ceea ce trebuie să facă.
- Deseori recompensele au cel mai bun efect când toată clasa este recompensată pentru manifestarea comportamentului dorit. Aceasta creează o „presiune colegială” asupra elevilor indisciplinați, făcându-i să se comporte adecvat.
- Pedepsele sunt eficiente doar dacă copiii pot înțelege legătura dintre acestea și comportamentul lor și dacă constituie ceva ce nu le place. De asemenea, important este să nu se utilizeze sarcinile școlare suplimentare în rol de pedeapsă.
- Sunt stabilite clar consecințele comportamentelor inadecvate și în ce va consta pedeapsa/privarea de anumite activități.
- Activitățile în grup să fie folosite în situații diverse, cu sarcini/activități care să solicite interacțiunea și colaborarea dintre membrii grupului.
- La selectarea și alegerea sarcinilor sau activităților, se recomandă ca elevii să fi consultați și să se țină seama și de opțiunile și propunerile acestora.
- Poziționarea strategică a locului elevului în clasă aproape de cadrul didactic (departe de geam, ușă pentru a nu-i sustrage atenția).

STRATEGII DIDACTICE PENTRU ELEVII CU TULBURĂRI DIN SPECTRUL AUTIST (TSA)

Pentru elevii cu TSA în procesul de învățare, dar și în procesul de socializare și relaționare se pot aplica următoarele strategii:

- Asigurarea unui mediu de învățare confortabil pentru elevul cu TSA prin utilizarea unui orar predictibil al activităților zilnice și al rutinelor, inclusiv folosind imagini.
- Adaptarea și structurarea materialelor didactice conform nivelului de înțelegere și a capacității de comunicare, prin utilizarea metodelor de comunicare alternativă (imagini, simboluri), oferind posibilitate elevului să inițieze un act de comunicare.
- Utilizarea în procesul de predare-învățare a principiului Premack, aplicând sintagma „Mai întâi...apoi...”.
- Structurarea sarcinilor în pași mici, concreți: Ce trebuie de făcut?, În cât timp trebuie să facă acest lucru?, Care este ordinea activităților?, Când este pauza?, Ce urmează?
- Structurarea timpului (previzibilitate: prezentarea vizuală a succesiunii activităților, explicarea evenimentelor viitoare, clasificarea în fragmente clare, înțelegerea structurii proceselor diferite ca timp).
- Structurarea materialului (păstrarea materialelor în containere, clasificarea cantității de material oferit, vizualizarea funcționalității: de ce material am nevoie în care fază a procesului unei activități?).
- Menținerea unui ritm al vorbirii lent, pentru a permite receptarea informației și oferirea răspunsului de către elevul cu TSA. Se recomandă formularea propozițiilor afirmative, simple (de ex.: „Arată”, „Așază-te”).
- Elaborarea și aplicarea orarului vizual cu stabilirea regulilor, într-un limbaj simplu, evitând negațiile, axându-ne pe comportamentul dorit. Se recomandă ignorarea comportamentului nedorit al copilului atunci când acesta încearcă intenționat să atragă atenția, evitând repetarea acestor comportamente.
- Aplicarea programelor de recompensă utilizate la întreținerea comportamentelor învățate. Elevul va putea beneficia de recompensă la sfârșitul activității dacă a oferit un răspuns corect.
- Asigurarea siguranței și predictibilității în spațiul de lucru al copilului cu TSA: locul său constant (de regulă, nu la fereastră, ușă), care-i oferă un simț sporit al siguranței și protecției; aceleași persoane cu care intră în contact; obiectele, rechizitele cu care este obișnuit să lucreze. Reducerea distractorilor în preajmă sau sală de clasă, pentru a nu-i distrage atenția copilului.

STRATEGII DIDACTICE PENTRU ELEVII CU DIZABILITĂȚI DE AUZ

În cazul elevilor cu deficiență de auz se recomandă aplicarea strategiilor didactice care vor ține cont de: particularitățile de vârstă ale elevului, nivelul cognitiv de dezvoltare, gradul pierderii auditive, nivelul comunicării orale și al limbajului general, particularitățile intelectuale. Astfel 8 activitățile didactice trebuie să se bazeze pe îmbinarea strategiilor didactice care au rolul de dezvoltare/compensare/recuperare, valorificând posibilitățile auditive și verbale ale elevului. În procesul de predare-învățare-evaluare cadrele didactice vor ține cont de următoarele strategii:

- Organizarea clasei de elevi în modul în care copilul/elevul cu deficiențe de auz să fie așezat în proximitatea cadrului didactic la o distanță de 0,6 – 1,5 metri, pentru a-i oferi posibilitatea copilului să citească labial mesajul (după mișcarea buzelor).
- Reducerea gălăgiei, ecoului, zgomotului de fundal în încăperea, aplicarea unor benzi de fetru pe scaun, covoare pe podea sau perete. Iluminarea încăperii, reglarea poziției față de lumină.
- Selectarea și adaptarea strategiilor didactice adecvate situației educaționale a elevului, conform particularităților individuale de dezvoltare și potențialului acestuia.

- Utilizarea metodelor intuitive: demonstrarea, prezentarea grafică și a imaginilor pentru ilustrarea conținuturilor de învățare, utilizarea TIC și a platformelor educaționale etc.
- Aplicarea echipamentelor specializate pentru eficientizarea procesului de comunicare: aparate fon-amplificatoare, sistemul FM, transmiiătorul FM care ajută copilul/elevul în capacitatea de a transmite și înțelege mesajul verbal.
- Utilizarea mijloacelor vizuale, imagini, fotografii, materiale video asigurate cu subtitrare, iar dacă aceasta lipsește se recomandă ca mesajul să fie transmis de către un interpret, elevul poate înregistra lecția.
- Materialul verbal trebuie selectat cu mare atenție, astfel încât prin formă, conținut și semnificație să corespundă particularităților specifice copilului cu deficiențe de auz. Cuvintele alese ar trebui să fie cât mai simple, iar sunetul să fie pus în situații articulatorii care să-i faciliteze pronunția.
- La împărțirea în silabe a cuvântului care conține sunetul nou sunt eficiente procedeele imitării și cel al reprezentării grafice. Cadrul didactic pronunță cuvântul pe silabe, iar apoi copiii îl pronunță prin imitație. Pentru a marca fiecare silabă, pronunțarea lor poate fi însoțită de anumite semne precum bătaia din palme, îndoirea degetelor, reprezentarea grafică sub formă de liniițe sau buline etc.
- Cuvintele trebuie asociate cu imagini clare/viu colorate și semne pentru facilitarea înțelegerii. Dacă sunt cunoscute cuvintele, atunci elevilor li se cere să realizeze corespondența dintre cuvânt și imagine, cuvânt și semn.
- Citirea textelor este o activitate complexă. Principalele probleme cu care se confruntă copiii cu dificultăți de auz vizează atât tehnica deficitară în decodificarea structurilor verbale scrise, cât și înțelegerea sensului celor citite. Astfel, elevii întâmpină dificultăți în urmărirea literelor pe orizontală, schimbarea corectă a rândurilor, confuzii între litere, omisiuni și substituiri ale literelor. Pentru depășirea acestor dificultăți, prezentul suport recomandă texte adaptate, cu un număr redus de propoziții scurte, însoțite de unele simboluri/desene/imagini.
- Adaptarea stilului de predare a cadrului didactic la stilul de învățare (de ex.: vizual, auditiv, kinestezic-tactil) al elevului.
- Transmiterea mesajului într-un limbaj accesibil, corespunzător nivelului comunicării elevului, folosind o exprimare clară, fără a striga și exagera cu mișcarea buzelor. În cazul în care elevul nu înțelege mesajul comunicat, cadrul didactic va repeta și reformula mesajul în cuvinte cât mai simple și ușor de înțeles.
- Stabilirea și menținerea contactului vizual în comunicarea cu elevul, în activitățile de clasă. Se recomandă să vorbești mereu cu fața la copil și să nu vă mișcați prin sală în timp ce vorbești sau scrieți pe tablă.
- Încurajarea elevului să vorbească, să adreseze întrebări, motivarea și implicarea acestuia să participe la activități de grup, jocuri de rol, jocuri didactice, excursii etc.
- Verificarea și asigurarea funcționalității aparatului auditiv. Comunicarea cu părinții pentru asigurarea igienei aparatului auditiv și verificarea performanței bateriilor.

STRATEGII DIDACTICE PENTRU ELEVII CU DEFICIENȚE DE VEDERE

Pentru a favoriza interacțiunea și participarea copiilor/elevilor cu deficiențe de vedere la activitățile instructiv-educative, cadrul didactic trebuie să acorde o atenție deosebită elevilor adaptând mediul, oferta educațională, mijloacele de lucru, conținutul sarcinilor, modul de prezentare, conform vârstei, nevoilor și potențialului elevilor, aplicând următoarele strategii:

- Poziționarea elevilor cu deficiențe de vedere în bancă sau la masa de lucru departe de sursele de lumină, preferabil în primele rânduri, în fața clasei.
- Familiarizarea elevilor cu spațiul școlii (a clasei), cu materialele didactice (locurile unde necesită o atenție deosebită: scări, teren de joacă), anunțarea prealabilă despre schimbările în spațiul clasei.

- Oferirea instrucțiunii elevului utilizând adresarea pe nume, pentru a-i atrage atenția și a-i oferi timp suplimentar și reacția de răspuns.
- Utilizarea în procesul instructiv-educativ a tehnicilor asistive pentru a consolida performanțele de învățare, comunicare, mobilitate, de ex.: cititoare de ecran, lupă electronică pentru citire, dispozitiv de mărire/monitor, a mijloacelor de amplificare optică, aplicațiile de recunoașterea textului, afișajul Braille, magnificatorul de ecran.
- Familiarizarea și utilizarea instrumentelor non-optice: *stilouri și pixuri speciale, care produc litere marcate puternic; suporturi speciale pentru cărți; acetatul, de preferință galben, care înnegrește scrierea și ameliorează contrastul și lămpile cu posibilitate de control asupra intensității luminii;*
- Adaptarea materialelor și sarcinilor didactice: *tipărirea textelor cu caractere mari și efecte vizuale în timpul procesului de citire, respectarea contrastului; negru pe alb; folosirea liniilor îngroșate; utilizarea unei săgeți sau rigle de citire, lupe, ochelari; folosirea materialelor grafice în relief, sau asociate cu semne sonore, în limbaj Braille (în cazul copiilor nevăzători) utilizarea expresiilor verbale și nonverbale (ex: atingerea pe umăr); cărți accesibile în format DAISY (Digital Accessible Information System); scrierea clară pe tablă a notițelor însoțită de mesaje verbale sau tactile, trebuie descris în detaliu orice aspect vizual semnificativ.*
- Pentru o vizibilitate mai bună este important să se respecte contrastele negru pe alb, galben pe albastru. Dacă copilului îi este greu să scrie pe linii obișnuite, vor fi folosite linii îngroșate. Carioca, pixul cu pastă neagră oferă un contrast mai bun decât creioanele simple. Dacă totuși sunt preferate creioanele, acestea trebuie să fie moi, ca să scrie mai apăsat și mai negru. Pixul cu bilă, la fel, oferă un contrast mai bun.
- Dacă se folosește un calculator, se va învăța cât mai degrabă scrierea cu zece degete la tastieră.
- Dozarea echilibrată a sarcinilor și oferirea timpului suplimentar pentru realizarea sarcinii.
- Antrenarea și reeducarea percepției vizuale se realizează în corelație cu valorificarea altor modalități receptive și în primul rând cu cea tactil-kinestezie;
- Alternarea eficientă a formelor de organizare a procesului educațional (frontal, în grup, în perechi și individual) și utilizarea metodelor activ-participative. Antrenarea elevului în activități în care să își pună în valoare abilitățile intelectuale, de comunicare și relaționare.

MODULUL 4 PREDAREA-ÎNVĂȚAREA-EVALUAREA HIBRIDĂ

Secțiunea 4.1. A

PLANUL SESIUNII

PREDAREA HIBRIDĂ PENTRU INCLUZIUNEA TUTUROR ELEVILOR

Timp Total 180 minute

Timp pentru Training

- 1. Lucru individual pre & post training: 60 minute**
- 2. Sesiune online: 60 minute**

Competențe

- Învățarea pe tot parcursul vieții
- Competențe digitale
- Managementul procesului educațional în format hibrid
- Predarea diferențiată

Obiective de învățare

1. Familiarizarea cu strategiile de bază pentru o predare hibridă incluzivă.
2. Analiza a patru studii de caz care au la bază implementarea unor strategii de predare hibridă incluzivă.
3. Elaborarea unui portofoliu de tehnici, metode, strategii și resurse care pot fi utilizate pentru o predare hibridă incluzivă.

Cunoștințe, abilități, atitudini

1. Dezvoltarea competențelor de elaborare și implementare a unor tehnici, metode, strategii și resurse care pot fi utilizate pentru o predare hibridă incluzivă.
2. Familiarizarea cu conceptul de predare incluzivă.
3. Dezvoltarea competențelor funcționale esențiale pentru reușita unei predări hibride incluzive: rezolvare de probleme, comunicare eficientă și colaborare, luare de decizii, gândire critică și strategică.

Evaluare formativă

1. Analiza studiilor de caz și prezentarea concluziilor.

2. Elaborarea unor tehnici, metode și strategii care pot fi utilizate pentru o predare hibridă incluzivă.
3. Compilarea unui portofoliu digital (Padlet, Jamboard, StoryJumper, Book Creator, Flipsnack, Wakelet, Sutori, Google Sites, Wix, Weebly) de tehnici, metode, strategii și resurse care pot fi utilizate pentru o predare hibridă incluzivă la disciplina predată.

Pre Achiziții

FIȘA DE LUCRU NR.1: analiza, adaptarea și diversificarea strategiilor de predare hibridă incluzivă propusă de formator.

Resurse/Materiale

Echipment, hardware, software, etc.

- Sesiunea se va desfășura online, prin intermediul platformei ZOOM sau Google Meet.

Materiale digitale sau printate

- Fișele de lucru Nr 1, 2 și 3.
- Panoul Padlet pentru sarcinile pre și post training:
www.padlet.com/danielamunca/cudwb023oq4kdph7

Materialele Facilitatorului

- Fișele de lucru Nr 1, 2 și 3.
- Panoul Padlet pentru sarcinile pre și post training:
www.padlet.com/danielamunca/cudwb023oq4kdph7
- Exemplu de lecții predate în format hibrid: www.youtube.be/7uTlvrjpwOU
- Webinar la tema predării hibride: www.youtube.be/kAWkNBor_R8
- Exemplu de resurse didactice audio diferențiate după nivel pentru disciplina Limba engleză: www.breakingnewsenglish.com
- Exemplu de resurse didactice diferențiate după nivel pentru disciplina Limba engleză, predarea gramaticii: www.tienganhedu.com/round-up-full-7-levels-starter-1-2-3-4-5-6-pdf/

LUCRU INDIVIDUAL/ÎN ECHIPĂ

Activități online și resurse

[30] min.

1. Sarcina pre-training (Fișa de lucru Nr. 1).

Participanții vor analiza lista de strategii recomandate de formator pentru o predare hibridă incluzivă și le vor marca cu unul dintre cei trei indicatori:

- foarte important,
- important într-o oarecare măsură,
- opțional, plasând răspunsurile pe Padlet: www.padlet.com/danielamunca/cudwb023oq4kdph7.

1. După studierea listei de strategii recomandate de formator, participanții vor continua lista cu sugestii proprii.

1. Materiale/Resurse:

a. Fișa de lucru Nr 1 postată pe Padlet:

www.padlet.com/danielamunca/cudwb023oq4kdph7

b. Fișa de lucru Nr 2 distribuită în cadrul sesiunii pe chat-ul ZOOM.

c. Fișa de lucru Nr 3 postată pe Padlet:

www.padlet.com/danielamunca/cudwb023oq4kdph7

1. Sarcina post-trening: **Fișa de lucru Nr 3**

- Participanții vor crea un portofoliu digital cu ajutorul platformelor Padlet, Jamboard, StoryJumper, Book Creator, Flipsnack, Wakelet, Sutori, Google Sites, Wix, Weebly care va include propriile tehnici, metode, strategii și resurse care ar putea fi utilizate pentru o predare hibridă incluzivă la disciplina predată.
- Linkurile portofoliilor vor fi postate pe Padlet, la sarcina corespunzătoare <https://padlet.com/danielamunca/cudwb023oq4kdph7>

SESIUNEA ONLINE

Evocare/Motivare

 [10] min.

Activitate de salut: Facilitatorul salută participanții și menționează câteva exemple din experiența profesională legată de predarea hibridă și strategiile care au fost eficiente în procesul de tranziție de la predarea online la predarea în regim hibrid.

ZOOM Polls: participanții completează un sondaj scurt care apare pe ecran prin intermediul Zoom Polls, răspunzând la întrebările:

1. *Cât de multă experiență aveți legat de predarea hibridă:*

Nu am predat în format hibrid până acum.

Am predat în format hibrid doar de câteva ori.

Am predat în format hibrid de mult ori.

Predau în mod hibrid în mod regulat.

2. *Ce părere aveți despre predarea hibridă?*

Este mai ușoară decât predarea online.

Este mai dificilă decât predarea online.

Este la fel ca și predarea online.

3. *Ce părere aveți despre eficiența predării hibride?*

Este mai eficientă decât predarea online.

Este mai puțin eficientă decât predarea online.

Este la fel de eficientă ca și predarea online.

4. *Ce părere aveți despre timpul de pregătire pentru predarea hibridă, comparativ cu timpul necesar pentru predarea online?*

În cazul predării hibride, profesorul trebuie să muncească mai mult decât în cazul predării online.

În cazul predării hibride, profesorul trebuie să muncească mai puțin decât în cazul predării online.

În ambele cazuri efortul este același.

Vizionarea materialului video și discutarea conținutului acestuia: Facilitatorul invită participanții să vizioneze un material video despre predarea hibridă și să-și împărtășească impresiile: www.youtu.be/7uTlvrjpwOU:

- Care este scopul acestui material promoțional?
- Ce fel de activități au fost incluse în materialul video?
- Cum au fost implicați elevii?
- Cum a fost implicat cadrul didactic?

Cadrele didactice vor fi ghidate să observe următoarele aspecte importante legate de predarea hibridă:

- Deși sunt conectați online și sunt în fața calculatoarelor, elevii lucrează în mod tradițional cu manualul și caietul, se implică în experimente care pot fi desfășurate în laborator, în sălile de clasă sau acasă, respectând regulile de securitate și siguranță.
- Deși cadrul didactic se află în fața unui ecran la care sunt conectați elevii care nu se află fizic în aceeași sală, acesta este la fel de implicat, lucrând pe tablă, demonstrând elevilor diverse aspecte predate, utilizând mlafe, postere, tabele și alt suport didactic, vizibil atât pentru elevii din sala de clasă, cât și pentru cei conectați online.
- Cadrul didactic nu face diferență între elevii care se află în sala de clasă și elevii care sunt conectați online, acordându-le aceeași atenție.
- Chiar și atunci când elevii sunt conectați online, cadrul didactic îi ghidează în același mod utilizat în cadrul predării tradiționale - cum ar fi exemplul la ora de muzică, când elevul este ghidat când cântă la vioară.
- Deși lucrează de acasă, elevii sunt îmbrăcați sau echipați în mod corespunzător: poartă costum sau echipament sportiv, echipament de protecție pentru lucrul în laborator, etc.
- Timpul petrecut de elevi în fața ecranului este dozat cu atenție, elevul petrecând mai mult timp îndeplinind anumite sarcini, cum ar fi exersarea, experimentarea, practicarea, etc.
- Ecranul calculatorului este utilizat doar pentru a comunica cu profesorul sau ceilalți elevi, nucleul lecțiilor fiind organizat cât mai aproape de metoda tradițională.

- Motto-ul acestui spot publicitar este că răspunsul la întrebarea trebuie descoperit de elevi, iar inspirația poate fi transmisă și la distanță.

Activitate de verificare a sarcinii pre-training:

1. Facilitatorul invită pe rând participanții să prezinte oral pe ZOOM rezultatele analizei listei de strategii pe care le-au plasat pe Padlet. Participanții conectează microfoanele și menționează câte o idee sau detalii importante deduse din analiza listei de sarcini din sarcina pre-training. În paralel, participanții scriu ideile importante și în chat.
2. Facilitatorul are PADLET-ul partajat pe ZOOM www.padlet.com/danielamunca/cudwb023oq4kdph7 pentru a citi împreună cu participanții ideile plasate în comentarii. Fiecare participant este încurajat să contribuie cu cel puțin o idee sau un detaliu important.

Realizarea sensului/ Informare

 [25] min.

Indicații: Ce este predarea hibridă și ce ar fi predarea hibridă incluzivă?

1. Facilitatorul invită participanții să formuleze definiția predării hibride și predării hibride incluzive. Unii participanți vor răspunde oral, conectându-și microfoanele, alții vor plasa definițiile în chat-ul Zoom.
2. Facilitatorul va citi definițiile postate și va invita participanții să le citească și ei, argumentându-și răspunsul. Participanții conectează microfoanele pe rând și prezintă definiția proprie.

Lucru în echipe: participanții sunt grupați în 2 echipe formate aleatoriu cu ajutorul ZOOM Breakout rooms. Fiecare echipă are la dispoziție 10 min pentru a studia cele 4 scenarii propuse de către facilitator în **Fișa de lucru Nr. 2** și a răspunde la întrebările din listă:

- Care strategii au fost utilizate de cadrul didactic pentru a asigura o predare incluzivă?
- Cum pot fi adaptate aceste strategii la predarea hibridă?
- Cum le-ați adapta Dvs la disciplina pe care o predați?

Extindere/ Exersare

 [15] min.

- **Indicații:** Participanții vor crea conceptul unui portofoliu digital (Padlet, Jamboard, StoryJumper, Book Creator, Flipsnack, Wakelet, Sutori, Google Sites, Wix, Weebly) propriu care va include tehnici, metode, strategii și resurse care pot fi utilizate pentru o predare hibridă incluzivă la disciplina predată. În cadrul sesiunii, participanții vor răspunde la următoarele întrebări:
  - Cum va fi structurat portofoliul Dvs?
  - Cum vor fi organizate strategiile și tehnicile de predare hibridă incluzivă?
  - Ce resurse veți include în portofoliu?

- Linkurile portofoliilor vor fi postate pe Padlet, la sarcina corespunzătoare www.padlet.com/danielamunca/cudwb023oq4kdph7

STRATEGII PENTRU O PREDARE HIBRIDĂ EFICIENTĂ	FOARTE IMPORTANT	IMPORTANT ÎNTR-O OARECARE MĂSURĂ	OPȚIONAL
Profesorul va plasa echipamentul disponibil (laptopul, camera web, microfonul, proiectorul, etc.) în așa fel, încât să poată comunica ușor și cu elevii din clasă, și cu cei din online, de exemplu sub un anumit unghi sau într-o locație anume din clasă.			
Profesorul va plasa echipamentul disponibil (laptopul, camera web, microfonul, proiectorul, etc.) în așa fel, încât elevii din online să vadă același lucru ca și elevii din clasă și invers, de exemplu ce va scrie profesorul pe tablă sau pe flipchart, ce poster sau alte materiale demonstrative va utiliza, etc.			
În cazul predării hibride, profesorul va utiliza același echipament și suport didactic ca și în cazul predării tradiționale: tabla, flipchart, proiector, boxe, postere, tabele, scheme, machete, substanțe chimice, etc.			
Când profesorul va lucra pe calculator și va utiliza instrumente digitale – table interactive, dicționare online, constructoare și animații, resurse 3D sau animații, acesta se va asigura că elevii din clasă văd același lucru ca și elevii din online.			
Chiar de la începutul lecției profesorul va explica că elevii vor lucra în 2 echipe: echipa din clasă și echipa din online. Echipele vor avea aceleași îndatoriri și drepturi, vor putea să se exprime în mod liber și nestingherit, ridicând mâna sau scriind în chat.			
Chiar de la începutul lecției, profesorul va explica că ambele echipe vor lucra în paralel și vor îndeplini aceleași sarcini, fără excepții, fiind atente pe tot parcursul orelor.			
Atât elevii din sala de clasă, cât și elevii din online trebuie să respecte un set comun de reguli care vor fi explicate la început de lecție.			
Toți elevii din online trebuie să aibă camerele web conectate pe tot parcursul orelor.			
Toți elevii vor fi evaluați la final de unitate, conform aceluiași criterii și cerințe, în baza aceluiași conținut didactic, indiferent dacă sunt în clasă sau online. Va diferenția doar metoda de evaluare și gradul de dificultate atunci, când va fi necesar, de exemplu elevii din online vor îndeplini un test în format Google Forma, iar elevii din clasă același test în format print.			

Pentru a evita monotonia și plictiseala, elevii vor răspunde pe rând la întrebările și sarcinile profesorului, alternând un elev din clasă, un elev din online, șmd.			
Profesorul se va asigura că atât elevii din clasă, cât și elevii din online au același suport didactic la îndemână, cum ar fi manualul și caietul de lucru, fie în format printat, fie în format digital.			
Profesorul se va asigura că toate materialele digitale utilizate la lecție vor fi organizate cu acces deschis: link-uri, secvențe audio sau video, dicționare și postere digitale, activități interactive, teste și evaluări, de exemplu într-un fișier Google Drive sau partajate pe Google Classroom, Viber, Facebook, messenger, etc.			
Pentru elevii care nu au putut participa la lecțiile predate online, cadrul didactic va expedia instrucțiunile și sarcinile prin email, Viber, Facebook, Instagram sau oricare altă metodă, pentru a se asigura că elevii sunt informați în mod corespunzător.			
Profesorul va comunica strâns cu părinții elevilor din online pentru a se asigura că elevii au acces la procesul instructiv și la resursele didactice utilizate, că nu au rămas în urmă de ceilalți elevi, că nu întâmpină dificultăți în procesul de studii.			
Pentru cazurile în care în cadrul unei lecții nu au putut fi ascultați și evaluați toți elevii, evaluarea elevilor va fi desfășurată în mod diferențiat: unii elevii vor răspunde în direct, în clasă sau online, iar alții vor expedia lucrările sau înregistrările audio sau video prin email, Messenger, Viber, Instagram, etc.			
Conținutul didactic va fi predat diferențiat, în dependență de necesitățile elevilor. Unii elevii vor primi informația în format text, alții în format audio sau video. Unii elevi vor accesa anumite materiale didactice cu un grad de dificultate scăzut, alții - materiale cu un grad de dificultate ridicat.			
Profesorul va oferi elevilor spațiu pentru creativitate și libertate în baza inteligențelor multiple. Aceeași sarcină ar putea fi îndeplinită în mai multe formate: text, audio, video. De exemplu, elevii care iubesc să scrie vor scrie, cei care iubesc să vorbească, vor expedia înregistrări audio sau video.			
Profesorul va adapta materialele didactice conform nevoilor elevilor și va diversifica suportul didactic. Manualul va fi utilizat în paralel cu YouTube, TeacherTube, Instagram, biblioteci virtuale cum ar fi Educație online www.educatieonline.md , dicționare interactive, podcasturi, etc.			

Profesorul se va asigura că elevii vor fi cu ochii pe ecranul calculatorului nu mai mult de 15 min per lecție, restul timpului petrecându-l cu sarcini tradiționale, cum ar fi citirea și scrierea în caiet, desenarea în caiet, lucrul cu rechizite școlare, pensule, rigle, creioane, etc.			
Profesorul va alterna comunicarea cu unii elevii în grup și comunicarea cu ați elevi în mod individual, acolo unde va fi cazul. De exemplu, feedback-ul pozitiv va putea fi oferit tuturor elevilor, iar feedback-ul negativ, legat de erori și greșeli, va fi oferit elevilor în mod individual, în privat.			
Cadrul didactic va doza atent volumul temelor pentru acasă și se va asigura că elevii nu vor petrece prea mult timp în fața calculatorului. Pentru tema pentru acasă, se va pune accent pe mijloacele tradiționale de învățare: carte și caiet, album, fișe de lucru în format print, etc.			
Profesorul va interacționa cu diriginții, managerii instituțiilor și colegii pentru un schimb constant de idei și bune practici legate de predarea hibridă, strategii de lucru la distanță, metode de motivare a elevilor care studiază hibrid, etc.			
Profesorul va participa la diverse instruirii, programe de dezvoltare profesională și va face parte din comunități profesionale de învățare pentru a fi la curent cu cele mai noi tendințe în domeniul didacticii predării hibride.			

Evaluare/ Aplicare

[10] min.

Indicații:

Pe chat participanții plasează 3 strategii discutate în cadrul sesiunii pe care le consideră a fi cele mai eficiente și utile la disciplina predată. Profesorul citește strategiile postate pe chat și adresează profesorilor întrebări adiționale. Profesorii citesc strategiile postate de colegi pentru un schimb productiv de idei.

Resurse adiționale (opțional)

- Exemplu de lecții predate în format hibrid: www.youtu.be/7uTlvrjpwOU
- Webinar la tema predării hibride: www.youtu.be/kAWkNBor_R8
- Exemplu de resurse didactice audio diferențiate după nivel pentru disciplina Limba engleză: www.breakingnewsenglish.com
- Exemplu de resurse didactice diferențiate după nivel pentru disciplina Limba engleză, predarea gramaticii: www.tienganhedu.com/round-up-full-7-levels-starter-1-2-3-4-5-6-pdf/

FIȘA DE LUCRU NR 1
SARCINĂ PRE-TRAINING

PARTICIPANȚII SUNT RUGAȚI SĂ POSTEZE RĂSPUNSURILE PE PADLET:

www.padlet.com/danielamunca/cudwb023oq4kdph7

STUDIAȚI LISTA DE STRATEGII PENTRU O PREDARE HIBRIDĂ EFICIENTĂ.

MARCAȚI FIECARE STRATEGIE CU UNUL DINTRE INDICATORI:

- *FOARTE IMPORTANT*
- *IMPORTANT ÎNTR-O OARECARE MĂSURĂ*
- *OPȚIONAL*

FIȘA DE LUCRU NR 2

STUDIAȚI ACESTE SCENARII DIDACTICE – CUM ANUME A FOST ASIGURATĂ INCLUZIUNEA?
CUM AȚI ADAPTA DVS ACESTE STRATEGII LA DISCIPLINA PE CARE O PREDĂȚI PENTRU O
PREDARE HIBRIDĂ INCLUZIVĂ?

Scenariu didactic	Cum a fost asigurată incluziunea	Ce strategii și tehnici au fost utilizate
Un profesor de geografie are doi elevi din clasa a 8-a cu paralizie cerebrală, care utilizează căruciorul pentru a se deplasa la școală. În perioada iernii, părinții copiilor nu au întotdeauna posibilitatea să-i aducă la școală pentru că nu au transport asigurat, iar drumurile sunt pline de ghețuș. Adicional la planul individual de lucru cu acești elevi, elaborat de instituția de învățământ, profesorul a decis să înregistreze toate lecțiile predate și să le plaseze pe un canal de YouTube închis, cu acces doar pentru acești elevi (opțiunea Unlisted), pentru ca ei să poată viziona lecțiile în reluare sau de câte ori vor avea nevoie de explicații adiționale. Astfel, profesorul și-a elaborat un portofoliu digital de înregistrări video, pe care îl poate utiliza și la anul viitor, și în alte cazuri când elevii sunt absenți sau nu au înțeles bine tema lecției la ore. De asemenea, părinții elevilor au acces la acest canal și pot utiliza înregistrările pentru a ajuta elevii cu tema pentru acasă.		
În anul 2020 Primăria municipiului Chișinău a creat Biblioteca digitală www.educatieonline.md, care include peste 7600 de lecții video la disciplinele de bază, clasele 1-12, în limbile română și rusă. Întrucât în perioada Pandemiei au fost elevi care nu au putut participa la procesul de predare cu prezență fizică și nici nu au avut acasă dispozitive digitale sau conexiune la Internet, sau au fost din familii cu mai mulți copii care au avut, concomitent, lecții online, dar un singur dispozitiv digital disponibil, Primăria a decis să difuzeze lecțiile video în rețeaua de televiziune națională Moldtelecom pe canalele 920 - 943. Astfel, cadrele didactice au îndemnat familiile și copiii să vizioneze lecțiile video direct de la televizor, conform grilei afișate pe ecran, pentru a asigura accesul acestora la materialul didactic predat în perioada respectivă.		
Un profesor de istorie proaspăt venit într-o instituție educațională a observat că în clasa de elevi la care predă, și anume clasa a 10-a, elevii absentează foarte mult din cauza problemelor de sănătate, fiind perioada virozelor de primăvară. Mulți dintre elevi rămân în urmă cu materialul predat, nu reușesc să facă toate temele pentru acasă și nu țin pasul cu restul clasei. În același timp, profesorul a observat că elevii sunt foarte activi pe Instagram, postează multe conținuturi foto și video, interacționează foarte activ unii cu alții. Cadru didactic a decis să creeze o pagină de Instagram a clasei – „Istoria Clasa 10 Liceul X” pe care să posteze materiale de fiecare dată când are o lecție de istorie conform programei școlare. Profesorul postează linkuri utile, fotografii relevante și clipuri video scurte la temele predate. Astfel, elevii care sunt absenți la ore sunt în permanență la curent cu temele predate în clasă, primesc resurse didactice relevante și pot adresa profesorului și colegilor întrebări sub forma de comentarii la postări. Temele predate și cele pentru acasă sunt discutate direct pe Instagram, elevii simțindu-se foarte confortabil să interacționeze nonformal în mediul digital, într-o atmosferă relaxantă și prietenoasă. De asemenea, elevii au devenit mai creativi, cu ajutorul Instagramului creând colaje cu personaje istorice, postând biografiile acestora într-un format simplificat, imaginându-și		

care personalități istorice ar fi următorii anumiți domnitori sau președinți sau generali, etc.		
Un profesor de Limba și literatura română a observat că elevii de la gimnaziu nu iubesc prea mult să citească cărți și nu manifestă interes pentru disciplina sa. Pe elevi îi interesează mai mult telefoanele mobile, TikTok-ul și jocurile la calculator. Profesorul a înscris clasa pe Platforma Kidibot. Kidibot este un roboțel simpatic, autonom, care a ajuns pe Pământ de pe alta planetă. Iar planeta Pământ este atacată de o specie răutăcioasă și cam prostuță – Crocobeții. Copii sunt astfel antrenați în „Bătăliile Cunoașterii” în baza unor lecturi la alegere sau recomandate de platformă. Copii se înregistrează, citesc cărți, participă la jocuri și colectează puncte. Punctele acumulate se transformă în arme care sunt utilizate în lupta contra Crocobeților. Copiilor le place platforma pentru că Kidibot este cel mai tare dintre toate jocurile, pentru că se distrează, învață și își petrec mai mult timp cu colegii din clasă citind cărți și discutând conținutul acestora. Sunt antrenați activ și părinții: ei trebuie să meargă la bibliotecă să împrumute cărți sau să cumpere cărțile care aduc puncte copiilor. În bătălie sunt implicate clase de elevi sau instituție care concurează conform punctajului acumulat. Cu cât mai multe cărți sunt citite, cu atât mai multe puncte acumulează o clasă sau o școală. Pe Platforma Kidibot sunt active 19381 clase și 3798 școli din România și 1185 clase și 457 școli din Republica Moldova care concurează între ele.		
În cadrul unei clase de-a 6-a, la lecțiile de Limba engleză, profesorul întâmpină dificultăți legate de nivelul lor de cunoaștere a limbii străine. Unii elevii sunt mult mai avansați decât alții și este foarte dificil de muncit într-un ritm. De aceea, cadrul didactic a apelat la predarea diferențiată, adică elaborează și adoptă abordări didactice diferite la nivel de conținut, proces de instruire și produs. Elevii au fost organizați în 3 grupuri conform nivelului de cunoaștere a limbii engleze: Grupul # 1: Basic, Grupul# 2: Medium și Grupul #3: Advanced. Astfel, unele activități se organizează frontal, în grup, iar altele sunt prezentată diferențiat, utilizându-se metode diferențiate și metode diferențiate de evaluare. De exemplu, conversația euristică, demonstrația, problematizarea și studiul de caz sunt comune pentru toate grupurile, dar proiectul, lucrările practice, experimentul, fișele de muncă independentă (fișe de dezvoltare, de recuperare, de recuperare, de exersare, de creație), sunt adaptate pentru fiecare grup în parte. Profesorul utilizează resurse adaptate gata, cum ar fi materiale audio și texte adaptate – același material, aceeași temă, dar prezentate pe nivele – de la mai simplu la mai compus. Elevii parcurg aceleași teme de gramatică și vocabular, dar diferă gradul de dificultate. Profesorul utilizează exerciții din cărți elaborate pentru nivele lingvistice diferite, cum ar fi ”Past Simple” pentru A1.1, A1.2 și pentru A2.1. Textele citite și discutate diferă după numărul de cuvinte și dificultate lingvistică. La fel sunt diferențiate și sarcinile scrise – un grup va scrie un eseu de 150 de cuvinte și va trebui să utilizeze 10 cuvinte noi, iar al grup de 200 de cuvinte, cu utilizarea a 15 cuvinte noi, etc.		

FIȘA DE LUCRU NR 3

SARCINĂ PRE-TRAINING

PARTICIPANȚII SUNT RUGAȚI SĂ POSTEZE RĂSPUNSURILE PE PADLET:

www.padlet.com/danielamunca/cudwb023oq4kdph7

Creați un portofoliu digital propriu de tehnici, metode, strategii și resurse care pot fi utilizate pentru o predare hibridă incluzivă la disciplina predată.

1. Utilizați una dintre aceste platforme, sau o platformă la alegere:
  - a. *Padlet,*
  - b. *Jamboard,*
  - c. *StoryJumper,*
  - d. *Book Creator,*
  - e. *Flipsnack,*
  - f. *Wakelet,*
  - g. *Sutori,*
  - h. *Google Sites,*
  - i. *Wix,*
  - j. *Weebly.*

Postați linkurile portofoliilor pe Padlet, în comentarii:

www.padlet.com/danielamunca/cudwb023oq4kdph7

**Suportul de curs al facilitatorului local/raional
 PREDAREA HIBRIDĂ PENTRU INCLUZIUNEA TUTUROR ELEVILOR**

Învățarea mixtă (engl, blended learning, BL), este un concept umbrelă pentru un mixt de moduri de învățare, dar cel mai adesea este privită ca o combinație a educației tradiționale cu tehnologia informației și comunicării (TIC).

Învățarea mixtă se referă la un amestec de modalități de instruire (învățarea față în față, învățarea bazată pe web și învățarea în ritm propriu), medii de difuzare (internet, cursuri web, video, e-book, prezentări electronice, cărți, sesiuni de clasă), metode de instruire (prelegeri, investigații, exerciții practice, studii de caz, problematizare, proiecte față în față sau bazate pe tehnologie) și resurse tehnologice online, atât sincrone cât și asincrone (videoconferințe, webinarii, chat, LMS, site-uri, bloguri, manuale sau cursuri online).

Potrivit ghidului „Învățarea mixtă în educația școlară – linii directoare pentru începutul anului de studii 2020/2021”, elaborat de Comisia Europeană în iunie 2020, învățarea mixtă (blended learning) se definește ca „o abordare hibridă care combină învățarea în școală cu învățarea la distanță, inclusiv învățarea online”.

Succesul unei activități de tip blended learning depinde de modul în care cadrul didactic:

- proiectează sarcini de învățare complementare și coerente în cele două medii de învățare;
- dorește să se adapteze predării mixte, fiind deschis la schimbare;
- își asumă riscuri pentru a inova și construi experiențe de învățare diferite de cele tradiționale;
- proiectează într-un mod adecvat evaluarea, oferind diverse contexte în care elevii să dovedească ce au învățat;
- sprijină elevii individual, dar și menține comunitatea clasei;
- practică predarea reflexivă, fiind dispuși pentru învățarea continuă;
- partajează colegilor resurse, experiențele didactice, participă la discuții, analize;
- menține comunicarea cu familia, cu comunitatea școlară largită, asigurând continuitatea învățării în medii diferite;
- gestionează condițiile propriei munci.

Acțiunile cadrului didactic:

- Predarea tradițională și cea la distanță au loc simultan.
- Cadrul didactic lucrează concomitent cu elevii din clasă și cu cei care nu se află fizic în sala de clasă.
- Cadrul didactic combină două sau mai multe modalități de livrare a instruirii, toate în mod sincron, antrenând abil toți elevii, concomitent sau alternativ.

Exemple practice:

- Cadrul didactic explică tema la tablă pentru elevii care se află în sala de clasă, iar elevii care sunt în afara sălii de clasă sunt conectați prin intermediul unei platforme de web conferencing (de ex: Google Meet, ZOOM), îl urmăresc și îl ascultă prin intermediul camerei WEB instalate în fața tablei și a cadrului didactic. Atât elevii din clasă, cât și

elevii conectați online adresează întrebări, intervin constructiv, solicită explicații. În cadrul tuturor etapelor lecției (evocare, realizarea sensului și reflecție), cadrul didactic implică ambele grupuri de elevi, oferă aceleași sarcini, lucrează cu aceleași resurse, cum ar fi manualul, diverse site-uri WEB, în mod sincron și concomitent.

- Atunci când cadrul didactic realizează o prezentare în format digital (Power-Point, Google Slides etc), are lor partajarea ecranului, astfel încât și elevii din clasă, și elevii care învață la distanță pot avea acces vizual la același material.
- Atunci când elevii aflați în sala de clasă realizează o probă de evaluare, cei aflați în online realizează o învățare autonomă, dirijată de resurse digitale: sarcini de lucru independent, eventual individualizate/diferențiate, însoțite de un ghid interactiv de învățare/algoritm de lucru, oferit în regim asincron sau sincron.

Exemplu de interacțiune între grupul aflat în sala de clasă și cel din online, etapa **Evocare**:

- înainte de a realiza actualizarea cunoștințelor cu elevii din sala de clasă, anunță elevii din online să asculte cu atenție și să formuleze câte o întrebare (ce? cum? de ce? ce s-ar întâmpla, dacă...?) pentru colegii prezenți în clasă;
- în funcție de vârsta elevilor, întrebările pot fi scrise în chat sau adresate oral, incluzând microfonul.

Exemplu de interacțiune între grupul aflat în sala de clasă și cel din online, etapa **Reflecție** (tehnica enunțului lacunar):

- se propun începuturi pentru enunțuri reflexive, de exemplu: m-a impresionat la lecție...; mi-a părut mai dificil...; aș mai vrea să aflu... etc.; voi povesti părinților că astăzi la lecție...; etc.;
- un elev din mediul online se adresează unuia din sala de clasă cu un început preferat, acela continuă enunțul; apoi rolurile se inversează.
- De asemenea, în cadrul lecției, cadrul didactic ar putea încuraja colaborarea ambelor grupuri, în scopul elaborării sincron a unor sarcini comune pe platforme, care permit colaborare online.

Recomandări:

- Se recomandă utilizarea platformelor digitale de lucru sincron și asincron.
- Se recomandă utilizarea instrumentelor digitale pentru a pregăti materialele pentru lecție, din mai multe considerente: elevii nu vor transmite hârtii din mână în mână (măsuri de precauție în contextul epidemiologic); elevii aflați la distanță vor putea să participe activ, de rând de ceilalți, la activități; utilizarea în exces a hârtiei are impact nociv asupra ecologiei.

Siguranță/securitate, protecția datelor, protecția sănătății, consum durabil, identitatea digitală

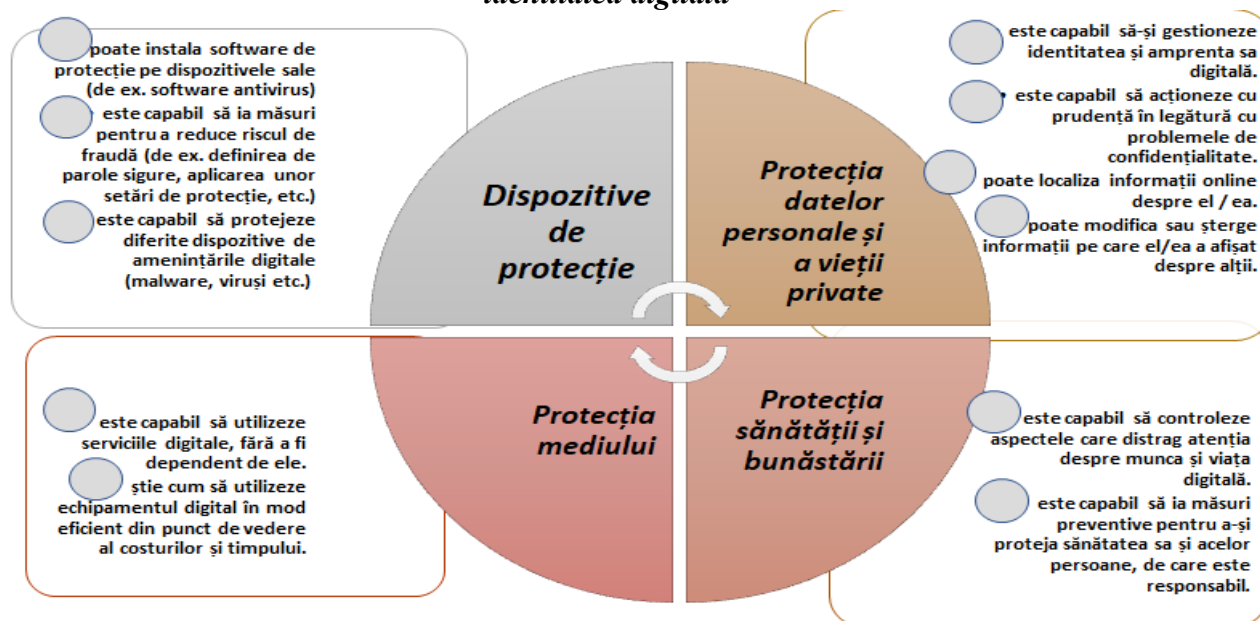

Figura 1. Siguranță/securitate, protecția datelor, protecția sănătății, consum durabil, identitatea digitală

Principii de design universal al învățării, Elias (2010)

Principii	Recomandări pentru activitățile didactice
Utilizare echitabilă	- să furnizăm conținut digital într-un format cât mai simplu; - să stocăm informația în cloud și pe site-uri partajate.
Utilizare flexibilă	- să livrăm informația în cantități mici; - să variem strategia didactică, tipul de resurse, să schimbăm abordarea pe care o folosim cel mai frecvent; - să pregătim întotdeauna un suport vizual (PPT, Prezi, Sway etc.); - să integrăm, pe cât posibil, scurte filme relevante, soft educațional, secvențe de lecție interactive; - să evaluăm elevul în mod divers.
Simplu și intuitiv	- să păstrăm interfața utilizatorilor într-o formă simplă; - să utilizăm resurse deschise și software liber.
Informații perceptibile	să utilizăm subtitrări, descriptori, transcrieri.
Toleranță față de erori	să practicăm evaluare formativă, pe parcurs, dând feedback frecvent, apreciind diverse produse ale activităților (în format digital, online), schimbând formatul testului, ținând cont de evaluările colegilor săi sau de semnificația contribuției lui într-un grup de lucru etc.
Efort fizic și psihic redus	- să evităm supraîncărcarea; - să creăm starea de bine a elevilor.
Comunități de învățare și suport	- să încurajăm modalități multiple de comunicare; - să grupăm pe cât posibil elevii în acord cu accesul și preferințele lor tehnice.
Climatul de instruire motivant	- să utilizăm memo, întrebări, quizz-uri, diverse abordări și aplicații; - să susținem introducerea de conținut digital generat de elevi; - să avem întotdeauna în vedere motivarea elevilor și antrenarea lor în activitățile de învățare.

De reținut!!!

- ✚ Activitățile de învățare ar trebui realizate utilizând mijloace diverse de reprezentare care să ofere elevilor diferite modalități de exprimare, acțiune și implicare.
- ✚ Factorii care ar trebui luați în considerare atunci când decidem modul de livrare și selecția tehnologiilor și a media corespunzătoare sunt:
  - caracteristicile și nevoile elevilor;
  - strategia didactică preferată, în termeni de metode și rezultate ale învățării;
  - cerințele pedagogice și de prezentare ale disciplinei, în termeni de conținut și abilități;
  - resursele tehnice și de timp de care dispunem.
- ✚ Designul activităților de învățare ar trebui să se concentreze pe proiectarea de medii de învățare flexibile, incluzive și centrate pe elev.

Resursele pentru învățarea online (sincronă și/sau asincronă) se pot clasifica în patru grupe mari, astfel:

- resurse centrate pe elev, relevante, adaptate nevoilor, rolurilor și responsabilităților elevului pentru viața socială;
- resurse ce vizează motivarea elevilor pentru învățare, pentru a dezvolta experiențe de învățare motivante;
- resurse interactive, pentru a menține atenția și interesul pentru învățare al elevilor;
- resurse individualizate, adaptate la nevoile individuale ale elevilor, diferențierea învățării, resurse pentru activități de ameliorare/remediere.

În general, pentru accesibilizarea resurselor de învățare, cadrul didactic trebuie să se asigure că:

1. **Materialele** sunt clare, organizate și explicative permițând accesul la informație. Materialele sunt furnizate în formate PDF. Un fișier PDF poate conține imagini scanate ale fiecărei pagini de text, în esență „imagini” statice ale paginilor, sau o copie a textului care permite căutarea și sublinierea textului. Sunt incluse/prezente hyperlinkuri. Pentru a face acest lucru, asigurați-vă că textul hyperlinkului descrie întotdeauna conținutul link-ului. Informațiile din imagini pot fi accesate alternativ, prin descrierea acestora utilizând, de exemplu: Text Alternativ (Alt Text).
2. **Resursele video** sau **audio** sunt subtitrate. Se pot utiliza: instrumentele încorporate pe YouTube, instrumente și strategii de subtitrare în suita Google, ca de ex: Voce la text în Google Docs; subtitrare în timp real în prezentări Google (deocamdată doar în limba engleză); subtitrări live în Google Meet (limba engleză).
3. **Sarcinile** solicitate elevilor se pot realiza și fără a fi necesare abilități de introducere/scriere rapidă a textului, dexteritate manuală sau acuitate vizuală.

Strategii pentru a-i implica pe elevi în discuții online sincrone

- furnizarea către elevi a unei liste de întrebări/teme de discuție;
- comunicarea așteptărilor cadrului didactic legate de comportamentul online;
- provocarea elevilor pentru a alege teme de discuție și a adresa propriile întrebări;

- utilizarea jocurilor de spargere a gheții (icebreakers);
- utilizarea chat-ului pentru comunicare;
- solicitarea elevilor să autoevalueze activitatea online etc.

Semne de risc observate la elevi

- refuză să participe la activități, petrece mult timp în pat, doarme ziua, este mereu bolnav, nu este motivat să realizeze sarcinile propuse de cadrul didactic;
- se izolează, renunță la activități, nu manifestă inițiativă, este plictisit, scad performanțele școlare;
- capacitate scăzută de concentrare, ușor de distras, dezorganizat;
- ușor iritabil, certăreț, hipersensibil emoțional;
- schimbări bruște în comportament, raportat la perioadele anterioare;
- nivelul de răspuns emoțional, cu precădere negativ, în raport cu o anumită situație;
- anxietate, stări depresive (tristețe, apatie, lipsă de chef față de orice, inclusiv față de activități care anterior îi făceau plăcere copilului);
- evitarea anumitor persoane, schimbarea bruscă a stării emoționale (de obicei apariția emoției de frică sau disconfort) în preajma anumitor persoane, de ex: cadre didactice;
- comportamente agresive;
- diferite acuze somatice: dureri de cap, dureri de stomac (fluturi în stomac), transpirație abundentă, respirație sacadată, dureri la nivelul pieptului, înroșirea feței;
- tulburări de somn și alimentație, schimbări în rutina alimentară;
- dificultăți în a sta liniștit, impulsiv, sau mai puțin activ, relaționează mai puțin cu ceilalți, dezorganizat.

Rolul cadrului didactic

- Să cunoască informații despre riscurile online; modalitatea de creare a unei relații de încredere cu copilul; cum să acționeze în cazuri concrete etc.
- Să stabilească reguli clare de utilizare a platformei în timpul activității online.
- Să manifeste autocontrol. Să nu blameze, critice elevul.
- Să dețină control asupra situației, să identifice strategii de intervenție corespunzătoare situației.
- Să discute despre cum se simte elevul.
- Să discute cu elevul despre cum se poate decide dacă un material online este bun pentru el sau nu și cum să exploreze mediul online în siguranță.
- Să observe și să monitorizeze, în continuare comportamentul și starea emoțională a elevului.

Resurse:

1. Curs de instruire pentru adulți în domeniul cetățeniei digitale, Proiectul DQ Skills - Dezvoltarea Inteligenței Digitale a cursanților adulți pentru o Cetățenie activă, Erasmus Plus, Mediacreativa
2. Grosseck, G., Crăciun, D. Ghid practic de resurse educaționale și digitale pentru instruire online. Editura Universității de Vest: Timișoara, 2020. ISBN 978-973-125-790-7. Disponibil: [Ghidpracticderesurseeducationalesidigitalepentruinstruireonline.pdf \(ise\)](#).

PLANUL SESIUNII**4.2. PREDARE-ÎNVĂȚARE-EVALUARE HIBRIDĂ PENTRU INCLUZIUNEA TUTUROR ELEVILOR****Timp Total:** 90 minute**Timp pentru Training:** 45 minute

Lucru individual pre & post training: - N/A

Sesiune offline: 45 minute**Competențe**

Urmare a parcurgerii acestei sesiuni, formabilii vor fi capabili:

- Să înțeleagă cum are loc individualizarea procesului educațional pentru elevii cu CES.
- Să delimiteze conceptele de diferențiere vs individualizare, condițiile individualizării.
- Să se familiarizeze cu tehnica Easy read pentru adaptarea unui text pentru elevii cu dificultăți de învățare.
- Să cunoască ce este evaluarea autentică; evaluarea progresului școlar, algoritmul de încadrare a elevului cu CES la evaluarea finală.

Obiective de învățare:

- Să se informeze cu nouă moduri principale de diferențiere a sarcinilor la nivel de clasă de elevi.
- Să cunoască conceptele de evaluare a progresului școlar, algoritmul de încadrare în sesiunea de evaluare finală a elevilor cu CES, strategii de evaluare a progresului școlar.
- Să exerseze tehnica Easy read prin adaptarea unui text pentru elevii cu dificultăți de învățare.

Cunoștințe, abilități, atitudini

- Să dezvolte competențe de individualizare a sarcinilor de învățare pentru elevii cu CES.
- Să formeze o atitudine nondiscriminatorie, tolerantă și empatică asigurând dreptul la educație a fiecărui copil.

Evaluare formativă

Activitatea nr.3 - Revizuire circulară; Activitatea nr. 4 - Adaptarea textului prin tehnica Easy read (ușor de citit); Activitatea nr.5 - Reflecție și atitudine.

Resurse/Materiale

Echipament, hardware, software, etc.

Laptop, platforma ZOOM.

Materiale digitale sau printate

Flipchart, carioci, filmuleț, Fișa de lucru, Anexa 1, 2,3,4,5,6

Materialele Facilitatorului

Material 1: Prezentare Power-Point

Material 2: Suportul de curs

Activități offline și resurse

 [45] min.

Sesiunea OFFLINE

Evocare/Motivare

 [5] min.

Activitatea 1. Activitate de sensibilizare „Scrisul în oglindă”

Descrierea activității: Realizați următoarea sarcină în pereche cu un coleg.

Sarcina: Cât timp colegul dvs. va citi textul propus mai jos, întrerupeți-l de mai multe ori, îndemnați-l să citească mai repede, adresați-i replici de felul: „Chiar nu înțelegeți! E atât de ușor!”. La finalizare inversați rolurile, după care reflectați asupra dificultăților și stărilor trăite în ambele roluri, faceți analogie cu situația elevilor cu cerințe educaționale speciale și/sau dizabilități.

Textul propus spre lectură:

Acisipărgaena-

stazeșae pnuțeludrăgtatnâbreifnî.AnmaoducselucuCatișeinîațaenimidatsaecaărăfă lerb mu.

(Forma inversată a enunțului: Pisica neagră s-a așezat pe un gârduleț înfierbântat. Doamna Cuculescu a ieșit în dimineața aceasta fără umbrelă).

Reflecții pentru discuții:

- Cum v-ați simțit?
- A fost ușor sau dificil să realizați sarcina propusă?
- Ce dificultăți ați întâmpinat? De ce?
- Ce ați învățat din acest exercițiu?

Realizarea sensului/ Informare

 [15] min.

Activitatea nr. 2. Secvență video „Băiețelul”

Descrierea activității: Participanților li se prezintă o secvență din filmulețul „Băiețelul”. Facilitatorul inițiază discuții în baza întrebărilor. La dorință se expun 1-2 participanți.

Reflecții pentru discuții:

- Cum v-ați simțit?
- Care este mesajul filmulețului?
- De cine și de ce depinde succesul unui copil?
- Cum putem individualiza procesul educațional pentru un elev cu CES?

Comentariul facilitatorului: Menționați în cadrul discuțiilor că fiecare copil, indiferent de situația sa de dezvoltare, are nevoie de sprijin și suport pe parcursul dezvoltării sale. Mulți copii se confruntă cu dificultăți la un anumit moment al vieții lor. Unele situații se rezolvă, altele necesită sprijin/suport continuu. Dacă acesta nu i se acordă la timp, un copil considerat „tipic” poate ajunge ușor în categoria celor „cu probleme”. Un copil cu CES înscrie o nevoie mai mare în acest sens, iar noi, adulții, suntem cei care creăm posibilitățile optime pentru satisfacerea acesteia. Problematika copiilor cu CES este privită ca înțelegere a diferențelor extrem de variate între nivelurile, ritmurile, stilurile și particularitățile lor de creștere, învățare și dezvoltare.

Activitatea nr. 3. Revizuire circulară

Descrierea activității: Participanții sunt împărțiți în 4 grupuri a câte 8-9. Fiecare grup lucrează la un subiect repartizat de facilitator. Grupul nr. 1 - Diferențierea vs Individualizarea; Grupul nr. 2 - Individualizarea strategiilor de evaluare a progresului școlar al elevilor cu CES; Grupul nr.3 - Evaluarea progresului școlar al elevului cu CES; Grupul nr. 4 – Evaluare și monitorizare.

Sarcina: Fiecare grup scrie ce știe despre tema dată timp de 2 minute. În 2 min. posterele se mișcă pe cerc, formabilii citesc și completează. Din nou se mișcă posterele pe cerc până revin la grupul inițial. Ulterior se oferă suportul din Anexa nr.1-4 pentru completarea informației. Facilitatorul oferă feedback participanților și face legătura cu sarcina ce urmează a fi realizată.

Extinderea/ Exersarea

 [20] min.

Activitatea 4. Adaptarea textului prin tehnica Easy read (ușor de citit)

Descrierea activității: Facilitatorul informează participanții cu privire la tehnica Easy read, care este o metodă rezultativă în adaptarea materialelor pentru sarcini concrete, și constă în transformarea informațiilor pentru a fi mai ușor de înțeles persoanelor cu dificultăți de învățare. Procedurile de bază ale tehnicii sunt: reducerea dimensiunii textului; separarea textului în alineate și frazelor mari în enunțuri mai scurte; înlocuirea neologismelor, cuvintelor rar utilizate în vorbirea curentă cu sinonimele acestora; excluderea abrevierilor; folosirea unor imagini/simboluri.

Sarcina: Se formează 6 grupuri a câte 7-8 participanți. Se repartizează per grup câte o secvență dintr-un text, de la una din disciplinele școlare (l. engleză; l. română; biologia). Participanții vor avea ca sarcină să adapteze/transforme textul original, utilizând tehnica Easy read pentru un copil cu dificultăți de învățare.

Timp pentru realizarea sarcinii în grup: 10 min. Grupul va delega un reprezentant din grup pentru a prezenta textul transformat în grupul mare.

Facilitatorul oferă feedback și propune un exemplu de text original/transformat. Face concluzii și recomandări, la necesitate.

Evaluarea/ Aplicarea

 [5] min.

Activitatea nr.5 Reflecție și atitudine.

Sarcina: Analizați individual afirmațiile din anexa nr.5, bifând varianta de răspuns - Adevărat sau Fals.

Facilitatorul completează informația (concluzii finale/reflecții).

Resurse adiționale (opțional)

1. Balan V., Bortă L., Botnari V., Bulat G., Eftodi, A., etc. Educația incluzivă. Unitate de curs. Ediție revăzută și completată. Chișinău: Bons Offices, 2017.
2. Bulat G., Gînu D., Rusu N. Evaluarea dezvoltării copilului. Ghid metodologic. Chișinău: Bons Offices, 2015.
3. Bulat G., Rusu N. Suportul educațional. Asistența copiilor cu cerințe educaționale speciale. Ghid metodologic. Chișinău: Bons Offices, 2015.
4. Eftodi A., Cazac A., Filip G., Galben S. Individualizarea procesului educațional prin adaptări curriculare. Ghid metodologic. Chișinău: Tipografia Centrală, 2017.
5. Eftodi A., Galben S., Budan M., Bîlici M. Planul educațional individualizat. Structura-model și ghidul de implementare. Ediție revizuită și adaptată, Chișinău, 2017.

Diferențierea vs Individualizarea

Diferențierea - adaptarea activității de predare-învățare-evaluare, sub raportul conținutului, al formelor de organizare și al strategiilor didactice la particularitățile elevilor (capacitate de învățare, ritm de gândire și acțiune, abilități, motivații, interese, aptitudini etc.); la tipurile de individualități.

Individualizarea - adaptarea activității didactice la potențialul/particularitățile individuale ale elevului.

Funcțiile esențiale:

- Facilitează realizarea idealului educativ.
- Asigură rezultate școlare mai bune.
- Previne și diminuează situațiile de eșec la integrarea școlară.
- Identifică la timp și stimulează interesele și aptitudinile elevilor.
- Previne și elimină fenomenele de suprasolicitare și subsolicitare.
- Conduce la formarea unor trăsături de personalitate.

Învățarea diferențiată și individualizată

Necesitatea învățării diferențiate și individualizate decurge din:

- Specificul rațiunii umane cu diferențe psihice și psihofiziologice.
- Idealul educațional al școlii din Republica Moldova constă în formarea personalității cu spirit de inițiativă, capabile de autodezvoltare, care posedă nu numai un sistem de cunoștințe și competențe necesare pentru angajare pe piața muncii, dar și independență de opinie și acțiune, fiind deschisă pentru dialog intercultural în contextul valorilor naționale și universale asumate.

Practici ale individualizării

Individualizarea din perspectiva:

- tipurilor de inteligență (lingvistică, logico-matematică, spațial-vizuală, muzicală, corporal kinestezică, naturalistă, interpersonală etc.);
- stilurilor de învățare (auditiv, vizual, tactil-kinestezic);
- formelor de organizare a activității (GM, G.M., lucrul în perechi, lucrul individual, lucrul în grup);
- scopului (nevoi)/motivației;
- potențialului/capacităților;
- evitarea eșecului școlar;
- mai bună și eficientă integrare;
- diferențelor psihologice;
- echilibrului și ritmului de activitate.

Condițiile individualizării:

- nivelul de dezvoltare a diferitor domenii (emoțional, fizic/motor, cognitiv, verbal, social);
- nivelul de dezvoltare a proceselor psihice (limbajul, gândirea, memoria, atenția, imaginația);
- identificarea specificului personalității copilului/caracteristicilor individuale (temperamentul, afectivitatea/emotivitatea);
- stilul de învățare (auditiv, vizual, kinestezic);
- cultura familiei;
- ritmul de dezvoltare;
- sexul.

Acțiuni ale individualizării:

- În centrele de activități sarcinile sunt formulate respectându-se particularitățile de vârstă și individuale.
- Cadrul didactic alege metoda de lucru în funcție de nivelul de dezvoltare, preocupările, nevoile elevului, combinând-o armonios cu stilul de învățare al acestuia.
- Cadrul didactic oferă elevului posibilitatea de a decide și de a alege.
- Cadrul didactic consemnează observări la adresa elevului, aprofundându-se în cunoașterea lui.
- Cadrul didactic discută individual cu elevul și părinții acestuia de câte ori este necesar.
- Evoluția și progresul fiecărui elev sunt oglindite în mapa și portofoliul elevului.
- Elevul își exprimă rezultatul muncii și se autoevaluează.
- Cadrul didactic și elevul își expun lucrările la centre, în spații special amenajate, elevul având posibilitatea să revină asupra conținutului lucrărilor personale și ale colegilor.

Principii pentru modele de intervenție

În majoritatea metodelor cadrul didactic trebuie:

- să definească bine nevoile;
- să precizeze obiectivele învățării;
- să evalueze aptitudinile elevilor în raport cu obiectivele;
- să verifice stadiul aptitudinilor prezente;
- să furnizeze materialele corespunzătoare;
- să stabilească modul de prezentare a lecțiilor și cel în care poate să verifice elevul;
- să-și adapteze metodele la cerințele elevului;
- să asigure suficiente exerciții pentru a fi sigur de reușita predării

- să evalueze elevii în funcție de obiectivele definite

Modelele de intervenție se referă la dificultățile de învățare ale unui elev prin metode și materiale ce corectează sau elimină problemele.

Moduri principale de diferențiere a sarcinilor la nivelul clasei

1. **Volum.** Se pot adapta numărul de elemente pe care elevul trebuie să le învețe și să le completeze. De ex.: reduceți numărul termenilor științifici pe care elevul trebuie să-i învețe într-o lecție.
2. **Metode de predare.** Puteți adapta metodele de predare. De ex.: folosiți diverse materiale didactice ilustrate, planificați introducerea mai multor exemple practice, planificați activități practice, recurgeți la grupuri de învățare prin cooperare.
3. **Participare.** Puteți adapta măsura în care elevul este implicat activ în rezolvarea sarcinii. De ex.: la geografie, un elev va ține globul pământesc, în timp ce alții indică locurile pe hartă.
4. **Timp.** Puteți adapta timpul alocat învățării, completării unei sarcini sau unui test. De ex.: creați un orar individualizat pentru finalizarea unei sarcini; stabiliți ritmuri de învățare diferite (creșteți sau reduceți ritmul) pentru unii elevi.
5. **Nivelul de sprijin.** Puteți alocă mai mult sprijin individual anumitor elevi. De ex.: apelați la elevi care să-și ajute colegii, cadre didactice de sprijin, tutori elevi (elevi de aceeași vârstă sau mai mari).
6. **Dificultate.** Puteți adapta nivelul conținuturilor, tipul problemei, regulile pe care elevul le poate folosi în rezolvarea sarcinii. De ex.: permiteți utilizarea calculatorului la ora de matematică, simplificați instrucțiunile pentru rezolvarea sarcinii, schimbați regulile pentru a răspunde nevoilor elevilor.
7. **Rezultat.** Puteți adapta modul în care elevul poate răspunde cerințelor. De ex.: în loc să răspundă la întrebări în scris, dați-i voie elevului să răspundă oral, folosiți un caiet de comunicare pentru unii elevi, permiteți elevilor să demonstreze cunoștințele pe care le au prin utilizarea unor mijloace practice.
8. **Modificați curriculumul.** Puteți adapta obiectivele sau rezultatele așteptate folosind același conținut. La geografie, de ex.: dați unui elev sarcina să localizeze și orașul - capitală.
9. **Înlocuiți curriculumul.** Puteți folosi instrucțiuni și materiale de învățare diferite pentru a răspunde scopurilor personale de învățare ale unui elev. De ex.: în timpul unui test de limbă, un elev își dezvoltă abilitățile de utilizare a calculatorului în sala de calculatoare.

Individualizarea strategiilor de evaluare a progresului școlar al elevilor cu CES

Evaluarea progresului de învățare al elevului cu CES este parte componentă a procesului educațional. Este important ca procesul de evaluare să fie cât mai autentic și realizat în funcție de particularitățile individuale de dezvoltare a elevului.

Procesul educațional trebuie înțeles ca un întreg sau ca un tot unitar, constituit din trei componente: predare-învățare-evaluare. Fiecare dintre elementele componente ale acestui proces sunt deschise, corelative, ele interacționează și se condiționează reciproc, producând rezultate școlare.

În contextul curriculumului general, dar și a celui adaptat (CGA, CM), rezultatele școlare vizează competențele elevului formate la nivel transdisciplinar, dar și printr-o disciplină sau alta. În acest sens, este important să se formeze, dar și să se evalueze, atât prin proceduri de evaluare formativă/continuă cât și sumativă/finală, nivelul de formare al competențelor disciplinare, care, la rândul lor, asigură formarea-dezvoltarea competențelor transdisciplinare, cum ar fi: a învăța să înveți, competența de comunicare (în limba maternă, în limba străină), relaționarea cu alții, rezolvarea de probleme etc.

Evaluarea reprezintă un proces complex de măsurare, apreciere, analiză și interpretare a datelor prin intermediul unor instrumente de evaluare, în scopul emiterii unei judecăți de valoare asupra rezultatelor obținute din acest proces și adoptării unor decizii pedagogice care se impun. Ea are rolul de a sprijini activitatea de învățare și de formare a competențelor școlare, de a măsura progresul elevilor, de a întări motivația învățării, de a regla activitatea cadrului didactic și a elevilor și de a-i obișnui pe elevi cu aprecierea.

Literatura de specialitate indică 8 componente importante ale evaluării școlare, care urmează a fi valorificate în evaluarea progresului școlar al elevilor, inclusiv a celor cu CES.

Acestate vizează:

- obiectul evaluării (ce vom evalua, tipuri de procese/rezultate/produse);
- criteriile evaluării (în raport cu ce se evaluează);
- operațiile evaluării (ce pași trebuie de făcut);
- strategiile (proiectarea și coordonarea acțiunilor);
- tipurile/formele de evaluare;
- metode, tehnici, instrumente (cum vom evalua);
- timpul evaluării (momente oportune pentru evaluare: înainte, în timpul sau după acțiunea / intervenția educațională);

- agenții evaluării (factori de conducere, cadre didactice, elevi, experți etc.).

În proiectarea evaluării progresului școlar se va porni de la 5 întrebări esențiale:

- Ce voi evalua? – prin care se identifică domeniul și obiectul evaluării (de exemplu: scrierea - competența elevului de a scrie, lectura - capacitatea lui de a înțelege un text, calculul sau rezolvarea de probleme etc.)
- Pentru ce voi evalua? – se identifică scopul evaluării (de exemplu: stabilirea progresului elevului în activitatea de scriere, de lectură, de comunicare etc.), în funcție de competența urmărită prin disciplina predată.
- Cum voi evalua? – se proiectează forma și metodele de evaluare, care trebuie să fie cât mai adecvate scopului și obiectului evaluării și cât mai diverse, conform cerințelor evaluării autentice.
- Cu ce voi evalua? – se selectează instrumentele de evaluare și tehnicile adecvate de măsurare - apreciere.
- Pe ce bază voi evalua? – se precizează criteriile de apreciere, indicatorii și descriptorii de performanță care trebuie să apară în rezultatele fiecărui elev.

Deși termenul frecvent utilizat în evaluare este acel de rezultate sau performanțe școlare, obiectul evaluării solicitat de orientările actuale nu reprezintă doar produsul, rezultatul activităților de învățare, ci și procesul care a contribuit la obținerea rezultatului. Astfel, în actul evaluării, în special în cazul elevului cu CES, nu se va ține cont doar de răspunsul dat de elev într-o situație problematică, dar se va încerca și aprecierea modului de gândire, factorii care au condiționat anume acest răspuns.

Evaluarea progresului școlar al elevului cu CES/evaluarea finală

- *prin raportare la individ* (măsoară progresul individual al elevului pe parcursul procesului său unic, de dezvoltare și învățare);
- *prin raportare la curriculum*, prin care se apreciază performanțele elevului în procesul de parcurgere a curriculumului (CG, CGA, CM).

Individualizarea strategiilor de evaluare

- **Curriculum general cu adaptări (CGA)** - evaluare în baza reglementărilor generale privind conținutul evaluării, cu adaptarea tehnologiilor de evaluare.
- **Curriculum modificat (CM)** - evaluare în baza probelor /sarcinilor individualizate, bazate pe finalitățile și conținuturile stabilite în CM, cu/sau fără adaptarea tehnologiilor de evaluare.

Evaluarea elevilor cu curriculum general cu adaptări (CGA)

Evaluarea progresului școlar al elevilor cu CES, care parcurg materia de studiu la disciplină prin curriculum general cu adaptări (CGA), se realizează în baza reglementărilor generale privind conținutul evaluării, cu adaptarea tehnologiilor de evaluare.

Adaptări în evaluarea progresului școlar:

- timpul destinat activității de evaluare;
- adaptări ambientale conform necesităților elevului;
- locul evaluării;
- modalități de percepere a sarcinii;
- forma de evaluare (scris/oral);
- echipamentul specializat.

Evaluarea elevilor cu curriculum modificat (CM)

Evaluarea progresului școlar al elevilor încadrați în procesul educațional **prin curriculum modificat (CM)** se realizează în baza **probelor/sarcinilor individualizate**, axate pe finalitățile și conținuturile stabilite în curriculumul modificat, cu/sau fără adaptarea strategiilor de evaluare.

Evaluarea progresului școlar al elevului cu CM

- Probe/sarcinile individualizate la disciplina școlară, inclusiv pentru evaluarea finală, le elaborează cadrul didactic la clasă, în conformitate cu PEI.

- Strategii adaptate vizează aceleași aspect ca și în cazul evaluării elevilor încadrați în procesul educațional prin CGA, indiferent de tipul de evaluare, inclusiv evaluarea finală.

Evaluarea finală

- Reconsiderarea criteriilor de evaluare (în baza obiectivelor PEI).
- Adaptarea procesului și a condițiilor de evaluare.
- Diversificarea formelor, mijloacelor și instrumentelor de evaluare.
- Extinderea utilizării testului docimologic ca instrument de evaluare.
- Extinderea evaluării asupra tuturor competențelor și personalității elevului.
- Proiectarea oportunităților de integrare socială.

Algoritmul evaluării finale

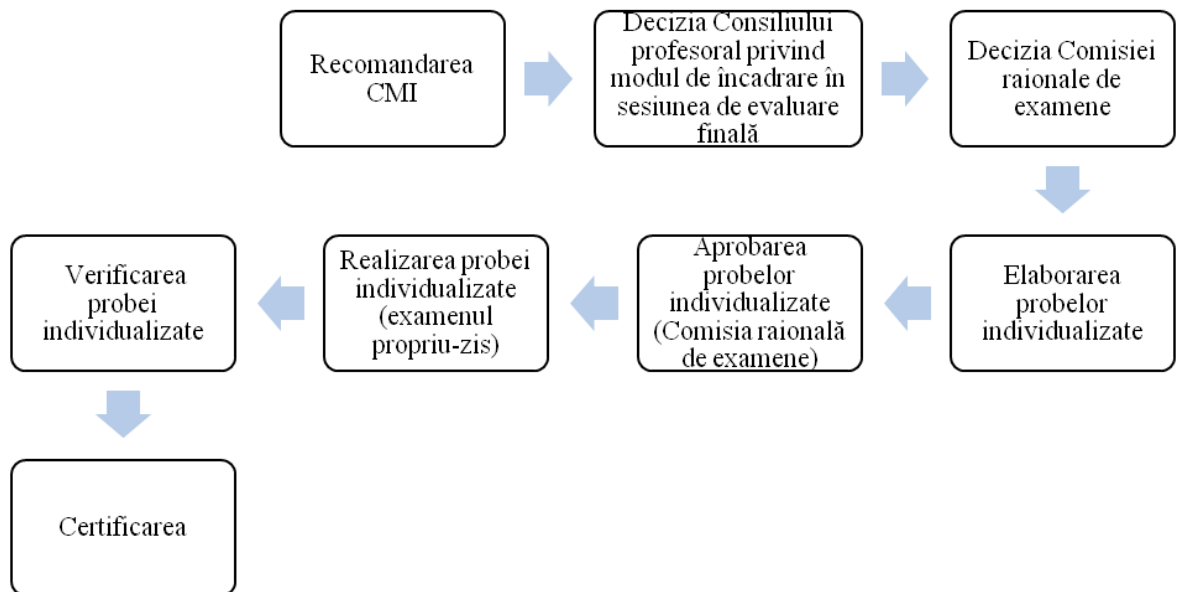

Figura 1. Algoritm evaluare finală

Schema-algoritm de încadrare a elevului cu CES

în sesiunea de evaluare finală și certificare

CMI	Prezintă Consiliului profesoral demersul privind încadrarea elevilor cu CES în sesiunea de evaluare finală și certificare.		
Consiliul profesoral	Examinează și decide asupra condițiilor în care va susține examenul elevul cu CES	Examinează și decide privind individualizarea testului de examen	Examinează cererea părinților și decide asupra neîncadrării elevului în sesiunea de examene
Comisia raională/municipală de examene	Organizează procesul de validare a deciziei Consiliului profesoral. Informează Comisia națională de examene.		
Administrația instituției	Asigură condițiile pentru susținerea examenului, conforme necesităților elevului	- Desemnează responsabili de elaborarea testului individualizat. - Coordonează procesul de elaborare a testului. - Remite testul, spre aprobare, Comisiei raionale de examene	
Comisia raională/municipală de examene		- Aprobă testul de examene - Remite testul, în ziua de examen, în instituție - Desemnează Comisia de evaluare a testelor individualizate la fiecare disciplină de examene - Organizează evaluarea - Transmite rezultatele în instituție	
Administrația instituției	Certifică nivelul de studii, prin eliberarea certificatului de format aprobat de Ministerul Educației și Cercetării în funcție de tipul de curriculum prin care a parcurs disciplinele școlare (serie generală sau serie specifică)		Eliberează elevului un certificat-confirmare de incluziune școlară

Etape în elaborarea probei individualizate de examene

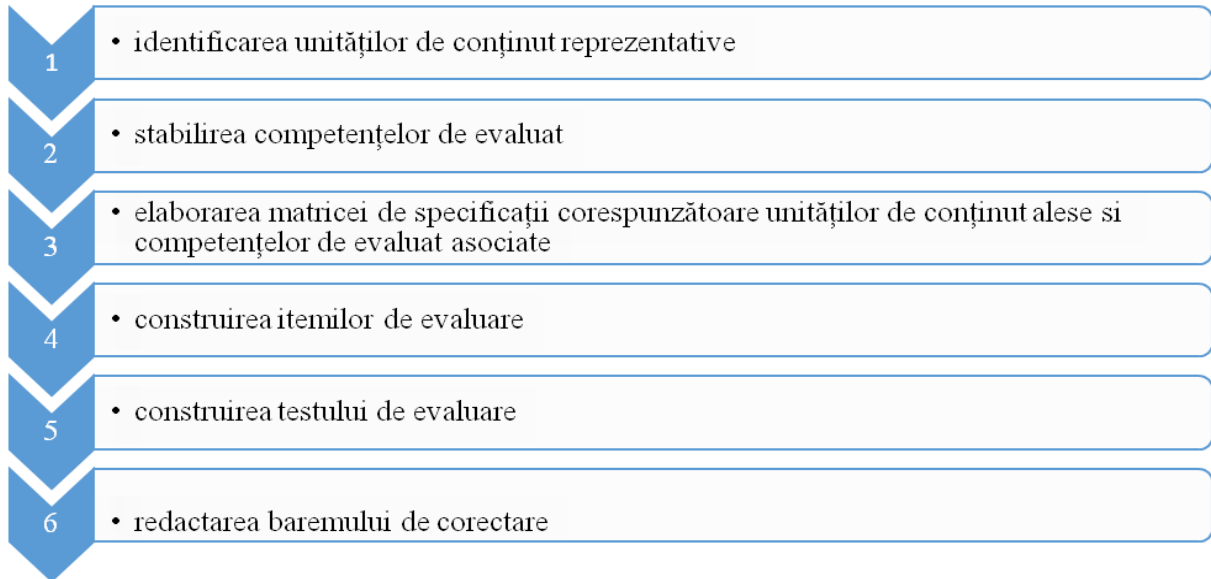

Figura 2. Etape în elaborarea probei individualizate de examene

Certificarea

Tip curriculum	Proba de examene	Certificare
CGA	Generală, aceeași pentru toți elevii	Certificat serie generală ASG
CM	Individualizată, conformă Curriculum-ului modificat	Certificat serie specifică ASG/PEI

Evaluare și monitorizare

Activitățile de monitorizare și evaluare se desfășoară înaintea, pe parcursul și în urma implementării măsurilor de intervenție. Ele sunt instrumente importante în elaborarea și implementarea PEI, cu scopul de a identifica la timp problemele, succesele și necesitatea de reajustare și a măsurilor acestuia.

Monitorizarea reprezintă colectarea sistematică de date privind indicatori specificați, pentru a le oferi o indicație despre progresele înregistrate și gradul de atingere a obiectivelor dintr-un plan aflat în desfășurare. Monitorizarea oferă informații pentru posibile ajustări și replanificări pe parcursul implementării PEI, pentru îmbunătățirea rezultatelor finale. Monitorizarea are loc la intervale periodice mai scurte, spre deosebire de evaluare, care este de natură mai strategică și furnizează informații destinate învățării și perfecționării planurilor viitoare. Ca atare, evaluarea are loc mai rar și, în general, la încheierea unui ciclu de planificare.

Monitorizarea, revizuirea și evaluare cu regularitate reprezintă o caracteristică principală a dezvoltării.

Evaluarea este estimarea sistematică și obiectivă a unui plan, politici sau măsuri aflate în desfășurare sau deja finalizate, precum și a pregătirii, a implementării și a rezultatelor acestora. Scopul evaluării este de a determina relevanța și îndeplinirea obiectivelor și a țintelor precizate, de ex. evaluarea arată cât de bine a funcționat un plan sau o măsură. Activitățile de monitorizare și evaluare sunt importante în procesul de planificare și implementare pentru a furniza informații credibile și utile, care să permită încorporarea concluziilor în procesul decizional.

Activitățile cheie în această privință sunt: stabilirea de priorități și obiective cuantificabile, încorporarea monitorizării și evaluării în plan, verificarea progreselor înregistrate în vederea atingerii obiectivelor și revizuirea realizărilor pentru a înțelege domeniile reușitelor și ale eșecurilor.

Activitățile de monitorizare și evaluare trebuie desfășurate într-o manieră structurată și într-un ciclu periodic, deși frecvența acestora poate varia, evaluarea realizându-se la intervale mai mari de timp. Strâns legată de evaluare și utilizând metode similare este estimarea, de ex. estimarea impactului și a valorii măsurilor înainte de implementare. Estimarea (sau evaluarea expectanțe) face parte din procesul de selectare a măsurilor.

Pașii cheie ai monitorizării, ai evaluării ex- ante și ai evaluării ex- post sunt:

1. Definirea obiectivelor
2. Definirea indicatorilor de performanță
3. Definirea țintelor și identificarea problemelor
4. Măsurarea impactului.

Pentru estimare (evaluare ex-ante)

- Determinarea unei baze de acțiuni minime în raport cu care se evaluează propunerea;
- Previzionarea efectelor propunerii.

Pentru evaluare (evaluare ex-post)

- Măsurarea condițiilor anterioare;
- Măsurarea condițiilor ulterioare.

Investiția în activități pentru monitorizarea și evaluarea proceselor de planificare și a impactului pe parcursul și în urma implementării acestor măsuri în raport cu obiectivele precizate oferă beneficii pentru:

- creșterea eficienței proceselor de planificare și implementare a măsurilor;
- contribuția la o calitate superioară a procesului;
- evaluarea și creșterea calității măsurilor și a grupurilor și pachetelor de măsuri;
- completarea lacunelor dintre obiective și țintele măsurabile, dintre plan și implementarea acestuia;
- îmbunătățirea dovezilor empirice pentru viitoarele estimări ale planificării și ale proiectelor;
- asigurarea managementului calității pentru toți partenerii;
- optimizarea alocării resurselor și economisirea de resurse, precum și îmbunătățirea comunicării cu actorii și cu publicul.

Lista de autoevaluare

Lista de verificare a competențelor dobândite	Adevărat/Fals
Încerc să găsesc soluții adecvate pentru problemele elevilor mei și să-i sprijin în funcție de nevoile lor	
Eu cunosc metode și materiale pe care le pot folosi individualizat.	
Eu ofer elevilor mei o varietate de oportunități de a participa activ la lecție	
Eu implic elevii în alegerea strategiilor de învățare și în proiectarea procesului didactic	
Eu ofer elevilor mei un feedback constructiv, astfel încât ei să se poată dezvolta continuu în procesele lor de învățare și formare.	
Eu pot vizualiza resursele elevilor mei și le pot folosi pentru procesele lor de învățare în procesul didactic.	
Adaptările curriculare pentru elevul cu CES presupun adaptarea strategiilor de predare-învățare-evaluare, asigurând formarea finalităților de studii conform curriculumului general.	
Modificările curriculare la disciplinele școlare pentru elevul cu CES pot fi realizate prin: simplificare, excludere și comasare.	

**Suportul de curs al facilitatorului local/raional
 PREDARE-ÎNVĂȚARE-EVALUARE HIBRIDĂ PENTRU INCLUZIUNEA
 TUTUROR ELEVILOR**

Învățarea individualizată. Clasa de elevi.

Cadrul didactic stabilește un climat de încredere, permițând regulat elevilor ocazia de a se întâlni în grup, pentru a discuta probleme de ordin școlar, dar și de ordin general, ce sunt legate de organizarea și funcționarea clasei.

Elevilor nu trebuie să le fie frică de un sistem bazat pe succes sau eșec, ci trebuie să participe împreună cu cadrul didactic la evaluarea randamentului muncii lor.

Cadrul didactic nu reprimă prin pedepse comportamentale inadecvate, ci explică posibilele consecințe ale acestui comportament, sub aspectul securității elevilor.

Cadrele didactice sunt deschise față de elevi. Ei nu adresează întrebări complicate, la care știu că nu li se va răspunde, iar elevii cunosc că cadrul didactic are încredere în ei.

În cea mai mare parte a timpului, cadrul didactic discută cu elevii, nu către ei, îi ascultă atent și zâmbitor când aceștia îi povestesc mici întâmplări din viața clasei.

Învățarea individualizată. Relațiile cu elevii.

Raporturile ce se stabilesc cu fiecare elev în parte sunt foarte importante. Elevul trebuie să simtă că este apreciat ca individ, nu ca un număr dintr-o listă. Astfel, elevii vor participa la procesul de învățământ după posibilitățile fiecăruia, cadrele didactice trebuind să-și adapteze metodele pedagogice în consecință.

Cadrele didactice trebuie:

- Să cunoască dificultățile de învățare ale elevilor, modul și domeniile în care se manifestă.
- Să se asigure că elevii stăpânesc bine adaptările necesare nivelului în care sunt încadrați.
- Să verifice dacă materialele pentru fiecare lecție sunt cele adecvate.
- Să procure material corespunzător, dacă este cazul.
- Să-și rezerve timp pentru evaluarea eficienței activităților de învățare și cunoaștere.

Învățarea individualizată. Mijloace.

Elevii cărora le este greu să urmărească lecțiile pot folosi materiale audio-vizuale (filme, albume, diapozitive, desene etc.) sau obiecte, ce vin în completarea prezentării orale a materiei. Pentru elevii ce nu au o memorie prea bună, ideile esențiale trebuie scrise pe tablă sau o foaie de lucru.

În timp ce ceilalți elevi își continuă activitatea, cadrul didactic poate acorda câteva minute, la sfârșitul expunerii, pentru a lămurii sau a face un rezumat pentru elevii cu dificultăți de învățare. Se poate recurge și la alte metode de învățare individualizată. Spre exemplu, dacă un elev nu poate scrie la fel de repede ca și ceilalți sau are dificultăți cu ortografia, unul dintre colegi îl poate ajuta; sau cadrul didactic poate înregistra expunerea, permițând acestui elev să lucreze în ritmul propriu.

Puncte cheie:

- Diferențierea ar trebui să fie o practică incluzivă obișnuită în activitatea la clasă.
- Elevii învață în ritmuri diferite, nu toți elevii învață la fel.
- Se așteaptă din partea cadrelor didactice să-i dea fiecărui elev șansa de a-și atinge potențialul maxim.
- Diferențierea înseamnă să organizezi învățarea în pași și nivele diferite de realizare la nivelul clasei.
- Curriculumul permite aplicarea diferitelor metode de predare și instruirea la diferite niveluri.
- Diferențierea presupune activități de un nivel elementar și mai simple.
- Diferențierea presupune utilizarea manualelor și a fișelor de lucru care sunt adaptate experiențelor elevilor.

Acțiuni la nivel de școală pentru ai sprijini pe elevi

- Monitorizarea progresului individual al elevilor.
- Verificarea dacă s-a progresat corespunzător standardelor.
- Asocierea intervențiilor cu nevoile individuale.
- Crearea nivelurilor gradate de răspuns la nevoile individuale.

Suportul extra-școală

- Se stabilește când problemele sunt grave și/sau persistente și elevul cu CES va necesita suport intensiv, care depășește limitele și resursele școlii.
- Informația furnizată de învățător/diriginte și cadrele didactice la clasă va constitui punctul de pornire în soluționarea problemelor la acest nivel.
- Suportul la nivel de clasă va continua să fie un element important în programul general de suport al elevului cu CES, reflectat în PEI.

Considerații generale privind individualizarea

Individualizarea	
Ce este individualizarea?	● organizarea procesului educațional în baza educației incluzive; ● este un răspuns al cadrului didactic la necesitățile educaționale ale celor care învață, inclusiv a elevului cu CES etc.
Cine poate realiza individualizarea?	● cadrul didactic; ● cadrul didactic de sprijin; ● membrii CMI; ● membrii echipei PEI.
Unde putem aplica individualizarea?	● la elaborarea/implementarea PEI; ● la stabilirea obiectivelor/finalităților educaționale individuale ale elevului cu CES; ● în identificarea stilului de învățare și a inteligențelor multiple etc.

Când și cum facem individualizarea?	● la evaluarea particularităților de dezvoltare a copilului; ● la elaborarea/realizarea adaptărilor curriculare;ă ● la acordarea suportului elevului cu CES; ● prin adaptarea activității didactice la potențialul/particularitățile individuale ale dezvoltării elevului cu CES; ● prin adaptarea procesului educațional la diversitatea de necesități ale elevului cu CES: diversificarea metodelor, tehnicilor și a procedeelelor; a sarcinilor de învățare; a materialelor didactice (elaborare, adaptare, suplimentare).
De ce realizăm individualizarea?	● asigurarea accesului la educație de calitate a tuturor copiilor; ● evaluarea și monitorizarea progresului elevului cu CES; ● identificarea punctelor forte, a intereselor și a necesităților educaționale ale elevului cu CES etc.

Învățarea ca fenomen dinamic și complex, în perspectiva strategiilor învățării interactive, are la bază o serie de elemente definitorii care pot completa lista strategiilor devenite deja clasice, valabile și în cazul copiilor cu cerințe educaționale speciale:

- *Valorificarea experiențelor zilnice ale elevilor* prin crearea unor situații/scenarii tip – fiecare elev poate avea o experiență diferită cu privire la unul și același eveniment/fenomen, aceasta putând fi împărtășită și celorlalți colegi.
- *Valorificarea cunoștințelor anterioare ale elevilor* în desfășurarea lecțiilor noi și rezolvarea unor sarcini de lucru în perechi sau grupuri mici.
- *Utilizarea situațiilor de joc în învățare* (jocuri de rol, dramatizarea, jocul didactic etc.).
- *Folosirea problematizării pe secvențe didactice* și aplicarea rezultatelor prin metode și procedee de expresie ca desenul, povestirea, lucrul manual, modelajul.
- *Rezolvarea creativă a conflictelor în clasă.*
- *Colaborarea cu familia.*
- *Valorificarea resurselor din comunitate* ca tehnici de sprijinire a învățării, predării și evaluării.
- *Implicarea elevilor în activități care presupun cooperare* prin rezolvarea unor probleme: pot învăța să asculte, să negocieze și să accepte opinia sau părerea celuilalt, indiferent de statutul sau rolul pe care îl dețin în grupul respectiv.

Experiența practică în domeniul educației elevilor cu cerințe educative speciale sugerează și posibilitatea desfășurării activităților didactice pe niveluri multiple de învățare – grupe de nivel – pentru a putea răspunde eficient tuturor cerințelor și particularităților în învățare ale elevilor din clasă. Argumentele care vin să susțină această poziție sunt:

- Nu toți elevii de aceeași vârstă au același potențial de învățare.
- Nu toți elevii unei clase au aceleași interese și aceeași motivație pentru învățare.
- Așteptările privind participarea elevilor la lecție trebuie corelate cu interesele și cerințele individuale în materie de educație ale fiecărui elev în parte.

Aceste forme de activitate diferențiată presupun cu necesitate un grad ridicat de flexibilitate între elementele de structură ale sistemului, astfel încât orice elev să poată trece de la un nivel la altul sau de la o grupă la alta atunci când rezultatele obținute de el impun/solicită această trecere.

Dificultăți și exemple de adaptări

Dificultăți	Adaptări
Dificultăți de memorare	- simplificarea vocabularului; - formularea sarcinilor de memorare în funcție de importanța acestora pentru experiența zilnică a elevului; - recapitularea periodică și asigurarea transferului competențelor achiziționate în viața de zi cu zi; - utilizarea tehnicilor de memorare (evidențierea cromatică a conceptelor-cheie); - utilizarea hărților conceptuale pentru a evidenția relațiile între concepte (<i>după Haager și Klingner, 2005</i>) etc.
Dificultăți de atenție	- poziționarea elevului în primele bănci sau cât mai aproape de cadru didactic/în zona din față/departate de ferestre; - utilizarea unui semnal pentru captarea atenției (atenție, ascultăm cu toți, spun ceva important); - oferirea unei singure indicații clare și concise; - stabilirea contactului vizual cu elevul și menținerea atenției în timpul instrucțiunilor verbale; - valorizarea momentelor când copilul manifestă atenție și interes (aprecierea răspunsurilor corecte); - propunerea activităților care pot fi realizate în perechi; - folosirea culorilor stridente/pale pentru atragerea atenției etc.

Dificultăți de concentrare	- desemnarea unui coleg care să ajute copilul cu CES; - solicitarea elevului să repete indicațiile oferite în scopul asigurării că sarcina a fost înțeleasă; - oferirea suportului necesar (scheme, algoritmi, grafice, cuvinte - cheie, plan de idei etc.), care ar susține concentrarea și ar conduce la finalizarea sarcinii/activității; - crearea unui confort psihologic în cazul solicitării ajutorului din partea elevului cu CES; - menținerea unui echilibru între activitățile de muncă și cele de odihnă cu aplicarea tehnicilor de relaxare; - identificarea și valorizarea domeniilor în care elevul este lider; - crearea unui spațiu în sala de clasă unde elevul se poate retrage oricând va fi necesar; prezența pe masă a unui set de materiale utile; - implicarea elevului în sarcini mai scurte și oferirea recompenselor după ce sarcina este finalizată; - adaptarea fișelor de lucru și de evaluare pentru a conține cât mai puține elemente pe o pagină; - practicarea imaginilor (orarul zilei, pașii în fiecare activitate, sfârșitul activității și trecerea de la o activitate la alta).

Dificultăți în organizare	- stabilirea rutinelor simple; - oferirea sprijinului vizual pentru fiecare secvență a activității; - utilizarea hărților conceptuale pentru evidențierea cuvintelor-cheie; - păstrarea ordinii în spațiul de lucru; - sprijinirea elevului în organizarea caietului de notițe, <i>după Haager și Klingner, 2005</i>; - organizarea unui mediu de învățare confortabil (orar predictibil al activităților zilnice și al rutinelor folosind imagini); - valorificarea comunicării efective (PECS-Picture Exchange Communication System); - dezvoltarea competențelor sociale (a folosi comportamente sociale adecvate: a aștepta rândul, a împărți materiale cu colegii etc.), <i>după Mastropieri&Scruggs, 2004</i>; - marcarea sarcinilor/activităților îndeplinite pe o foaie sau un panou de perete; - utilizarea culorilor în marcarea unor teme, sarcini, cuvinte, acțiuni; - practicarea frecventă a verificării prezenței rechizitelor, manualelor, caietelor, ghiozdanului etc.; - solicitarea părinților de a semna temele realizate; - practicarea elaborării unui program de autoobservare, autoevaluare și autodirijare; - crearea și urmărirea rutinelor zilnice, într-o atmosferă de lucru cât mai calmă și plăcută posibil; - evitarea schimbărilor frecvente în orar; - elaborarea, împreună cu elevul, a unor liste pentru organizarea sarcinilor de lucru/activităților; - planificarea sarcinilor care presupun mișcarea (distribuirea fișelor de lucru); - elaborarea, împreună cu elevii, a regulilor clasei (simple, la vedere).

Dificultăți de limbaj	- menținerea unui mediu sigur/tolerant pentru ca toți elevii să-și poată dezvolta abilitățile de vorbire; - pronunțarea clară și corectă a cuvintelor/propozițiilor; - toleranță la erorile de pronunție/ritmul/modul de exprimare; - oferirea timpului necesar pentru concentrare/formulare/finisare a cuvintelor/ gândului fără a întrerupe elevul; - încurajarea elevilor cu tulburări de limbaj să vorbească; - planificarea sarcinilor de realizare în pereche, grup mic; - practicarea lecturilor/recitărilor în cor; - prezentarea clară, simplă și concisă a sarcinilor de învățare, una câte una, crescând treptat complexitatea acestora etc.
Dificultăți de comunicare și interacțiune	- propunerea sarcinilor, realizarea cărora necesită tehnici/metode/procedee de lucru interactive; - organizarea și desfășurarea activităților care conduc la stabilirea relațiilor de reciprocitate (cântece însoțite de mișcări, jocuri cu mingea și alte obiecte etc.); - utilizarea metodelor alternative de comunicare (pictograme); - crearea situațiilor de învățare/de comunicare, respectând un ritm mai lent; - utilizarea propozițiilor afirmative, simple („Arată-mi!”, „Hai să mergem!”); - utilizarea imaginilor/graficelor/tabelor; - plasarea în bancă cu un elev pe care îl agreează; - planificarea, organizarea și desfășurarea sarcinilor care oferă posibilitatea de a comunica/a interacționa; - oferirea feedback-ului constructiv, recompensând și evidențiind succesul cât de mic al elevului etc.

Dificultăți sociale	- planificarea activităților structurate împreună cu colegii (în pereche sau în grup); - practicarea activităților de imitare/dramatizare/jocul de rol; - formularea instrucțiunilor clar, scurt și folosite în mod frecvent; - lectura poveștilor sociale (Gray&Garand, 1993); - crearea situațiilor care conduc la modelarea unui comportament specific (a aștepta rândul); - utilizarea propozițiilor simple și a imaginilor pentru a demonstra comportamentul social dorit și emoțiile/reacțiile celorlalți; - încurajarea succesului și a realizărilor elevului; - includerea elevului în grupuri de învățare prin cooperare; - discutarea cu copilul a modului în care comportamentele impulsive îi afectează pe ceilalți; - discutarea opțiunilor în diverse situații sociale etc.
Dificultăți comportamentale	- elaborarea unui program de management al comportamentului care să întărească comportamentele pozitive și să influențeze elevul pentru a-și schimba comportamentele dezadaptative; - stabilirea unui set de reguli ale clasei (spre exemplu, așteptăm rândul, vorbim frumos cu colegii), care trebuie reamintite frecvent, eventual repetate cu voce tare; - aplicarea aceluiași set de cerințe unice de către toate cadrele didactice care predau la clasă; - evitarea separării elevului cu tulburări de comportament de alți elevi; - aplicarea, împreună cu părinții elevului, a unui program comun de consolidare a comportamentelor pozitive în dezvoltare; - stimularea modelor pozitive de comportament (spre exemplu, dacă depune efort sau lucrează mai mult timp la o sarcină), (<i>McCarney&Cummins, 1988</i>); - oferirea imediată a feedback-ului cu privire la lucrul efectuat și la comportamentul pozitiv; - tolerarea comportamentelor inadecvate neînsemnate; - abținerea de la pedepsirea elevului pentru comportamentele/reacțiile ce nu pot fi controlate; - încurajarea elevului să gândească o modalitate pașnică în locul unei reacții impulsive.

Dificultăți emoționale	- aprecierea comportamentului adecvat; - explicarea clară a așteptărilor; - cultivarea răbdării și menținerea calmului în timpul unui acces al elevului; - dezvoltarea abilităților sociale prin valorificarea lucrului în pereche, în grup; - practicarea ședințelor comune ale cadrului didactic, psihologului școlar, elevului, în cazul când acesta vorbește deschis despre problemele personale; - manifestarea unei atitudini tolerante/înțelegătoare față de comportamentele necontrolate, ajutând copilul să se autodirijeze; - atribuirea responsabilităților care implică formarea/dezvoltarea unor abilități - lipsă; - valorificarea abilităților forte în cadrul activităților etc.
Dificultăți de citire	- audierea textelor înregistrate audio; - utilizarea imaginilor în graficele de înregistrare a performanței elevului; - modificarea mărimii caracterelor, spațiului dintre rânduri; - simplificarea/reducerea materialelor scrise; - utilizarea vocabularului funcțional; - recapitularea vocabularului la temă și cuvintelor-cheie din textul care urmează să fie citit sau scris; - utilizarea tehnicii <i>acoperă-copiază-compară</i>; - practicarea autoverificării (cu verbalizare orală); - oferirea timpului suplimentar; - evidențierea cuvintelor-cheie; - planificarea și desfășurarea sarcinilor de lectură în pereche; - oferirea unui material interesant, captivant; - practicarea unei rigle/echer pentru menținerea rândului - practicarea lecturii/recitării în cor; - solicitarea implicării elevului pentru a exprima reacții/emoții similare; - anticiparea lecturii textelor cu o zi înainte de predarea acestuia etc.

Dificultăți de scriere	- crearea situațiilor în care elevul să asocieze concepte cu exemple concrete de scriere (elemente de scriere a literelor/cifrelor, bastonaș, cârligel etc.); - folosirea unui pix, creion mai subțire/mai gros, utilizarea/adaptarea instrumentelor pentru scris; - propunerea sarcinilor care pot fi realizate la computer; - practicarea sarcinilor ce necesită subliniere/încercuire; - utilizarea listelor cu litere/cifre pentru verificarea corectitudinii scrierii; - planificarea sarcinilor de scriere cu repere corespunzătoare; - recomandarea foilor liniate/în pătrățele etc.
Dificultăți de calcul	- crearea situațiilor de învățare semnificativă (numărutul folosind elemente din clasă); - utilizarea tehnicilor de sprijin (reprezentarea spațială a cifrelor 3, 5, 7, 9, modelarea acestora); - explicarea operației de adunare pornind de la imagini sau situații reale (2+2 roțile mașinii, 7+7 două săptămâni din calendar); - aplicarea matematicii funcționale (cheltuieli zilnice, calendar); - oferirea instrucțiunilor scrise pas cu pas în cazul problemelor cu multe etape; - folosirea calculatorului, abacului; - divizarea sarcinii în sarcini mai mici sau etape; - reducerea numărului întrebărilor; - planificarea activităților de învățare mai solicitante dimineața.

Dificultăți senzoriale	- stabilirea contactului vizual; - iluminarea suplimentară a sălii de clasă; - evitarea razelor solare directe; - utilizarea unui proiector de imagini pentru o mai bună lizibilitate în locul scrierii cu creta la tablă; - utilizarea unei lupe; - practicarea materialelor și utilajelor adaptate pentru citit (de dimensiuni mai mari), audiat; - practicarea creioanelor/pixurilor de culoare întunecată cu griful moale; - căutarea alternativelor la jocurile în care obiectele mici să fie înlocuite cu altele mari; - oferirea prealabilă elevului cu CES a planurilor, schițelor, textelor, graficelor pentru ca elevul să poată urmări mai ușor; - practicarea înregistrării lecțiilor, textelor la dictafon; - oferirea posibilităților de îndeplinire a temelor pentru acasă cu înregistrarea vocii/răspunsului/povestitului/recitării pe dictafon; - încurajarea elevului să-și folosească fără ezitare vederea; - citirea cu voce mai tare a sarcinilor, instrucțiunilor; - adaptarea unor texte și sarcini în formatul Braille; - asigurarea că elevul a înțeles sarcina/mesajul; - utilizarea graficelor și a alte forme de sprijin vizual pentru a introduce concepte noi; - utilizarea aparatelor individuale de amplificare a sunetelor etc.

Dificultăți fizice	- plasarea elevului în sala de clasă într-un loc sigur, aproape de sala de baie; - practicarea mișcărilor periodice pentru a preveni amortizarea; - implicarea elevului în activități de scurtă durată, în special cele de scris; - oferirea timpului suplimentar pentru deplasarea dintr-o sală în alta; - desemnarea unui coleg care să ajute copilul cu CES la activitățile de scris; - schimbarea accentului de la învățarea/parcurgerea întregului material școlar la crearea stării de bine a elevului; - menținerea unei relații bune cu elevul cu CES, servind drept model pentru ceilalți; - oferirea pauzelor pentru odihnă.
Dificultăți de coordonare	- oferirea materialelor tipărite și evitarea excesului de copiere; - utilizarea calculatoarelor, planșetelor; - încurajarea deplasării cu indicarea punctelor de sprijin (masa, tabla, peretele, scaunul); - crearea mediului emoțional favorabil pentru solicitarea ajutorului din partea colegilor și acceptarea tentativelor din partea colegilor; - selectarea temelor, jocurilor, manipulativelor care generează un interes sporit; - încurajarea elevului de a comenta efectuarea unei noi sarcini; - recomandarea sarcinilor de completare a spațiilor; - propunerea jocurilor senzoriale cu efect relaxant; - comunicarea cu voce caldă, blândă, dar și manifestarea insistenței în obținerea unor rezultate; - acceptarea oricărei poziții comodă copilul, dacă aceasta nu este contraindicată din punct de vedere medical; - anunțarea elevului înainte de a-l atinge, a-l mișca; - folosirea semnelor de carte.

Sugestii de eficientizare a procesului de predare-învățare-evaluare

Sugestii în facilitarea comunicării și învățării citit-scrisului	Sugestii în facilitarea învățării Matematicii
- Inițierea conversațiilor despre experiențele, emoțiile, trăirile personale. - Organizarea dialogurilor despre viața de școlar, despre familie, despre mediul înconjurător etc. - Implicarea elevului în activități de joc, dramatizare în rol de ascultător. - Simularea unor situații de comunicare pe teme cunoscute, din viața personală, din activitățile de rutină. - Încurajarea solicitării ajutorului; - Povestirea unor întâmplări personale. - Imitarea vorbelor, replicilor unor personaje îndrăgite din povești, desene animate. - Inițierea discuțiilor libere despre ceea ce place/displace elevului, jocuri, jucării, fapte din viața proprie, despre comportare civilizată, despre mediul școlar, despre reguli de circulație rutieră, despre regulile de igienă sanitară, despre ocrotirea mediului înconjurător. - Planificarea exercițiilor de repovestire, dramatizare, mimică, desenare prin care se demonstrează înțelegerea mesajului audiat. - Construirea corectă a propozițiilor în baza ilustrațiilor, imaginilor, ce reflectă diverse contexte (de ex: La magazin, La piață, La medic, La bazin). - Practicarea exercițiilor de reglare a tonului, intensității, vitezei vorbirii, dicției. - Simularea unor dialoguri cu persoane diferite cu folosirea formulor de adresare, salut, prezentare. - Utilizarea jocurilor de rol. - Încurajarea formulării întrebărilor. - Utilizarea alfabetului ilustrat. - Gruparea numelor/cuvintelor după litera inițială consolidează conceptul de alfabet. - Expunerea literelor în diverse variante-litere mari (majuscule) și mici, litere de tipar și scrise astfel încât elevii să se obișnuiască de timpuriu cu acestea. - Sprijinirea încercărilor elevilor de a scrie literele. - Învățarea alfabetului cântat. - Afișarea alfabetului la nivelul ochilor elevilor. - Acroșarea literelor în locuri în care copiii le pot vedea, atinge, manipula. Este recomandabilă utilizarea literelor din diverse materiale (carton, lemn, țesătură), a literelor magnetice, din smirghel etc. - Furnizarea de experiențe multisenzoriale cum ar fi: scrierea pe nisip, pe spumă; modelarea literelor din aluat, plastilină sau din alte materiale ușor modelabile. Utilizarea aței și a sârmei de plastic, frânghiei pentru a modela litere. - Organizarea jocurilor de imitare a unor litere prin utilizarea părților corpului și a flexibilizării acestuia (imită litera L, rostogolește-te ca un O etc.). - Crearea unui perete al cuvintelor, care să permită elevilor exersarea scrierii de litere/silabe/cuvinte; - Identificarea literelor pe materialele acroșate pe pereții clasei, panouri etc. - Crearea rutinelor zilnice care implică scrisul (exersarea scrisului în fiecare dimineață cu elemente semnificative pentru copil: numele, prenumele, dispoziția, o dorință, descrierea vremii, formule de salut, cuvinte magice).	- Planificarea activităților de numărare și calcul utilizând degetele, creioanele, diverse manipulative și valorificând mediul interior și exterior al clasei (scări, copaci, flori, frunze, ferestre, uși, mese, scaune, cărți, caiete, fete, băieți). - Predarea-învățarea conceptelor mai mare-mai mic, lat-îngust, înalt-scund, apelând la diverse obiecte, mostre, corpuri din jur. - Ordonarea crescătoare/descrescătoare a materialelor, obiectelor, numerelor cu și fără manipulative. - Clasificarea obiectelor după mărime, formă, conținut. - Ilustrarea problemelor prin diferite scheme, tabele, desene, grafice. - Identificarea figurilor și corpurilor geometrice în spațiul interior și exterior al clasei/ instituției/mediului de aflare a elevului. - Asocierea figurilor/corpurilor geometrice cu diverse obiecte din jur. - Modelarea figurilor/corpurilor geometrice, a cifrelor, semnelor (-, +, =, <, >) din aluat, plastilină, ață, sârmă de plastic, frânghie sau din alte materiale ușor modelabile. - Repetarea periodică a unor tipuri de exerciții, probleme pentru automatizarea competențelor. - Simularea jocurilor de rol, care prevăd operarea cu monede, bancnote (de ex: La magazin, La farmacie). - Planificarea sarcinilor de descriere și comparare a unor ființe, obiecte. - Organizarea jocurilor ce reflectă termeni specifici pentru descrierea poziției unui corp în spațiu (lângă/pe/sub/de pe/din/peste, mai sus/mai jos, în față/în spate, în interior/în exterior, în dreapta/în stânga). - Simularea mișcărilor înainte/înapoi, în sus/în jos, spre/de la, direct/cu ocolire. - Decuparea, desenarea, personificarea cifrelor/ figurilor geometrice. - Asocierea numărului cu un grup de obiecte. - Citirea și reprezentarea orelor pe ceas. - Compunerea și descompunerea numerelor cu sprijin (obiecte, desene, scheme, schimb de bani). - Rezolvarea problemelor după un algoritm, schemă. - Simularea adunării și scăderii în baza desenelor, obiectelor. - Utilizarea materialelor de suport cu care copilul poate interacționa. - Planificarea sarcinilor/problemelor ce țin de viața cotidiană a elevului. - Construirea învățării astfel ca copilul să poată utiliza competențele în viața reală. - Asigurarea concentrării atenției elevului asupra sarcinii. Neutralizarea momentelor ce i-ar putea sustrage atenția. - Includerea unui coleg în calitate de învățător la anumite etape ale lecției. - Antrenarea memoriei de lungă și scurtă durată (o metodă foarte bună este muzica). - Învățarea elevului să utilizeze calculatorul de buzunar. - Împărțirea sarcinilor complexe în sarcini mai mici. Verbalizarea pașilor realizați în parcurgerea sarcinii. - Acordarea timpului necesar pentru realizarea sarcinii. - Organizarea învățării după principiile „de la simplu la complex” și „de la concret la abstract”. - Anterioare activității de învățare a numerelor sunt activitățile de învățare a noțiunilor de mărime, conceptelor la fel-diferit, de selectare a perechilor de obiecte, de sortare simplă în baza unui sau mai multor criterii (culoare, mărime, formă etc.). - Noțiunea de număr poate fi învățată prin parcurgerea câtorva etape consecutive: • numărarea mecanică în limita 10 (inclusiv în baza diverselor poezii folclorice, cântece, ghicitori, numărători etc.); • numărarea conștientă cu determinarea cantității (Câte obiecte sunt?);

- Afișarea pe pereții clasei a lucrărilor elevilor (Toate lucrările, indiferent de calitatea, aspectul lor); - Crearea oportunităților de a scrie în fiecare zi (indiferent de dificultăți). - Crearea locurilor special amenajate pentru activitățile de scriere. - Organizarea jocurilor de scriere (la șevalet, la tabla magnetică, la covoraș, pe trotuar).	• discriminarea cifrelor și stabilirea corespondenței dintre număr-mulțime de obiecte • antrenarea numărătorului; • realizarea calculului elementar cu utilizarea materialului intuitiv-plastic.

Sugestii în facilitarea explorării și investigării lumii înconjurătoare (*Științe*)

- Furnizarea, în descoperirea și descrierea obiectelor, a unor experiențe multisenzoriale care permit elevului să vadă, să audă, să guste, să atingă.
- Predarea conceptelor științifice (mediu școlar, mediu familial, mediul social) să se producă în contexte firești și apropiate elevului cu explorarea maximă a acestora.
- Planificarea sarcinilor de descriere a corpurilor din natură (forma, culoarea, dimensiunea) prin diverse modalități de exprimare, valorificând astfel punctele lui forte (vorbește, scrie sau desenează, schițează mai ușor) și diminuând dificultățile cu care acesta se confruntă.
- Utilizarea imaginilor, desenelor, fotografiilor în învățarea conceptelor științifice (corpuri vii/nevii, naturale/artificiale, terestre/cerești).
- Interpretarea unor acțiuni, atitudini ale omului față de mediul înconjurător prin jocuri de rol, dramatizări, discuții etc.
- Încurajarea observării directe a vremii; a schimbărilor sezoniere din viața plantelor (din curtea casei/școlii), a animalelor (curtea bunicii/Zoo), a omului, prin organizarea excursiilor, plimbărilor de studiu.
- Organizarea jocurilor didactice: *Turul satului/orașului, Curtea bunicii, La Zoo, Familia mea, La școală, La spectacol, Orașul Soarelui, Sistemul Soșlar* etc.
- Practicarea exercițiilor de simulare a ținutei corecte în bancă.
- Planificarea și realizarea exercițiilor și activităților de autocunoaștere (ce-mi reușește, ce nu, care sunt dificultățile etc) și autoevaluare (a propriului comportament în mediul familial, școlar, social și cel natural).
- Crearea contextelor pentru dezvoltarea autonomiei și respectarea igienei personale și vestimentare;
- Practicarea unui jurnal de înregistrare a observărilor (plante, animale, fenomene).
- Inițierea unor ateliere de discuție în baza experiențelor simple (plantarea și observarea unei plante în dinamica dezvoltării).
- Implicarea directă a elevului în activități de îngrijire a plantelor, animalelor (din clasă, de acasă, de la bunici).
- Însușirea părților componente ale omului, unor plante/animale prin organizarea jocurilor didactice Puzzle, care constă în restabilirea imaginii.
- Ordonarea în succesiune logică a unor enunțuri/imagini, care prezintă anumite etape din viață (omului, plantelor, animalelor).
- Observarea directă, cu luare de notițe, asupra cerului înstelat, Soarelui, Lunii.

- Încurajarea elevilor să utilizeze TIC (prezentări PPT, filmulețe) în redarea diverselor aspecte științifice (starea vremii, precipitații, fenomene ale naturii, calamități, corpuri cerești, Sistemul Solar).
- Încadrarea elevului în activități directe specifice programului lui de activitate cu măsurarea/ estimarea intervalului de timp (în ce zi, la ce oră, cât durează).
- Implicarea elevului în planificarea și organizarea programului de lucru/a regimului zilei.
- Crearea situațiilor de învățare propice formării deprinderilor de orientare în timp și spațiu.
- Descrierea plantelor și animalelor utilizând un algoritm sau imagini concrete.
- Planificarea și organizarea jocurilor didactice pentru cunoașterea simțurilor, importanța acestora pentru Om și respectarea regulilor de igienă a simțurilor.
- Susținerea dialogurilor despre regulile de comportare în public.
- Observarea diverselor comportamente ale oamenilor cu aprecieri (bine/rău, frumos/urât, pozitiv/negativ) și argumente.

Roluri ale evaluării:

- a sprijini activitatea de învățare și de formare a competențelor școlare;
- a măsura progresul elevilor;
- a întări motivația învățării;
- a regla activitatea cadrului didactic și a elevilor.

Componente ale evaluării:

- obiectul evaluării (ce vom evalua, tipuri de procese/rezultate/produse);
- criteriile evaluării (în raport cu ce se evaluează);
- operațiile evaluării (ce pași trebuie de făcut);
- strategiile (proiectarea și coordonarea acțiunilor);
- tipurile/formele de evaluare;
- metodele, tehnicile, instrumentele (cum vom evalua);
- timpul evaluării (momente oportune pentru evaluare: înainte, în timpul sau după acțiunea/intervenția educațională);
- agenții evaluării (factori de conducere, cadre didactice, elevi, experți etc.).

Evaluarea performanței

1. Evaluarea performanței poate fi înțeleasă ca un termen general pentru constatarea performanței și aprecierea performanței (Eder și colab., 2009).
2. Evaluarea performanței ar trebui să fie întotdeauna obiectivă. În acest scop se face o comparație cu o anumită măsură de apreciere sau cu un standard corespunzător.
3. Evaluarea performanțelor urmează să fie prezentată astfel încât să nu afecteze individualitatea și imaginea elevilor (Kisser și colab., 2007).
4. Evaluarea performanței poate fi de asemenea utilizată pentru poziționarea elevilor în cadrul procesului didactic, al cerințelor motivaționale, pentru acordarea calificărilor și evaluarea curriculumurilor și a propriei practici didactice.

Termenul „evaluare formativă a performanței” presupune o evaluare a performanței care însoțește și susține procesul de învățare.

Observațiile permit o îmbunătățire a progresului învățării și identifică nevoile de sprijin ale elevilor. Scopul nu este de a căuta lacune în cunoaștere, ci, dacă acestea sunt găsite, de a le folosi ca o oportunitate pentru exersarea și aprofundarea ulterioară (Stern, 2008).

Pentru aplicarea cu succes a evaluării formative a performanței, Wiliam (2014) a dezvoltat cinci strategii-cheie pentru implementare.

1. Obiectivele educaționale și criteriile de succes trebuie clarificate împreună cu elevii.
2. Este necesar să se discute cu elevii activitățile care trebuie desfășurate, pentru a explica modul în care pot fi atinse rezultatele învățării.
3. Feedback-ul individual ar trebui oferit pe baza observațiilor, a percepțiilor și a înțelegerii nevoilor, fiind bazat pe încredere reciprocă.
4. Elevii ar trebui folosiți ca resursă comună pentru a promova învățarea cooperativă, autoevaluarea și feedbackul din partea colegilor de clasă.
5. Ar trebui să se recunoască faptul că elevii sunt responsabili pentru propria lor învățare și că greșelile fac parte din procesul de învățare

Tipuri de evaluare:

Probele docimologice prin care se realizează examinările curente și finale pot fi:

- probe orale;
- probe scrise;
- probe practice;
- testul docimologic.

Avantaje și dezavantaje ale evaluării orale

Avantaje ale evaluării orale	Dezavantaje ale evaluării orale
Permite comunicarea deplină între cadrul didactic și elev, între elev și colegii din clasă. Recuperează naturalitatea și normalitatea unei relații specific umane (C. Cucuș, A. Stoica). Favorizează dezvoltarea capacității de exprimare orală a elevilor. Asigură feedback-ul mult mai rapid. Oferă posibilitatea de a clarifica și a corecta imediat eventualele erori sau neînțelegeri ale elevului în raport cu un conținut specific. Permite flexibilizarea și adecvarea modului de evaluare prin posibilitatea de a alterna tipul întrebărilor și gradul lor de dificultate în funcție de calitatea răspunsurilor date. Permite observarea, de către evaluator, a punctelor tari și a punctelor slabe, a necesităților elevului. Facilitează evaluarea inclusiv a unor trăsături de personalitate: maniere, toleranță la stres, raportul dintre aparență/prezență/vivacitatea ideilor, structura și calitatea limbajului, influența altor persoane etc. Permite o mai mare flexibilitate în alegerea conținuturilor și proceselor de evaluat. Creează posibilitatea unei bune cunoașteri, în timp, a elevilor de către profesor și invers. Asigură o relaționare directă și o comunicare consistentă între cei doi parteneri. Permite evaluarea concomitentă a mai multor aspecte (mod de exprimare, logica expunerii, spontaneitatea dicției, fluiditatea exprimării etc.).	Se realizează o „ascultare” prin sondaj. Intervine o puternică varietate intra și interindividuală. Performanța elevului poate fi afectată de starea sa emoțională în momentul răspunsului. Oferă un grad scăzut de validitate și fidelitate. Se consumă mult timp. Intervin o multitudine de factori care afectează obiectivitatea ascultării orale: starea de moment a evaluatorului, gradul diferit de dificultate a întrebărilor formulate, starea emoțională a elevilor (I. T. Radu, A. Stoica). Solicită elevului să răspundă verbal la o sarcină transmisă cu sau fără elemente auxiliare de sprijin.

Avantaje și dezavantaje ale evaluării scrise

Avantaje ale evaluării scrise	Dezavantaje ale evaluării scrise
● Permite raportarea rezultatelor la un criteriu unic de validare. ● Oferă posibilitatea elevului de a emite judecăți de valoare obiective. ● Oferă posibilitatea elevului de a-și elabora independent răspunsul, într-un ritm propriu. ● Permite examinarea unui număr mai mare de elevi pe unitate de timp. ● Oferă elevilor timizi posibilitatea de a expune nestingheriți rezultatele. ● Poate fi asigurat anonimatul lucrărilor și, prin aceasta, obiectivitatea evaluării. ● Diminuează stările tensionale, de stres, care pot avea un impact negativ asupra performanței elevilor timizi sau cu anumite probleme emoționale. ● Crește posibilitatea preocupării pentru aspecte precum stilul, concepția, estetica lucrării, originalitatea, creativitatea etc. ● Protejează elevul de caracterul stresant determinat de prezența evaluatorului.	● Indică un feedback mai slab, eventualele erori sau răspunsuri incomplete neputând fi operativ eliminate/corectate prin intervenția evaluatorului. ● Momentul corectării și validării rezultatelor se realizează cu relativă întârziere. ● Nu sunt posibile replierile, revenirile, întoarcerile în cazul unor erori nesesizate la timp. ● Comparativ cu evaluările orale, verificarea prin probe scrise nu permite ca unele erori în formularea răspunsurilor să fie lămurite și corectate pe loc de către evaluator. ● Aspectele privind logica discursului, stilul personal, competențele lingvistice ale elevului ies mai pregnant în evidență (în bine sau în rău), fiind taxate de evaluator și, ca atare, influențează calificativul general/nota. ● Nu este posibilă ghidarea elevului prin întrebări suplimentare.

Caracteristicile de bază ale evaluărilor prin probe practice reflectă următoarele:

- Evaluarea practică se exercită și asupra procesului de învățare care a condus la produsul final evaluat.
- Probele practice sunt folosite, în deosebi, la disciplinele școlare precum matematica, științe, chimia, biologia, fizica, tehnologiile etc.
- Evaluarea prin probe practice este folosită, în deosebi, pentru verificarea conținutului experimental și practic al învățării.
- Pentru realizarea cu succes a unei activități practice, elevii trebuie să fie avizați asupra următoarelor aspecte:
  - tematica lucrărilor practice;
  - etapele ce trebuie parcurse pentru efectuarea lucrării practice;
  - modul în care lucrările practice vor fi evaluate;

- condițiile care li se oferă elevilor pentru realizarea activității practice (aparate, dispozitive, spații).

Testul docimologic este o alternativă și o cale de eficientizare a evaluării tradiționale. Testul poate fi o probă orală, practică și mai ales scrisă.

Testele au anumite caracteristici:

- sunt formate din itemi;
- oferă posibilitatea unor măsurători mai exacte a performanțelor elevilor comparativ cu alte probe;
- posedă însușiri ale investigației experimentale (posibilitatea repetării probei, controlul condițiilor de aplicare);
- permit standardizarea criteriilor de notare.

Avantajele testelor	Dezavantajele testelor
• permit verificarea întregii clase într-un timp foarte scurt; • determină formarea unor deprinderi de învățare sistematică la elevi; • au un grad ridicat de obiectivitate	• favorizează o învățare care apelează la amănunte, la secvențe informaționale; • cu unele excepții, nu stimulează dezvoltarea unor procese cognitive superioare precum creativitatea, originalitatea, capacitatea de analiză și sinteză, gândirea critică.

PLANUL SESIUNII

PARTICIPAREA ÎN PROIECTE INTERNAȚIONALE

Timp Total 180 minute

Timp pentru Training

1. **Lucru individual pre & post training: 60 minute**
2. **Sesiune online: 60 minute**

Competențe

- Managementul proiectelor educaționale internaționale
- Planificarea procesului de implementare a unui proiect educațional internațional

Obiective de învățare

1. Familiarizarea cu structura unui proiect educațional.
2. Analiza a două studii de caz în baza proiectelor educaționale „Educație online fără hotare” cu implicarea instituțiilor din România și Republica Moldova.
3. Elaborarea conceptului pentru propriul proiect educațional internațional.

Cunoștințe, abilități, atitudini

1. Dezvoltarea competențelor de elaborare, implementare și evaluare a unui proiect educațional internațional.
2. Dezvoltarea unei atitudini pro-active, în vederea promovării noului, a manifestării inițiativei în viața profesională;
3. Dezvoltarea competențelor funcționale esențiale pentru reușita unui proiect educațional: rezolvare de probleme, comunicare eficientă și colaborare, luare de decizii, gândire critică, negociere.

Evaluare formativă

1. Analiza studiilor de caz și prezentarea concluziilor.
2. Explicarea structurii și etapelor unui proiect educațional internațional.

3. Prezentarea propriului model de proiect educațional internațional.

Pre Achiziții

Analiza și evaluarea unui studiu de caz: două proiecte educaționale internaționale „Educație online fără hotare” desfășurate de către Direcția Generală Educație, Tineret și Sport a consiliului municipal Chișinău în vederea familiarizării cu structura unui proiect și etapele de desfășurare ale acestuia.

Resurse/Materiale

Echipment, hardware, software, etc.

- Sesiunea se va desfășura online, prin intermediul platformei ZOOM sau Google Meet.

Materiale digitale sau printate

- Structura proiectului „Educație online fără hotare” recomandat pentru ciclul gimnazial și liceal: www.chisinauedu.md/etapele-proiectului-educatie-online-fara-hotare-octombrie-2021-mai-2022/
- Structura proiectului „Ursuleții călători” recomandat pentru ciclul primar: www.chisinauedu.md/proiectul-transnational-ursuletii-calatori-octombrie-2021-mai-2022/
- Exemple de rapoarte de implementare ale acestor proiecte: <http://alem.aice.md/event/cele-mai-memorabile-rapoarte-educatie-online-fara-hotare/> și https://docs.google.com/spreadsheets/d/1j52ILjr5LVJTXEMg_nBSrW45hhXEh5dGqy8Gb6iQLR0/edit?usp=sharing
- Rețeaua europeană eTwinning www.e-twinning.utm.md/ .
- Rețeaua internațională iEARN pentru profesorii de limba engleză www.iearn.org/assets/country/iEARN-2021-22-Project-Book.pdf .
- Parteneriatul școlar cu Stat Carolina de Nord, SUA www.northcarolinamoldovaservicelearning.weebly.com/.
- Grupuri profesionale de pe Rețeaua de socializare Facebook destinate proiectelor educaționale: www.facebook.com/groups/785330621621517.
- Ghidul de implementare al proiectelor eTwinning: www.e-twinning.utm.md/wp-content/uploads/2018/06/Ghid_eTwinningROM-2016_out-FINAL.pdf?fbclid=IwAR1robqDX-L7ZnpHtEXu2mYA4w5MRB4FPgcZY3uNWW_VJQ6UVycYwRCt8No
- Ghidul de implementare al proiectelor iEARN: https://iearn.org/assets/resources/32498_iEARN-Teachers-Guide.pdf

Materialele Facilitatorului

- Link-ul proiectului „Educație online fără hotare” recomandat pentru ciclul gimnazial și liceal: www.chisinauedu.md/etapele-proiectului-educatie-online-fara-hotare-octombrie-2021-mai-2022/
- Link-ul proiectului „Ursuleții călători” recomandat pentru ciclul primar: www.chisinauedu.md/proiectul-transnational-ursuletii-calatori-octombrie-2021-mai-2022/

LUCRU INDIVIDUAL/ÎN ECHIPĂ

Activități online și resurse

 [30] min.

1. Sarcina pre-training (Fișa de de lucru Nr. 1).

Participanții vor analiza două exemple de proiecte educaționale internaționale recomandate pentru ciclul primar, gimnazial și liceal, după care vor răsfoi mai multe exemple de rapoarte implementate de diverse instituții din Republica Moldova și România.

1. După studierea exemplurilor de proiecte educaționale internaționale, participanții vor accesa Platforma Padlet și vor răspunde la întrebările postate la sarcina corespunzătoare <https://padlet.com/danielamunca/cudwb023oq4kdph7> :
  - a. Cum sunt structurate aceste proiecte?
  - b. Ce activități sunt prevăzute în cadrul acestor proiecte?
  - c. Ce obiective are fiecare proiect?
  - d. Cum sunt aceste obiective atinse?
  - e. Ce competențe dezvoltă elevii ca rezultat al participării în aceste proiecte?

1. Materiale/Resurse:

Structura proiectului „Educație online fără hotare” recomandat pentru ciclul gimnazial și liceal: www.chisinauedu.md/etapele-proiectului-educatie-online-fara-hotare-octombrie-2021-mai-2022/

Structura proiectului „Ursuleții călători” recomandat pentru ciclul primar:

www.chisinauedu.md/proiectul-transnational-ursuletii-calatori-octombrie-2021-mai-2022/

Exemple de rapoarte de implementare ale acestor proiecte: <http://alem.aice.md/event/cele-mai-memorabile-rapoarte-educatie-online-fara-hotare/>

1. Sarcina post-training (Fișa de lucru Nr 4):

Participanții vor crea conceptul pentru propriul proiect educațional internațional în baza concluziilor trase după analiza celor două exemple de proiecte educaționale internaționale recomandate pentru ciclul primar, gimnazial și liceal și a rapoartelor implementate de diverse instituții din Republica Moldova și România. Conceptele vor fi postate pe Padlet, la sarcina corespunzătoare <https://padlet.com/danielamunca/cudwb023oq4kdph7>

SESIUNEA ONLINE

Evocare/Motivare

 [10] min.

Activitate de salut: Facilitatorul salută participanții, se prezintă, menționează câteva exemple din experiența profesională și anunță tema primului training. Participanții se prezintă pe rând în chat, menționând numele, funcția, instituția și disciplina predată.

Joc didactic: Facilitatorul explică regulile jocului didactic de început de training. Participanții privesc atent slide-ul cu 10 personalități de vază (**Fișa de lucru Nr 3 sau Slide-ul nr. 4**), având microfoanele deconectate, și scriu în chat-ul ZOOM câte personalități pot recunoaște după nume sau funcție fără a discuta între ei și fără a utiliza Google pentru a căuta informații.

După 2 minute, participanții pornesc microfoanele și discută între ei, iarăși, fără a utiliza Google sau alt motor de căutare: își adresează unii altora întrebări, solicită detalii suplimentare, aduc argumente, încearcă să ghicească numele personalităților necunoscute. La final de activitate, ei vor scrie în chat-ul ZOOM câte personalități pot recunoaște după ce au discutat cu ceilalți colegi.

Concluzia activității: împreună, cunoaștem mult mai multe decât fiecare în parte. Aceasta este filosofia proiectelor educaționale: lucrul în echipă poate aduce mult mai multe beneficii decât lucrul individual. La baza acestui exercițiu stă teoria înțelepciunii mulțimilor elaborată de James Surowiecki (www.mkor.ro/blog/intelepciunea-multimii-cercetarea-de-piata/).

Activitate de verificare a sarcinii pre-training:

1. Facilitatorul invită pe rând participanții să prezinte oral pe ZOOM rezultatele analizei studiilor de caz pe care le-au plasat pe Padlet. Participanții conectează microfoanele și menționează câte o idee sau detalii importante deduse din analiza studiilor de caz din sarcina pre-training.
2. Facilitatorul are PADLET-ul partajat pe ZOOM <https://padlet.com/danielamunca/cudwb023oq4kdph7> pentru a citi împreună cu participanții ideile plasate în comentarii. Fiecare participant este încurajat să contribuie cu cel puțin o idee sau un detaliu important.

Realizarea sensului/ Informare

 [25] min.
Indicații: Ce este un proiect educațional?

1. Facilitatorul invită participanții să formuleze definiția unui proiect educațional internațional și să posteze definiția în chat-ul ZOOM.
2. Facilitatorul citește definițiile postate și invită participanții să le citească și ei, argumentându-și răspunsul. Participanții conectează microfoanele pe rând și prezintă definiția proprie.
3. Facilitatorul pornește PPT-ul partajat pe ecranul ZOOM și citește definițiile plasate de pe **Slide-urile nr 8, 9, 10**, proiectat la ecran, comparându-le cu cele propuse de participanți.

4. Facilitatorul exemplifică definiția proiectului educațional prin intermediul studiilor de caz de pe **Slide-urile nr 11, 12** proiectate la ecran:

- Biblioteca digitală „Educație online” www.educatieonline.md ;
- „Clasa Viitorului” www.clasaviitorului.md .

Lucru în echipe: participanții sunt grupați în 3 echipe formate aleatoriu cu ajutorul ZOOM Breakout rooms. Fiecare echipă are la dispoziție 5 min pentru a studia un studiu de caz propus de către facilitator și a răspunde la întrebările din listă:

1. Ce resurse pot găsi cadrele didactice în cadrul acestor rețele educaționale?
  2. Ce fel de proiecte sunt disponibile în cadrul aceste rețele educaționale?
- **Echipe # 1:** Rețeaua europeană eTwinning www.e-twinning.utm.md/ .
  - **Echipe # 2:** Rețeaua internațională iEARN pentru profesorii de limba engleză www.iearn.org/assets/country/iEARN-2021-22-Project-Book.pdf
  - **Echipe # 3:** Grupuri profesionale de pe Rețeaua de socializare Facebook destinate proiectelor educaționale: www.facebook.com/groups/785330621621517.

Extindere/ Exersare

Indicații: Participanții vor elabora propriul scenariu pentru un proiect internațional în baza exemplor studiate în cadrul acestui modul și îl vor adapta la propriile nevoi de predare, în dependență de disciplină, treapta de școlarizare, numărul de elevi, competențele acestora, dotarea instituției cu echipament TIC și alți factori importanți.

1. Alegeți tema pentru proiect.
2. Completați șablonul propus de formator (**Fișa de lucru Nr 4**).
3. Explicați cum vor fi implicați elevii Dvs în scenariul pentru proiectul propus.

Evaluare/ Aplicare

Indicații:

Zoom Poll, chestionar cu următoarele întrebări de tip dual (DA/NU):

1. Proiectul descrie procesul de coordonare a unui anumit număr de evenimente pentru atingerea unui obiectiv specific.

Nu

2. Fiecare proiect are anumite etape de desfășurare prestabilite.

Da

3. Fiecare participant stabilește, de comun acord cu partenerul, când, cum și unde vor participa elevii în proiect.

Da

4. Activitățile din proiect sunt organizate doar în conformitate cu manualele școlare.

Nu

5. Fiecare proiect are propriile obiective.

Da

6. Evaluarea tradițională nu este potrivită evaluării în cadrul proiectelor.

Nu

7. Proiectele educaționale sunt puse în aplicare de unitățile școlare ca organisme care intenționează atingerea unor obiective.

Da

8. Realizarea de resurse pedagogice: audio-vizuale, informatice, media nu poate fi obiectivul unui proiect educațional.

Nu

9. Organizarea unor rețele de schimburi sau cooperare cu alte unități școlare din țară sau străinătate poate fi obiectivul unui proiect educațional.

Da

10. Elaborarea unor formări inițiale sau continue a cadrelor didactice nu poate fi obiectivul unui proiect educațional.

Nu

Resurse adiționale(opțional)

1. Ghidul de implementare a proiectelor eTwinning: www.e-twinning.utm.md/wp-content/uploads/2018/06/Ghid_eTwinningROM-2016_out-FINAL.pdf?fbclid=IwAR1robqdX-L7ZnpHtEXu2mYA4w5MRB4FPgcZY3uNWW_VJQ6UVycYwRCt8No
2. Ghidul de implementare a proiectelor iEARN: https://iearn.org/assets/resources/32498_iEARN-Teachers-Guide.pdf

SARCINĂ PRE-TRAINING

PARTICIPANȚII SUNT RUGAȚI SĂ POSTEZE RĂSPUNSURILE PE PADLET:

www.padlet.com/danielamunca/cudwb023oq4kdph7

STUDIAȚI CELE DOUĂ EXEMPLE DE PROIECTE:

1) URSULETUL CĂLĂTOR

2) EDUCAȚIE ONLINE FĂRĂ HOTARE

- a. Cum sunt structurate aceste proiecte?*
- b. Ce activități sunt prevăzute în cadrul acestor proiecte?*
- c. Ce obiective are fiecare proiect?*
- d. Cum sunt aceste obiective atinse?*
- e. Ce competențe dezvoltă elevii ca rezultat al participării în aceste proiecte?*

EXEMPLU DE PROIECT NR 1

Etapele proiectului „Educație Online fără hotare”

Direcția Generală Educație, Tineret și Sport a stabilit pașii de implementare a proiectelor trans-, inter- și pluridisciplinare desfășurate sub umbrela ”Educație online fără hotare”. În continuare veți putea urmări instrucțiunile detaliate cu titlu de recomandare.

- Fiecare echipă va putea ajusta sau modifica orice etapă, termen limită (cu excepția raportării finale) sau activitate propusă în mod individual, în dependență de specificul procesului de instruire.
- La final de proiect toate instituțiile implicate care vor expedia raportul de activitate pe proiect conform șablonului stabilit de către Direcția Generală Educație, Tineret și Sport vor primi certificat în valoare de 8 credite (240 de ore de lucru) conform Regulamentului de atestare a cadrelor didactice din învățământul general, profesional tehnic și din cadrul structurilor de asistență psihopedagogică aprobat de [Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova](#) prin Ordinul nr. 1091/2020.

ETAPA SALUTULUI VIRTUAL (2-3 săptămâni)

- 1) Vă rugăm împreună cu elevii Dvs să identificați numele echipei și titlul proiectului.
- 2) Creați un poster pe care noi îl vom numi ”Salut virtual” 😊. În poster vor fi incluse numele echipei, tema proiectului, instituția, logoul instituției sau / și logoul proiectului și alte informații relevante la alegere.
- 3) Rugați elevii Dvs să se fotografieze cu posterul respectiv. Nu uităm să purtăm măști și să păstrăm distanța socială 😊. De exemplu: <https://globalyouthservicedaymoldova.weebly.com/participa...>
- 4) Plasați fotografia cu posterul echipei în [albumul foto GOOGLE PHOTOS](#). Vă rugăm să aveți permisiune în scris de la părinți – vom posta fotografiile pe grupul nostru și este important să-i informăm despre acest lucru. Puteți să fiți creativi și să ascundeți fețele copiilor după frunze, după măști, copii mici pot fi fotografiați de la spate, etc.

PRIMA ÎNTRUNIRE VIRTUALĂ (2-3 săptămâni)

- 1) Planificați prima întrunire online cu partenerul Dvs de peste Prut – stabiliți ziua și ora.
- 2) Pregătiți 10 întrebări pentru partener – întrebări generale, dar și întrebări legate de tema aleasă de comun acord. Acestea vor avea scopul de a stabili prima colaborare la distanță, elevii vor face cunoștință unii cu alții.

3) Pe parcursul primei întâlniri fiecare partener va adresa și va răspunde la câte o întrebare pe rând pentru a asigura o sesiune interactivă, unde elevii discut între ei la direct. Elevii pot propune idei pentru implementarea proiectului, pot face un schimb de propuneri, pot prezenta instituția, clasa, etc.

4) Plasați 2-3 fotografii de la întrunirea virtuală în [albumul foto GOOGLE PHOTOS](#).

5) **Atenție!!!** Profesorul nu se va implica foarte mult în desfășurarea primei sesiuni online, dar va fi mai mult ca un coordonator din culise. Elevii trebuie să fie cei care lansează și întrețin discuția.

ETAPA DE CERCETARE (4-6 săptămâni)

1) Orice proiect educațional include o etapă de cercetare. Reieșind din tema aleasă, ce anume vor face elevii Dvs la această etapă? Stabiliți pașii concreți pentru echipa Dvs și cea a partenerului. Cel puțin o activitate legată de etapa de cercetare trebuie să includă vizionarea unei lecții video din Biblioteca digitală "Educație online" www.educatieonline.md.

Exemple de activități de cercetare:

- elevii ar putea vizita muzeul din sat / oraș sau biblioteca școlii / din oraș pentru a afla mai multe despre tema propusă;
- elevii ar putea intervieva membrii comunității, rudele, cunoscuții, membrii familiei pentru a afla mai multe despre proiect;
- elevii ar putea discuta cu reprezentanți ai autorităților publice locale, actori, oameni de afaceri, medici, jurnaliști, personalități notorii, etc. pentru a explora subiectul propus;
- elevii ar putea vizita o instituție locală: un ONG, un centru cultural, o universitate, redacția unei reviste, studioul unei televiziuni, o fabrică, un atelier, un showroom, etc. pentru a se familiariza cu tema aleasă.

IMPORTANT!!! Reieșind din restricțiile legate de perioada de pandemie, activitățile de cercetare pot fi adaptate în mod corespunzător – vizitele la instituții pot fi înlocuite cu tururi virtuale, întâlnirile cu lideri locali sau personalități de vază pot fi organizate online, profesorul sau unul dintre părinți poate face o transmitere în regim online a unei vizite sau tur la o instituție vizată, șmd. De exemplu, foarte multe muzee ale lumii oferă tururi virtuale în 3D, cum ar fi Luvrul: www.louvre.fr/en/visites-en-ligne sau Muzeul de Științe Naturale din Londra www.artsandculture.google.com/project/360-videos.

2) Cum vor colecta și procesa informația elevii Dvs? Vor completa fișe tematice, vor înregistra filmulețe scurte, vor intervieva personalități cunoscute în format audio (mp3), vor plasa text într-un document comun, cum ar fi un jurnal de cercetare sau o carte digitală, vor acumula date într-un folder Drive? Ghidați-i în mod corespunzător.

3) Organizați o întrunire online cu partenerul de peste Prut. Povestiți ce activități de cercetare ați organizat, cum le-ați organizat și ce ați învățat din ele. Implicați toți copiii – fiecare elev trebuie să prezinte unul dintre aspectele cercetării. Puteți fi creativi și organiza ședința online sub forma unui concurs de întrebări și răspunsuri de genul *Jeopardy Labs* sau *Cine vrea să fie milionar*, pe echipe din instituțiile partenerate (puteți utiliza unul din aceste site-uri: <https://jeopardylabs.com/> și <https://learningapps.org/createApp.php>).

4) Plasați 3-4 poze de la întrunirea online în [albumul foto GOOGLE PHOTOS](#).

ETAPA DE ACȚIUNE ÎN BAZA CERCETĂRII (6-8 săptămâni)

1) În baza rezultatelor cercetării din etapa precedentă, vă rugăm să organizați 2-3 activități care să-i încurajeze pe elevi să implementeze în practică cunoștințele acumulate:

- **activități de învățare:** concursuri școlare, expoziții de postere, expoziții de produse digitale
- **activități de dezvoltare a gândirii critice:** dezbateri, cluburi de conversație, simulări educaționale
- **activități artistice și de creație:** expoziții de desene și lucrări executate manual, mini-concerte
- **activități de voluntariat**
- **activități cu impact civic**
- **activități distractive**

2) Plasați 3-4 poze în albumul [albumul foto GOOGLE PHOTOS](#).

3) Organizați o întrunire online cu partenerul de peste Prut. Povestiți ce activități ați organizat, cum le-ați organizat și ce ați învățat din ele. La fel, implicați toți elevii – fiecare copil trebuie să prezinte unul dintre aspectele activităților organizate.

ETAPA DE COLABORARE (4-6 săptămâni)

1) Iar acum a venit timpul să-i încurajăm pe elevi să lucreze în echipe transnaționale.

- Organizați elevii în echipe mixte, cu reprezentanți din ambele / toate instituții partener
- Fiecare echipă trebuie să lucreze la distanță pentru a realiza un produs de învățare comun
- De exemplu, fiecare copil va face o pagină dintr-o carte digitală comună, echipe de 2-3 copii vor crea câte o secțiune a unui website simplu comun (Google Sites sau Wix sau Weebly), poate fi creat un poster interactiv pe Glogster, iar fiecare copil sau echipe mai mici să plaseze un element text, audio sau video, astfel încât la final să avem o lucrare digitală la care au contribuit toți copiii din ambele instituții partener, fiecare în felul său:
  - *o carte digitală* <http://alem.aice.md/resources/instrumente-web-pentru-a-crea-carti-digitale/>
  - *un poster digital* <http://alem.aice.md/resources/instrumente-pentru-crearea-hartilor-conceptuale-si-a-portofoliilor-digitale/>
  - *un portofoliu digital* <http://alem.aice.md/resources/instrumente-pentru-crearea-hartilor-conceptuale-si-a-portofoliilor-digitale/>
  - *un site sau un blog* <http://alem.aice.md/resources/instrumente-pentru-a-crea-website-uri-simple/>
  - *o animație / un filmuleț / o bandă desenată* <http://alem.aice.md/resources/instrumente-pentru-a-crea-animatii-benzi-desenate-si-filmulete-digitale/>
  - *un produs oral în format digital* (Flipgrid sau Voicethread <http://alem.aice.md/resources/platforme-web-pentru-dezvoltarea-vorbirii-elevilor/>)

2) Plasați 3-4 fotografii corespunzătoare în [albumul foto GOOGLE PHOTOS](#).

ETAPA DE REFLECȚIE ȘI RAPORTARE (4-6 săptămâni)

- Fiecare cadru didactic implicat în proiect va elabora un scurt raport al activităților organizate în cadrul proiectului.
- Rapoartele vor fi compilate în format digital: carte digitală, poster digital, raport narativ, portofoliu, website (Google Sites, Wix, weebly) sau un scurt filmuleț / animație.
- Toate rapoartele vor fi expediate prin intermediul unui formular electronic Google Forms <https://forms.gle/e99vatAJJG1ay5Y36>.
- Toți participanții vor primi certificate digitale. Certificatele vor fi plasate pe Facebook.

Să aveți parte de o colaborare minunată!

EXEMPLU DE PROIECT NR 2

Proiectul transnațional „Ursuleții Călători”, octombrie 2021- mai 2022

Împreună cu partenerul stabiliți o ședință organizatorică online și analizați pașii de mai jos. Puteți modifica sau adapta fiecare etapă în dependență de necesitățile Dvs, orarul și specificul instituției, preferințele elevilor sau alți factori. Important este să parcurgeți toate etapele și să elaborați raportul final pentru a primi cele 8 credite prevăzute de proiect conform regulamentului de atestare a cadrelor didactice din Republica Moldova ([care poate fi descărcat de aici](#)) (240 de ore de implicare).

Etapa de pregătire (2-3 săptămâni)

- Împreună cu elevii / copiii Dvs alegeți un ursuleț de pluș care va fi mascota echipei și ”reprezentant” oficial al instituției / clasei.
- Stabiliți de comun acord numele ursulețului.
- Explicați copiilor / elevilor că ursulețul lor va călători peste Prut și va studia la o grădiniță / școală din România sau Republica Moldova timp de 3 săptămâni, după care se va întoarce acasă cu multe, multe impresii și cunoștințe noi.
- Alegeți o agendă sau un album pentru notițe care va însoți ursulețul în călătoria peste hotare.
- Pe prima pagină a agendei sau albumului scrieți o scrisoare din numele ursulețului adresată copiilor / elevilor de la grădinița / școala partener.
- Ursulețul poate scrie orice dorește: despre preferințele sale, despre grădinița / școala din care vine, etc.
- Plasați 2-3 fotografii cu ursulețul și agenda acestuia în [albumul comun Google Photos](#).

IMPORTANT!!! Vă rugăm să aveți permisiune în scris de la părinți – vom posta fotografiile pe grupul nostru și este important să-i informăm despre acest lucru. Puteți să fiți creativi și să ascundeți fețele copiilor după jucării, frunze, măști, copii mici pot fi fotografiați de la spate, etc.

ETAPA ”SALUTUL VIRTUAL AL URSULEȚILOR” (2-3 săptămâni)

- Când ursulețul este pregătit, stabiliți o întrunire online cu grădinița / școala partener (puteți utiliza Skype, Zoom, Google Meet, Microsoft Teams, etc.) și faceți cunoștință cu ursulețul partener.
- Prezentați ursulețul Dvs în timpul întrunirii online.
- Fiți atenți la prezentarea ursulețului partenerului.

- Adresați 5-6 întrebări ursulețului din grădinița / școala partener.
- Răspundeți la întrebările primite de la ursulețul partenerilor.
- Gata, ursuleții au făcut cunoștință și sunt gata pentru călătorie!
- Plasați 2-3 fotografii de la întrunirea online în [albumul comun Google Photos](#).

ETAPA CĂLĂTORIEI PESTE PRUT (4-6 săptămâni)

- Împreună cu elevii / copiii creați un colet care va merge în ospetie la școala / grădinița partener.
- În colet va fi inclus ursulețul Dvs, agenda sau albumul de notițe și suveniruri sau mici atenții pentru copiii / elevii de la școala partener.
- Mergeți la oficiul poștal și expediați coletul grădiniței / școlii partener (prin colet recomandat).
- Așteptați când va ajunge la Dvs coletul de la grădinița / școala partener.
- Când ambii ursuleți ajung la destinație, organizați cea de-a doua întrunire online.
- Ursuleții vor povesti cum au ajuns la destinație și ce cadouri au adus pentru noii lor prieteni.
- Plasați 2-3 fotografii în [albumul comun Google Photos](#).

ETAPA VIZITEI ȘCOLARE PESTE PRUT (4-6 săptămâni)

- Timp de 3 săptămâni ursulețul venit de peste Prut va merge la toate lecțiile împreună cu copiii / elevii din instituția partener și va învăța tot ce învață și ei.
- La fiecare lecție unul dintre copii (prin rotație) ”ajută” ursulețul să-și noteze în agendă sau albumul din colet ce a studiat în ziua respectivă, ce a fost nou pentru el, ce impresii a avut, cum s-a distrat, etc.
- Un alt copil / elev (prin rotație) fotografiază activitățile la care participă ursulețul (4-5 fotografii pe zi).
- Cel puțin o activitate notată în agendă trebuie să includă vizionarea unei lecții video din Biblioteca digitală ”Educație online” www.educatieonline.md.
- La final de săptămână fiecare instituție / clasă / grup de copii va expedia grupului partener fotografii cu micile aventuri ale ursulețului pentru a-i ține informați pe parteneri (3 emailuri cu fotografiile făcute pe parcursul fiecărei săptămâni).
- La final de cele 3 săptămâni de vizită peste Prut ursulețul va trebui să aibă agenda sau albumul plin de notițe, fotografii, desene, impresii și lucruri noi învățate împreună cu copiii / elevii de la instituția partener.
- La final de vizită instituțiile partenere vor organiza cea de-a treia întrunire online: ursuleții ”vor povesti” unul altuia ce au învățat, cum s-au distrat, ce lucruri noi au studiat, etc.
- Plasați 3-4 fotografii cu ursulețul și activitățile acestuia în [albumul comun Google Photos](#). Este timpul ca ursuleții să se întoarcă acasă!

ETAPA REVENIRII ACASĂ (4-6 săptămâni)

- Pregătiți un alt colet pentru ursulețul vizitator.
- Includeți agenda sau albumul completat și mici cadouri pentru copii / elevii din instituția partener.
- Mergeți cu copiii / elevii la oficiul poștal pentru a expedia coletul instituției partener.
- Informați partenerul când ursulețul va ajunge acasă.
- Când ursuleții vor ajunge la destinație, organizați cea de-a patra întrunire online.
- Ursuleții vor povesti ce cadouri au adus acasă și vor interacționa cu ursulețul care a fost în vizită la ei în instituție.
- Cel mai important, fiecare copil / elev va ajuta ursulețul să prezinte fiecare pagină din agenda sau album pentru a relata ce anume a studiat atunci când s-a aflat peste hotare.
- Copii își vor mulțumi unii altora pentru grija purtată ursulețului vizitator și pentru cadourile primite de peste Prut.
- Plasăți 2-3 fotografii cu ursulețul revenit acasă și agenda acestuia în [albumul comun Google Photos](#).

ETAPA DE REFLECȚIE ȘI RAPORTARE (4-5 săptămâni)

- Fiecare cadru didactic implicat în proiect va elabora un scurt raport al activităților organizate în cadrul proiectului.
- Rapoartele vor fi compilate în format digital: carte digitală, poster digital, raport narativ, portofoliu, website (Google Sites, Wix, Weebly) sau un scurt filmuleț / animație.
- Toate rapoartele vor fi expediate prin intermediul unui formular electronic Google Forms <https://forms.gle/e99vatAJJG1ay5Y36>.

SĂ AVEȚI PARTE DE O COLABORARE FRUMOASĂ!

FIȘA DE LUCRU NR 2

SARCINĂ POST-TRAINING

PARTICIPANȚII SUNT RUGAȚI SĂ POSTEZE RĂSPUNSURILE PE PADLET:

<https://padlet.com/danielamunca/cudwb023oq4kdph7>

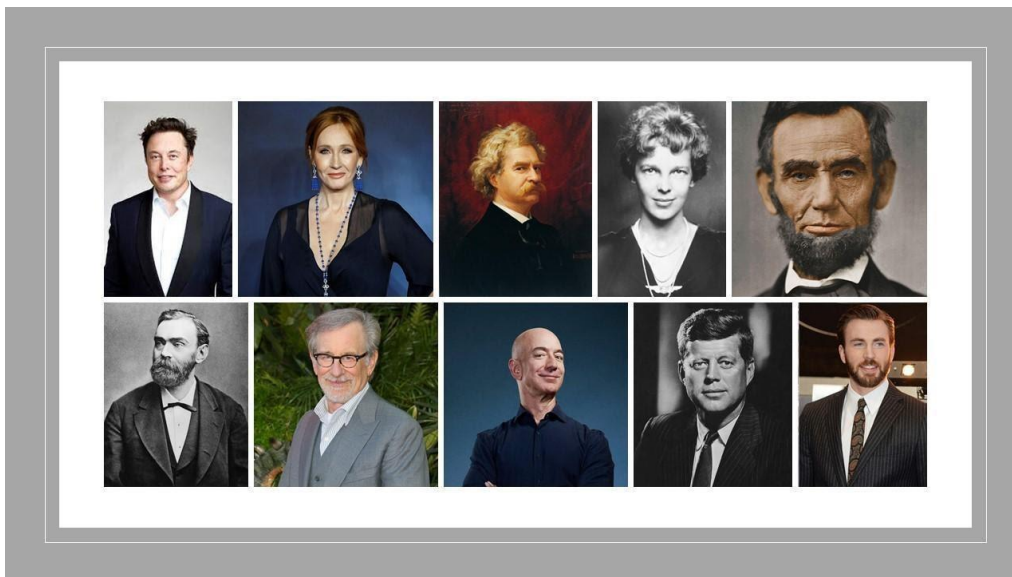
ELABORAȚI PROPRIUL CONCEPT DE PROIECT EDUCAȚIONAL INTERNAȚIONAL ÎN BAZA EXEMPLELOR STUDIAȚE ANTERIOR. POSTAȚI RĂSPUNSURILE LA ÎNTREBĂRILE DE MAI JOS AICI, ÎN COMENTARIIL.

- *CUM S-AR NUMI PROIECTUL DVS?*
- *CE OBIECTIVE AR AVEA?*
- *CE ACTIVITĂȚI VOR FI INCLUSE ÎN PROIECT?*
- *CARE FOR FI ETAPELE DE IMPLEMENTARE ALE ACESTUI PROIECT?*
- *CE COMPETENȚE VOR DEZVOLTA ELEVII?*
- *CE PRODUSE DE ÎNVĂȚARE VOR REALIZA?*
- *CUM VEȚI EVALUA IMPLICAREA ELEVILOR?*

FIȘA DE LUCRU NR 3

CÂTE PERSONALITĂȚI DE VAZĂ PUTEȚI RECUNOAȘTE? SCRIEȚI UN NUMĂR ÎN CHAT-UL ZOOM. NU DISCUȚAȚI CU COLEGII ȘI NU UTILIZAȚI GOOGLE PENTRU A AFLA DETALII DESPRE ACESTE PERSONALITĂȚI.

RĂSPUNS:

1. Elon Reeve Musk - inginer, proiectant industrial, inventator și inovator, programator, antreprenor tehnologic și filantrop.
2. Joanne „Jo” Rowling - scriitoare britanică, cunoscută mai ales drept autoare a romanelor de fantezie *Harry Potter*.
3. Mark Twain - scriitor, publicist, antreprenor, satirist și umorist american, autorul popularelor romane *Aventurile lui Tom Sawyer*, *Print și cerșetor*, *Aventurile lui Huckleberry Finn*.
4. Amelia Earhart - pioner în aviație, militantă angajată pentru susținerea drepturilor femeii și autoare americană.
5. Abraham Lincoln - avocat și om politic american, al șaisprezecelea președinte al Statelor Unite ale Americii.
6. Alfred Nobel - chimist, inventator și om de afaceri suedez. Printre altele, el a inventat dinamita și a întemeiat fundația ce oferă anual faimoasele Premii Nobel.
7. Steven Allan Spielberg - regizor, producător și scenarist american, de trei ori câștigător al premiului Oscar și producătorul de film cu cel mai bun succes financiar al tuturor timpurilor.
8. Jeffrey Preston "Jeff" Bezos - antreprenor american, care a jucat un rol esențial în comerțul electronic, fondator și CEO al companiei, cea mai mare companie cu vânzări on-line.
9. John Fitzgerald Kennedy - cel de-al treizeci și cincilea președinte al Statelor Unite ale Americii.
10. Christopher Robert „Chris” Evans - actor și regizor de film american cunoscut în special pentru rolul de super erou al personajului Marvel Comics Steve Rogers / Captain America din Marvel Cinematic Universe

FIȘA DE LUCRU NR 4

SCENARIUL UNUI PROIECT EDUCAȚIONAL

ELABORAȚI PROPRIUL CONCEPT DE PROIECT EDUCAȚIONAL INTERNAȚIONAL ÎN BAZA EXEMPLELOR STUDIAȚE ANTERIOR.

TITLUL PROIECTULUI	
DISCIPLINA	
VÂRSTA ELEVILOR IMPLICAȚI	
DURATA PROIECTULUI	
OBIECTIVELE PROIECTULUI	
MODALITĂȚILE ȘI PLATFORMELE DE COLABORARE LA DISTANȚĂ	
ACTIVITĂȚILE ORGANIZATE ÎN CADRUL PROIECTULUI	
PRODUSELE ELABORATE DE ELEVI	
MODALITĂȚI DE EVALUARE A ELEVILOR	
DISEMINAREA REZULTATELOR PROIECTULUI	

PLANUL SESIUNII

CREAREA UNEI PREZENTĂRI VIDEO

Timp Total 120 minute

Timp pentru Training

1. Lucru individual pre & post training: 60 minute
2. Sesiune online: 60 minute

Competențe

- Crearea conținuturilor digitale în format video
- Utilizarea platformelor digitale care permit crearea conținuturilor în format video pentru elaborarea diverselor sarcini pentru elevii cu diferite nevoi de învățare

Obiective de învățare

1. Familiarizarea cu diverse platforme digitale care permit crearea conținuturilor în format video.
2. Planificarea unui scenariu pentru o prezentare digitală în format video.
3. Elaborarea unei prezentări video cu unul dintre instrumentele noi studiate în cadrul acestei sesiuni de informare.

Cunoștințe, abilități, atitudini

1. Dezvoltarea competențelor tehnice de planificare, montare, editare și publicare a unei prezentări video.
2. Dezvoltarea creativității și inovației în cadrul procesului de planificare, montare, editare și publicare a unei prezentări video.

Evaluare formativă

1. Analiza și alegerea platformei online potrivite pentru o prezentare video care are obiective clar stabilite.
2. Explicarea structurii și etapelor filmării / montării unei prezentări video.
3. Elaborarea propriei prezentări video cu unul dintre instrumentele noi studiate în cadrul formării.

Pre Achiziții

Analiza și evaluarea diverselor platforme digitale care permit crearea conținuturilor în format video conform fișei de lucru propuse de formator.

Resurse/Materiale

- Echipament, hardware, software, etc.
- Acces la Internet.
- Comunicarea prin intermediul Platformei ZOOM.
- Plasarea răspunsurilor pe Padlet:
<https://padlet.com/danielamunca/cudwb023oq4kdph7>

Materiale digitale sau printate

Materialele Facilitatorului

- Flipgrid pentru colectarea răspunsurilor video de la elevi
www.facebook.com/groups/platformeonline/permalink/2067214606928004/
- Voicethread pentru colectarea răspunsurilor text, audio și video de la elevi
www.facebook.com/groups/platformeonline/permalink/1674404619542340/
- Blabberize pentru crearea fotografiilor vorbitoare (foto + vicia elevului sau a profesorului) www.facebook.com/groups/platformeonline/permalink/1703981323251336/
- Clipchamp pentru crearea filmulețelor simple
www.facebook.com/groups/platformeonline/permalink/2185713465078117/
- Screencastify pentru înregistrarea activității de pe desktop și exportarea sub formă de video (YouTube sau mp4) www.app.screencastify.com/record
- Screencast-O-Matic pentru înregistrarea activității de pe desktop și exportarea sub formă de video (YouTube sau mp4) www.screencast-o-matic.com/
- Loom www.loom.com/
- POWTOON pentru crearea unor animații interactive
www.facebook.com/groups/platformeonline/permalink/1699014273748041/
- BITEABLE pentru crearea prezentărilor animate simple
www.facebook.com/groups/platformeonline/permalink/1879573359025464/
- BLABBERIZE pentru a crea "fotografii" virbitoare, ideale pentru jocuri de
www.facebook.com/groups/platformeonline/permalink/1703981323251336/
- PHOTOPEACH pentru crearea de colaje foto și video interactive
www.facebook.com/groups/platformeonline/permalink/1727710430878425/
- ANIMOTO pentru colaje animate simple
www.facebook.com/groups/platformeonline/permalink/1836542156661918/
- GENIALLY pentru crearea de materiale interactive: infografice și prezentări
www.facebook.com/groups/platformeonline/permalink/1898791457103654/
- ANIMAKER pentru animații jucăușe
www.facebook.com/groups/platformeonline/permalink/2082234305426034/
- MAILCHAMP instrument de editare a filmulețelor
www.facebook.com/groups/platformeonline/permalink/2185713465078117/
- KIZOA pentru crearea unor filmulețe simple
www.facebook.com/groups/platformeonline/permalink/2206218173027646/
- MAKEBELIEFSCOMICS crearea benzilor desenate online
www.facebook.com/groups/platformeonline/permalink/2599224360393690/
- RENDERFOREST crearea de animații
www.facebook.com/groups/platformeonline/permalink/2428951390754322/

Lucru individual/în echipă

Activități online și resurse

 [30] min.

1. **Sarcina:** Analizați exemplele de lucrări create cu diverse instrumente web din Fișa Nr. 1.
2. **Evaluare formativă:** Completați tabelul cu observațiile Dvs.
3. Plasați tabelul completat în Word pe Padlet, în comentariile corespunzătoare:
<https://padlet.com/danielamunca/cudwb023oq4kdph7>
4. Răspunsurile corecte: Fișa Nr. 2.
5. Materiale/Resurse:
  - FLIPGRID pentru colectarea răspunsurilor video de la elevi
www.facebook.com/groups/platformeonline/permalink/2067214606928004/
  - VOICETHREAD pentru colectarea răspunsurilor text, audio și video de la elevi
www.facebook.com/groups/platformeonline/permalink/1674404619542340/
  - BLABBERIZE pentru crearea fotografiilor vorbitoare (foto + vicia elevului sau a profesorului) www.facebook.com/groups/platformeonline/permalink/1703981323251336/
  - LOOM www.loom.com/
  - BITEABLE pentru crearea prezentărilor animate simple
www.facebook.com/groups/platformeonline/permalink/1879573359025464/

Sesiunea online

Evocare/Motivare

 [10] min.

Indicații: Participanții se conectează pe Platforma ZOOM. Trainerul partajează ecranul pe care apare pagina de Padlet cu sarcina pre-training și adresează participanților întrebările din Fișa Nr. 1: <https://padlet.com/danielamunca/cudwb023oq4kdph7>. Trainerul parcurge răspunsurile corecte din Fișa Nr. 2.

Realizarea sensului/ Informare

 [25] min.

Indicații: Formatorul prezintă, pe rând, platformele din lista de mai jos și exemple de lucrări create cu acestea. Participanții ascultă atent formatorul și răspund la întrebările de mai jos, după care verifică răspunsurile în baza Fișei Nr 3:

- Cum se numește platforma prezentată?
- Ce funcții didactice are aceasta?

MANUALUL FACILITATORULUI

- Cum poate fi utilizată această platformă în procesul de predare-învățare-evaluare?
- Dați exemple de sarcini care ar putea fi elaborate cu ajutorul acestei platforme.

1. SCREENCASTIFY <https://youtu.be/4hrisL6KX1o>
2. SCREENCAST-O-MATIC www.youtube.com/watch?v=NzuIhEbPyWE
3. ANIMAKER www.youtube.com/watch?v=CDCZbxQT_fI
4. POWTOON www.youtube.com/watch?v=erDyiNgsS2o și www.youtube.com/watch?v=G5xiP_OMNdw
5. CLIPCHAMP www.youtube.com/watch?v=XE-VoMNx21I

Extindere/ Exersare

 [15] min.

Indicații:

1. Deconectați-vă de la ZOOM.
2. Accesați link-ul pregătit de formator: <https://flipgrid.com/1b99745e>
3. Adăugați un mesaj video ca răspuns la întrebarea propusă de formator. Nu este necesar să aveți un cont pe Flipgrid. Doar faceți click pe butonul albastru Add Response / Adăugați Răspuns:
4. Conectați-vă înapoi la ZOOM.

Evaluare/ Aplicare

 [10] min.

Indicații:

1. Alegeți 2 instrumente web din Fișa Nr. 3: unul pentru o sarcină pentru Dvs, în calitate de cadru didactic și unul pentru o sarcină pentru elevii Dvs.
2. Elaborați o sarcină de predare pentru unul dintre subiectele Dvs din curricula sau manual cu ajutorul primului instrument. Explicați ce va include prezentarea video și care vor fi obiectivele de predare propuse.
3. Elaborați o altă sarcină pentru elevii Dvs. Explicați ce vor crea elevii și cum vor fi evaluați. Vă urăm succes!

Resurse adiționale(opțional)

1. Standardele de competențe digitale ale cadrelor didactice, MECC 2015
https://mecc.gov.md/sites/default/files/cnc4_finalcompetente_digitale_profesori_22iulie2015_1.pdf
2. Standardele de competențe digitale ale elevilor, MECC 2015
https://mecc.gov.md/sites/default/files/cnc4_final_competente_digitale_elevi_22iulie2015_1.pdf

MANUALUL FACILITATORULUI

FIȘA DE LUCRU NR. 1

Examinați linkurile din lista de mai jos și completați tabelul în mod corespunzător.

Link-ul lucrării	Platforma digitală utilizată	Funcțiile platformei (animație, mesaj video, captură de ecran, video + text, avatar, imagine vorbitoare, ppt interactiv, slide-uri animate, colaje de fotografii, narare de slide-uri, etc.)	În cadrul căror contexte de predare-învățare-evaluare ar putea fi utilizată această platformă
EXEMPLU			
Metodologia predării sincron și asincron	Facebook Live StreamYard	Înregistrarea cadrului didactic care narează un ppt și salvarea prezentării video în galeria Facebook, care poate fi mai apoi expediată, sub forma unui link, elevilor și / sau părinților.	● Predare la distanță sau hibridă prin intermediul unui grup de Facebook închis, doar pentru elevi. ● Poate fi expediată elevilor care au absentat la oră. ● Poate fi inclusă în portofoliul cadrului didactic ca material metodic. ● Poate fi expediată părinților ca suport. ● Poate fi utilizată pentru pregătirea pentru o evaluare, test sau examen.
Training cu profesorii de la CEITI (parola platforme2018) Legile gazului			
Biografia lui Stefan cel Mare Mihai Eminescu Issac Newton			
Mesaj video și audio pentru colegii din Carolina de Nord, SUA Colaborare dintre elevii din Republica Moldova și cei din SUA			
Cum poate fi utilizată Platforma Adobe Spark			
Vă invităm să vă dezvoltati competentele digitale			

MANUALUL FACILITATORULUI

FIȘA DE LUCRU NR. 2

Link-ul lucrării	Platforma digitală utilizată	Funcțiile platformei	Contexte de predare-învățare-evaluare recomandate
EXEMPLU			
Metodologia predării sincron și asincron	Facebook Live StreamYard	Înregistrarea cadrului didactic care narează un ppt și salvarea prezentării video în galeria Facebook, care poate fi mai apoi expediată, sub forma unui link, elevilor și / sau părinților.	● Predare la distanță sau hibridă prin intermediul unui grup de Facebook închis, doar pentru elevi. ● Poate fi expediată elevilor care au absentat la oră. ● Poate fi inclusă în portofoliul cadrului didactic ca material metodic. ● Poate fi expediată părinților ca suport. ● Poate fi utilizată pentru pregătirea pentru o evaluare, test sau examen.
Trening cu profesorii de la CEITI (parola platforme2018) Legile gazului	Flipgrid www.flipgrid.com	Platforma permite crearea unor spații cu acces limitat în cadrul cărora cadrul didactic plasează întrebări sau formulează sarcini în format video (până la 3 min), iar elevii postează răspunsul la fel, sub forma unor mesaje video scurte.	Un instrument foarte util pentru evaluarea orală a elevilor, pentru activități frontale, brainstorming, lucru în echipe, lucru individual, etc.
Biografia lui Ștefan cel Mare Mihai Eminescu Issac Newton	Blabberize www.blabberize.com	Platforma permite crearea unor „fotografii” vorbitoare. Elevul alege o fotografie - de exemplu un personaj istoric sau literar și înregistrează propria voce, din numele personajului, la persoana I singular.	Poate fi utilizat în cadrul evaluării formative sau sumative a producerii orale, pentru lucru independent, pentru sarcini creative și de dezvoltare a gândirii critice, cum ar fi jocul de rol.
Mesaj video și audio pentru colegii din Carolina de Nord, SUA Colaborare dintre elevii din Republica Moldova și cei din SUA	VoiceThread www.voicethread.com	Platforma permite cadrului didactic să plaseze o sarcină în format foto, text, audio sau video, iar elevii vor răspunde în același format. Toate răspunsurile se păstrează automat, deci elevii vor putea citi, audia sau viziona ceea ce au postat colegii lor.	Recomandată pentru lucru în grup, pentru colaborări cu alte instituții în cadrul proiectelor educaționale, pentru evaluarea producerii orale sau scrise, pentru metoda clasei inversate, pentru etapa de brainstorming.
Cum poate fi utilizată Platforma Adobe Spark	Extensia Loom pentru Chrome www.loom.com	Elevii și cadrele didactice pot înregistra cum prezintă un PPT, un document word, pdf sau orice alt document în format digital. Extensia permite captarea ecranului și a vocii elevului sau cadrului didactic.	Poate fi utilizată pentru evaluarea orală și scrisă a răspunsurilor elevilor. Cadrele didactice pot utiliza această extensie pentru a crea lecții video cu scopul de a explica o temă și salvarea materialului sub forma unui tutorial sau lecție video care poate fi mai apoi partajată cu elevii prin intermediul unui link.
Vă invităm să vă dezvoltati competențele digitale	Biteable www.biteable.com	O alternativă mai dinamică a PPT-ului. Platforma permite crearea unor prezentări video simple, colorate și animate cu utilizarea fundalului foto sau video și cuvintelor sau imaginilor cheie, asemănătoare cu benzi desenate.	Elevii pot crea prezentări pentru a exemplifica însușirea unei teme (lucru individual sau în echipe, tema pentru acasă). Cadrele didactice pot crea animații simple pentru a explica o temă.

FIȘA DE LUCRU NR. 3

STREAMYARD

- www.streamyard.com
- Recomandat profesorilor care comunică cu elevii prin intermediul rețelei de socializare Facebook (grup închis).
- Permite partajarea de ecran și înregistrează automat prezentarea video în galeria Facebook.
- Poate fi expediată prin intermediul unui link.
- Permite plasarea comentariilor de către elevi direct pe pagina de Facebook.
- Poate permite până la 10 invitați.

Sursa: <https://elliotttrichmond.co.uk/how-we-live-streamed-the-wpchelt-meetup-with-streamyard-to-keep-the-community-connected/>

SCREENCASTIFY ȘI SCREENCAST-O-MATIC

- www.screencastify.com
- www.screencastomatic.com
- Platformele permit captarea și înregistrarea video a activității de pe ecran, care poate fi mai apoi expediată elevilor sub forma unui link.
- Pot fi utilizate de către cadrele didactice pentru a crea propriile lecții video, tutoriale sau pentru a analiza lucrările elevilor și pentru a le oferi feedback personalizat sub forma unui mesaj video.
- Pot fi utilizate de către elevi pentru a înregistra răspunsul la o întrebare complexă sau pentru prezentarea temei pentru acasă.
- Permit înregistrarea gratuită a unui material video de până la 5 min.

Sursa: www.jeadigitalmedia.org/2020/03/20/screencastify-makes-it-easy-and-free-to-record-edit-share-videos/

FLIPGRID

- www.flipgrid.com
- Permite colectarea mesajelor video postate de elevi într-un folder închis, protejat cu parolă.
- Doar elevii cu link și parolă pot accesa folderul cu mesaje video.
- Răspunsurile video pot dura de la 1 min la 10 min în lungime.
- Doar profesorul își crează cont. Elevii doar accesează link-ul partajat și înregistrează mesajul video, fără cont personal.

Sursa:

www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fcatlintucker.com%2F2017%2F10%2Fflip-grid-connect-with-classrooms%2F&psig=AOvVaw3SPXGVZ7TmLvfgvGhXrGUA&ust=1639736172999000&source=images&cd=vfe&ved=0CAsQjRxqFwoTCLDU7LOL6PQCFQAAAAAdAAAAABAJ

VOICETHREAD

- www.voicethread.com
- Platforma permite cadrului didactic să plaseze o sarcină în format foto, text, audio sau video, iar elevii vor răspunde în același format.
- Toate răspunsurile se păstrează automat, deci elevii vor putea citi, audia sau viziona ceea ce au postat colegii lor.

Sursa:

www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fwww.xavier.edu%2Fteachingwithtech%2Fa-z%2Fvoice-thread&psig=AOvVaw3aoYlf8tGLYNybf9CJG0SL&ust=1639736133106000&source=images&cd=vfe&ved=0CAsQjRxqFwoTCPDRjqKL6PQCFQAAAAAdAAAAABAD

BITEABLE

- www.flipgrid.com
- Permite colectarea mesajelor video postate de elevi într-un folder închis, protejat cu parolă.
- Doar elevii cu link și parolă pot accesa folderul cu mesaje video.
- Răspunsurile video pot dura de la 1 min la 10 min în lungime.
- Doar profesorul își crează cont. Elevii doar accesează linkul partajat și înregistrează mesajul video, fără cont personal.

Sursa: <https://www.flowji.com/wp-content/uploads/Biteable.png>

ANIMAKER ȘI POWTOON

- www.animaker.com
- www.powtoon.com
- Ambele platforme permit crearea unor animații simple în baza șabloanelor de fundal, text, elemente grafice și personaje prestabilite și partajarea acestora cu elevii prin intermediul unui link.
- Elevii și cadrele didactice pot alege dintr-o gamă largă de șabloane pentru fundal și personaje animate pe care să le combine după bunul plac.
- Pot fi utilizate de către cadrele didactice pentru a crea propriile animații, tutoriale sau scurte prezentări ale unor concepte și teme.
- Pot fi utilizate de către elevi pentru a înregistra răspunsul la o întrebare complexă sau pentru prezentarea temei pentru acasă.

Sursa:

www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fwww.youtube.com%2Fwatch%3Fv%3D1TzvmN9GQ2M&psig=AOvVaw1yczMVPud7prHggU4YHT4M&ust=1639735734798000&source=images&cd=vfe&ved=0CAsQjRxqFwoTCMiZguKJ6PQCFQAAAAAdAAAAABAD

Sursa:

www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fsupport.powtoon.com%2Fen%2Farticle%2Fexporting-and-publishing-your-powtoon&psig=AOvVaw3DS1ElrfP1HCfp8nZzgAz2&ust=1639735785872000&source=images&cd=vfe&ved=0CAsQjRxqFwoTCPCB9_2J6PQCFQAAAAAdAAAAABAD

CLIPCHAMP

- www.clipchamp.com
- Platforma permite stocarea și editarea materialelor video filmate cu telefonul mobil sau camera de luat vederi și crearea unor filmulețe simple și scurte în baza elementelor grafice și șabloanelor oferite.
- Poate fi utilizată de către cadrele didactice pentru a crea propriile lecții video.
- Poate fi utilizată de către elevi pentru a înregistra răspunsul la o întrebare complexă sau pentru prezentarea temei pentru acasă.

Sursa: <https://medium.datadriveninvestor.com/clipchamp-gains-5-million-users-as-video-creators-surge-7a41c24ea1f9>

